

T.C.
KIRIKKALE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SOSYOLOJİ ANABİLİM DALI

ÜNİVERSİTELİ GENÇLERİN DEMOKRATİK DEĞER ALGISI
-KIRIKKALE ÜNİVERSİTESİ VE ORTA DOĞU TEKNİK
ÜNİVERSİTESİ ÖRNEĞİ-

DOKTORA TEZİ

Hazırlayan
Hasan KALA

Danışman
Prof. Dr. Dolunay ŞENOL

Eylül-2015
KIRIKKALE

T.C.
KIRIKKALE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SOSYOLOJİ ANABİLİM DALI

ÜNİVERSİTELİ GENÇLERİN DEMOKRATİK DEĞER ALGISI
-KIRIKKALE ÜNİVERSİTESİ VE ORTA DOĞU TEKNİK
ÜNİVERSİTESİ ÖRNEĞİ-

DOKTORA TEZİ

Hazırlayan
Hasan KALA

Danışman
Prof. Dr. Dolunay ŞENOL

Eylül-2015
KIRIKKALE

ONAY

Hasan KALA tarafından hazırlanan “Üniversiteli Gençlerin Demokratik Değer Algısı – Kırıkkale Üniversitesi ve ODTÜ Örneği-” başlıklı bu çalışma, 01.09.2015 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda oybirliği ile başarılı bulunarak jürimiz tarafından sosyoloji anabilim dalında doktora tezi olarak kabul edilmiştir.

Prof. Dr. Doğanay ŞENOL

Doç. Dr. Semra ÖNAL

Doç. Dr. Sıtkı YILDIZ

Doç. Dr. Serdar SAGLAM (Başkan)

Doç. Dr. Erdal AKSOY

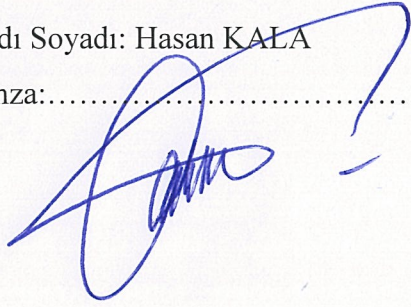
KİŞİSEL KABUL SAYFASI

Doktora Tezi olarak sunduğum “Üniversiteli Gençlerin Demokratik Değer Algısı - Kırıkkale Üniversitesi ve Orta Doğu Teknik Üniversitesi Örneği- “ adlı çalışmanın, tarafımdan bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve faydalandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak faydalanılmış olduğunu belirtir ve bunu şeref ve haysiyetimle doğrularım.

Tarih: 01.09.2015

Adı Soyadı: Hasan KALA

İmza:.....

ÖNSÖZ

Gençler toplumsal gelişme açısından son derece önemlidir. Sosyal hayata önemli katkıda bulunurlar. Sosyal değişim ve dönüşümün öncüleridirler ve değişim çoğu kez gençlerle başlar. Küresel anlamda etkili olayların temellerinde gençlik hareketleri yatmaktadır. Bireylerin özellikle gençlerin; birbirlerini anlayabilmelerinin, farklılıkların zenginlik olduğu düşüncelerini sahip olabilmelerinin, kavga yerine barışçıl yolları sorunların çözümünde kullanabilmelerinin en önemli kaynağı sahip oldukları demokratik değer algılarıdır.

Demokratik değerler, gençleri toplum içerisinde görünür kılan, kendilerini daha iyi ifade ederken başkalarını da daha fazla dinlemesi gerektiğini içselleştiren önemli unsurlardır. Gençler; yaşam hakkı, özgürlükler, ifade özgürlüğü, temsil, eşitlik, katılım, aktif vatandaşlık gibi önemli demokratik değerlerin tamamını içselleştirmek ve yaşatmak zorundadırlar.

Demokratik değerler, bireylerin sosyal uyumları açısından son derece önemlidir. Demokrasi ve demokratik değerler bireylere çok küçük yaşlardan hatta doğumlarından itibaren formal ve informal tekniklerle öğretilmelidir. Üniversiteli gençlerin demokratik değer algı durumları toplumların demokrasi gerçekliğini ortaya koyması açısından son derece önemlidir. Gençler, üniversite ortamında kendilerine daha özgür alanlar bulabildiklerinden dolayı, bireysel ve toplumsal konularda özgüven pratiği elde etmiş olurlar. Üniversite eğitiminin gençlerin demokratik değer algıları üzerinde dolaylı ya da doğrudan çok fazla katkı sağladığı önemli bir gerçektir. Gençlerin demokratik değer algılarının gelişmesinin tam olarak anlaşılabilmesinin önemli bir yolu da üniversite gençliğinin toplumsal ya da siyasal meseleleri ne kadar düşündüğünü görmekten geçmektedir. Yukarıdaki ifade edilen tüm unsurların tespit edilmesi ve açıklanması tezin en önemli amacını oluşturmaktadır.

Bu tez çalışmasında; bilgi, tecrübe ve örnek kişiliğiyle şahsıma ve akademik birikimime çok önemli katkılar sağlayan danışman hocam Prof. Dr. Dolunay ŞENOL başta olmak üzere değerli hocalarım, Doç. Dr. Sema ÖNAL'a, Doç. Dr. Sıtkı YILDIZ'a, sabır ve desteklerinden dolayı eşime ve oğluma teşekkürü bir borç bilirim.

ÖZET

Kala, Hasan, "Üniversiteli Gençlerin Demokratik Değer Algısı -Kırıkkale Üniversitesi ve Orta Doğu Teknik Üniversitesi Örneği-", Doktora Tezi, Kırıkkale, 2015.

Bu tez çalışmasında; "Üniversiteli Gençlerin Demokratik Değer Algısı –Kırıkkale Üniversitesi ve Orta Doğu Teknik Üniversitesi Örneği- konusu, Kırıkkale Üniversitesi ve Orta Doğu Teknik Üniversitesi'nde üniversite eğitimi alan gençler üzerinde uygulanan anket ve literatür çalışmalarından hareketle açıklanmaya çalışılmıştır. Tez çalışmasının teorik kısmında; gençlik olgusu, Türkiye'de gençliğin durumu, demokrasi, demokratik değerler ve gençlik, gençlik ve üniversite eğitimi konuları farklı başlıklar altında incelenmeye çalışılmıştır. Öncelikle, gençlik dönemine ait özelliklerin neler olduğu, bireyler üzerinde olumlu ya da olumsuz ne gibi etkiler oluşturduğu gibi konular ele alınmaya çalışılmıştır. Sonrasında, demokrasi kavramı ayrıntılı bir şekilde incelenerek, genel kabul görmüş demokratik değerler, uygulanan demokrasi modelleri içerisinde incelenmeye çalışılmıştır. Son olarak da, eğitim sistemi içerisinde demokratik değerlerin nasıl öğretildiği, üniversite eğitimi alan gençlerin özellikleri ve demokratik değer algıları anlaşılmasına çalışılmıştır. Tezin saha çalışması kısmında; hazırlanan 48 soruluk anket formu ile Kırıkkale Üniversitesi ile Orta Doğu Teknik Üniversitesi'nde 5 farklı fakültede eğitim alan 938 genç üzerinde demokratik değer algı durumları ile aralarındaki farklılık ve benzerlikler tespit edilmeye çalışılmıştır. Sonuç olarak; üniversiteli gençlerin demokratik değer algılarının iyi düzeyde olduğu farklı sonuçlarla ortaya konmuştur. Üniversiteli gençlerin bireysel ve toplumsal konularda kendilerini daha kolay ifade edebildikleri ve toplumsallaşma konusunda sorun yaşamadıkları ortaya çıkmıştır.

Anahtar Sözcükler: Gençlik, Demokrasi ve Demokrasi Eğitimi, Demokratik Değerler, Eğitim, Üniversite Eğitimi.

ABSTRACT

Kala, Hasan, "Perception of Democracy of University Youth- Kırıkkale University and Middle East Technical University Case", "PhD Dissertation", Kırıkkale 2015.

In this thesis, "Perception of Democracy of University Youth- Kırıkkale University and METU Case" has been aimed to clear up based on the survey and literature researches which are conducted on university students at Middle East Technical University and Kırıkkale University respectively. In theoretical section of thesis; current condition of Turkey's youth, democracy, democratic values and youth, youth and university education has been examined under different headings. In the first place, the issues like what the distinctive qualities of youth period are, and what kind of effects they have on individuals either positively or negatively are has been examined in detail. Then, after examining democracy concept in detail, widely accepted democratic values have been analyzed in terms of applied democracy models. Lastly, how democratic values are taught, qualities of university students and their democratic perception of values are tried to pinpoint. In the fieldwork section of the thesis, with survey form which has 48 questions, the effect of democratic perception of values on university students of Kırıkkale and Middle East Technical University, and the similarities and differences between two universities has been tried to identify respectively. As a result, it has been found out with clear evidences that university students has a good level of perception of democracy. It has been clearly understood that youth in both universities can express themselves easily on personal and social issues, and don't have problems in socialization process.

Keywords: Youth, Democracy and Education of Democracy, Education, Democratic Values, University Education

SİMGELER VE KISALTMALAR

AB	:Avrupa Birliği
AİHS	: Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi
BM	: Birleşmiş Milletler
GSB	: Gençlik ve Spor Bakanlığı
MEB	: Milli Eğitim Bakanlığı
METU	: Middle East Technical University
STK	: Sivil Toplum Kuruluşları
ODTÜ	: Orta Doğu Teknik Üniversitesi
OECD	: Organisation for Economic Co-operation and Development
SPSS	: Statistical Package for the Social Sciences
TÜİK	: Türkiye İstatistik Kurumu
UN	: United Nations

TABLÖLAR

Tablo 1: Türkiye Nüfusunun 1970-2014 Arası Ortanca Yaş Değişimi	29
Tablo 2: Türkiye 70 Yaş Üstü Nüfus Senaryoları.....	30
Tablo 3: Türkiye’de 2013 Yılında Ortanca Yaşı En Yüksek Olan İller ve 2023 Durumları	30
Tablo 4: 2013-2075 Yılları 15-29 Yaş Arası Genç Nüfus Senaryoları.....	31
Tablo 5: Türkiye ve AB Ülkeleri Karşılaştırmalı 15-24 Yaş Arası Genç Nüfus Oranları	33
Tablo 6: Lise Mezunu Genç Nüfus Oranları En Yüksek ve En Düşük 3 İl, 2014.....	34
Tablo 7: Yüksekokul ve Üzeri Okul Mezunu Genç Nüfus Oranı En Yüksek ve En Düşük Olan 3 İl, 2014.....	35
Tablo 8: Genç erkeklerde evli nüfus oranı en yüksek ve en düşük 3 il, 2014.....	35
Tablo 9: Genç Kadınlarda Evli Nüfus Oranı En Yüksek Ve En Düşük İl, 2014.....	36
Tablo 10: Gençlerin Umut Düzeyinin En Yüksek Ve En Düşük Olduğu 3 İl, 2014.....	37
Tablo 11: Gençlerin Mutluluk Seviyelerinin En Yüksek ve En Düşük Olduğu 3 İl, 2014	37
Tablo 12: Dahl’ın Liberal Demokrasi’de Olmasını Zorunlu Gördüğü Temel Unsurlar.....	57
Tablo 13. Eğitim Gördüğünüz Fakülte Hangisidir?	118
Tablo 14. Üniversite Eğitiminin Hangi Aşamasındasınız?	119
Tablo 15. Eğitim Gördüğünüz Üniversite Hangisidir?.....	122
Tablo 16. Katılımcıların Yaş Profilleri.....	123
Tablo 17. Katılımcıların Cinsiyet Durumları	124
Tablo 18. Nerede Doğdunuz?	125
Tablo 19. Babanızın Eğitim Durumu Nedir?	126
Tablo 20. Babaların Eğitim Durumu İle Öğrenim Görülen Üniversite Karşılaştırması.....	127
Tablo 21. Annenizin Eğitim Durumu Nedir?	128

Tablo 22. Annelerin Eğitim Durumu İle Öğrenim Görülen Üniversite Karşılaştırması.....	129
Tablo 23. Ailenizin Aylık Geliri Nedir?.....	130
Tablo 24. Eğitiminizi Hangi Aşamaya Kadar Devam Ettirmek İstiyorsunuz?	131
Tablo 25. Anne-Baba ve Kardeşlerinizle İlişkilerinizi Nasıl Açıklarsınız?	132
Tablo 26. Sosyal Çevre ve Arkadaşlarınızla İlişkilerinizi Nasıl Açıklarsınız?	133
Tablo 27. Sosyal Olaylara Karşı Tavrınız Nasıldır?	134
Tablo 28. Katılımcıların Cinsiyet Durumları İle Sosyal Olaylara Karşı Tavrılarının Karşılaştırılması	134
Tablo 29. Katılımcıların Cinsiyet Durumları İle Sosyal Olaylara Karşı Tavrılarının Karşılaştırılması	135
Tablo 30. Görüşlerinizi Hangi Ortamlarda Daha Rahat İfade Edebilirsiniz?	136
Tablo 31. Hayatınızdan Ne Derece Memnunsunuz?	137
Tablo 32. Siyasal ve Sosyal Görüşlerinizi Hangi Sosyal Medya Kanalı Üzerinden Paylaşıyorsunuz?	138
Tablo 33. Hangi Periyotlarda Gazete Okursunuz?	139
Tablo 34. Katılımcıların Cinsiyet Durumları İle Gazete Okuma Periyotlarının Karşılaştırılması	140
Tablo 35. Katılımcıların Okudukları Üniversiteleri İle Gazete Okuma Periyotlarının Karşılaştırılması	141
Tablo 36. Katılımcıların Okudukları Fakülteler İle Gazete Okuma Periyotlarının Karşılaştırılması	142
Tablo 37. Katılımcıların Sınıfları İle Gazete Okuma Periyotlarının Karşılaştırılması	143
Tablo 38. Gazetelerin Hangi Bölümleri Daha Çok İlginizi Çeker?	144
Tablo 39. Sizce En Önemli Demokratik Değerler Hangileridir?	145
Tablo 40. Katılımcıların Öğrenim Gördükleri Üniversite ile Önemledikleri Demokratik Değerlerin Karşılaştırılması	146
Tablo 41. Üniversite Eğitiminin Demokratik Değerler Konusunda Size Ne Gibi Katkıları Oldu?.....	147
Tablo 42. Demokratik Değerlerin Yetersiz Olması Sizce Nelere Bağlıdır?	148

Tablo 43. Üniversite Eğitiminden Sonra Demokratik Değerlerden Hangisine Karşı İlgi ve İnancınız Arttı?.....	149
Tablo 44. Demokratik Değer Algınız En Çok Nerede Şekillendi?	150
Tablo 45. Katılımcıların Okudukları Üniversiteleri İle Demokratik Değerlerinin Nerede Şekillendiğine İlişkin Verilerin Karşılaştırılması.....	151
Tablo 46. Demokratik Değerlerin Toplumsal Faydaları Nelerdir?	152
Tablo 47. Siyasi ve Sosyal Görüşlerinizi Hangi Ortamlarda Daha Rahat İfade Ediyorsunuz?.....	153
Tablo 48. Siyasi Görüşlerinizi Belirlerken Hangi Etkenler Düşüncelerinizi Etkiler?	154
Tablo 49. Bir Siyasi Partiye Üye misiniz?	155
Tablo 50. Katılımcıların Bir Siyasi Partiye Üye Olma Durumları İle Cinsiyetlerinin Karşılaştırılması	156
Tablo 51. Katılımcıların Bir Siyasi Partiye Üye Olma Durumları İle Okudukları Üniversitelerinin Karşılaştırılması	157
Tablo 52. Bir Siyasi Partiye Üye Değilseniz Üye Olmama Nedeniniz Nedir?	158
Tablo 53. Bir Siyasi Partiye Üye Olmama Nedeni İle Öğrenim Görülen Üniversite Karşılaştırılması.....	159
Tablo 54. Sizinle Farklı Görüşte Olan Kişilerle İlişkileriniz Nasıldır?.....	160
Tablo 55. Topluluk İçerisinde Görüşlerinizi Rahatlıkla Dile Getirebilir misiniz?	161
Tablo 56. Üniversitede Öğrencilerin Davranışlarında Demokratik Değerlere Dikkat Ettiklerine İnanyor musunuz?	162
Tablo 57. Öğrencilerin üniversitede davranışlarında demokratik değerlere dikkat etme durumları ile okudukları üniversitelerinin karşılaştırılması	163
Tablo 58. Üniversitede Kılık Kıyafet Konusunda Kendinizi Özgür Hissediyor musunuz?	164
Tablo 59. Üniversitede Kılık Kıyafet Konusunda Kendini Özgür Hissetme Durumları İle Gençlerin Okudukları Üniversitelerinin Karşılaştırılması	164
Tablo 60. Üniversitede Kılık Kıyafet Konusunda Kendini Özgür Hissetme Durumları İle Gençlerin Cinsiyetlerinin Karşılaştırılması	165
Tablo 61. Üniversitede Derslerde Sosyal ve Siyasal Düşüncelerinizi Özgürce İfade Edebildiğinize İnanyor musunuz?	166

Tablo 62. Derslerde Sosyal ve Siyasal Görüşlerini Rahatlıkla İfade Etme Durumları İle Üniversitelerin Karşılaştırılması	166
Tablo 63. Öğretim Üyeleri ya da Görevlileri Sizce Öğrencilere Demokratik Değerler Yönüyle Örnek Olmakta mıdır?.....	167
Tablo 64. Öğretim Üyelerinin Demokratik Değerlerle İlgili Öğrencilere Örnek Olma Durumları İle Gençlerin Okudukları Üniversitelerin Karşılaştırılması.....	168
Tablo 65. Üniversitede Özellikle Öğrencilere Yönelik Uygulamalarda Öğrencilerin Görüşleri Dikkate Alınır mı?	169
Tablo 66. Üniversitede Öğrencilere Yönelik Alınan Kararlarda Öğrencilerin Görüşlerinin Alınması İle Katılımcıların Okudukları Üniversite Durumlarının Değerlendirilmesi.....	170
Tablo 67. Öğrenci Toplulukları/ Öğrenci Kulüpleri Üniversitede Kolayca Faaliyet Yürütebiliyorlar mı?	171
Tablo 68. Öğrenci Toplulukları/Kulüplerinin Üniversitede Faaliyetlerini Rahatlıkla Yürütebilmeleri İle Gençlerin Üniversitelerinin Karşılaştırılması	171
Tablo 69. Öğrenci Toplulukları/ Öğrenci Kulüplerinin Faaliyetlerine Aktif Katılır mısınız?.....	172
Tablo 70. Öğrenci Topluluklarının/Kulüplerinin Faaliyetlerine Aktif Katılma Durumları İle Katılımcıların Okudukları Üniversitelerinin Karşılaştırılması	173
Tablo 71. Üniversite Yönetimi Öğrenci Toplulukları/Öğrenci Kulüplerinin Faaliyetlerini Destekler mi?	174
Tablo 72. Üniversite Yönetiminin Öğrenci Kulüplerinin Faaliyetlerini Destekleme Durumları İle Gençlerin Okudukları Üniversitelerin Karşılaştırılması	174
Tablo 73. Herhangi Bir Sivil Toplum Kuruluşuna Üye misiniz?.....	175
Tablo 74. Katılımcıların Okudukları Üniversite İle Sivil Toplum Kuruluşlarına Üyelik Durumları Arasındaki İlişki	177
Tablo 75. Katılımcıların Sınıfları İle Sivil Toplum Kuruluşlarına Üyelik Durumları Arasındaki İlişki	178
Tablo 76. Herhangi Bir Sivil Toplum Faaliyetine Katıldınız mı?.....	178
Tablo 77. Katılımcıların Okudukları Üniversite İle Sivil Toplum Faaliyetine Katılım Durumları Arasındaki İlişki	179
Tablo 78. Üniversite Eğitiminin Demokratik Değerler Anlamında Size Katkısı Oldu mu?.....	180

Tablo 79. Üniversite Eğitiminin Demokratik Değerler Anlamında Sağladığı Katkı Durumları İle Gençlerin Okudukları Üniversitelerin Karşılaştırılması	181
Tablo 80. Eğitim Gördüğünüz Bölümde Demokratik Değerlerin Öğretimi İle İlgili Aldığınız Derslerin Yeterli Olduğuna İnanıyor musunuz?	182
Tablo 81. Üniversitenizde Farklı Görüşlere Sahip İnsanların Kendilerini Rahatlıkla İfade Ettiklerine İnanıyor musunuz?	182
Tablo 82. Katılımcıların Okudukları Üniversiteleri ile Üniversitelerindeki Farklı Düşüncelerin İfade Edilebilmelerine İnanma İlişkileri	183
Tablo 83. Bireysel İlişkilerinizde Demokratik Değerleri Göz Önünde Bulundurur musunuz?	184
Tablo 84. Katılımcıların Okudukları Üniversiteleri İle Bireysel İlişkilerinde Demokratik Değerleri Göz Önünde Bulundurma Durumları.....	185
Tablo 85. Sizce Demokratik Değerler Bireysel ve Sosyal Hayat İçin Gerekli midir?	186
Tablo 86. Türkiye’de Gençlerin Siyasette Yeterince Temsil Edildiğine İnanıyor musunuz?	186
Tablo 87. Farklı Dil, Din Ve Irktan Bir Kişiyle Aynı Ortamda Yaşayabilir misiniz?	187
Tablo 88. Katılımcıların Okudukları Üniversiteleri ile Farklı; Dil, Din ve Irktan Bir Kişiyle Aynı Ortamda Yaşayabilmeleri Arasındaki İlişki	188
Tablo 89. ANOVA Testi Sonuçları	189
Tablo 90. T-Testi Sonuçları.....	190
Tablo 91. Tutum ve Değer Yargılarına Ait İstatistikler	191

ŞEKİLLER

Şekil 1: Türkiye Nüfus Piramidi 2014.....	27
Şekil 2: 2014-2075 Yılları Arasında Öngörülen Nüfus Değişimi (www.tuik.gov.tr, 2015).....	28

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	i
ÖZET.....	ii
ABSTRACT	iii
SİMGELER VE KISALTMALAR.....	iv
TABLolar LİSTESİ.....	v
ŞEKİLLER.....	x
İÇİNDEKİLER	xi
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM GENÇLİK OLGUSU

1.1.Gençlik Kavramı	7
1.1.1. Psikolojide Gençlik Teorileri	8
1.1.2. Sosyolojide Gençlik Teorileri	10
1.1.3. Biyolojide Gençlik Teorileri	16
1.2. Gençliğin Temel Özellikleri	17
1.3. Gençliğin Toplum İçindeki Yeri ve Fonksiyonu	20
1.4. Türkiye’de Gençliğin Durumu.....	25
1.5. Türkiye’de Gençlik Döneminin Özellikleri	38
1.5.1. Bireysel ve Toplumsal Gelişim Dönemleri Açısından Gençlik.....	39

İKİNCİ BÖLÜM DEMOKRASİ, DEMOKRATİK DEĞERLER VE GENÇLİK

2.1. Demokrasi Kavramı ve Tarihsel Gelişimi	42
2.2.Farklı Demokrasi Uygulamaları	53
2.2.1 Klasik-Çoğulcu Demokrasi	53
2.2.2 Çoğunlukçu Demokrasi.....	55
2.2.3. Liberal Demokrasi.....	55
2.2.4. Sosyal Demokrasi	59

2.2.5. Doğrudan Demokrasi	61
2.2.6. Müzakereci Demokrasi.....	61
2.2.7. Temsili ve Katılımcı Demokrasi.....	63
2.3. Değer ve Demokratik Değer Kavramları	65
2.3.1 Yaşama Hakkı	66
2.3.2 Katılım.....	67
2.3.3. Eşitlik	68
2.3.4. İfade Özgürlüğü	69
2.3.5. Çoğulculuk/Çoğunlukçuluk	70
2.3.6. Hukuk Devleti	71
2.3.7. Özgürlük	72
2.3.8. Aktif Vatandaşlık	72
2.4. Demokratik Değerlerin Eğitimi.....	73
2.4.1. Okul Öncesi-Aile İçerisinde Demokratik Değer Eğitimi	76
2.4.2. İlköğretim Dönemlerinde Demokratik Değer Eğitimi	77
2.4.3. Lise Dönemlerinde Demokratik Değer Eğitimi	80
2.4.4. Üniversite Döneminde Demokratik Değer Eğitimi ve Önemi	81
2.5. Demokratik Değerler ve STK'lar.....	85

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

GENÇLİK VE ÜNİVERSİTE EĞİTİMİ

3.1. Eğitimin Tanımı ve İşlevleri	89
3.2. Gençlik ve Üniversite Eğitimi.....	91
3.3. Türkiye’de Üniversite Eğitim Sistemi	93
3.3.1. Fakülteler.....	96
3.3.1.1. Eğitim Fakültesi.....	97
3.3.1.2. Fen-Edebiyat Fakültesi.....	99
3.3.1.3. Hukuk Fakültesi.....	101
3.3.1.4. İ.İ.B. Fakültesi	102
3.3.1.5. Mühendislik-Mimarlık Fakültesi.....	104
3.4. Üniversite Gençliğinin Genel Özellikleri ve Sorunları	105
3.5. Demokrasi ve Gençlik	109
3.6. Üniversite Eğitiminin Gençlerin Demokratik Değer Algılarına Etkileri	111

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM
ARAŞTIRMA BULGULARI

4.1. Alan Araştırması	113
4.1.1 Araştırmanın Konusu	113
4.1.2. Araştırmanın Amacı	114
4.1.3. Araştırmanın Yöntem	115
4.1.4. Araştırmanın Varsayımları	115
4.1.5. Araştırmanın Sınırlılıkları	116
4.1.6. Araştırmanın Önemi	117
4.1.7. Araştırmanın Problemleri	117
4.1.8. Araştırmanın Evren ve Örnekleme	118
4.1.9. Veri Toplama Aracı ve Özellikleri	120
4.1.10. Veri Toplama Süreci	120
4.1.11. Verilerin Analizi ve Değerlendirilmesi	121
4.2. Alan Araştırması Bulguları	121
4.2.1. Araştırmanın Demografik Özellikleri	122
4.2.2. Araştırma Grubundaki Gençlerin Sosyal Hayat İle İlgili Düşünceleri.....	132
4.2.3. Gençlerin Yazılı Basın ve Sosyal Medya Kullanımları	138
4.2.4. Gençlerin Demokrasi İle İlgili Düşünceleri	145
4.2.5. Gençlerin Siyaset ve Siyasal Katılım İle İlgili Düşünceleri.....	154
4.2.6. Gençlerin Üniversiteleri ve Üniversite İçindeki Demokratik Kazanımları İle İlgili Düşünceleri	162
4.2.7. Gençlerin Demokratik Değerlerle İlgili Bireysel Görüşleri	184
SONUÇ	192
KAYNAKÇA	207
EKLER	222
ÖZGEÇMİŞ	228

GİRİŞ

Gençlik bir toplumun sahip olduğu en önemli zenginlik ve güç kaynağıdır. Toplumların gelişmesine katkı sağlayan önemli bir beşeri sermaye olan gençlik; içinde yaşadıkları toplumun sosyo-ekonomik, siyasal ve kültürel şartlarından çok hızlı etkilenir. Bireyler gençlik dönemlerinde; sosyalleşirler, kişilik ve karakterleri önemli gelişimler gösterir. Bu dönemde gençler bireysel ve sosyal anlamda fazlasıyla üretken olabilirler. Gençlik döneminde bireylerin özgür olma, nereden ve ne şekilde gelirse gelsin baskılara boyun eğmeme gibi refleksleri vardır. Hükmedilmek ve çok fazla yönlendirilmek istemeyen gençler iletişime de son derece açıktırlar. Artık kendilerini yetişkinliklerin yönlendirdiğinden ziyade kendi ayakları üzerinde duran bireyler olarak görmek isterler. Gençler toplumsal gelişme açısından son derece önemlidir. Sosyal hayata önemli katkıda bulunurlar. Sosyal değişim ve dönüşümün öncüleridirler ve değişimin çoğu kez gençlerle başlar. Küresel anlamda etkili olayların temellerinde gençlik hareketleri yatmaktadır. Ekonomik kalkınma üzerinde yine gençlerin önemli katkıları bulunmaktadır. İşgücü olarak en verimli ve dinamik nüfus kitlesi gençlerdir. Teknolojik yenilikleri takip ve talep etme konusunda da gençlerin başı çekmektedir. Bütün bu özellikleriyle gençler; gerek bireysel verimlilikleri gerekse toplumsal gelişme açısından desteklenmelidirler.

Gençlerin verimli olabilmeleri, bireysel ve toplumsal gelişimlerine katkı sağlayabilmeleri açısından aktif katılımları çok önemlidir. Aktif katılımdan kastedilen gençlerin; sosyal ve demokratik katılım göstermeleri ve bu konuda talep eden ve talepleri karşılanan konumda olmalarıdır. Gençlerin özellikle toplumsal ve demokratik katılımları ile ilgili cesaretlendirilmeleri ve desteklenmeleri gerekmektedir. Gençlerin içinde buldukları gelişim dönemleri dikkate alındığında; doğal olarak, kendi düşüncelerini ifade etmeye ve inandıkları doğruları çok fazla sorgulamadan hayata geçirme eğilimi içerisinde oldukları rahatlıkla görülebilir. Bu nedenle gençlerin bu özerklik duygularının bireysel ve toplumsal açıdan faydalı hale getirilmesi için çok küçük pedagojik destekler işe yarayabilir. Gençlerin doğru ve faydalı bir özerklik açısından desteklenmeleri de son derece önemlidir. Gençler,

bireysel ve toplumsal açıdan faydalı olabilecekleri gibi çok önemli sorunlarında sebebi haline gelebilirler.

Günümüzde gençlerin, küreselleşmenin de getirdiği değişimlerden çok hızlı etkilendiği bir gerçektir. Özellikle, teknoloji kullanımı açısından nüfusun diğer unsurlarına oranla çok daha yetenekli ve isteklidirler. Mobil teknolojilerin her geçen gün yeni boyutlara taşındığı bir dünyada bu teknolojilerin en önemli kullanıcıları da yine gençler olmaktadır. Çok hızlı haber alabilme, harekete geçebilme ve örgütlenebilme potansiyeline ulaşan gençler ve toplumlar açısından bu durum bir taraftan iyi başka bir taraftan da kötü bir görüntü çizmektedir. Bu noktada; karar alıcılara, gençlikle doğrudan ya da dolaylı olarak faaliyetler yürüten sivil toplum kuruluşlarına, eğitim kurumlarına, üniversitelere ve anne babalara önemli görevler düşmektedir. İfade edilen tüm bu etkenler gençlerin hayatlarında önemli birer unsurdur ve bu etkenler gençlerin farkında olup gençlere yönelik, onları motive edecek bir hayat standardı ortaya koymak zorundadırlar. Aksi takdirde gençler kendilerine olduğu gibi topluma da ciddi zararlar verebilirler. Günümüzde gençler modernlikle gelenekler arasında sıkışıp kalmış durumdadırlar. Sosyal medya ve iletişim teknolojileri aracılığıyla dünyadaki akranlarının özellikle gelişmiş toplumlardaki gençlerin durumlarını hayat standartlarını gören gençler, karşılarında başta aile yapıları olmak üzere gelenekçi toplum anlayışlarını bulunca önemli sorunlar yaşamaktadırlar. Bu durum gençlerin çok daha olumsuz etkilenmelerine neden olmaktadır. Anlaşılmadığını, görüşlerinin yeteri kadar değer görmediğini, kendisine gelişimleri açısından maddi ve manevi motivasyonların sağlanmadığını düşünen gençler zamanla sosyal sorunların parçaları haline gelirler. Organize suç ve terör örgütlerinin en önemli insan kaynağı olan gençlerin, bu sorunlardan uzak kalmasının birincil yolu iyi bir eğitim, istihdam ve sosyal imkanlara sahip olmasından geçmektedir.

Sosyo-ekonomik ve siyasal anlamda en şanslı gençlik grubu olarak üniversite öğrencisi gençler gösterilebilir. Üniversite eğitimi alan gençler çoğu kez ailelerinden farklı şehirlerde eğitimlerini devam ettirirler. Bu durum; gençlerin özerkleşmesi, aileden gelen gelenekçi baskıdan kurtulma, toplum içerisinde bağımsız bir fert olma duygusunu hissetmeleri açısından son derece önemlidir. Üniversite eğitimi alan gençler; çoğu zaman ilk kez başka bir şehirde yaşama, başka bir şehir, kültür, dil ve

hatta dinden insanlarla iletişim ve etkileşime geçme imkanına sahip olurlar. Gençler içinde buldukları bu durumu başlarda garip karşılasalar da zamanla benimsemeye ve sevmeye başlarlar. Bu faktörler; gençlerin zaman içerisinde başkalarıyla doğru iletişim kurabilme, farklılıklara saygılı olma, düşüncelerini özgürce ifade edebilme gibi önemli demokratik değerleri benimsemelerine olanak sağlayacaktır.

Gençler açısından sosyal ve siyasal katılım son derece önemlidir. Toplumsal nüfusun önemli bir bölümünü oluşturan gençlerin aynı oranda siyasal sistem içerisinde temsil edilmiyor olmaları çok büyük bir sorundur. Kendileri ile ilgili kararların çoğu kez kendilerinden yaşça büyük, dönemsel ve yaşamsal öncelikleri farklı büyükleri tarafından alınması gençlerin gelişimi ve verimliliği açısından son derece sorunlu bir durumdur. Toplumsal gelişme açısından da sorunlu olan bu durum, gençleri zamanla farklı sorunların içerisine itecektir. Duygu ve düşüncelerinin değer verilmediğine inanan, sosyo-ekonomik anlamda talep ettiği hayat şartları sağlanmayan gençler zamanla ya önemli sorunların bir parçası olurlar ya da içine kapanık, hiçbir verimliliği olmayan bireylere dönüşürler. Her iki durumda toplumların gelişimi ve değişimi açısından son derece talihsiz bir durumdur.

Bireylerin özellikle gençlerin; birbirlerini anlayabilmelerinin, farklılıkların zenginlik olduğu düşüncelerini sahip olabilmelerinin, kavga yerine barışçıl yolları sorunların çözümünde kullanabilmelerinin en önemli kaynağı sahip oldukları demokratik değer algılarıdır. Demokratik değerler, gençleri toplum içerisinde görünür kılan, kendilerini daha iyi ifade ederken başkalarını da daha fazla dinlemesi gerektiğini içselleştiren önemli unsurlardır. Gençler; yaşam hakkı, özgürlükler, ifade özgürlüğü, temsil, eşitlik, katılım, aktif vatandaşlık gibi önemli demokratik değerlerin tamamını içselleştirmek ve yaşatmak zorundadırlar. Aksi takdirde gençler başta kendilerine ve çevrelerine olmak üzere sonrasında tüm topluma zarar verecek hale gelebilirler.

Demokratik değerler, bireylerin sosyal uyumları açısından son derece önemlidir. Demokrasi ve demokratik değerler bireylere çok küçük yaşlardan hatta doğumlarından itibaren formal ve informal tekniklerle öğretilmelidir. Bireyler ne kadar demokratik ortamlarda doğar büyür ve yaşarlarsa o kadar saygılı ve barışçıl olurlar. Aksi takdirde sürekli sorun çıkararak, kendi duygu ve hazlarını öne çıkaran bir fert haline gelirler. Demokrasi ve demokratik değerler daha çok soyut yönlü

kavramlar oldukları için bireyler tarafından çok küçük yaşlarda tam olarak anlaşılabilir. Bu noktada yaygın eğitim teknikleri devreye girmeli ve bireylerin demokratik değerleri yaygın eğitim teknikleri ile kolayca içselleştirmeleri sağlanmalıdır. Özellikle, çocukluk ve gençlik dönemleri dikkate alındığında somut ve duygusal yönlerin ağır basması demokratik değerlerin daha çok etkinlik ve dikkat çekici aktivitelerle öğretilmesi gereksinimini ortaya çıkarmaktadır. Gençler açısından özellikle üniversite yılları demokratik değerleri daha çok yaşadıkları ve temsil ettikleri dönemler olarak düşünülebilir. Gençler; doğumdan itibaren gençlik yıllarına kadar yaşadığı ve aldığı eğitimler paralelinde demokrasi ve demokratik değer doğrultusunda hareket ederler. Demokrasi eğitimi okullarda iyi verildiyse ve demokratik ortamlarda doğup büyüdüyse kolaylıkla demokratik tavırlar sergileyen gençler aksi takdirde anlaşılmaz, kavgacı ve olumsuz bireyler haline dönüşürler. Demokratik değerlerin başta aile ortamlarında uygulamalı olarak yaşanması ve yaşatılması gerekmektedir. Aile içerisinde bireylerin birbirlerine karşı toleranslı davranmaları birbirlerinin duygu ve düşüncelerine saygılı olmaları çocuklarında bu değerleri kolayca içselleştirmelerine olanak sağlayacaktır. Ardından ilköğretim, orta ve lise çağlarında gelişim dönemleri göz önüne alınarak okullarda çocuklar için demokrasi eğitimleri farklı form ve modüllerde sunulmalıdır. Üniversite yıllarıyla birlikte devreye sivil toplum kuruluşlarının da girmesi son derece önemlidir. Resmi formattan sıyrılmış sivil tartışma gruplarında üniversiteli gençler düşüncelerini daha özgür bir şekilde ifade ederken farklılıkları kabullenme konusunda da daha cesur davranırlar.

Türkiye’de eğitim seviyesi 12 yıllık zorunlu eğitime geçilmesiyle birlikte önemli bir gelişme kaydetti. Buna karşılık ülkemizde eğitimde kalitenin yakalanması açısından önemli çalışmaların yapılması gerekliliği de önemli bir gerçektir. PISA raporları incelendiğinde Türkiye’nin eğitimde ki durumu iyi sayılamaz. Bu nedenle eğitim ve öğretim tekniklerinin modern bir anlayışla yeniden ele alınmaya ve bu konuda köklü revizyonlara ihtiyaç olduğu da bir gerçektir. Son yıllarda, Türkiye’de birçok ilde açılan üniversiteler gençlerin üniversiteye devam etme oranını oldukça arttırmıştır. Özellikle, kızların üniversiteye devamı açısından da son derece önemli olan bu durumun görünen tek dezavantajı gençlerin eskisi gibi başka şehirlerde okumaları yerine kendi şehirlerini tercih etme durumlarıdır. Bunun dışında gençlerin üniversite eğitimi ile daha özgür olma, kendi ayakları üstünde durabilme, insanlara ve olaylara

karşı çok daha yapıcı yaklaşabilme yeteneği kazanmaları açısından son derece önemlidir. Üniversite yıllarında gençler sivil ortamlarla daha fazla iç içe gelirler ve kendilerini kolaylıkla ifade etme şansı yakalarlar. Bu noktada sivil toplum kuruluşlarının verimli ve nitelikli projelerle gençlerin karşısına çıkmaları onların demokratik ve siyasal katılım göstermelerinin imkanını sağlaması açısından son derece önemlidir. Sivil toplum kuruluşları ya da üniversitelerde ki gençlik grupları son yıllarda gerek devletin sağladığı hibe imkanlarıyla gerekse Ulusal Ajans koordinatörlüğündeki AB hibe programlarıyla birlikte hareket alanlarını ve kabiliyetlerini oldukça zenginleştirmişlerdir. Uygulanan, değişim ve gönüllülük programlarıyla birlikte üniversite öğrencileri başka ülkeleri gezme, başka şehirlerde bambaşka insanlarla yaşama ve tanışma imkanı elde etmişlerdir. Bu durum gençlerin hayata bakışları, olayları okuması ve yorumlaması üzerine son derece olumlu etkilerde bulunmuştur. Özellikle, AB projeleri ile üniversite eğitimi alan gençler başka ülkelerden ve kültürlerden gençlerle bir araya gelerek konuşabilme, iletişim ve etkileşime geçebilme imkanı elde etmektedirler.

Üniversiteli gençlerin demokratik değer algı durumları toplumların demokrasi gerçekliğini ortaya koyması açısından son derece önemlidir. Gençler, üniversite ortamında kendilerine daha özgür alanlar bulabildiklerinden dolayı, bireysel ve toplumsal konularda özgüven pratiği elde etmiş olurlar. Üniversite eğitiminin gençlerin demokratik değer algıları üzerinde dolaylı ya da doğrudan çok fazla katkı sağladığı önemli bir gerçektir. Gençlerin demokratik değer algılarının gelişmesinin tam olarak anlaşılabilmesinin önemli bir yolu da üniversite gençliğinin toplumsal ya da siyasal meseleleri ne kadar düşündüğünü görmekten geçmektedir. Gençlerin siyasal karar alma mekanizmaları içerisinde yer alabilmeleri demokratik değerleri içselleştirmelerinin en önemli çıktılarıdır. Aksi takdirde bu kazanımların tam olarak elde edildiğinden bahsetmek güç olacaktır. Çünkü siyasete katılım toplumsal sorunlara ilgi duyma ve çözüm yolları üretme niyetinin de önemli bir göstergesidir. Bu nedenle gençlerin özellikle üniversite eğitim alan gençlerin siyasete katılım konusunda teşvik edilmeleri ve bu konu da cesaretlendirilmeleri son derece önemlidir. Gençlerin siyasetin içerisinde daha fazla yer almaları toplumu da daha fazla dinamik ve verimli hale getirecektir. Günümüzde Türkiye’de gençlerin siyasal temsil oranları oldukça düşük seviyededir.

Bireysel ve toplumsal gelişmenin yolu, bireylerin özellikle gençlerin kendilerini rahatlıkla ifade edebilmelerinden, kendilerini ifade ederken de başkalarının düşüncelerine saygı duyan bireyler olabilmelerinden geçmektedir. Gençlerin legal kanallarla kendilerini ifade etmeleri ve temsil yollarını verimli kullanabilmeleri kendi mutlulukları ve başarıları adına da toplumun gelişimi adına da son derece önemlidir. Üniversiteli gençlerin demokratik tutumlarını geliştirmiş olması, onların toplumsal uyum ve verimlilikleri üzerinde de çok olumlu etkiler meydana getirecektir. Üniversiteli gençlerin demokratik değer algıları ve bunun üzerinde etkili olan değişkenlerin farklı araştırma yöntemleriyle sürekli incelenmesi ve bu konu da üniversite merkezli sivil toplum kuruluşu destekli çalışmaların yürütülmesi son derece yararlı olacaktır.

BİRİNCİ BÖLÜM

GENÇLİK OLGUSU

1.1. Gençlik Kavramı

Gençlik kavramının genel kabul görmüş, herkes tarafından benimsenmiş bir tanımlaması bulunmamaktadır. Gençlik, bugüne kadar çok farklı şekillerde tanımlanmış, gençliğe çok farklı anlamlar yüklenmiştir. Gençlik kavramı tanımlanırken veya gençlikle ilgili konular tartışılırken genellikle biyolojik ve kronolojik verilerden faydalanılmaktadır. Fakat bu şekilde yapılan tanımlamalar gençliğin sosyal bir değer olduğu gerçeğini geri planda bırakır. Birleşmiş Milletler Örgütü, Gençliği, 15-24 yaş aralığında bulunan bireyler olarak tanımlamaktadır (UN, 2007: 1). Birleşmiş Milletlerin gençlik olarak ifadelendirdiği bu yaş aralığı üye ülkeler arasında ortak kabul görmüştür.

Bu genel kabule rağmen farklı bölgelerde gençlik yaş grubu farklı ele alınmaktadır. 15-24 yaş aralığında bulunan genç nüfus oranı dünya genelinde yaklaşık 1,2 milyardır. Dünya üzerindeki gençlerin yaklaşık % 87'si gelişmiş ülkelerde yaşamaktadır (UN Programme on Youth). Yapılan bu tanım aralığını Türkiye de kullanmaktadır (Yazıcı, 2001: 9) Öyle ki, toplumsal nüfus dinamikleri ele alındığında gençliğin çok kritik bir noktada durduğu görülmektedir. Gençlik çağı bir geçiş dönemidir. Toplumsal rollerin, değerlerin, kültürün vb. yansıtılmasında ve yaşatılmasında kuşkusuz gençler önemli roller üstlenmektedirler (Sayın, 1990: 151). Bireyler açısından gençlik dönemi toplumsal nüfus dinamikleri içerisinde en dinamik, diğer gruplarla iletişimi ve etkileşimi en üst düzeyde oldukları dönemdir. Çelebi, gençlik dönemini çok hızlı sosyal ve psikolojik gelişmenin yaşandığı dönem olarak açıklamaktadır (Çelebi, 1991: 391). Fiziksel gelişmenin en hızlı olduğu dönem çocukluk dönemi olmasına karşın sosyal ve psikolojik gelişmenin en hızlı yaşandığı dönem gençlik dönemidir. Gençlik döneminde bireyler son derece hareketli olduklarından dolayı sürekli iletişim ve etkileşim içerisinde

bulunmaktadırlar. Bu durum onların sosyo-psikolojik davranışları üzerinde önemli ve hızlı etkiler oluşturmaktadır.

Genel olarak gençlik kavramı, çocukluk dönemi ile yetişkinlik dönemi arasında bir geçiş dönemi şeklinde açıklanır. Gençlik dönemi bireylerin; sosyolojik, psikolojik, biyolojik dönüşümler yaşadığı bir dönem olması açısından da oldukça kritik bir dönemdir. Gençlik dönemi; ergenlik dönemi ile başlayan biyolojik ve fiziksel gelişmenin hızlanmasıyla bedensel, ruhsal ve cinsel gelişimin tamamlanması arasında yaşanan kritik bir süreçtir (Yörükoğlu, 2012: 13) Çocukluk döneminde doğumla başlayan toplumsallaşma süreci, gençlik dönemi ile birlikte son olarak karakter dönüşümünü ve değişimini ortaya çıkarır.

Çocukluk döneminde her ne kadar bireylerin gelecek yaşantılarında sergileyecekleri karakter veya davranışları belirlense de asıl önemli süreç gençlik döneminde yaşanır. Gençlik döneminde alınan iyi eğitim ve öğretim, yaşanılan ortamlar, aile yapılarındaki düzen ya da düzensizlik, ekonomik yaşantı seviyeleri gençlerin sosyal entegrasyonları üzerinde son derece önemli bir yere sahiptir. Bunun yanı sıra gençlik dönemlerinde bireylerin sosyal ve siyasal katılımları kendilerini ifade edebilmeleri açısından son derece önemlidir. Bireyler; gençlik döneminde liderlik yapmak isterler, onlara düşüncelerini rahatlıkla ifade edebilecekleri ortamlar oluşturulduğunda uzun vadede oldukça faydalı işler gerçekleştireceklerdir (Smith, Ellison, 2012: 6).

Gençlik dönemindeki bireyler toplumların sosyo-ekonomik durumları açısından önemli bir değerdir. Çünkü toplumlar içerisinde ekonomik anlamda en canlı bireyler gençlerdir. Bu nedenlerden dolayı gençlik daha çok sosyal yönden ele alınmalı ve tanımlanmalıdır. Tüm bilimsel disiplinler kendi alanlarıyla ilgili gençliği tanımlamaya ve anlamlandırmaya çalışmışlardır. Gençlikle ilgili tanımlamalar yapan bazı bilimsel yaklaşımları şöyle sıralayabiliriz.

1.1.1. Psikolojide Gençlik Teorileri

Gençlerle ilgili ortaya atılan psikolojik kuramlar; genel olarak gençlerin kendisiyle ilgili yaşadığı kişilik gelişiminden, duyuşsal anlamda gelişmesine kadar gelişmelerine yönelik analizler geliştirirler. Gençlik döneminde bireyler, bedensel

açından gelişme yaşarlar, fizyolojik açıdan çocukluk dönemini geride bırakan gençler, çocukluk dönemine özgü bazı davranışlardan aynı hızda kurtulamayabilirler, bu nedenle ruhsal bakımdan duygu, düşünce ve davranış şekillerinde bir karışıklık yaşanmaktadır (Bayhan 2003, 20).

Frued; bireyler genelinde hazcı ve karamsar analizler yapmaktadır ki bu analizlerin merkezini gençlik dönemini yerleştirmektedir. Genel olarak, karamsar bir kişilik tablosu çizen Frued, gençlerle ilgili de kaotik bir analiz ortaya koymaktadır. Buna karşın Jung'un bilinçdışı bağlamında bireye ve gençlere daha olumlu ve gelişime, iyiye doğru gitmeye açık yönlerinin olduğunu vurgulamıştır. Başka bir açıdan Nietzsche'nin "insanüstü insan" olma arayışı da daha çok gençlere yönelik yorumlanabilir. Nietzsche ortaya attığı bu düşüncesiyle, bireylerin önce kendi içlerine dönüp kendi evlerinin önünü temizlemeleri gerektiği, böylelikle toplumun kendiliğinden belli bir düzene gireceğinden bahseder. Ona göre bireyler içlerindeki vahşi, şiddete meyilli yönleriyle mücadele etmelidir. Bu mücadele gençler için son derece önemlidir. Çünkü, Nietzsche'nin bahsettiği vahşi ve şiddete meyilli düşünce ve davranış kalıpları özellikle gençlik döneminde açığa çıkmaktadır (Merter, 2013: 35).

Psikolojik kuramcılara göre bireyler doğumdan itibaren bazı evreler geçirirler. Bu evrelerden ilk evre olan bebeklik dönemini içine alan dönemde, zaruri ihtiyaçların karşılanması önemlidir. Fakat bu dönemde bireyi etkileyen önemli bir unsur çevresinde olup bitenlerin, kendi bilinçaltında yer edinmeye başlamasıdır. Gençlik döneminde ise bireyler bilinçaltına atılan ve doğduğu andan itibaren algıladıkları süreçle birlikte hali hazırda içinde yaşadıkları toplumun etkisiyle davranışlar sergilemektedirler (Özbay ve Öztürk, 1995: 102). Bu nedenle psikolojik kuramcılar; bireylerin sağlıklı bir kişilik gösterebilmelerinin yolunun doğuştan itibaren yararlı ve iyi şeyleri çevresinde algılamalarından geçtiği üzerinde durmaktadırlar. Psikanaliz kuramı ruhsal yapıyı üç bölüme ayırır bunları sırasıyla; id (altbenlik), ego (benlik) ve süperegö (üstbenlik) şeklinde belirtir. Gençlik dönemini değerlendirirken bu üç aşama son derece önemlidir. Altbenlikle yani doğuştan itibaren bireyin basit öğrenmeleriyle başlayan süreç benlik eğitim ve çevre şartlarıyla şekillenen kişilik bölümü ile devam eder, fakat sürekli olarak bu dönemde altbenlikten gelen uyarımlarla beslenir, benlik dönemi gençlik döneminde daha çok ön plana

çıkılmaktadır. Bu süreçte yine bireyler altbenlik ve benlik süreçlerinde elde ettikleri tecrübe bilgilerle kendilerini çevreye uyum sağlayacak bir şekle dönüştürürler bu evre ise üstbenlik evresidir (Yörükoğlu, 2012: 83-85). Üstbenlik evresine ulaşmak, toplumsal huzur ve özellikle gençlerin bireysel ve sosyal uyumu açısından son derece önemlidir.

19. yüzyılın sonlarında başlayarak 20. yüzyılın başlarında hız kazanan “pozitif psikoloji” alt dalıyla psikoloji bilimi gençler üzerinde yoğunlaşmaya başlamışlardır. Pozitif psikoloji çalışma alanını; daha çok gençlerin, bireysel ve toplumsal verimliliği olumlu seviyeye nasıl getirilir hedefine yönelik yoğunlaştırmıştır (Lerner, 2005: 13). Gençler için özellikle demokratik ortamların varlığı onların sosyo-ekonomik gelişimleri açısından son derece önemlidir. Gençlerin başta ifade özgürlüğü olmak üzere, katılım süreçlerinin desteklenmesi onların daha verimli ve üretken olmasını sağlayacaktır. Bir toplumda gençler ne kadar verimli olursa o toplum o kadar gelişme gösterir. Sonuç olarak gençlerin psikolojik durumlarının olumlu yönde gelişmesi için demokratik ortamların önemli bir rolü vardır. Ruh sağlığı iyi olan gençler, bireysel ve toplumsal anlamda faydalar sağlayabilir. Gençlerin psikolojik olarak sağlıklı gelişebilmesinin en önemli yolu sağlıklı bir aile ortamında büyümesinden geçmektedir (Wyn, 2011: 35).

1.1.2. Sosyolojide Gençlik Teorileri

Sosyolojik kuramlar gençlerin daha çok sosyal uyumları, bireylerle olan ilişkilerinin durumu, sosyal verimlilikleri vb. konularla ilgili görüşler ortaya koyarlar. Bu kuramlar genel anlamda toplum, toplumsal kriter ve şartlar altında gençleri ve gençliği anlamaya çalışırlar. Gençleri toplumu oluşturan en önemli parça olduğu görüşünü ortaya atan kuramcılar, gençlerin sosyo-ekonomik durumlarının tüm toplumun özelliklerini yansıtan bir bileşen oldukları gerçeğini vurgulamaktadırlar. Sosyolojik kuramlar genellikle gençleri; sembolik etkileşimci, yapısal işlevsel ve çatışmacı perspektif ve açılardan ele alıp anlamaya çalışırlar. Akan (2001: 1-10) gençliği 2 farklı başlık altında incelemiştir. Bunlar; Geleneksel Sosyoloji Kuramları ve Etkileşimci yaklaşım olarak açıklanmaya çalışılmıştır. Akan; Geleneksel sosyoloji kuramları içinde gençliği değerlendirirken “Bozuk Sosyal Organizasyon Kuramı”, “Anomi Kuramı”, “Farklı Sosyalleşme Kuramı”, “Alt-Kültürel Kuramlar” ve

“Kontrol Kuramı”nı kullanırken, Etkileşimci Yaklaşımla da “Etiketleme Kuramı” üzerinden gençliği yorumlamaya çalışmıştır (Akan, 2001: 6-10). Buradan hareketle gençlik toplumsal bir değer olarak ayrıntılı bir şekilde ele alınmaktadır.

Gençlik konusunda, Marks ve Bourdieu birbirlerine yakın düşüncelere sahiptirler. Marks, gençlerin içinde yaşadıkları gruplardan veya toplumdan etkilendiklerini belirtirken, Bourdieu da benzer bir yaklaşımla gencin sosyal birikimi üzerinde içinde yaşadığı kültürel sermayenin etkili olduğunu ifade etmektedir (Allan, 2006: 178). Çatışmacı kuramcılar; özellikle modern dönemlerde yaşanan hızlı gelişme ve değişmelerin kuşaklar arası çatışmaları beraberinde getirdiği üzerinde durarak, gençlerin yaşadığı sosyal sorunları daha çok diğer toplumsal sorunlar üzerinden okumaya çalışmaktadırlar (Baran, 2013: 13).

Sembolik etkileşimci kuramlar, gençlerin genel olarak toplumu oluşturan diğer nüfus grupları ile olan ilişkilerini inceler. Özellikle, gençlik dönemleri bireylerin tutum ve davranışlarının, duygularının kolay anlaşılmadığı bir dönemdir. Çünkü, gençlerin tek başlarına olduklarıdaki davranışları ile başka bireylerin veya toplulukların yanlarındaki davranışları arasında çok önemli farklılıklar bulunmaktadır (Baran, 2013: 12). Sembolik etkileşimciliğin önemli temsilcilerinden olan Mead, bireylerin “I and Me” yani biyolojik ve psikolojik ben olan “I” ile sosyal benliği temsil eden “me” arasında gelip giden davranışlar sergilediklerini belirtmektedir. Özellikle gençler sosyal ortamlarda daha fazla buldukları için bu iki benlik arasında sıkça kalmaktadırlar. Gençler açısından değerlendirilecek olursa, bu iki ben davranışları arasındaki fark arttığı takdirde önemli sorunların yaşandığı veya yaşanma ihtimalinin olduğu görülür. Cooley’in “Ayna Benlik” teorisinde de açıkladığı bireylerin davranışlarını toplumdan aldıkları dönütlerin zamanla şekillendirdiği gerçeği de bu şekilde açıklanabilir. Demokratik değerler gençlerin toplum içerisinde nasıl davranması gerektiğini düzenlediği gibi, zamanla davranışlarına yapılan tepkilerden de ders çıkartıp kendilerini ona göre yenileyebilirler. Demokratik değerler, gençlerin kendilerini kontrol edip toplumla sağlıklı bütünleşebilmesi adına son derece yararlıdır. Demokratik değerleri davranışlarına aktarabilmiş gençler; sosyal ve akademik açıdan başarılı olabilirler (Tezcan, 2003: 18).

Gençler, başkalarının yanındayken nasıl davranılması gerektiği kodları çok iyi bildiğinden dolayı tek başınayken yaptığı veya her zaman yapmak istediği davranışları sergileyemez (Poloma, 1979: 166). Gençler açısından bu durumun sağlıklı toplumsallaşma açısından son derece önemli olduğu bir gerçektir. Gençler, belli bir süreçten sonra bireysel ve sosyal gelişimlerinin faydası açısından toplumsal rolleri kendine daha makul ölçülerde oturtmaya çalışır ve böylelikle uyum süreçleri beklenenden daha kolay gerçekleşir (Lüküslü, 2003: 290). Kısacası, sembolik etkileşimci kuramlar, gençlerin yapmak istedikleri ile toplumsal açıdan yapmaları gerekenlerin asgari ölçülerde nasıl olması gerektiği üzerine durmaktadırlar.

Gençlerin sosyolojik olarak toplum içerisinde daha görünür olabilmesinin yolu, gençlikle ilgili sosyolojik çalışmaların artmasından geçmektedir. Gençlerin; sosyal ve özellikle siyasal katılımları, demokratik haklarını bilerek içselleştirmeleri üzerinde, Bourdieu'ya göre gençlik sosyolojisi çalışmalarının gençlerle ilgili politikalarının çok yönlü bir şekilde araştırılmasının önemli bir rolü bulunmaktadır (Wyn, 2011: 38).

Yapısal işlevselciler bireylerin yaşlarını; sosyal rollerin belirlenmesi ve ayrımı açısından belirleyici bir unsur olarak görürken, gençlik dönemini de gelecek için yeni rollerin şekillenmeye başladığı bir dönem olarak kabul ederler. Buradan hareketle yapısal işlevselciler gençlerin genel olarak toplumsal rollerini tam anlamıyla yerine getirmeyi ve sosyal uyum düzeylerinin iyi olması gerektiğini belirtmektedirler (Baran, 2013: 12). Gencin rollerini benimsememiş olması ve sosyal hayata uyumundaki sorunlar genellikle çatışma meydana getirir. Bu durumda toplumsal bütünleşme açısından önemli sorunlar karşımıza çıkabilir. Kısacası yapısal işlevselciler; toplumsal ve bireysel değişimin meydana getireceği sorunları ele alarak, toplumun tüm kurumlarının toplumsal bütünleşme açısından birbirleriyle uyum içerisinde ve birbirlerini destekleyen özellikler göstermeleri gerekliliği üzerinde durmaktadırlar (Burcu, 1998: 122). Aksi takdirde gençler önemli sosyal sorunların bir parçası haline gelmeye başlarlar.

Bu dönemde gençleri, ailelerinden daha çok içinde buldukları toplumsal gruplar ve onların yapısal özellikleri etki altına alırlar. Bu nedenlerden dolayı bireylerin gençlik dönemleri incelenirken sosyolojik veriler sağlıklı analizler ortaya koymasına adına son

derece önemlidir. Makro sosyolojik çözümlerden ziyade küçük gruplar üzerinden gençlerin; toplumsal bütünleşme, çatışma, yabancılaşma, değişim veya anomali vb. sosyolojik kavramları üzerinden ele alınması ve incelenmesi özellikle önem arz eder. Yukarıda bahsedilen ve başta toplumları anlamak, içindeki bireyleri, grupları çözümlmek açısından önemli olan bu kavramların, gençlerin toplumsallaşma ve kişilik oluşumlarının da anlaşılabilmesi açısından kolaylıklar sağlayacağı bir gerçektir.

Toplumsal bütünleşme kavramı gençlerin sosyalleşme süreçlerinde onların toplumla uyumlu veya uyumsuz olma durumlarını anlamayı kolaylaştıracak çözümler ortaya koymaktadır. Parsons, Freud'un ilk kez kullandığı kişilik yapısı üzerinde ahlaki değerlerin etkisi üzerinde yapmış olduğu çalışmalardan etkilenmiştir. Parsons'a göre bireylerin kişiliği ancak ortak bir toplumsal kültür vasıtasıyla sağlıklı bir şekilde gelişebilir. Parsons'a göre toplumsal bütünleşmenin en önemli unsurlarından birisi de ortak kültür argümanlarının iyi bir şekilde ortaya konmasından geçmektedir (Swingewood, 2010: 275). Gençler açısından durum farklı değildir. Gençler içinde yaşadıkları toplumun kültürü ve değer yargıları ile ne kadar uyumlu davranışlar sergilerse toplumla bütünleşmeleri de o denli sağlıklı olacaktır.

Yine, Freud'dan etkilenen Parsons'un bu değerlendirmelerine paralel olarak Durkheim da benzer değerlendirmelerde bulunmuştur. Durkheim toplumsal bütünleşme üzerinde bireylerin ahlaki gelişimlerinin son derece önemli olduğu görüşünü savunmaktadır. Durkheim'in görüşünden hareketle, Türkiye gibi sosyal normların toplumsal kurumların işleyişleri üzerinde fazlasıyla etkili olduğu toplumlarda daha fazla etki göstereceği gerçeği de savunulabilir. Başta, aileler olmak üzere toplumu oluşturan diğer kurumların gençlerden beklentileri; içinde yaşadıkları toplum ile sağlıklı bütünleşebilmeleri ve görevlerini yerine getirmeleridir. Gençlerin toplumsal bütünleşme durumları üzerinde sahip oldukları ahlaki değerlerin son derece etkili olduğu bilinmektedir. Gençlerin toplumla bütünleşmelerini etkileyen faktörler; farklı toplum ve gruplarda değişiklikler göstermektedir (Swingewood, 2010: 277).

Merton, işlevselci teorilerdeki sürekli olumlu işlevleri bütünlük içerisinde değerlendirmenin doğru olmadığını savunur. Merton'a göre sistem toplum içerisinde

bir unsurun olumlu olacağı gibi olumsuz işlevleri de olabilir. Bu çıkarım gençlikle de doğrudan ilgili olabilir. Gençler toplumsal bütünlük içerisinde faydalı roller üstlenebileceği gibi olumsuz bir unsura da dönüşebilirler. Merton'a göre gençlerin sadece olumlu yönlerini değerlendirmek onları anlamayı ve analiz etmeyi güçleştirecektir (Ritzer, 2010: 60-62).

Spencer'in savunduğu "sosyal darwinizm" kuramına göre, toplumlar gibi insanlarında gelişir ve değişir. Ona göre, bireyler biyolojik ve psikolojik açıdan sosyal çevresine adaptasyon sağlar. Bu yaklaşım özellikle gençlerin sağlıklı toplumsallaşması açısından oldukça önemlidir. gençliğin değişim ve dönüşüme açık olduğu gerçeğinden hareketle gençliği anlamaya çalışmak çok daha yararlı olacaktır. Spencer, toplumlarında günümüze kadar önemli değişimler yaşadıklarını, ilkel kabilelerden günümüzdeki modern toplumlara doğru evrildiğini savunur. Bu yaklaşıma göre gençlerde tıpkı toplumlar gibi kendilerini değiştirebildikleri ve toplumun gerçeklerine göre geliştikleri ölçüde bireysel ve toplumsal açıdan verimli hale gelirler (Slattery, 2010: 95).

Yabancılaşma ve çatışma kavramlarını sebep-sonuç ilişkilerinden dolayı birlikte incelemekte fayda bulunmaktadır. Sanayi devriminden bu yana kapitalizmden kaynaklanan bir takım olumsuz tesirlerin bireyler üzerinde artarak görülmeye devam ettiği ortadadır. Özellikle gelişmiş toplumlarda bireyler her geçen gün biraz daha yalnızlaşmaktadır. Yabancılaşma; sadece bireysel açıdan değerlendirilecek olursa psikolojik, sebep ve sonuçları bağlamında ele alınacak olursa sosyolojik bir özellik göstermektedir. Yabancılaşma kavramı; bireylerin toplumsal düzen içerisinde var olan ve toplumun genelinin kabulleri dışında tutum, davranış ve beklentiler içerisinde giren bireylerin, bu durumlarını devam ettirdiği süreci içine düştükleri toplumdan ve toplumsal değerlerden uzaklaşma süreci olarak ifade edilebilir (Tezcan, 1991: 193). Bireyler, yabancılaşma durumu ile daha çok gençlik dönemlerinde karşılaşmaktadırlar. Gençlik döneminde bireyler toplum içerisinde daha çok görünür durumdadırlar. Bireylerin sosyolojik anlamda toplumla uyum sağlayabilmeleri için özellikle gençlik dönemlerinde kendilerinden beklenenleri ve uyum durumlarını başarılı bir şekilde gösterebilmeleri gerekmektedir. Ayrıca gençlerin beklentilerini, içinde yaşadığı toplumun hali hazırdaki durumunun üstünde belirlemeleri de bir süre

sonra yine onların içinde yaşadıkları topluma yabancılaşma sorunlarını ortaya çıkaracaktır.

Dahrendorf'un çatışma teorisine göre; statükonun oluşması sürekli bir güç dengesinden kaynaklanmaktadır ve bu durum çatışma ile ortaya çıkar. Toplumsal değişme de bundan kaynaklanmaktadır. Zamanla sınıf mücadelesini ortaya çıkaracak olan bu durum kolektif eylemleri de beraberinde getirecektir. Gençler için durum farklı değildir. Gençler içinde yaşadıkları toplumda sürekli bir sınıf mücadelesinin içerisinde kendilerini bulurlar ve ya onunla mücadele etme ya da ona uyma yolunu tercih ederler (Slattery, 2010: 185). Gençlerin bu iki yoldan hangisini tercih edeceklerini onların içinde doğup büyüdüğü aile yapıları, aldıkları eğitim vb. değişkenler etkileyecektir. Gençler içinde yaşadıkları toplumlarda ne kadar kolektif hareket edebilirlerse o kadar bireysel ve sosyal gelişim gösterirler. Dahrendorf, zaman zaman demokrasinin ortaya çıkardığı baskının çözümü olarak da çatışmayı gösterir. Gençlerin içinde buldukları yaş durumları dikkate alındığında hiçbir baskıya boyun eğmeme özellikleri taşıdıklarını görmekteyiz.

Gençlerde, özellikle üniversite eğitimi alan gençlerde yabancılaşma ve çatışma önemli oranda görülmektedir. Günümüzde, Türkiye şartlarında birçok genç yaşadıkları aile ortamlarından veya kişisel özelliklerinden çok farklı bir ortam olan üniversite ortamına uyum sürecinde önemli sorunlar yaşamaktadırlar. Sosyalleşme ve katılım ortamlarının olduğu üniversitelerde, böyle bir alışkanlığı veya kabiliyeti olmayan gençler kendilerini yalnız hissetmekle birlikte, bir uyum mücadelesine girerler. Gençlerin göstermiş oldukları bu uyum gayreti sonucunda içinde doğup büyüdüğü toplumsal kabullerden de tavizler verdikleri görülür. Üniversite gençliğinin sorunları aslında tek taraflı değildir. Bir taraftan üniversite ortamında arkadaşlarına uyum sağlayamadığı takdirde okul ortamında da yabancılaşma yaşamaktadırlar. Üniversite gençliğinin eğitim esnasında yaşadığı değişim, içinde yaşadığı topluma karşı onu yabancılaştırırken, başka bir taraftan da gelişimleri açısından onların karar alma süreçlerine katılımlarını ve temsil yönlerini geliştirdikleri için fayda sağlamaktadır. Buradan da anlaşılacağı üzere her yabancılaşma süreci olumsuz sonuçlar doğurmamaktadır.

Anomi kavramı ilk kez Durkheim tarafından kullanılan bir kavramdır. Bir anlamda bireylerin içinde yaşadıkları topluma yabancılaşmaları, yabancılaşma ile birlikte toplumsal kurumların işleyişi ve düzeni konusunda uyumsuzluk göstererek, çatışmalar yaşamalarının sonucunda bireylerin içine düştükleri durum olarak ifade edilebilir.

Gençlik döneminde bireyler ilk kez aileleri yanında olmadan bir şeyler yapma özerkliği ile karşı karşıyadırlar. Bu dönemde; aşırı koruyucu veya baskıcı ailelerin çocukları iletişim kurmakta veya uyum sağlamakta önemli sorunlar yaşamaktadırlar. Gençlerin sosyolojik incelemesi yapılırken, diğer iki temel incelemeden de yararlanmakta fayda bulunmaktadır. Çünkü her üç bakış açısı birbirleri üzerinde olumlu ya da olumsuz etkiler gösterebilmektedirler. Gençler için bu dönem sosyalizasyon süreçleri açısından son derece önemli bir süreçtir. Bu gelişim döneminde gençlerin; çevresiyle uyumlu olmayı, tanımadığı insanlarla rahat diyalog kurabilmeyi, kendisinden beklenen sosyal değerleri özümsemeyi gerçekleştirebilmesi gerekmektedir (Beşirli, 2013: 46). Gençlerin toplumsallaşma süreçlerinde gereken donanımları eksiksiz elde etmesi gerekmektedir. Özetle, gençlik çalışmaları üç farklı sosyolojik yaklaşımla gerçekleştirilebilir. Gerek yapısal işlevselci gerekse sosyal çatışmacı kuramlar genellikle makro çözümler sunmaktadır. Buna karşılık sembolik etkileşimciler daha çok mikro düzeyde çözümler sunmaktadırlar (Bahar, 2009: 17). Gençleri ve özelliklerini öncelikle sembolik etkileşimci bakış açılarıyla çözümlenmekte fayda bulunmaktadır. Bununla birlikte; gençlerin toplum içindeki yeri ve fonksiyonlarından dolayı yapısal işlevselci ve çatışmacı teorilerden de faydalanmak da doğru olacaktır.

1.1.3. Biyolojide Gençlik Teorileri

Biyolojik kuramlar daha çok gençlerin zaman içerisinde yaşadıkları fiziksel, cinsel ve fizyolojik değişimler üzerine düşünceler üretirler. Biyolojik kuramlar, gençlerin fizyolojik durumlarının, onların kendilerine olan güvenlerinin artmasına veya azalmasına neden olduğu üzerinde dururlar. Kuramcılara göre gençler, özellikle biyolojik gelişimlerine paralel olumlu ya da olumsuz etkilenebilirler (Toprak, 2010: 49). Gençlik döneminde bireyler dış görünüşlerine oldukça dikkat ederler, özellikle fiziksel anlamda yeterli gelişemeyen gençlerin psikolojik olarak bu durumdan

etkilendikleri önemli bir gerçektir. Gençlerin bu olumsuz durum karşısında sosyal olarak da önemli sorunlar yaşadığı ortadadır. Bu durum gençlerin gelecek yaşantılarına da olumsuz tesirlerde bulunacağı bir gerçektir.

Gençlerde bu dönemlerde oluşacak özgüven kaybı ilerleyen dönemlerdeki akademik başarılarını ve sosyal uyumunu olumsuz etkileyecektir. Bu sosyal uyumsuzluk üzerinde biyolojik etkenlerin önemli rolleri bulunmaktadır. Gençlerin, biyolojik gelişimleri kadar, kalıtsal olarak getirdiği bir takım biyolojik özellikleri de davranışları üzerinde önemli etkiler gösterirler (Soung, 2011: 429). Biyolojik yaklaşımlara göre gençlerin demokratik tutumları özümsemesi, hayata geçirebilmesi üzerinde de kalıtsal mirasının etkisi bulunmaktadır. Anne-babasının veya ailesinin insan ilişkileri ve sosyal katılımları gençlere kalıtsal olarak etki etmektedir. Gençlerin sosyal ilişkilerinde uyumlu yada uyumsuz davranışlar sergilemesi üzerinde doğup büyüdüğü çevre kadar doğuştan getirdiği kalıtsal, biyolojik etmenlerde rol oynayabilir.

Günümüze kadar gençlik konusu birçok araştırmaya konu olmuş, birçok düşünürün üzerinde fazlaca düşündüğü önemli bir konudur. Gençliği değerlendirirken, diğer toplumsal etkenlerin mutlaka göz önüne alınması ve değerlendirmelerin onlara paralel gerçekleştirilmesi son derece önemlidir. Gençlik dönemi; bireylerin ekonomik ve iş gücü anlamında en üretken oldukları dönem olması açısından, gençliği ekonomik veri ve analizler olmaksızın değerlendirmek doğru olmayacaktır. Özellikle eğitim kavramı, bireylerin daha çok gençlik yıllarında gelecekteki yaşantılarına yön verecek bilgi ve tecrübelerin elde etme yolu olduğu için gençlikle doğrudan ilgilidir. Gençlik kavramı değerlendirilirken eğitimin bir değişken olarak değerlendirilmesi gençlerin, sorunlarını veya motivasyonlarını çözümlene açısından son derece yararlı olacaktır.

1.2. Gençliğin Temel Özellikleri

Gençlik toplumlar için son derece önemli bir nüfus unsurudur. Toplumların işgücü potansiyelinin önemli bir oranını genç nüfusun oluşturduğu bir gerçektir. Gelişmiş toplumların gençlik üzerinde önemli plan ve projeleri olduğu bilinmektedir. Gelişmişliğin insan sermayesi açısından önemli bir teminatı olan gençlerle ilgili

yapılan bu planlar son derece isabetlidir. Gelişmemiş veya gelişmekte olan ülkelere bakıldığında gençlerle ilgili yeterli çalışmaların, yatırımların yapılmadığı görülmektedir. Bunun sonucunda gençler içinde yaşadıkları toplumun kendilerine verdikleri değerler ve imkanlar paralelinde davranışlar sergileyeceği bir gerçektir.

Gençlik konusu incelenirken tüm yönleriyle değerlendirilmelidir. Gençlik sosyolojik, ekonomik, güvenlik, psikolojik vb. birçok disiplinin inceleme alanına girebilir. Farklı disiplinlerin gençliği ele almaları gençlikle ilgili gerçekleştirilmesi gereken projelerin daha sağlıklı ve hızlı bir şekilde hayata geçirilmesini sağlayacaktır. Gençlik döneminde birey tüm gelişim dönemlerinden izler taşırlar. Çocukluk dönemi izlerini taşıdığı gibi orta yaş dönemi özellikleri de görülmeye başlar. Dolayısıyla gençlik dikkatlice, farklı disiplin ve bakış açılarıyla değerlendirilmelidir (Beşirli, 2013: 32).

Gençlerin; ekonomi, eğitim, güvenlik, aile, psikolojik, istihdam ve kültür aktarımı gibi önemli birçok alan tarafından incelenmesi gerekmektedir. Gençler, ücretli bir işte çalışsın veya çalışmasın, Türkiye gibi aile yapısının henüz bozulmadığı ülkelerde evlenen kadar ailelerinin yanında yaşamlarını sürdürürler (Çelik, 2013: 41). Gençlerin evlilik yaşları ile eğitim süreçleri arasında da önemli bir bağ bulunmaktadır. Gençlerin eğitimlerini yarıda bırakma veya erken tamamlama gibi durumlarda evlilik girişiminde bulunmaktadır. Böylelikle, bireyler gençlik döneminden ziyade orta yaş dönemi özellikleri göstermeye başlar. Çünkü evlilik birey üzerine farklı sorumluluklar yüklemektedir (Çelik ve Esin, 2012: 206).

Gençlerin sosyo-ekonomik durumları ve davranış şekilleri; aldıkları eğitimden, yaşadığı çevreden, doğuştan itibaren yaşadığı olaylardan çokça etkilenmektedir. Burada kritik öneme sahip olan durum gençlerin iyi bir eğitim almasından geçmektedir. Gençlerin, özellikle dezavantajlı olanlarının tek çıkış yolu neredeyse iyi bir eğitim alması ya da iyi bir işe sahip olmasından geçmektedir. Aksi takdirde gençler sorunlu bir hayat yaşamaya ve ailelerine de aynı olumsuzlukları yaşatmaya devam edecektir.

Gençler, toplumda kültür aktarımı açısından da son derece kritik bir görev üstlenebilirler. Toplumsal nüfus içerisinde en hareketli ve toplumun tüm yapılarıyla ilişki içerisinde olduğundan dolayı onun göstereceği dinamizm toplumsal verimlilik

açısından da önemlidir. Gençlerin verimlilikleri üzerinde yaşadıkları ortamların, aldıkları eğitimlerin, sosyo-ekonomik yapıların önemli etkileri bulunmaktadır (Sedlak, Bruce, 2010: 1-3).

Gençlik ve Spor Bakanlığı gençliği ait olduğu kesimlere göre aşağıdaki gibi sıralamıştır (Gençlik ve Spor Bakanlığı, 1973: 12):

1. Eğitim Alan Gençlik
 - 1.1.Orta öğrenim gençliği
 - 1.2.Yüksek öğrenim gençliği
2. Okumayan Gençlik
 - 1.1.Köylü, çiftçi gençlik
 - 1.2.İşçi gençlik
 - 1.3.Silah altında bulunan asker gençlik
 - 1.4.Hizmet sektöründe çalışan gençlik

Türkdoğan ise gençliği biraz daha toplumsal açıdan kategorize etme yolunu tercih ederek 5 farklı açıdan değerlendirmiştir. Bunlar sırasıyla (Türkdoğan, 1985: 127):

1. Yabancılaşmış gençlik: Anomi yaşayan, içinde yaşadığı toplumun değerleriyle bağdaşmayan davranışlar sergileyen gençlerdir.
2. Eylemci Gençlik: Bireylerin üzerindeki baskıyı kabul etmeyen, otoriteye karşı duran siyasi ve sosyal olaylarla ilgili gençlik,
3. Ferdiyetçi-Bencil Gençlik: Statükoya itaat eden gençlik,
4. Yapıcı gençlik: Toplumun geçerli olan düzeni içerisinde var olmayı savunan ve politik ve toplumsal konularla ilgilenen gençlik.
5. Siyasetten uzak olan bir gençlik,

Türkdoğan, gençliği toplumsal açıdan tüm yönleriyle değerlendirecek şekilde kategorize etmiştir. Türkiye’de bulunan genç nüfusu bu beş kategoriden herhangi birinde bulmak ve değerlendirmek mümkündür (Beşirli, 2013: 23-25).

Gerçekleştirilen tüm yorumlar gençliği farklı yönleriyle ele alma gayreti içerisinde. Gençlik toplumların gelişmesi açısından son derece önemlidir.

Gençliğin farklı açılardan ele alınması onu iyi anlayabilme açısından son derece önemlidir. Gençler, yaşadıkları dönem açısından en hareketli bir o kadarda kontrolü güç olan bir dönemde yaşamaktadırlar. Gençlerin içinde yaşadıkları toplumla sağlıklı olarak bütünleşebilmesi, toplumun değerlerini iyi öğrenip, içselleştirmesinden geçmektedir.

Gençlerin toplumsallaşma sürecinde desteklenmesi gerekmektedir. Gençler tek başlarına bazı şeyleri başaramazlar. Gençlerin daha verimli ve üretken olabilmeleri, toplumla sağlıklı bütünleşebilmeleri açısından gerek resmi kurumlarca gerekse sivil toplum kuruluşları tarafından desteklenmeleri gerekir. Gençlik dönemini bireyler sorunsuz bir şekilde aşabilirlerse ileriki yaşantılarında başarılı ve verimli olurlar.

Gençlik dönemi özellikleri incelendiğinde, gençlerin toplumsal yapı içerisinde en fazla görünen nüfus kitlesi olduğu bir gerçektir. Gençler bu dönemde farklı kişi ve gruplarla etkileşim haline geçerler bu durum bazen olumlu neticeler ortaya çıkarırken bazen de olumsuz sonuçlar doğurmaktadır (Beşirli, 2013: 42). Gençler, kolayca birbirlerini etkilemekte ve birbirlerinden etkilenmektedirler. Yaşadıkları olayları ve gerçekleştirecekleri fiilleri çoğu kez akıl süzgecinden geçirmeden duygularıyla yorumlarlar. Bu da, çoğu kez gençlerin bireysel ve toplumsal sorunlar yaşamalarına neden olmaktadır.

Gençlik döneminde bireyler iyi rehabilite edilip, doğru yönlendirilebilirse içinde yaşadıkları toplumun gelişmesine önemli katkılar sağlayabilirler. Gençlik döneminde, özellikle bireylerin iyi bir eğitim almış olmaları ve istihdam edilebilirliklerinin sağlanması gerekmektedir. Her iki sorunun çözülmesi gençleri büyük oranda verimli kılacaktır. Aksi takdirde gençler önemli toplumsal sorunların parçaları haline geleceklerdir. Gençlerin toplumsal değerlerden uzaklaşarak anomi yaşamaları hem kendilerini hem de tüm toplumu olumsuz etkileyecektir.

1.3. Gençliğin Toplum İçindeki Yeri ve Fonksiyonu

Toplumlar farklı nüfus dinamiklerinden oluşmaktadırlar. Tüm nüfus grupları toplumsal bütünleşme ve ilerleme açısından son derece kritik önemdedirler. Bebeklik döneminden başlayıp yaşlılık dönemine kadar uzun bir süreçten geçen nüfus

dinamikleri gerçekte birbirine sarmal bir şekilde bağlanmış birbirini etkileyen ve birbirinden etkilenen bir özellik gösterirler. Bireyler; çocukluk döneminde yaşadıkları hayatı, gençlik ve yetişkinlik döneminde de yaşamaya devam ederler. Kişiliğin oturması için çocukluk dönemi çok önemliken, oturan kişiliğin topluma tavır, davranış ve inanç kalıpları olarak yansımaları gençlik döneminde gerçekleşir (Tezcan, 1991: 78). Gençlik, toplum için çok önemli bir yere sahiptir. Gençlik toplumsal süreçlerin başlamasında ve gelişmesinde doğrudan etkili ve hızlandırıcı bir role sahiptir. Gençlerdeki hareketlilik ve dinamizm onların toplumu çok hızlı etkileyebilmelerini sağlamaktadır. Gençler, diğer tüm nüfus grupları ile etkileşim halindedir. Olumlu ya da olumsuz tüm sosyo-psikolojik transferleri kolayca gerçekleştirebilir.

Gençlik döneminde bireyler, topluma yararlı olacak önemli işler gerçekleştirebilirler. Fakat gençliğin bu konuda çok iyi yetiştirilmesi, mefkure endeksli yaşamının sağlanması gerekmektedir. Aksi takdirde gençlik bireysel ve toplumsal açıdan son derece sorunlu bir hal alacaktır. Gençlik, ulusal ve uluslararası gelişime ve değişimleri en çabuk kavrayıp yaygınlaşmasını sağlayabilecek bir potansiyeli içinde barındırmaktadır (Erkal, 1987: 97). Yukarıda belirtildiği gibi gençlik iyi değerlendirilip, motive edilebilirse topluma yararlı olabilir. Aksi takdirde gençlik başıboş bir hal alır ve hayatı sorgulamadan ve hayatta sorumluluk almadan yaşar. Bu durum gerek gencin kendisi açısından gerekse gençlikten önemli faydalar elde edecek olan toplum açısından sorunlu bir durumdur.

Gençlik dönemi bireylerin; en hareketli, değişim ve gelişime açık oldukları önemli bir dönemdir. Bu dönemde; gençlerin toplumu temsil eden ve toplumun içerisinde çıkmış değerleri tam anlamıyla içselleştirmeleri gerekir. Toplumun, özellikle yetişkinlerin gençlerden beklentileri toplumun değerlerine uygun davranmaları, değerleri gelecek nesillere özünü bozmadan aktarmalarıdır. Gençlerin bu beklentileri karşılayabilmelerinin yolu, toplum içerisinde iyi örnek görmelerinden ve bu yeterliliği kazandıracak eğitimleri alabilmelerinden geçmektedir. Özellikle, kültür transferinde kuşaklar arası etkileşimde gençlerin önemli roller üstlenmeleri gerektiği ortadadır.

Gençlik döneminde bireylerden beklenen önemli görevlerden biri toplumla uyum içerisinde yaşamaları ve gelecekte özellikle aile kurabilecek ciddiyet ve sorumluluğa ulaşmalarıdır. Tüm bu görevlerin gençler tarafından sağlıklı bir şekilde gerçekleştirilebilmesinin yolu gençlerin sosyo-ekonomik anlamda iyi imkanlar elde etmesine bağlıdır. Türkiye şartları göz önüne alındığında gençlere uzun yıllar bu imkanlar sağlanamamıştır. Bu yüzden gençler kendilerinden beklenen ödevleri tam anlamıyla yerine getiremedikleri gibi toplumsal sorunların bir parçası haline gelmişlerdir. Özellikle, gençler tüm sorunlu dönemlerde kullanılmaya müsait bir kitleden daha fazla bir anlam kazanamamıştır. Bu durum sadece Türkiye’de değil dünyanın birçok ülkesinde de aynı şekilde olmuştur. Toplumsal sorunların en önemli başlatıcıları ve devam ettiricileri gençler olagelmıştır (Tezcan, 1991: 64). Örneğin, bütün dünyayı etkileyen milyonlarca insanın ölümüne neden olan Birinci Dünya Savaşını Sırp milliyetçisi bir gencin işlediği cinayetle başlamıştır. Tarih boyunca birçok toplumsal sorunların ve savaşların temelinde gençler bulunmaktadır.

Bireyler; genellikle gençlik dönemlerinde duygularıyla hareket ederler ve davranışlarının bireysel veya toplumsal ne gibi sorunlar doğuracağını pek fazla düşünmezler. Yapmak istedikleri için yaparlar ve sonunu düşünmezler. Fakat ilerleyen yaşlarda edindiği tecrübelerle akla daha fazla önem vererek davranışlarında kar- zarar hesabı yaparlar. Gençlerden asıl beklenen yetişkinlik dönemlerinde olduğu gibi akıllarıyla olayları yorumlaması ve davranışlarını duygulardan ziyade akıllarıyla kritize etmeleridir. Gençlik döneminde bireyler resmi veya örfi kuralları çok önemsemeyen tavırlar sergileyebilirler (Doğan, 1991: 58). Buna rağmen gençler toplumların gelişmesini sağlayacak, kültürün ve değerlerin devamlılığını getirecek olan önemli bir noktadadır.

Gençler, kültür aktarımı ya da kültürel yozlaşmanın bir parçası olabilirler. Çok hızlı değişen ve dönüşen bir potansiyele sahip gençler zaman zaman toplumsal değerlere aykırı davranışlar sergileyebilirler. Özellikle, sosyal medyanın yaygınlaştığı ve yerel kültürlerin çok çabuk yitirildiği günümüzde, gençlik içinde yaşadığı toplumun değerlerine her geçen gün yabancılaşmaktadır. Sosyal medyanın gençler açısından yararlı olacağı çok noktalar bulunmaktadır. Erkal, gençlerin hareket kabiliyetini ve dinamizmini toplumların gelişmesi açısından önemli görür fakat gençlerin sorumluluk duygularının gelişmemiş olmalarının ve tecrübesizliklerinin birtakım

sorunlar ortaya çıkardığına inanır. Erkal, yaşlıların tecrübelerinin toplum açısından önemli olduğunu ve gençlik döneminin de yaşlılık döneminde yaşanmasının daha verimli olabileceği ironisine de sahiptir. Erkal'ın bu düşüncesi bir anlamda mantıklı görülebilir (Erkal, 1987: 62). Çünkü, gençler çoğu kez sahip oldukları değerlerin farkına varmadan onları hoyratça harcayabilirler. Yaşlılar ise çok daha temkinli ve olayları akıl süzgecinden geçirirler çünkü onların yaşadıkları ve tecrübe ettikleri çok olaylar çok olmuştur.

Gençler toplumsal düzen içerisinde ekonomik canlılığın ve işgücünün de önemli figürleridir. Gençler içinde buldukları dönemin fizyolojik özelliklerinden dolayı son derece dinamiklerdir. Zihinsel olarak da verimliliği üst düzeydedir. Bu nedenle ekonomik işleyişe önemli katkılar sunabilirler. Günümüzde gençlerin ekonomik faaliyetlere yeterince katılmaması önemli kayıplara neden olmaktadır. Gençlerin nitelikli işlerde çalışmaması onların ekonomik anlamda katkı sunamamalarına zemin hazırlamaktadır. Gençlerin işsiz olmaları, onların demokratik hakları üzerinde de olumsuz etkilere yol açtığı bir gerçektir. Gençlerin; sosyal ve siyasal katılım göstermeleri, kendilerini ifade edebilecekleri uygun ortamların oluşması belli bir sosyo-ekonomik seviyeye ulaşmasına bağlıdır. Nitelikli bir işe sahip olmayan gençler için demokratik hakların çok bir etkisi de bulunmamaktadır. Fakat, Türkiye'de gençlerin olumlu özelliklerinden yararlanılabilecek bir istihdam olanakları sağlanamamıştır. Gençlerin mesleki ihtisas yapabilecekleri olanaklardan yoksun olması onları “ne iş olsa yaparım” noktasına getirmiştir (Erkal, 1987: 69). Bu durum gençlerin çalıştıkları işlerden elde edecekleri motivasyonu yok etmiştir.

Tarihsel süreç içerisinde; gençliğin önemi sürekli vurgulanmış ve gençliğe yönelik çok yönlü çalışmalar yürütülmesi gerekliliği üzerinde sıkça durulmuştur. Özellikle, Cumhuriyetin kurulmasıyla birlikte Atatürk gençliğe büyük önem vermiştir. Yeniden ayağa kalkmanın ve kalkınmanın temel şartı olarak gençleri işaret etmiştir. Atatürk, “Gençliğe Hitabesinde” gençlere verdiği önemi ve onlara yüklediği misyonu açıkça belirtmiştir. Atatürk'e göre uluslar ne kadar kötü durumda olursa olsun, iyi yetişmiş, ferasetli gençlerin ulusların kalkınmasına önemli katkılar sağlayabileceklerini vurgulamıştır. Atatürk gençlere verdiği önemi 19 Mayıs 1919 gibi önemli bir tarihi gençliğe bayram olarak hediye ederek göstermiştir. Bu hareket, içerisinde gençlere yönelik çok önemli mesajlar içermektedir. Onlardan en önemlisi yeni ulusun

gençlerin gayretleriyle oluşacağıdır. Atatürk gençliğe; içinde bulunduğu ve sahip olduğu dinamizminden dolayı böyle bir misyon yüklemiştir (Erkal, 1987: 75).

Necip Fazıl Kısakürek gençlere yönelik bir Gençliğe Hitabe kaleme almıştır. Gençliğe Hitabesinde Necip Fazıl, gençlere özel anlamlar yüklemiştir. Necip Fazıl'a göre zaman ve mekan gençlere emanet edilebilir ve ona göre toplumsal kalkınmanın tek teminatının gençler olduğu üzerinde durmaktadır.

Kısacası, Türkiye'de geçmişten günümüze gençlere büyük değer atfedilmiştir. Fakat atfedilen değer kadar gençliğe yönelik politikalar üretilmemiş ve imkanlar sağlanamamıştır. Gençliğe sahip çıkılabildiği ve değerler bütünü içerisinde yetiştirilebildiği ölçüde toplumlar gelişecek ve gençler kendilerine düşen sorumluluğu yerine getirebilecektir (Beşirli, 2013: 56). Tarihten günümüze gençliğe yatırım yapan devletler büyük gelişmeler kaydetmişlerdir. Türkiye sahip olduğu gençlik potansiyelini iyi değerlendirmek zorundadır.

Gençler, bazı toplumsal ve evrensel değerlerin yaşatılması için birinci dereceden ilgili ve hatta görevlidirler. Bunlardan bir tanesi, demokrasinin yaşatılmasıdır. Demokrasinin en önemli gereklerinden birisi olan bireylerin duygu ve düşüncelerini özgürce ifade etmeleri, en çok gençlere faydalı olacaktır. Çoğu kez, toplumlarda en aykırı ve genel kabulleri zorlayan sesler gençlerden yükselmiştir. Gençlerden gelen bu aykırı duygu ve düşünceler demokrasinin tam olarak işlemediği ülkelerde bir tehdit olarak görülmüş ve gençlere bir şekilde sindirme politikaları uygulanmıştır. Gençlere legal düzlemde duygu ve düşüncelerini ifade edebilecekleri imkanların oluşturulması ancak demokrasinin tam olarak var olduğu ülke ve toplumlarda mümkündür. Burada gençlere düşen önemli sorumluluklarda bulunmaktadır (Bayhan, 1997: 57). Gençler hak arayışlarını legal zeminde şiddete başvurmadan gerçekleştirmelidirler. Doğru veya yanlış yakın tarih; sindirilmek istenen gençlerin illegal zeminlere çekilerek baskı altına alındığı, hapsilere atıldığı ve hatta idam edildiği olaylarla doludur. Gençlere bu anlamda sivil toplum kuruluşlarının önemli katkıları olabilir. Sivil toplum kuruluşları vasıtasıyla gençler hak arayışlarını, duygu ve düşüncelerini sistematik ve daha etkin bir şekilde gerçekleştirebilirler. Gençlerin duygu ve düşüncelerini rahatça ifade etmeleri onları daha verimli kılacaktır. Bu da Türkiye'nin gelişmesi açısından son derece gerekli bir durumdur.

Demokrasinin bir başka önemli unsuru da katılımdır. Özellikle, gençler için karar alma süreçlerine katılım onların toplumun etkin ve üretken bir parçası haline gelebilmesi açısından son derece önemlidir. Gençlerde katılım, özellikle siyasal katılım ve temsil olarak önemlidir. Karar alma süreçlerine dahil edilen gençler, gerek kendi gelecekleri gerekse içinde yaşadıkları toplumun geleceği adına son derece faydalı çalışmalar gerçekleştirebilirler (Çamur, 2005: 56). Son yıllarda, Türkiye’de gençlerin siyasal katılımlarını destekleyecek önemli kararlar alındı. Milletvekili olma yaşının düşürülmesi ile siyasi partiler içerisinde gençlerin gerek milletvekili olabilmelerinin gerekse teşkilatlarda görev alabilmelerinin önü açılmış ve kolaylaştırılmıştır.

Türkiye; sahip olduğu genç nüfus sayısına ve oranına karşılık, gençlerin siyasete katılım ve temsilleri konusunda önemli sorunlar yaşamaktadır. Bu yetersizlikler gençleri düşüncelerini rahat ifade edebilecekleri kontrolsüz arkadaş gruplarına yönlendirmektedir. Burada da gençler son derece tehlikeli ve sorunlu davranışlar sergileyebilmektedirler. Gençlerin, temsil ve katılım hakkı elde etmeleri bireysel ve sosyal gelişme adına son derece önemlidir (Çarkoğlu, 2001: 48). Gençleri katılım konusunda destekleyecek çalışmaları yürütmesi açısından sivil toplum kuruluşlarının gerçekleştirecekleri faaliyetler oldukça önemlidir. Son yıllarda, gerek AB Hibe Programlarında gerekse Türkiye’de, başta Gençlik ve Spor Bakanlığı olmak üzere gençliğin demokratik katılımları konusunda önemli destekler sağlamışlardır. Başta STK’lar olmak üzere, üniversitelere, öğrenci gruplarına, yerel yönetimlere önemli destekler sağlandığı görülmektedir. Gençlerin katılımlarının desteklenmesi yaşanacak olumlu gelişme ve değişmelerin sürecini hızlandıracaktır.

1.4. Türkiye’de Gençliğin Durumu

Türkiye, genç nüfus sayısı ve toplam nüfusa oranı itibariyle son derece şanslı bir ülkedir. Özellikle gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler kıyaslandığında Türkiye’nin genç nüfus potansiyeli yönüyle çok iyi durumda olduğu görülmektedir. Buna karşın, Türkiye genç nüfus potansiyelini tam anlamıyla değerlendirememiştir. Osmanlı Devleti’nin son dönemlerinden itibaren yaşanan savaşlar cumhuriyet dönemine kadar genç nüfus sayısında önemli bir düşüşe neden olmuştur. Savaşlarda daha çok gençlerin şehit olmaları genç nüfus oranını azaltırken, nüfus artışını da olumsuz

etkilemiştir. Savaşların bitmesi ve Cumhuriyetin ilanı ile birlikte nüfus yeniden artmaya başlamış, periyodik artış dönem dönem yavaşlamıştır. Örneğin, ikinci dünya savaşının başlamasıyla erkekler askere çağrıldığı için nüfus artışında yine bir durağanlık yaşanmıştır.

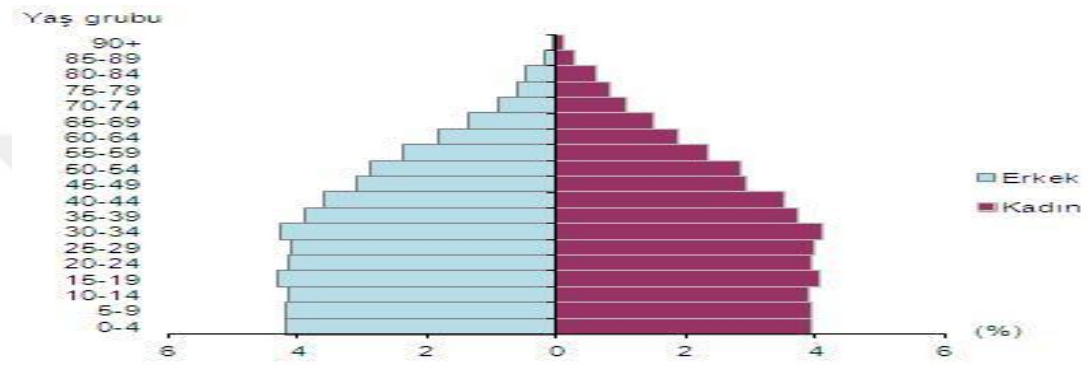
Kadınların çalışma hayatına girmesi, eğitim seviyesindeki artış, ekonomik kaygılar gibi nedenlerden dolayı son yıllarda nüfus artış hızında yavaşlama söz konusudur. Nüfusun azalmasına paralel, genç nüfus oranında da önemli azalmalar olmuştur. Nüfus her geçen gün yaşlanırken, Türkiye farkında olmadan en önemli sermayesini kaybetmektedir. Geçmişte aile planlaması adı altında başlatılan çalışmalara karşılık günümüzde çok çocuğun teşvik edilmesi son derece manidardır. Nüfusun yaş ortalamasının önlenmesi ve genç, dinamik nüfusun kaybedilmemesi açısından bu tür teşvikler son derece önemlidir.

Türkiye'deki 15-24 yaş arası genç nüfus oranı 2008 yılındaki BM İnsani Gelişme Raporuna göre, AB ülkeleri içerisindeki en yüksek genç nüfus oranı olduğundan, önemli bir sermaye olarak değerlendirilmekte ve kesinlikle korunması gerektiği belirtilmektedir. Aksi takdirde BM İnsani Gelişme Raporu, Türkiye'nin bu avantajının 2050'li yıllara kadar devam edeceğini önlem alınmazsa kaybedileceğini belirtmektedir.

Genç nüfus, sosyo-ekonomik anlamda iyi değerlendirilebilirse toplumsal gelişme açısından önemli bir aktör haline gelebilir. Türkiye uzun yıllar sahip olduğu genç nüfus potansiyelini yeterince değerlendirememiştir. Gençlere yönelik politikaların yetersiz kalması gençleri kendi başlarına bırakmıştır. Türkiye'de gençler, eğitimsizlik, işsizlik, güvenlik sorunları, madde bağımlılığı gibi tehlikelerle yüz yüze yaşamaktadırlar. Özellikle, organize suç ve terör örgütlerinin önemli insan kaynaklarından biri olan gençler böylelikle onların ağlarına kolayca düşmektedirler. Kısacası, avantaj gibi görünen genç nüfus sayısı dezavantaja dönüşerek sosyal sorunların bir parçası haline gelmektedir. Bu nedenle, genç nüfusa sahip olmak ülkelerin sosyo-ekonomik kalkınmaları açısından ne kadar önemliyse, gençlerin yeterli eğitim almalarını sağlamak, maddi olarak rahat edebilecekleri yeni iş olanakları sunmak, kişisel ve sosyal gelişimini sağlayacak güvenli sosyal ortamlar sağlamak da bir o kadar önemli ve gereklidir. Gençlerin kendi gelecekleri açısından

gelişimlerinin desteklenmesi amacıyla sosyal destek programlarının geliştirilmesi büyük önem arz etmektedir.

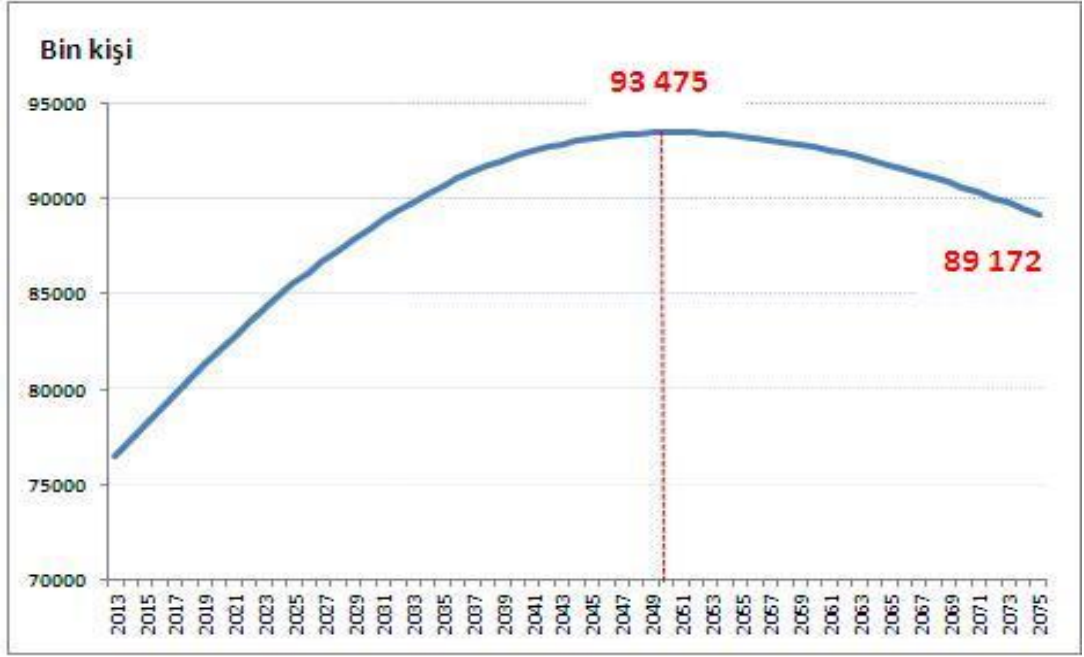
Genç nüfusun sağlıklı değerlendirilmesi ve yönlendirilmesi Türkiye'nin sosyo-ekonomik anlamda gelişmesi açısından son derece önemlidir. Türkiye'nin; bulunduğu bölge yönüyle sosyal sorunlarla karşılaşma riskinin yüksek olması, gençleri verimli değerlendirebilmesi, onları sosyal sorunların bir parçası olmaktan kurtaracak olması açısından oldukça önemlidir.

Şekil 1: Türkiye Nüfus Piramidi 2014

Kaynak: (www.tuik.gov.tr, 2015)

Türkiye'nin 2014 yılı nüfusunu gösteren nüfus piramidi incelendiğinde Türkiye'de ortalanca yaş nüfus oranının artmakta olduğu görülmektedir. Doğum oranlarının düşmesi ortalama insan ömrünün artması gibi nedenler bu artış üzerinde önemli bir etkiye sahiptir.

Şekil 2: 2014-2075 Yılları Arasında Öngörülen Nüfus Değişimi (www.tuik.gov.tr, 2014)

Kaynak: (www.tuik.gov.tr, 2015)

Şekil 2’de görüldüğü üzere nüfus artışı 2050 yılına kadar devam edecek ve 2050 yılından itibaren düşüşe geçecektir. 2050 yılında 93 milyon 475 bin olması beklenen nüfusun 2075’li yıllarda 89 milyon 172 bine gerileyeceği öngörülmektedir. Bu gerilemenin ilk etkiyeceği nüfus kitlesi gençler olacaktır ve genç nüfus oranında önemli gerileme yaşanacaktır. Nüfus artış hız ve değişiminin bu şekilde devam etmesi Türkiye’nin elinde bulundurduğu genç nüfus potansiyelinin her geçen gün kaybedileceğini ortaya koyuyor. Bu verilerden yola çıkarak nüfusu potansiyelini koruma adına plan ve çalışmalar yürütmek gerekmektedir. Bugün AB genelinde genç nüfusu arttırmaya yönelik politikaların hayata geçirilmesi konusunda ne kadar zorlanıldığı göz önüne alınarak acil çözümler üretilmelidir.

Tablo 1: Türkiye Nüfusunun 1970-2014 Arası Ortanca Yaş Değişimi

Yıllara ve Cinsiyetlere Göre Ortanca Yaş Durumları			
Yıl	Toplam	Erkek	Kadın
1970	19,0	18,6	19,4
2007	28,3	27,7	28,8
2008	28,5	27,9	29,0
2009	28,8	28,2	29,3
2010	29,2	28,7	29,8
2011	29,7	29,1	30,3
2012	30,1	29,5	30,6
2013	30,4	29,8	31,0
2014	30,7	30,1	31,3

Kaynak: (www.tuik.gov.tr, 2015)

Türkiye nüfusunun, 1970-2014 yılları arasında ortanca yaş durumundaki gösterdiği değişiklik Tablo 1’de verilmiştir. 1970 yılından itibaren 2014 yılına kadar ortanca yaş durumunda sürekli bir artış gözlenmektedir. 1970 yılında ortanca yaş 19 iken 2007 yılında ortanca yaşın 28,3’e ve 2014 yılında da 30,7’ye yükseldiği görülmektedir. Tablo’ya bakıldığında, Türkiye’nin her geçen gün hızla yaşlandığı ve genç nüfus potansiyelini kaybetmekte olduğunu görmekteyiz. Türkiye genelinde ortanca yaş 2013 yılı itibarıyla 30,4 iken bu rakamın 2023 yılında 34’e çıkacağı öngörülmektedir. Türkiye nüfusunun ortanca değerinin 2075 yılında kadınlarda 48,7’ye, erkeklerde 46’ya, toplamda ise 47,4’e çıkacağı hesaplanmaktadır. Buna karşılık, AB ülkeleri ile kıyaslandığında Türkiye genç nüfus potansiyeli olarak hala iyi bir yerededir. Genç nüfus potansiyelini korumak ve nüfusun yaşlanmasını önlemek için gerekli politika ve çalışmaların gerçekleştirilmesi son derece önemlidir. Bugünkü nüfus artış hızı ve nüfus verileri göz önüne alındığında Türkiye nüfusunun hızla yaşlandığı görülmektedir. Nüfusun gittikçe yaşlandığını göstermesi adına TÜİK’in verileri ve nüfus senaryoları oldukça önem arz ediyor. Tablo 2’de, Türkiye’nin 70 yaş üstü nüfus oranının değişimini gösteren veriler bulunmaktadır.

Tablo 2: Türkiye 70 Yaş Üstü Nüfus Senaryoları

70 Yaş Üstü Nüfus Senaryoları							
YIL	Türkiye Geneli	70 Yaş Üstü Toplam	Genel Yüzde	Erkek	Erkek Yüzde	Kadın	Kadın Yüzde
2013	76.481	3.832	5	1.603	42%	2.228	58%
2014	77.324	3.944	5	1.649	42%	2.295	58%
2023	84.247	5.419	6	2.289	42%	3.130	58%
2050	93.475	13.799	15	6.031	44%	7.767	56%
2075	89.172	18.960	21	8.356	44%	10.607	56%

Kaynak: (www.TÜİK.gov.tr, 2015)

TÜİK verileri dikkate alındığında Türkiye nüfusu her geçen gün yaşlanmaktadır. Öngörülen değişimlere göre, Türkiye’de 2023 yılında yaşlı oranı % 10,2 olacaktır. 2013 yılında 70 yaş ve üzeri yaşlı nüfus sayısının 3,8 milyon kişi ve bunların genele oranının % 5’in üzerinde olduğu görülüyor. Türkiye’de nüfus artış hızı ve nüfus dinamikleri bu şekilde devam ederse yaşlı nüfusun 2023 yılında 5,5 milyonu aşması ve oran olarak da % 6’nın üzerine çıkması öngörülmektedir. Ortalama insan ömrünün artmasının bu durum üzerinde etkiye sahip olduğu kadar, nüfus artış hızının sürekli olarak azalması da durum üzerinde etkili olmaktadır. 70 yaş üstü nüfus oranlarında dikkat çeken başka bir ayrıntı ise kadınların erkeklere oranla daha büyük bir orana sahip olmasıdır.

Tablo 3: Türkiye’de 2013 Yılında Ortanca Yaşı En Yüksek Olan İller ve 2023 Durumları

Sıra	İller	2013	2023
1	Sinop	38,2	44,4
2	Balıkesir	37,7	42,9
5	Edirne	37,1	42,2

Kaynak: www.TÜİK.gov.tr

Türkiye’de ortanca yaş durumunun yıllara göre değişimi; 2012’de 30,1, 2013’de 30,4 ve son olarak da 2014 yılında 30,7 olarak gerçekleşmiştir. 2014 yılında ortanca yaşın erkeklerde 30,1, kadınlarda ise 31,3 olduğu görülmektedir (TÜİK, 2015). Türkiye’de

ortanca yaşın en yüksek olduğu şehirler şu şekilde sıralanabilir: 39,1 oranında en yüksek şehir olan Sinop'u sırasıyla, 38,6 ortalamasıyla Balıkesir, 37,6 ortalamasıyla Edirne ve son olarak 38 yaş ortalamasıyla Kastamonu'nun izlediği görülüyor. Ortanca yaşın en düşük olduğu iller de sırasıyla: 19,1 oranıyla Şırnak, 19,2 ile Şanlıurfa ve son olarak 20 yaş ortalaması ile Ağrı gelmektedir (TÜİK, 2015). Yukarıdaki veriler incelendiğinde, Türkiye'de genç nüfusun azaldığı ve her geçen gün nüfusun yaşlandığı göze çarpmaktadır. Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgelerinde yaşanan; eğitim, işsizlik ve güvenlik gibi bazı sorunlar diğer bölgelere oranla fazla olan genç nüfusun ihtiyaçlarını karşılamayı daha da güçleştirmektedir. Bu nedenle gençler önemli sorunlarla karşı karşıya gelmektedirler. Yaşamlarını devam ettirebilmek için ya başka şehirlere göç etmek zorundalar ki burada da onları kolay bir hayat beklememektedir ya da bölgede yapısal sorunlara rağmen yaşamaya devam etmek durumundalar. Bu gençler, Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgelerinde PKK tehlikesiyle karşı karşıya kalırken, farklı şehirlerde de terör örgütünün yanı sıra diğer organize suç örgütlerinin kuşatması altında bulunabilmektedirler. Her iki durum, gerek gençler açısından gerekse toplum açısından son derece sorunludur. Batı'da yaşayan gençlerin karşılaştığı sorunlar Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgelerinde yaşayanlara oranla farklılık arz etse de, verimliliklerini düşürme açısından benzer sonuçlar doğurmaktadır. Batı'daki gençlerde genellikle ödev ve sorumluluklarının farkında olmadan yaşamlarını sürdürmektedirler. Görev ve sorumluluklarının farkında olmayan gençler çoğu kez davranışlarını kontrol etme konusunda da sorunlar yaşarlar. Belli bir aşamadan sonra sapma ve suça yönelme gibi eğilimlerde ortaya çıkar. Bu şekilde yaşayan gençler arasında madde bağımlılığı, alkol kullanımının da son derece yaygın olduğu anlaşılmaktadır (TÜİK, 2015).

Tablo 4: 2013-2075 Yılları 15-29 Yaş Arası Genç Nüfus Senaryoları

15-29 Yaş Genç Nüfus Senaryoları							
YIL	Türkiye Geneli	Genç Nüfus Toplam	Genel Yüzde	Erkek	Erkek Yüzde	Kadın	Kadın Yüzde
2013	76.481	18.963	25	9.670	51%	9.293	49%
2014	77.324	19.069	25	9.717	51%	9.352	49%
2023	84.247	19.314	23	9.779	51%	9.536	49%
2050	93.475	16.697	18	8.539	51%	8.157	49%
2075	89.172	13.678	15	7.000	51%	6.678	49%

Kaynak: (www.TÜİK.gov.tr, 2015)

Tablo 4’de, Türkiye’deki 15-29 yaş arası genç nüfus sayı ve oranlarının 2013-2075 yılları arasında ki değişim senaryoları verilmiştir. Değişim senaryoları; nüfus artış hızı, ölüm ve doğum oranları dikkate alınarak TÜİK tarafından hazırlanmıştır. Tablo’daki rakamlara bakıldığında, Türkiye’de genç nüfusun 2023 yılından itibaren gerilemeye başlayacağı öngörülmektedir. Nüfus verilerindeki değişim hızı bu şekilde devam ederse 2075 yılındaki genç nüfusun toplam nüfusa oranının % 15’lere gerileyeceği anlaşılıyor. Genç nüfus oranındaki bu azalmanın sosyo-ekonomik anlamda Türkiye’yi olumsuz etkileyeceği önemli bir gerçektir. Genç nüfus oranındaki azalma üzerinde iki faktör rol oynamaktadır. Bunlardan birincisi doğum oranlarının düşmesi, ikincisi ise ortalama hayat süresinin uzaması olarak gösterilebilir.

Türkiye sahip olduğu genç nüfus potansiyeli yönüyle birçok ülkenin dikkatini çekmektedir. Genç nüfus bir toplumun kalkınması ve dinamizmi adına son derece yararlıdır. Buna karşılık, Türkiye sahip olduğu genç nüfusu verimli bir şekilde değerlendirecek gerekli politikaları üretip hayata geçirememiştir. Cumhuriyetin kurulmasıyla birlikte Türkiye’de gençlere farklı misyonlar yüklendi fakat gençliğe bu misyonları yerine getirecek imkanlar tam olarak sağlanamadı. Uzun savaşlar sonucunda gençler toparlanma sürecine girmişken bu kez de, siyasi mücadelelerin içerisinde kendilerini buldular. Türkiye’de yaşanan darbe süreçleri öncelikle gençlere zarar verdi ve gençlerin gelişimleri bu süreçlerden dolayı sağlıklı ilerleyemedi. Gençler geçmişte kendilerine sunulmayan imkânlardan dolayı yeterli eğitimi alamadılar ve istihdam edilemediler. Durum böyle olunca Türkiye’de başıboş bir gençlik grubunun da ortaya çıkması engellenemedi. Bu gençlik grubu, organize suç ve terör örgütlerinin en önemli insan kaynağı haline geldi. Son yıllarda gençlere yönelik önemli gelişmeler yaşansa da yılların ihmali nedeniyle ortaya çıkan sorunların düzelmesi uzun seneler alacaktır. Gençlere yönelik olumlu çalışmalara başlanmasına karşın bu kez de genç nüfus oranındaki azalma önemli bir sorun olarak ortaya çıkıyor. Tablo 5’de, Türkiye ile bazı AB ülkelerine ait genç nüfusu oranındaki yıllara göre yaşanan değişimler gösterilmiştir.

Tablo 5: Türkiye ve AB Ülkeleri Karşılaştırmalı 15-29 Yaş Arası Genç Nüfus Oranları

AB Ülkeleri	2010	2011	2012
Belçika	12.1	12.1	12.1
Almanya	11.3	11.2	11.0
Yunanistan	10.6	10.3	10.2
İspanya	10.6	10.3	10.1
Fransa	12.4	12.3	12.2
Hollanda	12.2	12.3	12.2
İngiltere	13.3	13.2	13.0
Türkiye	17.2	17.0	16.8

Kaynak: <http://epp.eurostat.ec.europa.eu>

Tablo 5’de, Türkiye ile bazı AB ülkelerinin 15-29 yaş arası genç nüfus oranları karşılaştırmalı olarak verilmiştir. Türkiye’de son yıllarda genç nüfus oranı azalmasına rağmen, AB ülkelerine oranla önemli bir genç nüfus fazlalığına sahiptir. Türkiye’nin, 15-29 yaş arası nüfus oranı % 16,8 iken bu orana en yakın oranın % 13’le İngiltere’ye ait olduğu görülmektedir. Türkiye’de son yıllarda genç nüfus oranında periyodik azalmalar gözlenirken, benzer azalmaların tüm AB ülkelerinde de görüldüğü Tablo 5’den anlaşılmaktadır. Türkiye, AB ülkelerine oranla önemli bir genç nüfus potansiyeline sahiptir. Buna karşılık, AB ülkelerindeki gençler Türkiye’deki gençlere oranla daha iyi şartlarda yaşamlarını sürdürmektedir. Gençlere AB ülkelerinde Türkiye’ye nazaran daha iyi imkanlar sunulmaktadır. Türkiye’de gençlere yönelik politikaların üretilmesi konusunda önemli eksiklikler yaşanmaktadır (<http://epp.eurostat.ec.europa.eu>).

Türkiye, genç nüfus potansiyelini her geçen gün kaybetse de genç nüfus oranı Avrupa Birliği’ne üye ülkelerin nüfus oranlarına göre kıyaslandığında açık farkla önde bulunuyor. 2013 yılı nüfus verileri dikkate alındığında Türkiye’nin genç nüfusunun toplam nüfusa oranı % 16,6 iken, AB’de bulunan 28 ülkenin sahip olduğu genç nüfusun ülkelerin toplam nüfuslarına oranı % 12 civarındadır (TÜİK, 2014). Türkiye 2014 yılı itibarıyla AB ülkelerine oranla önemli bir genç nüfus potansiyeline sahiptir. Tablo 4’de görüldüğü gibi tahmini veriler gerçekleşirse ve nüfus artışına

yönelik planlar geliştirilmezse, 2075 yılında Türkiye'deki genç nüfus sayısının ve oranının tıpkı AB ülkelerinde olduğu gibi % 10'lara düşeceği öngörülüyor. Türkiye'ye genç nüfus oranı olarak yakın AB ülkeleri; Güney Kıbrıs Rum Kesimi % 15 dolaylarında, İzlanda yaklaşık % 15, Makedonya % 15 civarında, Karadağ % 14 dolaylarında ve son olarak da % 13,5 genç nüfus oranıyla Litvanya şeklinde sıralanabilir. Bir diğer taraftan genç nüfus oranının düşük olduğu AB ülkeleri de; % 9,9 İtalya, % 10,5 İspanya, % 10,6 Slovenya, % 10,6 ile Yunanistan olarak sıralanabilir.

Türkiye'de yaşayan gençlere ait eğitim istatistiklerine bakıldığında, gençlerde yükseköğretimde okullaşma oranının 2012'de % 35,5 iken bu rakamın 2013 yılında % 38,5 olduğu göze çarpmaktadır. Yükseköğretime devam eden gençlerin % 51,1'i erkek, % 48,9'u da kadınlardan oluşmaktadır. 2013 yılı eğitim verilerine göre lise ve dengi okullardan mezun olma oranı % 31,1'dir. 2013 yılında Türkiye'de yükseköğretim mezunu gençlerin oranı ise % 7,5 düzeyinde kalmıştır (TÜİK, 2014). Türkiye'de özellikle gençlerin yükseköğretime devam etme ve tamamlama konularında önemli sorunları bulunmaktadır. Gençlerin eğitim seviyelerinin artırılması bireysel ve toplumsal gelişmenin daha nitelikli sağlanabilmesi açısından oldukça önemlidir. Gençlerin; eğitim seviyelerini ve aldıkları eğitimlerin kalitesini arttırmak Türkiye'nin en öncelikli politikalarından biri olmalıdır.

Tablo 6: Lise Mezunu Genç Nüfus Oranları En Yüksek ve En Düşük 3 İl, 2014

En Yüksek İller	%	En Düşük İller	%
Karabük	49,5	Şanlıurfa	13,9
Bolu	47,3	Ağrı	15,6
Isparta	46,7	Muş	16,5

Kaynak: www.TÜİK.gov.tr, 2015

Tablo 6'de lise ve dengi okul mezunu genç nüfus oranları görülmektedir. En fazla lise mezunu genç nüfus oranına sahip üç şehir sıralanacak olursa; Karabük'ün yaklaşık % 50 ile ilk sırayı aldığı görülüyor, Karabük'ü sırasıyla % 47,3 ile Bolu ve % 46,7 ile Isparta şehirlerinin izlediği anlaşılıyor. Lise ve dengi okullardan mezun olan genç nüfus oranının en düşük olduğu üç il sırasıyla: % 13,9 oranıyla Şanlıurfa, % 15,6 oranla Ağrı ve % 16,5 oranla Muş olmuştur.

Tablo 7: Yüksekokul ve Üzeri Okul Mezunu Genç Nüfus Oranı En Yüksek ve En Düşük Olan 3 İl, 2014

En Yüksek İller	%	En Düşük İller	%
Eskişehir	13,6	Şanlıurfa	3,2
Kütahya	10,6	Van	3,2
Kastamonu	10,5	Ağrı	3,3

Kaynak: www.TÜİK.gov.tr

Tablo 7’de, yüksekokul ve fakülte mezunu olan genç nüfus oranında en yüksek üç il: yaklaşık % 14 ile Eskişehir, % 10,6 ile Kütahya ve % 10,5 ile Kastamonu olmuştur. En düşük üç il ise sırasıyla: Şanlıurfa % 3,2, Van % 3,2 ve Ağrı % 3,3’dür (TÜİK, 2014).

Yüksekokul ve fakülte mezunu gençlerin en fazla olduğu illerde bile % 13’lerde kalması Türkiye’de gençlerin yüksekokula devam etmeleri konusunda önemli sorunlar yaşadığını ortaya koymaktadır. Eğitime devam etmeyen gençlerin erken yaşlarda çalışma hayatına atıldıkları görülmektedir. Bu durum, genç kadınlarda biraz daha farklıdır. Genç kadınlarda küçük yaşlarda yapılan evlilikler onların eğitim hayatlarının yarıda kalmasına neden olması açısından önemlidir. Aşağıdaki tabloda genç kadınların ve genç erkeklerin evlilik ortalamaları verilmiştir.

Tablo 8: Genç Erkeklerde Evli Nüfus Oranı En Yüksek ve En Düşük 3 İl, 2014

Yüksek İller	%	Düşük İller	%
Afyonkarahisar	9,3	Rize	2,6
Aksaray	8,3	Artvin	2,6
Şanlıurfa	8,1	Trabzon	2,7

Kaynak: www.TÜİK.gov.tr, (2015)

Tablo 8’de görüldüğü gibi Türkiye’de evli genç erkek nüfus oranının en fazla olduğu iller; Afyonkarahisar (% 9,3), Aksaray (8,3) ve Şanlıurfa (% 8,1) iken, en düşük illerin; Rize (% 2,6), Artvin (% 2,6) ve Trabzon (%2,7) olduğu görülmektedir.

Tablo 9: Genç Kadınlarda Evli Nüfus Oranı En Yüksek Ve En Düşük İl, 2014

Yüksek İller	%	Düşük İller	%
Kahramanmaraş	32	Trabzon	13,5
Ağrı	31,7	Karabük	13,7
Gaziantep	31	Rize	14,1

Kaynak: www.TÜİK.gov.tr, (2015)

Tablo 9’da, genç kadınların evlilik oranlarının en yüksek ve en düşük olduğu üç şehir sırasıyla; Kahramanmaraş (% 32), Ağrı (% 31,7) ve Gaziantep (% 31) iken, en düşük illerin; Trabzon (% 13,5), Karabük (% 13,7) ve Rize (% 14,1) olduğu görülmektedir (TÜİK, 2014). Bu veriler, genç erkeklere oranla genç kadınlarda genç yaşta evliliklerin çok daha fazla olduğunu göstermektedir. Genç kadın ve erkeklerde 2013 yılında boşanma durumlarına bakıldığında; eşinden ayrılmış genç erkeklerin % 53 civarının evliliğinin ilk senesinde boşandığı, genç kadınlarda ise bu oranın% 35 civarında olduğu anlaşılıyor. Bu oranlar, aile kurumunun geleceği ve gençlerin aile kurumunun ciddiyetine olan inançlarını göstermeleri açısından son derece dikkat çekicidir.

TÜİK verilerine göre; 2012 yılında Türkiye’deki gençlerin yaklaşık % 14’ünün her gün tütün ürünü kullandığı ortaya çıkmıştır. 2012 yılında tütün kullanım durumu; genç erkeklerde % 24 oranındayken bu oranın genç kadınlarda % 5 civarında olduğu görülmektedir. Genç erkeklerde, tütün ürünü hiç kullanmamış olanların oranı % 65 iken genç kadınlarda bu oranın yaklaşık % 90 olduğu tespit edilmiştir. Gençlerde alkol kullanma durumları incelendiğinde; genç erkeklerin %81,6’sının yaşamları boyunca hiç alkol kullanmadığı ortaya çıkmıştır. Gençlerden alkol kullananların %16 civarı alkolü ilk defa 14 yaşından önce kullandığını ifade etmişlerdir (TÜİK, 2015).

Son olarak, Türkiye’de ki gençlerin yaşantılarından ne derece memnun oldukları ve onları memnun eden değişkenlerin tespit edildiği veriler incelenecektir. Türkiye’de 2014 yılında gelecekte umutlu olduğunu ifade eden gençlerin oranı % 80’lerde olmasına karşılık, genç erkeklerde umut oranının %83,4, genç kadınlarda ise %84,4 olduğu görülmektedir.

Tablo 10: Gençlerin Umut Seviyelerinin En Yüksek Ve En Düşük Olduğu 3 İl, 2014

En Yüksek İller	%	En Düşük İller	%
Kırıkkale	93,9	Yalova	65,5
Çanakkale	93,3	Ağrı	67,3
Artvin	93,2	Muş	68,9

Kaynak: www.TÜİK.gov.tr,(2015)

Tablo 10’da, Türkiye’de gelecekte ümitli olan gençlerin en yüksek ve en düşük olduğu 3’er il verilmiştir. Gençlerin memnuniyet oranının en yüksek olduğu il % 93,9 oranında Kırıkkale iken onu % 93,3’le Çanakkale ve % 93,2 ile Artvin izlemektedir. Geleceğe dair umut düzeyi en yüksek iller bu şekildeyken, umut düzeyi en düşük illerde sırasıyla; % 68,9 ile Muş, % 67,3 ile Ağrı ve son olarak en düşük % 65,5 ile Yalova olduğu görülüyor. 2014 yılında Türkiye genelinde umutlu olduğunu ifade eden gençlerin oranı %65,1’dir. Araştırmada genç erkeklerin yaklaşık %61’inin, genç kadınların da yaklaşık % 70’inin umutlu olduğu sonucu ortaya çıkmıştır.

Tablo 11: Gençlerin Mutluluk Seviyelerinin En Yüksek ve En Düşük Olduğu 3 İl, 2014

En Yüksek İller	%	En Düşük İller	%
Kırıkkale	82,2	Tunceli	43,2
Çankırı	81,8	Batman	49,8
Düzce	80,1	Osmaniye	53,6

Kaynak: www.TÜİK.gov.tr, (2015)

Tablo 11’de görüldüğü gibi araştırma sonucunda Türkiye’de gençlerin en mutlu olduğu şehir % 82,2 ile Kırıkkale olmuştur. Kırıkkale’yi 81,8 ile Çankırı ve % 80,1 ile Düzce’nin izlediği görülmektedir. Araştırma sonucunda Türkiye’de gençlerde mutluluk oranı en düşük şehirlerin sırasıyla; Osmaniye % 53,6, Batman % 49,8 ve Tunceli % 43,2 olduğu görülmektedir (TÜİK, 2015).

TÜİK (2014)’in yapmış olduğu araştırmada araştırmaya katılan gençlerin; % 50,3’ü kendilerini sağlıklı olmanın mutlu ettiğini, % 19,7’sinin ise kendilerini sevginin mutlu ettiğini belirttikleri görülüyor. Yine araştırmaya katılan gençlerin % 72,8’i kendilerini ailelerinin mutlu ettiğini ifade etmişlerdir (TÜİK, 2015).

1.5. Türkiye’de Gençlik Döneminin Özellikleri

Bireyler, yaşamları boyunca farklı gelişim dönemlerinden geçerler. Bu gelişim dönemlerinin kendilerine özgü özellikleri bulunur ve bu gelişim dönemleri bireylerin hayatlarında önemli görevler üstlenirler. Tüm gelişim dönemlerinde bireylerin sağlaması gereken birtakım ödevler bulunmaktadır. Bebeklik dönemi, çocukluk dönemi, gençlik dönemi, yetişkinlik ve yaşlılık dönemleri olmak üzere bireyler farklı dönemlerden geçerler (Yazıcı, 2001: 5). Bu evreler tüm bireylerde aynı sırayla görülür, fakat geçilme zamanı bireyden bireye değişiklik gösterir. Gelişim dönemleri birbirlerini etkileyen özellikler gösterirler. Örneğin; çocukluk döneminde iyi bir hayat yaşayamayan, yeterince sevilmeyen, desteklenmeyen bireyler açısından gençlik dönemi de dahil bütün hayatı sorunlu geçmektedir. Bu nedenle bireylerin tüm gelişim dönemlerinde mutlaka desteklenmeleri ve sürekli rehabilite edilmeleri gerekmektedir.

Gençlik döneminde bireyler en hareketli dönemlerini yaşamaktadırlar. Gerek enerjileri gerekse algılarındaki çabukluk gençleri toplumun merkezine almaktadır. Bireylerin topluma ve kendilerine en büyük katkıyı yaptıkları dönem gençlik dönemidir (Güçlü, 2013: 160). Bireylerin; eğitim, mesleki yeterlilik, sanat, spor vb. tüm alanlarda hayatlarının en verimli dönemi gençlik yıllarıdır. Gerek zihinsel gerekse fizyolojik olarak bireylerin en üst düzeyde hazır oldukları dönem de yine gençlik dönemidir. Bu dönemde gençler kendilerini gerçekleştirme konusunda hazırdırlar fakat üretilecek sosyal politikalarla gençlerin mutlaka desteklenmeleri

gerekmektedir. Gençlik dönemi özellikleri incelenirken birçok farklı disiplinden yararlanmak gerekebilir. Ayrıntılı ve bütünlük bir araştırmayla ancak gençler tam olarak anlaşılabilir ve sağlıklı yönlendirilebilir. Gençlik dönemi özelliklerini incelerken gençlik dönemini; Biyolojik Temelli İnceleme, Psikolojik ve Sosyolojik Temelli inceleme olarak üç ana başlıkta incelemekte yarar vardır.

1.5.1. Bireysel ve Toplumsal Gelişim Dönemleri Açısından Gençlik

İnsanın, toplumsal bir varlık olması, onu doğumundan itibaren başta insanlar olmak üzere başka varlıklarla etkileşime girmesini sağlamaktadır. Bu etkileşim süresince bireyler sürekli olarak değişim ve dönüşüm yaşarlar. Doğumdan itibaren; karakterleri, tutum ve davranışları, inançları, ailesel davranış kalıpları etkisiyle oluşmaya başlar. Bireylerin çocukluk dönemlerinde ailelerinde yaşadıkları yaşam şekilleri ve şahit oldukları tutum ve davranış modelleri; okul dönemi ile başlayan, gençlik dönemi ile hızlanan ve ölünceye kadar devam edecek olan toplumsallaşma süreçleri üzerinde önemli etkilere neden olmaktadır.

Bireylerde; çocukluk dönemlerinde kişilik oluşumunda aile ne kadar önemliyse, gençlik döneminde de toplumsal etkenler o kadar önemlidir. Çünkü bireyler çocukluk döneminde hızlı gelişimsel özellikler gösterirken gençlik döneminde de toplumun etkisiyle yeni bir gelişim dönemi yaşarlar. Bu dönemde gençleri, ailelerinden daha çok içinde buldukları toplumsal gruplar ve onların yapısal özellikleri etki altına alırlar.

Gençler için bu dönem sosyalizasyon süreçleri açısından son derece önemli bir süreçtir. Bu gelişim döneminde gençlerin; çevresiyle uyumlu olmayı, tanımadığı insanlarla rahat diyalog kurabilmeyi, kendisinden beklenen sosyal değerleri özümsemeyi gerçekleştirebilmesi gerekmektedir (Beşirli, 2013: 46). Gençlerin toplumsallaşma süreçlerinde gereken donanımları eksiksiz elde etmesi gerekmektedir.

Gençlik döneminde özellikle ergenlikle meydana gelen fiziksel değişimlerin yavaşlaması ile birlikte duygusal değişimler hızlanmaya başlar. Bu dönemde gençler karşı cinse ilgi duymaya başlarlar. Gençlerin; toplum içerisinde kendilerini

beğendirme gayretleri en üst düzeye çıkarken, yetişkin bireyler için çok normal olan bazı olaylar karşısında sıra dışı ve aşırı tepkiler geliştirdikleri de sıkça görülmektedir. Gençlik dönemi çocukluk dönemi ile kısmen kesişebilir. Ergenlik dönemi ile birlikte değişmeye başlayan bireyler dönem dönem çocukluk dönemine ait davranışlar ve tutumlar sergileyebilmektedirler (Toprak, 2010: 49).

Bireylerde; gençlik dönemlerinde bedensel olarak yaşadıkları değişimlerin hızı onların psikolojik tutumları üzerinde etki göstermektedir. Örneğin, kendi yaşlarının boylarının uzaması, erkekler için sakal traşı olmaları, yüzlerde çıkan sivilceler vb. birçok neden gençleri olumlu ya da olumsuz etkilemektedir (Yörükoğlu, 1989: 39). Bu dönemde kendini başkaları ile kıyaslama ve özdeşim kurma gibi birçok davranış tarzı geliştirebilirler. Gençlik döneminde, özellikle ergenlik dönemini kapsayan dönemi sorunsuz atlatan bireyler; aile ilişkileri iyi olan, duygusal anlamda desteklenen, kabul gören kişilerdir. Bu dönemde sorun yaşayan gençler genellikle benzer sorunları hatta daha fazlasını ilerleyen dönemlerde yaşamaktadırlar. Evlenip aile kurduklarında eşlerine ve çocuklarına da aynı sorunları yaşatmakta, onlar üzerinde de olumsuz etkiler bırakmaktadırlar (Toprak, 2010: 50). Bu dönemde gençler psikolojik olarak birtakım sorunlar yaşayabilmektedirler. Bu sorunlar; aşırı duygusallık, mahcubiyet, utangaçlık, duygu ve düşüncede istikrarsızlık, dalıp gitme, yalan söyleme, saldırganlık vb. şeklinde sıralanabilir.

Bireyler, ana rahmine düştükleri andan itibaren biyolojik olarak büyüme ve gelişme gösterirler. Biyolojik olarak bireylerde her dönem ve yaşa göre değişim görevleri bulunmaktadır. Fiziksel anlamda büyümenin en hızlı olduğu dönem bebeklik dönemi olsa da, bireyin tüm yönleriyle en hızlı değiştiği dönem gençlik dönemi içinde bulunan ergenlik dönemidir (Kulaksızoğlu, 2006: 33). Bu dönemde bireylerin fiziksel yapılarında, duygu ve düşünce dünyalarında belirgin değişiklikler meydana gelir. Bu değişikliklerin hepsinin aynı anda meydana gelmesi birçok genç açısından bu dönemlerin sorunlu geçmesine neden olmaktadır (Bayhan, 2003: 21). Bu dönemde gençlerin; başta aileleri olmak üzere, ilgili tüm kurum, kuruluş ve şahıslarca olumlu yönde desteklenmeleri gerekmektedir. Gençlerin burada yaşayacağı güvensizlik veya bunalım hayatlarının sonra ki dönemleri üzerinde de olumsuz etkiler ortaya çıkaracaktır. Bedenlerindeki belirgin değişiklikler ve duygu

dünyalarındaki karışıklıklar gençlerin dönem dönem içlerine kapanmalarına da neden olabilmektedir.

İKİNCİ BÖLÜM

DEMOKRASİ, DEMOKRATİK DEĞERLER VE GENÇLİK

2.1. Demokrasi Kavramı ve Tarihsel Gelişimi

Demokrasi tartışmalarının neredeyse insanlık tarihi kadar eski bir geçmişi bulunmaktadır. Genel anlamda; bir siyasal yönetim şekli olarak algılanması ve çoğu kez bu algı üzerinden çözümlenmeye çalışılması onun tam olarak anlaşılmasına neden olmaktadır. Bu nedenle, nerdeyse toplumdan topluma değişen ve farklı uygulanan bir sistem haline dönüşmüştür. İnsanlık tarihi kadar eski olan demokrasi kavramı çok farklı şekillerde tanımlanırken, farklı anlamlarda yüklenmiştir. Demokrasiye farklı anlamların yüklenmesinin nedenleri; kavramın dinamik yapıda olması, her an değişime uğraması, toplumsal, siyasal değişikliklerden doğrudan etkilenmesi şeklinde sıralanabilir. O kadar farklı anlam ve uygulama şekilleri vardır ki, tüm dünya tarafından diktatörlükle ülke yönettiği kabul edilen idareciler bile ülkelerini demokratik değerler perspektifi ile yönettiklerini savunmaktadırlar. Burada aklımıza hangi demokrasi sorusu gelmektedir.

Demokrasi, kimilerine göre ulaşılması gereken bir hedef, kimilerine göre ise sadece bir ütopya anlamına gelmektedir. Gerçek demokrasi için her şeyini vermeye hazır fazlaca insan varken, demokrasinin samimiyetine inanmayan ve sadece bir kandırmacadan ibaret görenlerin sayısının da azımsanmayacak derecede fazla olduğu bir gerçektir. Aslında haksızda sayılmazlar, günümüze kadar defalarca demokratik söylem ve teminatlarla idareye hakim olanlar, zamanla demokratik yollardan elde ettikleri yetkileri halkın üzerinde baskı aracı olarak kullanma yanlısına düşmüşlerdir. Bu nedenle, demokrasi tarih boyunca sürekli yeni anlamlar, tanımlar ve işlevler kazanmıştır (Aktan, 1997: 135).

Demokrasi kelime anlamı olarak Demos yani “halk” kelimesi ile “Kratos” yani yönetim-otorite anlamlarına gelen Yunanca 2 kelimenin birleşimi ile oluşmuştur.

Aristo'ya göre; Demos kavramının içerisinde toplumu oluşturan tüm bireyler bulunmaktadır. Demokrasi, kelime olarak M.Ö. 4-5. Yüzyıllar arasında kullanılmaya başlanmıştır (Sartori, 1996: 22). Demokrasi kelimesi kısaca "Halkın Yönetimi" anlamına gelmektedir (Kuzu, 1997: 103). Bu tanımlara bakıldığında demokrasi kavramı daha çok siyasal bir kavram olarak öne çıkmaktadır. Günümüzde, demokrasi kavramının içerisine; toplum-birey, birey-birey arası ilişkilerinin de girdiği görülmektedir. Bireyin; sosyal hayat içerisindeki tutumu veya sosyal hayatın birey için hazırladığı şartlara karşı bireylerin tutumları, demokratik değerleri özümseme durumlarına göre değişiklik göstermektedir. Demokrasiye yüklenen bu işlevler demokrasinin anlam olarak iyice karışmasına neden olmakla birlikte, bu niteliklerin üzerinde durmak gerekmektedir. Aksi takdirde toplum içerisinde birey sadece oy verme objesine dönüşürken, demokrasi de formaliteden öteye gidemez (Tura, 2004: 5). Tura'ya göre (2004), demokrasi kavramı çok iyi tanımlanmalı, muğlaklıktan kurtarılmalıdır. Aksi takdirde istismar ve karışıklıkların önüne geçilemeyecektir. Özellikle "Halk Yönetimi" yani Demokrasiden bahsedilenin, halkın tanımı ve sınırı nedir sorusunun iyi bir şekilde cevaplanması demokrasiyi daha nitelikli bir hale getirecektir.

Demokrasinin tarihsel gelişimi incelendiğinde iki önemli durum ortaya çıkmaktadır. Bunlardan birincisi, demokrasi kavramının her geçen gün sosyal ve siyasal olaylarla birlikte yenilenmesi ve geliştirilmesi durumudur. İkincisi ise, demokrasi dünya üzerinde hiçbir dönemde doğrusal bir gelişme gösterememiş, dönem dönem işlevini yerine getiremez noktalara gelse de, sürecin sonunda taze ve gelişmiş bir modelle bireylere hizmet ettiği görülmüştür.

Geçmişten günümüze demokrasinin gelişimi; Antik Yunan Demokrasisi, Modern Demokrasinin beraberinde getirdiği Temsili Demokrasi ve Ulus-Ötesi Demokrasi şeklinde 3 farklı aşamada değerlendirilebilir (Yılmaz, 2004: 223-225). Yapısal ve uygulama anlamında baktığımızda bu sınıflandırma ve aşamalar demokrasinin geçirdiği evrelerin daha kolay anlaşılmasına olanak sağlamaktadır.

Demokrasinin gelişimi, toplumların gelişim ve tecrübeleri ile doğru orantılı bir şekilde devam etmektedir. Demokrasi, Antik Yunan dönemlerinden günümüze kadar çok farklı değişim ve dönüşümler yaşamıştır (Çalık, 2002: 42). Demokrasi; toplumu

oluşturan bireylerle, onları temsil ettiğine inanılan temsilcilerin arasında yaşanan yönetimsel etkinlik ve temsil sorunlarının mücadelesidir. Tarih boyunca, özellikle Batı medeniyetlerinin demokrasi konusunda oldukça önemli mücadeleler verdikleri bir gerçektir. Antik Yunan döneminde başlayan bu mücadele, bireylerin idarecilere sürekli baskı yapmaları ve hak arama yöntemlerini geliştirmeleri ile günümüze kadar yenilenecek ve daha nitelikli bir noktaya gelmiştir. Demokrasi konusunda geçmişten günümüze önemli bedeller ödemiş toplulukların, günümüzde demokratik değerler konusunda daha ileride olmaları verilen mücadelelerin haklılığının da bir ispatı olarak görülmektedir.

Antik Yunan Şehir Devletlerinde farklı kültürlerden insanların varlığı ve birbirleriyle olan ilişkilerinin ortaya çıkardığı yönetim biçimi doğrudan demokrasi modeliydi. Başta bireylerin kendi kararlarını vermeleri şeklinde olan doğrudan demokrasi modeli zaman içerisinde yerini, kadın, çocuk ve köleler haricinde ki bireylerin oyları ile seçilen idarecilerin yönetim şekli olan “temsili demokrasi” modeline bırakmıştır. Doğrudan demokrasilerdeki karmaşıklıkları gidermesi açısından son derece faydalı olan temsili demokrasi bu kez farklı sorunları ortaya çıkarmıştır. Halkın seçtiği temsilcilerin halka karşı görevlerini yerine getirmemeleri, kendi oligarşik baskı gruplarını kurdukları bir sisteme dönüşmesi Temsili demokrasinin çıkmazları arasında gösterilebilir.

Ortaçağa kadar devam eden temsili demokrasi modelleri, ortaçağda yerini merkezi krallıkların baskı ve zulümlerine bırakmış durumdaydı. Buna karşılık bireylerin kendi yönetimlerini gerçekleştirebilme konusundaki inanç ve ısrarları büyük mücadeleleri beraberinde getirmiştir. Bu mücadeleler sonucunda, Ortaçağda demokrasi konusunda en büyük gelişme İngiltere’de Kralın yetkilerini halk ve din adamları adına sınırlayan Magna Carta sözleşmesinin imzalanması gerçekleşmiştir (Büyükkaragöz, 1995: 58). Bu sözleşme ile halk toplumda kaybettiği etkiyi yeniden elde etmeye başlamıştır. Bu kez de Hristiyan din adamlarının kilisenin gücünü alarak demokrasiyle bağdaşmayan, halkın iradesini hiçe sayan bir dönem ortaya çıkmıştır. Kilise baskısıyla yok edilmeye çalışılan özgür düşünce yine Avrupa’da başlayan Reform ve Rönesans hareketiyle birlikte; sanat, bilim, edebiyat, felsefe alanlarında yeniden güç kazanmaya başlamıştır.

Özgürlük ve demokrasi arayışları Avrupa’da, Magna Carta’dan sonra ikinci ve daha büyük bir halk hareketini beraberinde getirdi. 1789 yılında, bireylerin demokratik özgürlükleri konusunda vermiş oldukları mücadele Fransız İhtilali ile son bulmuş ve kabul edilen bildiriyle; bireylerin özgürlüğü, hür düşünce gibi önemli kavramlar kanunlarla garanti altına alınmıştır. Fransız ihtilali sonrasında; özgür düşünce, insan hakları, eşitlik vb. demokratik değerler önemli bir gelişme alanı buldu (Doğan, 2002: 38). Günümüze kadar özellikle Batı Demokrasisinin gösterdiği gelişim ve mücadele, insan hakları, hür düşünce, vb. diğer toplumlara da örnek olmuştur (Saygılı, 2014: 106-107).

Doğu’da özellikle Türk-İslam Dünyasında yönetim şekillerinin ismi her ne kadar demokrasi olarak adlandırılmasa da uygulamalar incelendiğinde dönemin şartlarına göre demokratik özellikler gösterdiği ortaya çıkmaktadır. Orta Asya’da kurulan ilk Türk Devletleri’nde, yönetim olarak kurultay denilen ve farklı yerleşim yerlerinden katılan temsilcilerin bulunduğu bir danışma ve karar alma meclisi bulunmaktaydı. Yine İslamiyetin doğuşuyla birlikte, İslam Tarihinin en kritik dönemlerinden biri olan “Dört Halife Döneminde” halifelerin seçimle başa geçmeleri demokrasinin çok önemli iki ögesi olan seçme ve seçilme unsurlarının yerine getirilmiş olduğu görülmektedir.

Bunun yanı sıra, 1215 yılında ilan edilen Magna Carta’dan yaklaşık 600 yıl önce 632 yılında Hz. Muhammed (S.A.V.)’in 124.000 sahabesine verdiği “Veda Hutbesi” içerik değerlendirmesine tabi tutulduğunda bir anlamda demokrasi ve demokratik değerlerin nasıl sahiplenildiğinin ilk örneği idi. Özellikle, Veda Hutbesi’nde geçen “Arabın arap olmayana, arap olmayanın da arap üzerine üstünlüğü olmadığı gibi kırmızı tenlinin siyah üzerine siyahında kırmızı tenli üzerinde bir üstünlüğü yoktur.” İfadesi önemli bir demokratik değer olan ve günümüzde bile ihlallerinin çokça yaşandığı “Eşitlik” ilkesini savunması ve teşvik etmesi açısından dikkat çekicidir. Veda Hutbesi’nin bir başka bölümünde “Kadınların haklarını korumanızı ve bu hususta Allah’tan korkmanızı tavsiye ederim.” İfadesi ise yine günümüzün en önemli sorunu olan kadına karşı şiddetin çözümü ve kadın haklarının savunulması konusunda önemli bir uyarı niteliğindedir (Yılmaz, 2008: 55). “Veda Hutbesi”in verildiği dönemlerde ve sonraki dönemlerde neredeyse 1800’lü yıllara kadar

özellikle Batı toplumlarında kadına verilen önemle kıyaslandığında oldukça ileri ve olumlu bir durumda olduğu görülmektedir.

Bunların yanı sıra “Allah’ın haram ve dokunulmaz kıldığı canı haksız yere öldürmeyeceksin, hırsızlık yapmayacaksın” bölümünde de önemli demokratik değerlerden olan “Yaşama Hakkı” ve “Mal Güvenliği” konularının da altı önemle çizilmiş ve bu konuda insanlar uyarılmıştır. Tüm bu uyarıların sözde kalmadığı sosyal hayat içerisinde özellikle Hz. Muhammed (sav) tarafından kendi yaşantısında itina ile uygulandığı görülmektedir. Eşine ev işlerinde yardımcı olması, onunla her türlü konuyu istişare etmesi, ona karşı iyi bir yaklaşım sergilemesi bunlara örnek olarak gösterilebilir. Ayrıca, İslamiyet’in ilk dönemlerinde Hz. Muhammed (sav) döneminde gerçekleştirilen tüm savaşlarda çok az insanın ölmüş olması savaş halinde bile yaşam hakkının ne kadar dikkat edildiğinin bir göstergesidir. İdareciliğinde de istişare etme ve başkalarının fikirlerini dikkate almanın örnekleri bulunmaktadır (Yılmaz, 2008: 55-57). Özellikle, Uhud Savaşı’ndan önce genç sahabelerinin hücum savaşı yapma yönünde ki taleplerini, kendisi istemediği halde genel kararın o yönde olması ve gençlerin düşüncelerine saygı göstermesi nedeniyle kabul etmiştir.

Osmanlı İmparatorluğu’nda da, önceki Türk-İslam devletlerinde olduğu gibi adına demokrasi denmese de demokratik ilkelerin uygulandığı görülmektedir. Özellikle, Devletin merkezden ziyade eyaletler üzerinden yönetilmesi, farklı etnik unsura, dine, dile sahip insanların haklarının korunabilmesi açısından son derece demokratiktir. Eyaletlerde, merkezi idarenin ekonomik ve adalet kararlarından ziyade o yerlerdeki etnik nüfus özelliklerine uygun uygulamalar bulunmaktaydı. Osmanlı fetih politikasına bakıldığında toprak kazanma, zenginlik elde etme vb. hırslardan ziyade sorunlu bölgelerdeki insanlara yardım etme düşüncesi ön plana çıkmaktadır. Bu durumun ispatı fetihten sonra fethedilen bölgelerde gerçekleştirilen beşeri ve ekonomik yatırımlar olarak gösterilebilir.

Osmanlı İmparatorluğu fethettiği yerlerde insanların; din, dil, kültürüne yönelik herhangi bir olumsuz müdahalede bulunmadığı gibi o bölgelerde yaşayan farklı dinden insanların mabetlerini tamir ettirmesi gibi demokrasinin en temel unsurları olan “Farklılıklara Saygı’nın” örneklerini sergilemiştir. Hakimiyeti süresince;

yaklaşık 14 milyon kilometre karede bugünkü sayısı ile yaklaşık 35 farklı devleti, onlarca farklı dili ve 3 farklı dinden insanları bünyesinde asırlarca sorunsuz bir şekilde barındırması adı konmasa da modern demokratik değerlerin ilkelerinin başarılı bir şekilde uygulandığının önemli bir göstergesidir. Günümüzde ise Osmanlı Devleti'nin uygulamaları dönemin şartlarına uygun değerlendirilemediği için çok fazla anlaşılmamaktadır. Günümüzde, Osmanlı'da demokratikleşme hareketi olarak 1893 yılında padişahın yetkilerini Ayanlarla paylaştığı Sened-i İttifak kabul edilir. Ardından Tanzimat ve Islahat Fermanları ile Meşrutiyetin ilanı günümüzde anladığımız anlamda demokrasinin geliştirilmesine yönelik hamleler olarak değerlendirilebilir (Akın, 1980: 282).

Türkiye'nin Cumhuriyetin ilanından sonraki süreçte Demokratik anlamda önemli sorunların yaşadığı görülmektedir. Demokrasi, askeri müdahale dönemlerinde önemli yaralar almıştır. Neredeyse her 15 yılda bir gerçekleştirilen askeri müdahalelerle; bireylerin düşünce özgürlüğü başta olmak üzere demokratik tüm haklarına darbeler vurulmuştur. İnsanların bu yöntemlerle sindirilmiş olması, Türkiye'de tam anlamıyla demokrasi kültürünün oluşmamasının en önemli nedeni olarak gösterilebilir (Köker, 2000: 227-230). Son yıllarda, bu konuda önemli mesafeler alındıysa da demokrasi kültürü ve demokrasi bilinci henüz istenilen seviyeye ulaşamamıştır. Bu konuda AB kriterlerinin ortaya koyduğu; demokratikleşme, insan hakları, ifade özgürlüğü vb. konularda elde edilen kazanımların korunması ve bunlara ek çalışmalar yürütülmesi gerekmektedir. Türkiye'de bireyler demokratik değerler konusunda yeterli eğitim alamadıklarından dolayı demokratik değerlerin önemi ve faydalarını tam olarak anlayamamaktadırlar.

Yakın tarihimizde, 2011 yılında Tunus'ta seyyar satıcılık yapan üniversite mezunu bir genç olan Bouzizi'nin tezgahının kırılarak bayan bir polis tarafından tokatlanması sonucu kendini yakarak intihar etmesi ile başlayan sokak olaylarına, hükümetin sert bir şekilde karşılık vermesi sonucu olaylar büyüyerek bütün Ortadoğu'ya yayılmıştır. Günümüzde, sosyal medya üzerinden yaşanan tüm gelişmeleri anlık takip eden bireyler, özgürlüklerine karşı daha hassas bir noktaya geldiler.

Robert A. Dahl demokrasiyi 8 farklı bileşen üzerinden incelemeyi uygun bulmuştur. Bu bileşenler sırasıyla (Lijphart, 2014: 74-75);

- Seçme hakkı,
- Seçilme hakkı,
- Katılım,
- Eşitlik,
- İfade özgürlüğü,
- Adalet ve hukuk devleti,
- Çeşitli bilgi olanaklarının bulunması,
- Sosyal politikaları seçmenlerin oy kullanma tercihlerine göre tespit eden kuruluşlardır. Dahl'ın yukarıda bahsettiği bileşenler toplumların demokratikleşme yolunda önemli kriterleridir. Bu kriterlerden herhangi biri veya birkaçının eksik olması veya yetersiz olması siyasal sistemi sıkıntıya sokmaktadır.

Robert Dahl'ın sıraladığı bu demokratik değerlere paralel olarak;

- Yaşama Hakkı,
- Mülkiyet Hakkı,
- Temsil gibi önemli hak daha eklenebilir.

Demokrasiye yüklenen anlamları özetleyen ideale yakın tanım 1797 yılında Daniel Webster tarafından yapılmıştır. Webster demokrasiyi: “Halk tarafından, halk için ve halkın isteklerine cevap verebilen, halk yönetimi.” şeklinde tanımlamıştır. Bu tanım demokrasinin tüm kritik bileşenlerini içerisinde barındırması açısından son derece önemlidir. Bunlardan birincisi, “halk tarafından” kısmı, toplumların yönetilmesinde halkın; birinci dereceden kendisinin oy vererek yetkilendirdiği kişilerce kendini yönetmesi durumudur. İkincisi, “halk için” kısmı; toplumlar yönetilirken yöneticiler yetkiyi halktan aldıklarını asla unutmadan sorumluluk duygusu içerisinde hareket etmelidirler. Tanımda yer alan bu bölüm oldukça önemlidir. Çünkü, siyasal sistemlerde çoğu kez yaşanan sorunlar buradan kaynaklanmaktadır.

Halkın seçerek yetkilendirdikleri temsilciler; dönem dönem hukuki boşluklardan, halkın demokrasi kavramını tam içselleştirememesinden, sivil toplum kuruluşları ve medyanın görevini yerine getirmekte yetersiz kalmasından kaynaklanan bir takım yapısal eksikliklerden dolayı ortaya çıkan yetkiyi aşma veya kötüye kullanma sorunu

ile karşı karşıya kalmaktadır. Halkta, demokrasi konusunda bilinç yeterli düzeyde değilse, bu durum temsilcileri kuralsızlıklarla ilgili cesaretlendirmektedir. Üçüncüsü ise, “halkın isteklerine cevap verebilen, halk yönetimi” bölümüdür. Bu bölümde, halkın kendisini yönetmesi konusunda seçtiği temsilcilerin asli görevlerinin halkın isteklerine cevap verecek icraatlar yapmaları gerektiğinin önemi vurgulanmaktadır (Lijphart, 2014: 15). Bu tanım, ayrıntılı ve dikkatli bir şekilde analiz edildiğinde demokrasiyi sağlıklı bir şekilde çözümlenmeye yetecektir. Demokrasi kavramının uygulama esnasındaki tüm açmazlarını göz önüne sermekte, en sıkıntılı noktasına dikkat çekmektedir.

Demokrasilerde oluşabilecek en önemli sorun; halkın kendisini yönetmesi konusunda yetkilendirdiği temsilcilerin, yetkilerini aşma sorunu ve halkın isteklerinden ziyade belli bir süre sonra kendi isteklerini yerine getirme arzusudur. Bir ülkede demokrasi kavramının özellikle siyasal anlamda gelişip gelişmediğini anlayabilmek açısından Huntington’un (1991: 266-267) “ikili devretme testi” kullanılabilir. Huntington bu testle; seçimleri kazanan veya kaybeden iktidarların, iktidarlarını sorunsuz bir şekilde bir diğerine devretmesinin sağlanıp sağlanmadığını bu yöntemle de o ülkede demokrasi kültürünün ne kadar özümsemiş olduğunu ortaya koymaktadır (Lijphart, 2014: 21).

Geçmişten günümüze sürekli olarak savunula gelmiş, gerekliliği sürekli vurgulanmış olan demokrasi kavramını uygulama esnasında çoğu kez sorunlu hale getiren durum nedir? Bireylerin daha özgür olabilmelerinin önünü açacak bir idealden, nasıl oluyor da çoğunluğun dönem dönem hak ihlallerine dönüşebilecek bir baskı aracına dönüşebiliyor? Ya da 1984 yılında Lijphart tarafından yazılan “Democracies” adlı kitabın “Çoğunluk Egemenliğine Karşı Azınlık Hakları” bölümünde cevabını aradığı, “Demokrasiler, çoğunluğun yönetime hakim olmasını önemserken, azınlıkların hakkını da aynı ciddiyet ve samimiyetle nasıl koruyabilirler?” sorusu. Tüm bu sorunlar aşıldığında demokrasi kavramı tam anlamıyla mana bulacaktır. Tüm bu sorunlara karşın “Demokrasi”, insanların yerleşik hayata geçmeleri ile başlayan yönetim sorununu çözüme adına üzerinde anlaşılan tek ideal sistemdir. Sorun demokrasinin tanım sorunu veya nitelik sorunu da değildir. Bir anlamda sorun demokrasinin bireyler tarafından içselleştirilememesi ve korunamaması sorunudur. Ne zamanki bireyler fert fert demokrasiyi özümser ve savunurlarsa, kitle hareketlerinden

doğan baskı ve diktaların da önüne geçilmiş olacaktır. Bu nedenle bireylerde özellikle demokrasiyi dinamik hale getirecek olan gençlerde demokratik değer algısının oluşturulması son derece önemlidir.

Dewey (1916) demokrasiyi birlikte yaşamayı sağlayan bir yönetim şekli olarak tanımlar. Dewey'e göre; Aydınlanma dönemi, Amerikan özgürlük savaşı ve 1789 Fransız Devrimi dünya genelinde demokrasinin yayılmasını sağlamıştır. Dewey özellikle demokrasi eğitiminin bireyler özellikle gençler açısından önemini sürekli vurgulamıştır. Bireylerin eğitim sistemi içinde yada dışında demokratik değerleri kazanabilmeleri için çeşitli çözüm ve metodlar üretmiştir. Dewey'in, demokrasi eğitimi ile ilgili ortaya attığı düşüncelerinin ikinci dünya savaşından sonra Japon eğitim politikalarında da kullanıldığı görülmektedir (Dewey, 1916: 87-90).

Popper (1989: 25), demokrasi kavramına farklı bir bakış açısı kazandırmıştır. Ona göre, demokraside önemli olan yöneticilerin kim olduğu veya nitelikleri değil, iktidarların yine halk oyuyla- seçimle sorunsuz bir şekilde baştan indirilebilmesidir. Popper'ın bu yaklaşımı çok önemlidir. Çünkü dünya üzerinde çoğu ülkede özellikle demokratik değerlerin tam anlamıyla içselleştirilemediği yerlerde, yöneticilerin iktidarı devretmemek için tüm ülkeyi sıkıntıya soktukları ve ancak kanlı müdahalelerle görevden el çektirildiği önemli bir gerçektir. Libya özelinde Ortadoğu genelinde yaşanan Arap Baharında yaşanan olaylar bunun en somut göstergeleridir. Bu olaylar ülkelerini demokrasi ile yönettiklerini savunan baskıcı idarelerin halk tarafından istenmemesine rağmen uzun yıllar baskılarla iktidarda kalmaya çalışmalarının en iyi örnekleridir.

Hayek'in demokrasi kavramına yaklaşımı Popper'ın yaklaşımı ile benzerlikler göstermektedir. Hayek, demokrasinin bireylere politikaya karşı davranış şekillerinden ziyade, iktidarın değişimi için kargaşanın önüne geçecek makul yöntemler ortaya koyduğu fikrini benimsemektedir (Yayla, 1993: 229-232). Gerek Popper gerekse Hayek demokrasiyi, sadece değişim aracı yani politik bir değerlendirmeye tabi tutarak, demokrasinin diğer fonksiyonlarını göz ardı etmişlerdir.

Keane, demokrasinin; siyasal iktidarın oluşturduğu rekabetten kaynaklı sorunların ve iktidar etrafında oluşan çıkar durumlarını engelleyen rolünü ön plana çıkarmaktadır. Demokrasinin içinde barındırdığı özellikle hesap verilebilirlik ve şeffaf toplum ilkeleri sayesinde, iktidarların oluşturabileceği sorunların daha başlamadan bitirilmesinin mümkün olabileceğini vurgulamaktadır. Bu nedenle demokrasinin tüm ilkeleri ile birlikte bireyler tarafından önemsenmesi ve içselleştirilmesi gerekmektedir (Kabasakal, 2008: 32-34).

Schumpeter'e göre demokrasi sadece siyasal yönetimin belirlenmesine yarayan politik bir araç olarak düşünülmemeli ve daha fazla anlamlar yüklenmemelidir. Özellikle, toplumsal değerler olan eşitlik, adalet vb. kavramlardan soyutlanması gerektiğini savunmaktadır. Schumpeter, demokrasiyi yönetim biçimi şeklinde ele alırken Wolin ise ulus devlet içerisinde normal bir halkın da siyasal anlamda kendini gösterebileceği çok yönlü bir kavram olarak değerlendirmektedir (Kabasakal, 2008: 32).

Tocqueville, demokrasinin sabit ya da düzenli olmadığını belirtir ve demokrasi kavramını dinamik bir yapı olarak değerlendirir. Demokrasi her geçen gün değişen ve dönüşen bir özelliğe sahiptir. Tocqueville'nin demokrasi dinamik bir süreçtir görüşü Rousseau'nun demokrasi mükemmelleştirilebilir kavramı ile de örtüşmektedir. Rousseau da demokrasinin bir süreç olduğunu ve her geçen gün yenilendiğini, şartlara göre değiştiğini belirtmektedir. Tocqueville, demokrasinin sadece bir çeşidinin olmadığını ve esnek, değişebilen, dönüşebilen bir yapıya sahip olduğunu savunmaktadır (Tocqueville, 1962: 120).

Platon, "Devlet" eserinde demokrasiyi şöyle tanımlamaktadır: Belli bir yönetim şeklidir ve demokrasiyi devletin bir şekli haline indirgemektedir. Platonun demokrasiye karşı önyargılı ve tepkisel bir duruşu söz konusuydu. Bu yüzden o, demokrasinin Antik Yunan Şehir devletlerinin yönetim sorunları ile başa çıkamayacağını savunmaktadır. Platon'un demokrasi konusundaki düşüncelerini iki başlık altında değerlendirebiliriz. Bunlardan ilki, Demokratik dünyanın mümkünsüzlüğü, bir diğeri de demokrasinin öznesinin haz temelli ve çokta gerçekçi olmaması. Her iki görüşünde önemli sorunlar olmakla birlikte doğru olan yönlerde yok değildir. Mutlak anlamda demokratik değerlerin bireyler ve toplum tarafından

içselleştirilmesi ve o doğrultuda yönetilmesinin uzun süreli çok mümkün olmadığı tarihsel süreçte ortaya çıkmıştır. Buna karşın Kıta Avrupa'sı örneğinde olduğu gibi de büsbütün gereksiz de değildir. Demokrasi yolunda verilen mücadelenin bugün Avrupa'ya ekonomik, sosyal ve siyasal yansımaları ortadadır. Platona göre demokrasi; aynı zamanda eşit olmayanlara sahte eşitlik dağıtmaya çalışan anarşist bir düzendir. Ona göre, gençler demokrasiyi bundan dolayı seviyorlar. Bir anlamda demokrasi gençlere yeteneklerinin çok ötesinde bir rahatlık ve nimetler sunmaktadır (Hazan, 2010: 16-19). Platon'un demokrasiyle ilgili dikkat çektiği hususlar kesinlikle dikkat edilmesi gereken durumlar. Demokrasi kavramı bireyler tarafından sağlıklı uygulanamadığı takdirde önemli sorunlarında doğmasına neden olabilir.

Geçmişten günümüze insanoğlunun kendini ve içinde bulunduğu toplumu yönetmenin adının "Demokrasi" olduğu önemli bir kabuldür. Bu kabul doğrultusunda demokrasi kavramının genel tanımında da sürekli olarak bireysel haklara ve katılıma vurgu yapılırken, yönetsel anlamda hakimiyetin halk merkezli olması ve idarecilerin ancak halkın seçtiği ve onların temsilcileri oldukları üzerinde durulmaktadır. Bireyler, kendilerini yönetecek insanları demokrasilerde seçerler ve kendileri adına yetkilendirirler. Bu yetkilerinin doğru kullanılıp kullanılmadığına dair de denetleme hakkı yine millettir (Türkoğlu, 1996: 62).

Demokrasi kavramı, tarih boyunca daha çok siyasal yönetim sistemi şeklinde tanımlanmaya çalışılmış ve bu şekliyle anlaşılmıştır. Bu nedenle, bireylerde demokrasi kavramı tam anlamıyla anlaşılammıştır. Demokrasi, sadece oy verme olarak bireylere öğretilmiş ve bununla sınırlandırılmıştır. Demokrasinin; sosyal hayat içerisinde bireylerin başta aileleri ile olan daha sonra arkadaşları ve sosyal çevresiyle formal ve informal davranışlarını toplumla uyumlu şekle dönüştürecek birtakım önemli özelliklerinin olduğu bir gerçektir. Batı toplumları incelendiğinde, Demokrasinin; gelişmemiş veya gelişmekte olan toplumlara nazaran çok daha farklı şekillerde ele alındığı bilinmektedir. Batıda demokrasi kavramı bireylere çok yönlü bir şekilde hayatın her anını kapsayacak yönleriyle öğretilmektedir. Toplumsal kurallara uyma, başkaları ile olan ilişkilerinde farklılıklara saygı, özgürlükler, sosyal ve siyasal katılımın önemi, ifade özgürlüğü vb. demokratik değerlerin çok yönlü bir şekilde bireylere kazandırmak amaçlanmaktadır. Bu nedenle, demokrasi ve demokratik değerlerin eğitimi formal ve informal olarak çok yönlü bireylere

kazandırılmaya ve içselleştirilmeye çalışılmalıdır. Demokrasi ve demokratik değer kavramlarının neler olduğunu, fonksiyonlarını, bireysel ve sosyal anlamda kazanımlarını teorik ve uygulamalı olarak öğrenen bireyler ve o bireylerin oluşturduğu toplumlarda demokrasi kavramı siyasal anlamda da gerçek düzlemine oturmuş olacaktır. Bireylerin, gerçek anlamda sosyal ve siyasal katılım gösterebilmelerinin yolu demokratik değerleri çok yönlü bir şekilde öğrenmesine ve içselleştirmelerine bağlıdır.

2.2. Farklı Demokrasi Uygulamaları

Demokrasi; geçmişten günümüze farklı tanımlama, uygulama ve gruplamalara sahne olmuştur. Toplumsal yapı içerisinde demokrasi ve demokratik değerlerin; işlevine göre, bireyin, toplumun veya grupların davranışlarına, birbirleriyle olan ilişkilerine göre tanımlanması son derece önemlidir. Demokrasi çeşitlerine bakıldığında siyasal ve ideolojik yaklaşımlara göre de farklılıklar göstermektedir.

Tarihsel süreç incelendiğinde Antik Yuna şehir devletleriyle başlayan demokrasi macerası günümüze kadar farklı gelişim ve dönüşümler yaşamıştır. Yaşanan bu değişimler zamana ve mekana göre oluşan değişimler paralelinde meydana gelmiştir. İlk demokrasi uygulamalarında ortaya çıkan doğrudan demokrasi modeli zamanla yerini, temsili, liberal ve müzakereci demokrasi modellerine bırakmıştır. Aşağıda sıkça kullanılan, öne çıkmış bazı demokrasi çeşitleri incelenecektir (Dahl, 2010: 115-117).

2.2.1 Klasik-Çoğulcu Demokrasi

Klasik demokrasi sıklıkla çoğulcu demokrasi olarak da ifade edilmektedir. Toplumu yönetmek için belli şartlar doğrultusunda gerçekleştirilen seçimler sonucunda, en yüksek (Çoğunluğun) oyunu alan partilerin iktidarını meşrulaştıran bir demokrasi türüdür. Günümüzde, farklılıkların oldukça ön plana çıktığı bir dönemde klasik-çoğulcu demokrasi önemsenmektedir. Bu yönetim sistemi; bireyi ve bireysel farklılıkları, yaşantı ve özgürlükleri yaşatması ve koruması açısından son derece önemlidir. Klasik-çoğulcu demokrasilerde devletin asli unsuru; bireyin sağlıklı, mutlu ve özgür bir şekilde yaşayabilmesini temin etmektir. Devlet politikalarının

tamamı; bireysel farklılıkları yaşatacak, azınlık veya grup haklarını da göz önünde bulunduracak biçimde tasarlanmaktadır (Gözübüyük, 2003: 20-23).

Klasik-Çoğulcu demokraside birtakım prensipler ön plana çıkmaktadır. Halkı temsil etmek amacıyla seçilen temsilciler sadece kendilerini seçen bireyler veya seçildikleri yerden ziyade tüm toplumun temsilcisi olarak görev yaparlar. Klasik-çoğulcu demokrasi, toplumu oluşturan tüm farklılıkların haklarını gözetilen bir yönetim anlayışını benimsemektedir. Ayrıca, toplumu oluşturan tüm bireyler iktidarı ve politikalarını özgürce tenkit edebilme haklarını kullanabilmektedirler (Gözübüyük, 2003: 25).

Seçimler; adil, eşitlikçi ve genel oy prensibine göre yapılmakta olup, çoğunluğu tek bir parti sağlayamadığı durumlarda koalisyon adı verilen farklı partilerin uzlaşarak birlikte hükümeti kurma şekli devreye girmektedir. Koalisyon hükümetleri karar alma süreçleri her ne kadar zor ve uzun olsa da demokrasinin asli unsuru olan klasik demokrasinin başka bir anlamı olan çoğulculuğun sağlanabilmesi açısından son derece faydalı görülmektedir. Gelişmiş Batı yönetimlerinin neredeyse tamamı farklı siyasal partilerin bir araya gelmesiyle oluşmuş hükümetlerce yönetilmektedir. Hukuk devletinde hukukun asli görevi olan hükümetler üzerinde ki denge fren sisteminin bir anlamda koalisyon hükümetlerinde zorunlu olarak uygulandığı görülmektedir. Aksi takdirde, demokrasinin bir diğer unsuru olan çoğunlukçu bir anlayış tek parti iktidarıyla hakim olur ve sadece o partiye oy veren birey ve grupların menfaat ve faydalarının öncelendiği bir uygulama şekli ortaya çıkar (Tunç, 2008: 116-120).

Çoğulcu yönetim anlayışından ziyade tek partili iktidarların doğal sonucu olarak ortaya çıkan çoğunlukçu yönetim şekli, zamanla toplumların polarize olmasına ve sosyal uygulamalarda eşitsizliklere neden olmaktadır. Klasik-çoğulcu demokrasilerde, bireylerin görüşlerini özgürce ifade edebilme kültürü, toplumda etkin bir muhalefet olgusunu ortaya çıkarmış olup, bu muhalefet vasıtasıyla iktidarlar gerçekleştirecekleri tüm faaliyetleri her an hesap verme endişesiyle dikkatli ve adil bir şekilde yapmaya zorlanmaktadır. Batı toplumlarında etkin muhalefet kültürü mevcutken doğu toplumlarında bu kültür tam olarak gelişmemiştir. Bu da doğu toplumlarında iktidarların mutlak ve zamanla sınırsız dayanan yetki kullanma durumlarını ortaya çıkarmaktadır. Yetki aşımının sonunda ancak hukuki

müeyyidelerle sınırlandırılabilir olan bireysel özgürlükler doğrudan siyasal iktidarların kontrolüne geçebilmektedir.

Klasik-çoğulcu demokrasi modellerinde karar alma süreçlerinde daha geniş bir kitlenin katılımı söz konusu olacağından dolayı, gençlerin de demokratik anlamda ön plana çıkmaları, düşüncelerini ifade etme ve temsil kabiliyetlerini geliştirmeleri de daha olanaklı hale gelecektir. Gençler, bireysel farklılıkların yaşatıldığı ve korunduğu durumlarda kendilerini daha kolay ifade edebilmektedirler. Bu nedenle klasik-çoğulcu demokrasi gençler açısından da son derece önemlidir.

2.2.2. Çoğunlukçu Demokrasi

Klasik-çoğulcu demokrasinin aksine çoğunlukçu demokrasi kavramı bireysel özgürlükler ve farklılıkların yaşatılması ve korunması bakımından oldukça önemli sorunlar barındırmaktadır. Kısaca, yönetsel anlamda siyasal üstünlüğü önceleyen ve önemseyen bir yaklaşımla hareket eden bu sistem zamanla sorunlu bir yapıya dönüşebilmektedir. Gerçekleştirilen seçimler sonucunda oyların çoğunluğunu elde edenlerin sadece kendilerine oy veren bu çoğunluğun taleplerini karşılamaya ve onların özgürlüklerini sağlamaya yönelik çalışmalar yürütmeleri, kendilerine oy vermeyen grup veya bireylerin talep ve beklentilerini karşılamamalarına neden olmakla birlikte bu yönetsel sorun sosyal adaletin sağlanamamasına da sebep olmaktadır. Bu ve benzeri kendi seçmen kitlesini kayıran diğerlerini ötekileştirme potansiyeli taşıyan durumların önüne sadece ve sadece hukuk devleti normlarının tam olarak işlevsel hale getirilmesi yoluyla geçilebilir. Aksi takdirde demokrasi görünümünde despotik, oligarşik bir yapı ortaya çıkar ki, bu durum toplumsal ilerlemenin önünde büyük bir engeldir. Bireysel farklılıkların yaşatılması ve sürekliliğinin sağlanabilmesi açısından çoğunlukçu demokrasi modelleri önemli riskler barındırmaktadır (Gözler, 2006: 113-115)

2.2.3. Liberal Demokrasi

Liberalizm, ilk defa 17. Yüzyılda siyasal bir yönetim şekli olarak kullanılmaya başlanmıştır. Liberalizmin en önemli temsilcisi olarak John Locke gösterilmektedir. Locke, devletin gerçek amacının bireysel özgürlüklerin garanti edilmesi olduğu

üzerinde ısrarla durmaktadır. Ona göre, birey-toplum ile devlet-iktidar arasında ki ilişkinin toplumsal uzlaşa ile sağlanması gerektiği gibi konular liberal demokrasinin temelini oluşturmaktadır. Locke gibi David Hume’da, liberal demokrasi konusunda bireysel hakların ve faydanın ön plana çıkarılması gerektiğini vurgulamıştır. J. Stuart Mill özgürlüklerin, demokrasi ve ahlakın sağlanması ve daha faydalı hale getirilmesi açısından son derece önemli olduğu bu nedenle özgürlüklerin artırılması gerektiği fikrini savunmaktadır. Spencer ise “sosyal ayıklanma” olarak gördüğü ve rekabete dayalı en uygun olanın hayatta kaldığı fikrini liberal demokrasiye kazandırmıştır (Çetin, 2001: 220).

Liberal Demokrasi kavramı 2. Dünya savaşının bitimiyle birlikte özellikle Kıta Avrupa’ında siyasal kurumların devamlılığının ve varlıklarının korunabilmesi açısından hukuk kurallarının varlığını ve siyasal devamlılık üzerindeki etkisini ifade etmek amacıyla kullanılmıştır (Köker, 2008: 11).

Yayla, Liberal demokrasiyi; ferdiyetçilik, bağımsızlık, kendini kontrol edebilen, açık ekonomi ve kısıtlı devlet gibi 4 önemli başlık altında incelemektedir (Yayla, 1992: 137-138). Liberal demokrasi modeli öncelikle bireysel hakları ve özgürlükleri önceleyen, bununla birlikte, hukukun üstünlüğü, eşitlik ve temsil gibi önemli bireysel ve toplumsal ihtiyaçların korunması konusunda mücadele veren bir demokrasi modelidir (Köker, 2008: 11-13). Bireysel hak ve özgürlüklerin sağlanması, rekabetçi yapının gerçekleştirilmesi ve bunlar yapılırken siyasal ve toplumsal kurumları rollerinin çok iyi belirlenmesi gerekliliği üzerinde durmaktadır. Liberal demokrasi kavramı yerine çoğu kez “çoğulcu demokrasi” ya da “özgürlükçü demokrasi” ifadeleri de kullanılmaktadır (Tunç, 2008: 190-192).

Liberal demokrasi modeli, vatandaşların seçimlerle yetkilendirdikleri temsilcilere siyasal anlamda yönetim yetkisini verdikleri modeldir (Held, 1986: 75). Birçok sosyal bilimci gibi; Dahl, Weber ve Schumpeter gibi yazarlar da, liberal demokrasi modelinin, birey haklarını koruyan ve bireyleri temsil etme özelliklerini ön plana çıkaran bir model olduğunu vurgulamaktadırlar. Onlara göre, Liberal demokrasi modeli bireysel hak ve özgürlüklerin siyasal iktidara karşı korunmasında çok önemli sorumluluk üstlenir. Liberal demokrasi modeli seçimler, siyasal partiler, demokrasi, oy kullanma, vatandaşlık hakları vb. önemli konularda bireyleri bilinçlendirme

gayreti içerisinde olan bir demokrasi modelidir. Liberal demokrasi modeli bu yönü ile oldukça faydalı bir işlev ortaya koymaktadır. Liberal demokrasi modelinin sağladığı bu ve benzeri faydalar sayesinde, başta siyasal partiler; bireysel hak ve özgürlükleri daha çok önceleyen politikalar üretirken, vatandaşın da siyasal ve sosyal hakları konusunda sağlıklı bir şekilde bilinçlenmesi sağlanmaktadır.

Liberal demokrasi; bireysel hak ve özgürlüklerin garanti altına alınması, sosyal ve siyasal haklar konusunda tüm bireylerin hukuk önünde eşitliği gibi önemli konulara sürekli vurgu yaparken, özellikle siyasal katılımın sağlanması, tüm sosyal ve ekonomik alanlarda rekabete açık bir ortam sağlama talebini sürekli ön plana çıkarmaktadır. Bu talepler doğrultusunda ortaya çıkan çalışmalarla sosyal adaletin sağlanması, bireysel eşitlik ve özgürlüklerin garanti altına alınması gibi önemli kazanımlar sağlanacaktır. Popper'ın liberal demokrasi anlayışında; devletin temel görevinin insanların özgürlüklerini korumak, bireysel farklılıkları yaşatmak, gönüllülüğü ve işbölümünü yaygınlaştırmak gibi özgürlükçü asli unsurlar bulunmaktadır (Popper, 1967: 185-187).

Liberal demokrasi modelinin gerçekleşebilmesi için bir takım şartların oluşması ve bazı teknik unsurların bulunması önemlidir. Robert Dahl, liberal demokrasi modeli için olması gereken bir takım imkanları aşağıda ki gibi sıralamıştır (Tunç, 2008: 192).

Tablo 12: Dahl'ın Liberal Demokrasi'de Olmasını Zorunlu Gördüğü Temel Unsurlar

Genel seçme hakkı	Oy kullanma yaşına gelmiş tüm bireylerin oy kullanabilmesi,
Temsil Yetkisi	Seçimler sonucu halk tarafından yetkilendirilen temsilcilerin, sosyal ve siyasal anlamda halk adına karar alma ve uygulama yetkisi,
Temsil için yetki alma yarışı	Belli ölçü ve liyakati taşıyan bireylerin halkın yetkisini elde edebilme hakkı,

Düşünce ve ifade özgürlüğü	Toplumunu oluşturan tüm bireylerin, ağır insan hakkı ihlali olmaksızın düşünce ve ifade özgürlüklerinin her alanda sağlanmış olması, düşünce ve ifade özgürlüğünü kullanan bireylere baskı yapılmaması önemlidir,
Seçim güvenliği ve adaleti,	Bireylerin temsilci seçerken karşılaşılabileceği bir takım tehditlerin bertaraf edilmesi ve seçimlerin tüm siyasal partiler için adil bir düzlemde gerçekleşmesi,
Haber kaynaklarının çeşitliliği ve sayısı	Doğru ve sağlıklı bilgiye ulaşma hakkının sağlanması, bireylerin farklı kaynaklardan bilgi edinmesinin kolaylaştırılması (Medya Özgürlüğü)
Teşkilatlanma hürriyeti	Yasal çerçeve ve haklar dahilinde bireylerin ve siyasal hareketlerin teşkilatlanabilme hakkı, bu teşkilatlar sayesinde politikalılarını halka duyurma olanağı,

Robert DAHL'e göre yukarıda belirtilen özellikler demokrasinin sağlıklı bir düzlemde yaşatılması, bireysel hak ve özgürlüklerin önünün açılabilmesi adına son derece önemlidir. Yukarıdaki şartlardan herhangi birinin eksik olması durumunda o toplumda demokrasi tam anlamıyla işlememektedir. Yukarıda belirtilen tüm şartlar yerine getirildiğinde de yine bir takım sorunlar ortaya çıkabilir. Yetkilerin aşılması, devlet imkanının belli siyasal oluşumların kullanımına sunulması, haber alma organlarının tekelleşmesi vb. farklı sorunların önüne geçebilmenin tek yolu hukukun sağlıklı bir şekilde işlemesidir (Tunç, 2008: 1113). Yukarıda belirtilen unsurlar gençlerin siyasal katılımlarının da önünü açması açısından son derece önemlidir. Özellikle, bireysel farklılıkların korunması, haber alma özgürlüğü vb. konular doğrudan gençlerin demokratik katılımlarını güçlendirecek imkanların ortaya çıkmasına olanak sağlayacaktır. Türkiye'de son yıllarda özellikle üniversite gençliğine yönelik gerçekleştirilen sosyal ve demokratik katılımlarını destekleyecek faaliyetlerin arttığı görülmektedir. Bu ve benzeri faaliyetler liberal demokrasinin de öncelendiği birey özgürlükleri ve çok kültürlülük gibi önemli konuların gençler tarafından daha kolay içselleştirilmesine olanak sağlamaktadır.

Sonuç olarak Liberal Demokrasi genel hatlarıyla özetlenecek olursa; bireysel özgürlükler, bireylerin yaşam hakkı, rekabetçi piyasa, yargı bağımsızlığı, hukukun üstünlüğü, bireycilik ve özel mülkiyet vb. liberal demokrasi unsurlarının kabul edildiği yönetimler, çoğunluğun tahakkümüne dönüşen demokratik yönetimlerden ayrışır. Liberal Demokrasinin; bireysel hak ve özgürlüklere daha sağlıklı çözümler üreten, demokrasi kültürünü bireysel ve toplumsal açıdan geliştirmiş ülkelerde, çoğunlukçu demokrasiden ziyade çoğulcu demokrasi modelinin kabul gördüğü ve uygulanabildiği ülkelerde daha kolay kabullenildiği görülmektedir. Bireysel hak ve özgürlüklerin sağlanabilmesi, toplumsal ve ekonomik gelişmenin oluşabilmesi açısından liberal demokrasinin rolü oldukça önemlidir (Liberal Gençlik Kongresi Sonuç Raporu, 2014). Tüm bu olumlu yanlarının yanı sıra Liberal Demokrasi'nin desteklenmesi gereken, yetersiz birtakım yönlerinin de olduğu bir gerçektir. Liberal demokrasi, özellikle temsil konusunda tüm yetkiyi seçilmiş temsilcilere ya da bürokratlara bırakarak, karar alma süreçlerine bireysel katılımın sorunlu bir hale gelmesine neden olması konusunda oldukça önemli eleştiriler almaktadır.

Liberal demokrasinin bu açmazına karşılık bir takım çözüm yolları ortaya atılmıştır. Bu çözüm yolları arasında; Arendt'in "cumhuriyetçi yurttaşlık", Laclau ve Mouffe'nin "radikal demokrasi", Barber'ın "güçlü demokrasi" gibi yaklaşımları yer almaktadır. Bunların yanı sıra Habermas'ta Liberal demokrasinin katılım sorununu çözme adına "Müzakereci Demokrasi" modelini öne sürmüştür.

2.2.4. Sosyal Demokrasi

Sosyal Demokrasi, Avrupa genelinde özellikle Kuzey ve Batı Avrupa'da 20. Yüzyılın sonlarına doğru savunulmuş, toplumsal ve ekonomik modellerin hedeflediği bir demokrasi modelidir. Bireysel özgürlük ve sosyal eşitliği önceleyen bir siyasal sistem olması bakımından sosyal demokrasi modeli önem taşımaktadır (Busky, 2000: 8). Aynı zamanda sosyal demokrasi diğer demokrasi modellerinden kaynaklanan birtakım sosyal ve bireysel eşitsizliklerin bertaraf edilmesini de amaçlamaktadır. Sosyal ve ekonomik anlamda ortaya çıkan bireysel eşitsizliklerin giderilmesine yönelik politikalar üretmesi açısından oldukça önemlidir.

Soğuk savaş döneminde, gerek komünizmi gerekse liberalizmi savaşın bir anlamda sorumlusu görmüşlerdir. Bu düşünceden yola çıkan bir takım sosyal bilimciler her iki uygulamanın dışında üçüncü bir yol olarak “Sosyal Demokrasi” modelini görmeye başlamışlardır. Giddens, Üçüncü yol olarak görülen sosyal demokrasi modelinin değişime açık olması ve değişim karşısında direnmemesi özelliğinden dolayı son dönemlerde yeniden ön olana çıkmaya başladığını belirtir. Dahrendorf ise üçüncü yol olarak adlandırılan “sosyal demokrasi” modelinin uygulamada birtakım sorunlar yaşanmasına rağmen yeniden bu şekilde adlandırılmasının anlaşılması güç bir durum olduğunu vurgulamaktadır (Giddens, 2001: 26).

Sosyal demokrasi modeli ve özellikleri ile ilgili farklı yaklaşımlar bulunmaktadır. Bu yaklaşımlardan her biri sosyal demokrasinin bir yönünü ele alması ve açıklaması bakımından oldukça önemli bilgiler sunar. Sosyal demokrasi, toplumu oluşturan tüm bireyleri kapsayan, tüm birey ve grupların ayırım yapmaksızın haklarını teminat altına alma vaadi taşıyan bir demokrasi modelidir. Sosyal demokrasi, toplumsal nitelikler taşıdığından dolayı değişen ve dönüşen bir özellik sergiler. Diğer siyasal ve ideolojik sistemler tarafından bu nedenle sürekli olarak eleştirilir veya desteklenir. Sosyal demokrasinin hedeflediği bireysel ve toplumsal özgürlük kavramları ancak sosyal devletin varlığıyla ortaya çıkmaktadırlar. Özgürlük, eşitlik vb. bireysel farklılıkların önüne geçebilecek olan kavramlar kendi kendilerine meydana gelemezler. Sosyal devlet bünyesinde hayata geçirilecek olan politikalar sayesinde toplumsal eşitlik ve özgürlükler sağlanabilir. Sosyal demokrasi bu nedenle öncelikle sosyal devletin teşekkülünü önemsemektedir. Sosyal demokrasinin öncelendiği birtakım konular; özgürlük, dayanışma ve adalettir. Kısaca Sosyal demokrasi, bireysel hak ve özgürlükleri toplumun veya bazı grupların baskısı altından kurtararak garanti altına almayı amaçlamaktadır (Giddens, 2001: 30-32).

Sosyal demokrasi köken olarak halk egemenliğine dayanmaktadır. Mümkün olduğunca halkın kendi kararlarını kendisinin alması gerekliliğini savunur ve bu doğrultuda modeller üretmeye çalışır. Rousseau, sosyal sözleşme ve halk egemenliğinin başka birey veya kurumlara devredilemeyeceği kuramı sosyal demokrasinin birey egemenliği yaklaşımına dayanak teşkil etmektedir (Giritli, Sarmaşık, 2001: 48).

2.2.5. Doğrudan Demokrasi

Doğrudan Demokrasinin temeli Antik Yunan şehir devletlerine dayanmaktadır. Antik Yunan şehir devletlerinde köleler ve o şehirlerde doğmayan bireyler haricinde tüm bireyler yönetimde bizzat söz sahibi olabilmekteydiler. Şehir devletlerinde, halk bir alana toplanarak yönetimle ilgili taleplerini idarecilere iletebilmekteydiler. Söz sahibi bireyler için önemli bir kriter belli bir yaşın üzerinde ve erkek olmaları gerektiğiydi. Günümüzde uygulanması oldukça zor olan doğrudan demokrasi sistemi yerine, halkın seçimiyle kendini yönetme yetkisi verdiği temsilcilerin bulunduğu Temsili demokrasi sistemi kullanılmaktadır. Günümüzde şartların değişmiş olması özellikle nüfusun artması tek tek bireylere söz hakkı sağlayamayacağından dolayı doğrudan demokrasi modeli yerine temsili demokrasi modelinin kullanılması daha uygun görülmektedir. Günümüzde değişen bireysel istekler, bireyi önceleyen doğrudan demokrasi modeli yerine yine bireyi ihmal etmeyen daha kapsamlı model arayışına itmiştir (Tunç, 2008: 1117).

Doğrudan demokrasi modeli günümüzde neredeyse hiçbir yerde kullanılmamaktadır. Sadece, İsviçre'nin bazı kantonlarında halk doğrudan karar alma süreçlerinde yer alabilmektedirler. İsviçre'nin Glaris, Unterwald, Appenzell gibi küçük kantonlarında halk kendi gelecekleriyle ilgili olan tüm kararlara doğrudan müdahil olabilmektedirler. Antik Yunan şehir devletlerinde olduğu gibi bu kantonlarda da bireyler demokratik taleplerini doğrudan iletebilmektedirler (Gözler, 2006: 114-118).

2.2.6. Müzakereci Demokrasi

Müzakereci demokrasi modeli; Liberal demokrasi modeli, doğrudan demokrasi modeli ve çoğulcu demokrasi modellerinin hedefledikleri amaçlara benzer amaçlar barındırmaktadır. Doğrudan demokrasi modelinin en belirgin özelliği bireylerin karar alma süreçlerinde doğrudan yer alması iken günümüzde bireyselleşmeden doğan farklı isteklerin artması ve nüfusun her bireyin doğrudan karar alma sürecine katılmasını engelleyecek oranda fazla olması bunu imkansız hale getirmiştir. Doğrudan demokraside ortaya çıkan bu açmaz müzakereci demokrasi modeliyle giderilmeye çalışılmıştır. Müzakereci demokrasi modeline göre; halkın karar alma süreçlerine doğrudan katılımı günümüzde mümkün olmasa da, halkın temsil edildiği

sivil toplum kuruluşları, çeşitli kuruluşlarla karar alma süreçlerinde gerçekleştirilecek toplantıları önemsenmektedir. Özellikle, müzakereci demokrasi modeli kıta Avrupa'sında uygulanmaya çalışılmaktadır. Karar alma süreçlerinde toplumu oluşturan tüm grupların etkin katılımlarını sağlamaya çalışması adına müzakereci demokrasi modeli önemlidir.

Habermas, müzakereci demokrasi modelini, çoğulcu bir demokratik modelin açıklanabilmesi adına iletişimsel müzakereci demokrasi gibi bir kavramla modellemiştir. Bu modele göre Habermas Doğrudan demokrasi modelinde olduğu gibi yeniden halk egemenliğini ön plana çıkarma gayreti içerisine girmiştir (Tunç, 2008: 1126-1127).

Liberal demokrasi modelinde, gelinen nokta belli meşruiyet sorunlarını da beraberinde getirmiştir. Liberal demokrasi uygulamalarından kaynaklanan temsil sorununun çözümü açısından müzakereci demokrasi modelinin ortaya koyduğu karar alma süreçlerinde sivil toplum kuruluşları ve kurumlar arası iletişime dayalı model oldukça önemlidir (Sitembölükbaşı, 2005: 140-142). Müzakereci demokrasi modeline göre çıkarılan yasalar, toplumsal uzlaşının sağlanması ile ancak meşruiyet kazanabilirler. Çıkarılan yasalar geniş bir katılımı ayrıntılı bir şekilde tartışılarak, herkesin ortak kabulüyle onaylanmalıdır. Aksi takdirde, idare belli bir zümrenin etkisinde kalır ve zamanla toplumun diğer kesimlerine karşı baskı unsuru haline dönüşebilir. Müzakereci demokrasi modelinde karar alma sürecinde sivil toplum kuruluşları etkin bir rol üstlenmelidir. Günümüzde sivil toplum kuruluşları karar alma süreçlerine katılım bakımından Batı'da oldukça önemli bir rol üstlenmişken, Türkiye'de istenen düzeyde değildir (Tosun, 2001: 229-231).

Kısacası, müzakereci demokrasi modeli başta liberal demokrasi olmak üzere diğer demokrasi modellerinin yaklaşımlarını büsbütün reddetme yerine, eksilerini gidermeye çalışan bir özellik göstermektedir. Habermas'a göre, müzakereci demokrasi modelinin en önemli unsurları; kamusal alan, anayasal vatandaşlık, kamusal tartışma ve politik iletişim olarak sıralanabilir. Bireysel hak ve özgürlüklerin korunduğu bir ülkede müzakereci demokrasi modeliyle geniş katılımlı karar alma süreçleri hayata geçirilebilir. Sosyal uzlaşma ve alınan kararların kabulü açısından Müzakereci demokrasi modeli son derece önemlidir (Özalp, 2009: 2-3).

2.2.7. Temsili ve Katılımcı Demokrasi

Toplumları oluşturan bireylerin sayıları oldukça fazla olduğundan dolayı doğrudan demokrasi yani halkın kendisiyle ilgili kararları kendisinin aldığı demokrasi modelini uygulamak imkansızdır. Bu nedenle halk kendisini temsil edecek temsilcileri seçer bu temsilcilerin seçilmesine ve halk adına ülkeyi yönetmesine temsili demokrasi adı verilir. Temsili demokrasilerde en önemli temsil yapısı siyasi partiler olarak gösterilebilir. Halkın belli bir bölümünü temsil ettiğine inanılan, belli fikir ve ideolojik arka planı bulunan siyasi partiler parti programlarını tüm vatandaşları kapsayacak şekilde hazırlarlar ve seçime girerler. Seçimler sonucunda oyların belli bir çoğunluğunu alan parti yeterli sayıda milletvekili çıkarabilirse tek başına iktidara gelebilir (Tekeli, 2012: 320-321). Buraya kadar her şey normal gözükse de temsil anlamında gerçek sorun bu noktada başlıyor. Çoğunluğu elde eden siyasi parti belki de toplumun yarısından fazlasına hitap etmemesine ve hatta yaşam tarzlarını garanti altına almayı düşünmemesine karşın onları da yönetecek kararlar alma yetkisine sahip olmaktadır. Yaşanan birtakım temsil sorunları beraberinde hak ihlallerini ve baskıları da getirebilmektedir. Doğrudan demokrasinin farklı nedenlerle uygulanamaması nedeniyle zaman içerisinde, temsili demokrasi modeline bir geçiş sağlanmıştır. Doğrudan demokrasiden temsili demokrasiye ilk geçiş Orta Çağ'da gerçekleşmiştir (Özalp, 2009: 3).

Temsili ve Katılımcı demokrasi kavramları iki farklı başlık halinde incelenebilir. Bunlardan bir tanesi J.J. Rousseau tarafından ortaya atılan Çoğunlukçu (Websminster) demokrasi modeli, diğeri ise Oydaşmacı (çoğulcu-ortaklıkçı) demokrasi modeli olarak ifade edilebilir. Her iki demokrasi modeli de halkın temsilini merkeze almaktadır. Rousseau, toplumlarda çoğunluğu sağlayan genel iradenin söz sahibi olması gerektiğinin altını çizerken, azınlıklar, kişiler ve grupların haklarının nasıl temsil edileceği konularına açıklık getirememiştir. Bu durum çoğunlukçu (Websminster) demokrasi modelinin en önemli çıkmazıdır. Buna karşın, Oydaşmacı (Çoğulcu-Ortaklıkçı) demokrasi modeli toplumu oluşturan tüm bireylerin; dil, din, etnik farklılıklar gözetmeksizin eşit temsil hakkının olduğunu savunmaktadır. Bireysel, grup ve azınlık haklarının korunması ve temsili açısından son derece önemli olan bu modelin sorunlu durumu sadece siyasi sistem içerisindeki karar alma sürecinin uzaması şeklinde ifade edilebilir (Lijphart, 2014: 15-18).

Bireysel özgürlükleri önemseyen J. Locke'un işaret ettiği bu sistem günümüzde İsviçre ve Belçika'da kullanılmaktadır. Kaiser'e göre çoğunlukçu (websminster) demokrasi modeli ile Oydaşmacı (Çoğulcu-Ortaklıkçı) demokrasi modelleri birbirine benzemektedirler. Oydaşmacı model temsilde daha geniş bir kitleyi önemserken, çoğunlukçu (Websminster) demokrasi modeli çoğunluğu yeterli görür. Bu farktan dolayı Kaiser, oydaşmacı (çoğulcu-Ortaklıkçı) demokrasi modelini bir de "Müzakereci Demokrasi" modeli olarak nitelemektedir (Kaiser, 1997: 432-435).

Tekeli'ye göre temsili demokrasinin önemli çıkmazlarından birisi vatandaşların sadece oy kullanmaları ve kendisini temsil edecekleri yöneticileri seçmeleridir. Bu sınırlılık vatandaşı yöneticiler karşısında sınırlarken pasif vatandaş haline getirmektedir. Temsili demokrasilerde zamanla ortaya çıkan temsil sorunları bireyleri daha fazlasını elde etme durumuna getirirken çoğulcu demokrasi gelişmeye başlamıştır. Çoğulcu demokrasilerde de belli bir süre sonra siyasal liyakat ve temsilden ziyade idareye sadakat durumuna evrilmektedir (Tekeli, 2012: 48-50). Bu durumda siyaset alanında özellikle vatandaşın haklarından ziyade kendi iktidarını devam ettirmek için oluşturulan menfaat grupları oluşmaktadır. Buradan itibaren siyasal iktidarlar iktidarını koruyabilmek amacıyla demokratik olmayan farklı yollara başvurmaktadırlar.

Çoğunlukçu (Websminster) demokrasi modeli ile oydaşmacı (Çoğulcu-Ortaklıkçı) veya müzakereci demokrasi modelleri arasında benzerlikler olduğu gibi önemli farklılıklarda bulunmaktadır. Bu farklılıklardan bazıları; yasama, yürütme ve karar alma süreçlerinde bir dengenin bulunması, iki partili sistem veya çok partili sistemler, çoğunlukçu temsil sistemlerine karşı nispi temsilin önemsenmesi, tek partili hükümetlerden ziyade çok partili temsil sisteminin varlığı vb. şeklinde sıralanabilir (Lijphart, 2014: 17-18). Tüm toplumun temsiline sağlanması açısından Oydaşmacı (ortaklıkçı-çoğulcu) sistem çok daha faydalı bulunabilir. Çoğunlukçu demokrasi modelinin bir takım açmazları Oydaşmacı modelle giderilebilir. Çoğunlukçu modeller kısa süreliğine, bir istikrar sağlasa da, toplumun tüm bireylerinin ihtiyaçlarına sağlıklı cevaplar vermekten ziyade kendi çoğunluğunu önceliğinden dolayı, siyasal rövanş durumunu ortaya çıkarır ve kendi düşmanını kendisi meydana getirmiş olur. Tüm bu sistemsel tanımlara karşın ulus devletlerden ve modernleşme etkisinde ortaya çıkıp gelişen Temsili demokrasi bilgi toplumunun

entelektüel boyutları karşısında önemli sorunlar yaşamaktadır. Günümüzde tek taraflı yönetim anlayışından ziyade karşılıklı yönetişime dayalı daha etkileşimli bir sistem zorunluluğu vardır. Bu karşılıklı kazanımları da kolayca sağlayacak olan STK'lardır (Tekeli, 2012: 264-266).

Türkiye'de temsili demokrasinin gelişimini incelemek için öncelikle Osmanlı İmparatorluğu'na gitmek gerekmektedir. Osmanlı'da ilk kez 1. Meşrutiyetle birlikte halkın yönetimde söz sahibi olabilme yolunun açıldığı görülmektedir. Böylelikle temsili demokrasi modeli uygulama alanı bulmuştur. 1. Meşrutiyetin ilanı ile bireysel hak ve özgürlüklere önemli atıflarda bulunulmuştur. 1. Meşrutiyetin kısa sürmesi demokratikleşme sürecini olumsuz etkilese de 2. Meşrutiyet ve T.B.M.M.'nin açılışı ile temsili demokrasinin temelleri güçlendirilmiştir (Crick, 2002: 128).

2.3. Değer ve Demokratik Değer Kavramları

Değer kavramı, bireysel ve toplumsal açıdan sahip olunan veya olmak istenen tüm şeylere yüklenen maddi ve manevi karşılık olarak ifade edilir. Sosyal, ekonomik, dini, kültürel, demokratik anlamda önemli değer çeşitleri bulunmaktadır. Değerler; bireysel ve toplumsal hayatın içerisinde rehberlik eden önemli referanslardır. İçinde doğdukları toplumlardan etkilenirler ve o paralelde gelişim gösterirler. Zamanla, gerçek anlamını yitirme ile karşı karşıya kalsa da önemli bir kaynaktır. Latince "güçlü olmak" anlamına gelen değer kavramı ilk kez sosyal bilimlere Znaniecki tarafından kazandırılmıştır (Bilgin, 1995: 83). Sosyolojik açıdan gruplar ve kişiler tarafından ilgi duyulan sevilen her şeye "değer" denir. Sosyoloji, Felsefe, İlahiyat, Psikoloji gibi disiplinlerin doğrudan alanına giren değer konusu, demokratik değerler ile siyaset biliminin de çalışma alanına girmiştir. Demokrasi kavramı kullanılırken çoğu kez değer kavramı ile birlikte kullanılır. Demokrasinin, bireysel ve toplumsal açıdan önemli oluşu değer kavramını kullanma gereksinimi ortaya koymuştur (Topçuoğlu, 1996: 3-4). Weber'in değerlerle ilgili ifadeleri çoğu kişi tarafından sosyolojinin ya da pozitif bilimlerin değerlerden bağımsız çalışmalar yürütmesi gerektiği şeklinde algılansa da mevzu tam olarak öyle değildir. Gerçekte, Weber sosyal bilimlerde araştırmaların tümünün değerlerden bağımsız olmasını da istememektedir (Ritzer, 2013: 233).

Demokratik değerler, demokrasilerin hayata geçirilmesi ve yaşatılması açısından kritik rolleri olan bir takım unsurlardır. En önemli demokratik değerler; yaşama hakkı, katılım, temsil, eşitlik, ifade özgürlüğü, çoğulculuk, adalet/hukuk devleti, özgürlüğü, aktif yurttaşlık olarak sıralanabilir (Yeşil, 2002: 5). Bireysel zgrlğlerin korunması ve yaşatılması demokratik değerlerin en başta gelenidir. Bireysel zgrlğler yaşatıldığı sürece toplumlar gelişir ve sosyal adalet sağlanır. İnsan onuru korunduğu sürece bireyler daha mutlu ve üretken bir hale gelirler (Tozlu, 1998, 24).

Demokratik değerlerin yaşatılması, bireyler tarafından içselleştirilmesi açısından demokrasi eğitimi büyük önem arz etmektedir. Türkiye’de demokratik değerlerin eğitim sistemi içerisinde sağlıklı bir şekilde bireylere verilebildiğini söylemek kolay değil. Okullarda gerekli müfredatın olmaması, öğretmenlerin bu konularda yetersiz kalması, ailelerin demokratik değerleri zmsemekten ve uygulamaktan çok uzak olmaları gibi önemli nedenler, demokratik değer eğitiminin bireylere verilememesinin sebepleri olarak sıralanabilir. Son yüzyılda yaşanan 3 askeri darbe ve muhtıralara karşı halkın vermesi gereken tepkiyi verememesi demokratik değerlerin iselleştirilmediğinin önemli bir kanıtıdır (zbudun, 1998, 4-5).

2.3.1. Yaşama Hakkı

Demokratik değerlerin en önemlisi olarak gösterilen yaşam hakkı bireyler açısından son derece önemlidir. Tarihin tüm dönemlerinde hukukun uygulanmaya çalışıldığı dönemlerden itibaren, öncelikli amaç bireylerin yaşam haklarını korumaya çalışmak olmuştur. Bireylerin yaşam haklarını güvence altına almaya yönelik tarihteki ilk önemli adım 1215 yılında Magna Carta ile atılmıştır. Magna Carta ile bireylerin suçsuz yere ölüm cezasına arptırılmalarının önüne geçilmeye çalışılan hükümler uygulanmaya başlanmıştır (Gemalmaz, 1992: 213). Bireyler açısından yaşam hakkı öncelikli bir haktır ve diğer demokratik haklar onun var olması ile mümkün olacaktır. Bu nedenle insanların yaşam hakkı korunması gereken öncelikli bir hak olarak görülmektedir. Fakat tarihin tüm dönemlerinde olduğu gibi günümüzde de insanların yaşam haklarını ihlal eden dünya genelinde fazlaca durum mevcuttur. İnsanlar hiç ilgileri olmadıkları küresel mücadelelerin kurbanı olarak en değerli haklarını kaybetmektedirler (elenk, 1991: 9).

Son yüzyılda, insanların yaşam haklarını koruma adına oldukça sert önlemler alınmıştır. Bireylerin fiziksel ve ruhsal açıdan bir bütün olarak varlığını devam ettirme faaliyeti olarak tanımlanan yaşam hakkı, başta BM'nin 1976 yılında yürürlüğe soktuğu "Tüm bireyler; insanca yaşam, bağımsızlık ve kendi kişiliğine güvenme hakkına sahiptir" ilkesi ile insanların yaşam haklarını garanti altına almaya çalışmıştır. Bu ilke ile insanların yaşam haklarının her ne olursa olsun ellerinden alınamayacağına altının çizilmesi adına oldukça önemlidir (Çakmak, 2002: 135). Bireylerin, bütünüyle demokratik değerleri içselleştirebildiklerinde kendileriyle birlikte tüm bireylerin de yaşama haklarını savunacakları ve onu koruma adına mücadele edecekleri bir gerçektir. Yaşam hakkı, Türkiye Cumhuriyeti Anayasasında da yer alan haklardan biri olarak ilk kez 1961 anayasasında yerini almıştır (Yıldız, 2004: 9).

2.3.2. Katılım

Katılım; bireylerin vatandaşlar olarak, kendileriyle ilgili olan tüm bireysel ve sosyal meselelerin karar alma süreçlerine dahil olup, görüşlerini bildirmeleri ve süreci etkilemeleri şeklinde özetlenebilir. Demokratik değerlerden biri olan katılım kavramını iki başlık altında incelemekte fayda vardır:

1. Siyasal Katılım,
2. Sosyal Katılım.

Her iki katılım türü özellikle gençlerin bireysel ve sosyal anlamda kendilerini ifade edebilmeleri açısından son derece önemlidir. Bu nedenle bireylerin tamamının özellikle gençlerin siyasal ve sosyal anlamda katılımlarının yollarını açacak çalışmalar ve destekler sağlanmalıdır. Bireylerin katılım yönlerini geliştirecek uygulamalar; ailede başlayıp okulda devam eden ve yaşamlarının sonuna kadar devam edecek olan bir süreçtir. Gerek örgün eğitim gerekse yaygın eğitim metotları ve programları ile bireylerin katılım yönleri geliştirilmelidir (Tekeli, 2012: 104-15).

Son yıllarda gençlerin sosyal ve siyasal katılımları durumunda önemli gelişmeler yaşansa da, gelişmiş Batı toplumları ile kıyaslandığında henüz istenen seviyenin çok uzağında olduğu görülmektedir. Gençlere yönelik sivil toplum kuruluşlarının

yürüttüğü projeler onların katılım yönlerini güçlendirmeleri açısından son derece önemlidir. Görüş ve düşüncelerini dile getirebilecekleri uygun demokratik ortamların varlığı gençleri siyasal ve sosyal alanlara katılım konusunda cesaretlendirecektir. Gençler bu katılım süreçlerinde haklarını öğrendikleri kadar sorumluluklarının da farkına varırlar. Bu nedenle bireylerin özellikle gençlerin katılım yönlerinin güçlendirilmesi gereklidir. Toplumda doğru bilinen yanlışlardan bir tanesi de katılımın sadece seçimlerde oy kullanmaktan ibaret olduğunun sanılmasıdır (Sezen, 2000: 55). Katılım konusunda yürütülecek projeler, katılımı ilgili bu yanlışın da önüne geçmiş olacaktır. Türkiye’de özellikle siyasal katılım anlamında gençlerin sorunlar yaşadığı bir gerçektir. Toplumsal bakış açılarından, gençlerin kendilerini bu yönde geliştirememelerine kadar çok fazla nedenden dolayı siyasal katılım konusunda sorunlar bulunmaktadır. Siyasal katılımları sağlıklı bir şekilde sağlanamadığından dolayı gençler karar alma süreçlerinde etkin olamamakta ve gençlerle ilgili politikaların üretilmesi konusunda eksiklikler yaşanmaktadır. Gençlik ve Spor Bakanlığı’nın kurulması gençlikle ilgili üretilen projelerin sayısını ve niteliğini arttırsa da sonuçların tüm topluma yansımaları zamana vabestedir (GSB Politika Belgesi).

2.3.3. Eşitlik

Tocqueville, bir toplumda bireylerin eşit olabilmelerinin yolunun toplumsal şartların bireylerin tamamına eşit şartlar sağlanmasından geçtiğini savunmuştur. Tocqueville, toplumsal şartların eşitliğinin de ancak demokratik toplumlarda mümkün olabileceğini belirtir. Tocqueville’ye göre şartların eşit olması bireyleri daha fazla demokrasi arayışına sürükleyecek ve demokratik toplumun temelleri böylece atılmış olacaktır. Tocqueville, tarihsel sürecin her geçen gün bireylerin eşitliğini olumlayacak şekilde değiştiğini savunmaktadır. Yani her geçen gün bireyler arasında ki farklar kapanarak bireyler daha eşit hale gelmektedirler (Tocqueville, 1962: 125). Onun eşitlikle ilgili bu düşüncelerine karşın; Hobbes ve Rousseau, bireylerin başlangıçta daha özgür olduklarını ve sosyal yapılar zamanla insanların özgürlüklerini kısıtladığı gibi insanlar arası eşitlik sorununu da arttırmıştır.

2.3.4. İfade Özgürlüğü

Gençlerin, toplumsal ve bireysel anlamda daha nitelikli faydalar sağlayabilmelerinin yolu düşüncelerini rahatlıkla ifade etmelerinden geçmektedir. İnsanlar düşünen ve düşündüklerini özgürce ifade etmek isteyen varlıklardır. Düşünceler ifade edildikçe gelişir ve yeni boyutlar kazanır. Bireyler konuşabildikleri ölçüde yeni şeyler üretebilirler. İfade özgürlüğü bir toplumun gelişmesi üzerinde oldukça olumlu etkiler sağlar. Farklı duygu ve düşüncelerin rahatlıkla ifade edilebilmesi toplumlar açısından büyük zenginliktir. Ülkesini geliştirmek isteyen idarecilerin mutlak anlamda ifade özgürlüğünü sağlayarak düşünsel zenginliği arttırmaya çalışması gerekmektedir. İfade özgürlüğü olan bir toplumda süreç içerisinde şeffaflaşma ve hesap verilebilirlik durumları da gelişecektir. Geçmişten günümüze ifade özgürlüğünün engellenmeye çalışıldığı toplumlarda, toplumu yönetenler tarafından saklanması gereken kötü bir şeylerin yapıldığı ve bunun konuşulması yoluyla duyulmasının engellenmeye çalışıldığına şahit olunmaktadır.

Tocqueville, özgürlüklerle ilgili özellikle yerel yönetimlerin etkisine dikkat çekmektedir. Ona göre, bireylerde genel anlamda özgürlük düşüncesi ve yeteneği yerel yönetimlerin oluşturacağı şartlarla geliştirilebilir. Tocqueville'ye göre yerel yönetimlerin bireylere ulaşabilmeleri ve onları bu konuda geliştirebilmeleri şansı oldukça fazladır. Konu bütüncül anlamda ele alınacak olursa yerel yönetimlerde veya mikro alanlarda gençler özgürlükleri doğrultusunda çalışmalarda yer alabilirlerse makro ölçekte ulusal düzlemde de bu özgürlükler garanti altına alınmış olur. Özellikle, gençler için yerel yönetimler ve sivil toplum faaliyetlerine katılım bir anlamda pratik yapmalarına ve demokrasi konusunu içselleştirmelerine olanak sağlayacaktır. Tocqueville, yerel yönetimleri ele alırken özellikle kasabalar örneği üzerinden konuyu değerlendirmektedir. Bireyler, özellikle gençler için kasabalarda kanun yapma, uygulama, adaletin işleyişine doğrudan tanıklık etme, sivil toplum faaliyetlerine katılma gibi tecrübeler onların demokratik tutumlarını geliştirmektedir. Gençler daha büyük şehirlerde belki yığınların arasında kaybolabilirler fakat kasabalar nüfusun az olması nedeniyle onlara daha nitelikli katılım olanakları sağlayacaktır. Gençler; sosyal ve siyasal hayata katılım sağladıkça düşüncelerini özgürce ifade edebilecek, daha üretken bireyler haline dönüşeceklerdir (Tocqueville, 1962: 120-130).

2.3.5. Çoğulculuk/Çoğunlukçuluk

Klasik Demokrasiden sonra çoğunlukçu demokrasi uygulamalarından kaynaklanan temsil sorunları gün geçtikçe bireyleri ve grupları daha fazla rahatsız etmektedir. Günümüzde bireyler, demokrasinin sadece seçim dönemlerinde oy verip temsilci seçmenin ötesinde anlamının olması düşüncesindedir. Öyle ki, belli dönemlerde gerçekleştirilen seçimlerden ziyade bireyler kendi düşüncelerine daha çok değer verilmesi gerektiği olgunluğuna ulaşmışlardır. Çoğulculuk ile çoğunlukçuluk arasındaki var olma mücadelesi tarihin tüm dönemlerinde yaşanmıştır. İnsanoğlunun hırsı bu mücadelenin sürekli devam edeceğini de göstermektedir. İktidarı paylaşmak istemeyen ve kendi seçmenini koruyan iktidarlara karşı azınlık haklarını ön plana çıkararak arasında ki bu mücadele sürekli yaşanacaktır. Gelişmiş Batı ülkelerinin yönetim şekillerine bakıldığında (İsveç, Norveç, Belçika, İsviçre vb) çoğulculuk esasına dayalı yönetim anlayışları olduğu bilinmektedir. Bu ülkelerin gelişmesinin altında yatan temel etkenlerden biri de tüm bireylerin özgürce, hiçbir baskı altında olmadan yaşamaları ve bunu üretkenliğe dönüştürmeleridir (Tuncay, 1983: 183-186).

Çoğulculuk ile çoğunlukçuluk arasında önemli farklılıklar vardır. Çoğunlukçuluk temsili demokrasilerde var olan ve seçim sonucunda çoğunluğu elde eden siyasi iradenin eline tüm yetkileri teslim eden bir demokrasi modelidir. Bu model zamanla iktidarların kendilerine oy verenlerin taleplerini dikkate alıp oy vermeyenleri cezalandırmasına kadar giden antidemokratik bir sürece dönüşebilmektedir. Çoğunlukçu demokrasi modelinin zamanla ortaya çıkaracağı bu soruna antik yunan döneminden itibaren dikkat çekildiği ve çözüm önerileri ortaya konduğu görülmektedir. İlk olarak Aristoteles, çoğunlukçu anlayışın zamanla siyasi bir baskı ve otorite unsuruna dönüşmesinin mutlaka önlenmesi gerektiği üzerinde düşünceler ortaya koymuştur (Pandit, 2009: 3). Toplumsal eşitliğin sağlanması Çoğulculuk ile toplumu oluşturan tüm birey ve grupların karar alma süreçlerine dahil olup etki edebilmeleri ile mümkün olacaktır. Çoğulcu demokrasi anlayışında gençler düşüncelerini kolaylıkla ifade edebilecekleri rahat ortamlar bulabilirler.

Gençlerin sosyal ve siyasal alanda daha çok görünmesi çoğulcu modelle mümkün olacaktır. Sosyal adaletin sağlanması ve demokrasinin sağlıklı işleyebilmesi açısından çoğulcu uygulamalar son derece önemlidir. Özellikle, günümüzde

küreselleşmenin etkisiyle farklı dil, kültür ve dinden bireyler aynı yerde yaşamaktadırlar. Gelecekte oluşabilecek ayrımcılıkların önüne ancak çoğulcu yönetim ve karar alma yöntemleriyle geçilebilecektir (Göztepe, 2010: 25). Çoğunlukçu yönetim anlayışını kırıp çoğulcu karar alma mekanizmalarının önünü açacak kritik kurumlar sivil toplum kuruluşlarıdır. Sivil toplum kuruluşları iktidarlar üzerinde baskı unsuru oluşturarak temsil ettikleri kitlelerin görüş ve değerlerini karar alma süreçlerinde dikkate alabilirler. Böylelikle, çoğunlukçu karar alma mekanizmalarından kaynaklanabilecek olan toplumsal sorunların önüne de geçilmiş olacaktır (Tekeli, 2012: 206-209).

2.3.6. Hukuk Devleti

Hukuk devleti terimi ilk kez Almanya’da kullanılmıştır. Bu kullanımdan sonra diğer ülkelerde bu ifadeyi kendi dillerine çevirerek kullanmışlardır (Doehring, 2002: 55). Hukuk devletinin genel kabul görmüş tek bir tanımı bulunmamaktadır. Bu nedenle hukuk devleti farklı şekillerde tanımlanmıştır. Bunlardan bir tanesi, özellikle Temsili-çoğunlukçu demokrasiden doğabilecek iktidar despotizmine karşı yargı gücünün bir denge-fren mekanizması olduğu yapılara hukuk devleti denmesidir. Vatandaşların, özellikle muhalif kesimlerin haklarını hukuki anlamda koruyan devlet demektir. Hukuk devletinin ana esaslarından bir tanesi de; yasama, yürütme ve yargının birbirinden tamamen bağımsız olmasıdır. Hukuk devletinde yanlış algılanan bir başka durum hukuka sadece halkın uyması gerekliliğidir. Oysaki, halkla birlikte iktidarlarda hukuka uymak ve kararlarına saygı göstermek zorundadırlar (Gözübüyük, 2011: 30-32). Hukuk devletinin bir tanımını da Anayasa Mahkemesi yapmıştır. Anayasa Mahkemesinin yapmış olduğu hukuk devleti tanımına göre “bireylere güçlü, verimli ve kapsamlı şekilde hukuki güvencenin temin edilmesi, devletin tüm kurumlarının faaliyet ve işlemlerinin yasalara uygun olması” şeklinde tanımlanabilir.

Hukuk devletinin birden fazla tanımı olduğu gibi ilke sayısı ve özelliği olarak da farklı şekillerde değerlendirilmiştir. Hukuk devletinin başlıca ilkeleri aşağıdaki gibi sıralanabilir (Özcan, 2006: 120-122):

- Hukuk önünde tüm bireyler eşittir,

- Hukuka karşı tüm devlet kurumları ve iktidarlar da sorumludur,
- Devletin tüm faaliyetleri hukuk kuralları içerisinde yürütülmektedir,
- Bireysel hak ve özgürlükler hukuk yoluyla garanti altına alınmıştır,
- Hakim ve savcılar bağımsızdır.

Yukarıda belirtilen hukuk devleti ilkeleri; bireyleri birbirlerine karşı, bireyi devlete karşı, korumaya yöneliktir. Kuvvetler ayrılığı prensibinden beslenen hukuk devleti sosyal adaletin sağlanması açısından da son derece gereklidir. Hukuka güvenin zedelendiği bir toplumda kaosun çıkması son derece normaldir.

2.3.7. Özgürlük

Bireyler açısından özgürlük yaşama hakkı kadar önemli ve değerlidir. Demokratik değerler içerisinde diğer değerlerin oluşabilmesi için bir ön koşuldur. Bu nedenle, tüm sosyal ve siyasal hareketler, bireysel özgürlüklerin temin edileceği vaatleriyle ortaya çıkarlar. Marx, Kant, Rousseau ve Locke gibi Eleştirel Kuram temsilcileri özgürlüklerin sağlanması üzerine çalışmalar yürütmüşlerdir. Düşünürler özgürlükler üzerine çalışmalar yürütürken birtakım çıkmazlar yaşamışlardır. Örneğin, özgürlüğün nasıl sağlanacağı, nereye kadar insanların özgür olabileceği, nasıl tanımlanacağı vb. konular üzerinde oldukça zorlanmışlardır (Gombert vd., 2009: 12)

Locke (1997: 214), özgürlüklerin toplum içerisindeki ilişkiler dışında, bireysel anlamda hiçbir şekilde sınırlandırılmaması gerektiğini savunmaktadır. Hiçbir anayasal güç başkasına zarar vermediği müddetçe bireylerin doğal özgürlüklerini ve haklarını kısıtlayamaz veya sonlandıramaz (Locke 1977: 213). Rousseau, Locke'nin özgürlükler konusunda ki yaklaşımlarına birtakım katkı ve düzeltmeler sunar. Rousseau'ya göre gerçek özgürlük, çoğulcu bir katılımı yapılacak olan anayasanın sağlayacağı güvencelerle bireylere sunulabilir (Gombert ve Tobias, 2009: 13) .

2.3.8. Aktif Vatandaşlık

Demokratik toplumlarda vatandaşlık bilinci çok önemlidir. Gelişmiş toplumlar bireylerin aktif vatandaşlık bilincine ulaşmasıyla gelişimlerinin devam edebileceğine inanırlar. Bu nedenle bireysel özgürlüklerin ve katılımın önünü açacak politikalar

geliştirirler. Aktif vatandaşlık diğer demokratik değerlerden olan; Katılım ve oylama gibi değerlerin ortak ifade biçimidir. Aktif vatandaşlık denildiğinde ilk akla gelen, halkın bireysel ve toplumsal anlamda karar alma süreçlerine katılarak kendilerini ve düşüncelerini ifade edebilmeleridir. Aktif vatandaşlık bilincinin oluşabilmesi bu konuda verilecek eğitime bağlı olmakla birlikte, ifade özgürlüğünün olduğu demokratik ortamlarında oluşmasına bağlıdır (Altınsoy, 2012: 42).

Temsili demokrasi modelinde vatandaşın sağlayabileceği katılım sınırlıyken, değişen dünyada çoğulcu demokrasi modeline doğru dönüşen yapılarda vatandaş daha fazla katılım sağlama durumu ile karşı karşıya kalmıştır. Temsili demokrasilerde sadece seçim dönemlerinde oy kullanma olarak tanımlanan vatandaşlık kavramı, çoğulculuk esasında daha aktif, üretken, karar alma süreçlerinde etkin bir noktaya ulaşmıştır. Çoğulcu demokrasi modelini destekleyen müzakereci demokrasi modelinde bireylerin vatandaşlık bilinci gelişmiştir. Bu nedenle gençler, kendisiyle ve toplumla ilgili meselelerde görüş bildirme ve etki etme beklentisi içerisindeyler (Tekeli, 2012: 48-51).

2.4. Demokratik Değerlerin Eğitimi

Demokratik değerler; daha yaşanabilir, insan haklarının korunduğu, özgürlüklerin garanti altına alındığı bir dünyanın kurulması adına son derece önemli bir rol üstlenmektedir. Bu nedenle, demokratik değerlerin bireylere daha okul öncesi dönemlerden itibaren başlanarak, hayatın her alanında sürekli öğretilmesi gerekmektedir. Demokratik değerlerin öğretimi bu kadar önemliyken günümüz Türkiye'sinde bunun üzerine yeterli politika üretilmemektedir. Okullarda, öğrencilere demokratik değerlerin öğretilmesi bir tarafa demokratik değerleri teşvik eden bir ortamda bulunmamaktadır. Eğitim kurumlarında, öğrencilerin düşünmeye, yorumlamaya teşvik edildiği öğrenci merkezli programlar yerine öğretmen merkezli öğrencinin pasif durumda olduğu eğitim programları uygulanmaktadır. Bu nedenle daha okul yıllarından itibaren bireylerin düşüncelerini rahatlıkla dile getirme kabiliyetleri köreltilmektedir.

Bireylerin, küçük yaşlardan itibaren demokratik değerleri içselleştirememesi, onların gelecekte; yaşama hakkı, katılım, temsil, eşitlik, ifade özgürlüğü, çoğulculuk,

adalet/hukuk devleti, özgürlük, aktif yurttaşlık gibi çok önemli demokratik unsurları ihlal etmelerine yol açmaktadır (Lister, 1982: 11). Demokratik değerler bireylere örgün eğitim içerisinde verilmelidir. Demokratik değerlerin öğretiminde hazırlanacak eğitim modülleri ve aktiviteler oldukça faydalı olacaktır. Öğrencilerin demokratik değerleri yaparak öğrenmeleri son derece önemlidir (Tibbits, 1994: 364). Yaşanabilir, insan haklarının ihlal edilmediği, özgürce insanların düşüncelerini dillendirebildiği, istediği kişiye hiçbir baskı ve tehdit olmadan kendisini yönetme yetkisi verdiği, yaşama şartlarının oluşabilmesi açısından, demokratik değerlerin bireylere eğitim yoluyla öğretimi birincil önemde olmalıdır. Woodrow Wilson'un 2 Nisan 1917'deki kongre konuşmasında ki "Dünya, Demokrasi İçin Güvenli Hale Getirilmelidir." cümlesi tam olarak bunu anlatıyordu aslında. Wilson'a göre demokrasinin sonucunda insanlar demokratik değerleri benimsemezler, tam aksine demokratik değerleri benimseyen bireyler demokrasiyi yaşatıp geliştirebilirler. Bu nedenle, bireylere çocukluk dönemlerinden itibaren demokratik değerlerin eğitim yoluyla öğretilmesi gerekmektedir (Crick, 2012: 128).

Bolay, demokrasinin gerekliliği konusunda tüm bireylerin hatta dünyanın kesin kanaati bulunduğunu ifade eder. Bolay aynı zamanda, demokrasinin ortaya çıkıp korunabilmesinin, gerçek fonksiyonunu yerine getirebilmesinin en temel şartının eğitim yoluyla bireylere öğretilmesi ve içselleştirilmesinden geçtiği üzerinde durur (Bolay, 1997: 20-23). Demokratik değerlerin öğretimi konusu oldukça zor ve zaman alacak bir çalışmadır. Ayrıca bireylerde bu alışkanlıkların kolayca içselleştirilmesi ve kaybolmaması açısından eğitim modüllerinin sürekli tekrarlanması ve güncellenmesi gerekmektedir (Özbudun, 1998: 7-10).

İnsan sosyal bir varlıktır, doğumundan ölümüne kadar sürekli olarak sosyo-psikolojik anlamda değişim ve dönüşüme uğramaktadır. Bu değişim ve dönüşümde insanlara faydalı olan en iyi yöntem eğitimidir. Eğitim bireylerin gelişimini kontrollü ve pedagojik olarak planlayan bir değişim aracıdır. Eğitim faaliyetleri gerek bütüncül gerekse modüler olarak iyi planlandığı ölçüde insanlığa faydalı olacaktır ve bireyleri geleceğe hazırlayacaktır. Aksi takdirde kendisi de sorunların önemli bir parçası olacaktır. Eğitim faaliyetleri formal ve informal olarak planlanmalı ve uygulanmalıdır. Bireylerin gelişim dönemi özellikleri göz önünde bulundurularak gerçekleştirilecek eğitim faaliyetleri, bireylerin sosyal ve psikolojik gelişimleri

üzerinde son derece olumlu etkiler gösterecektir (Serter, 1997: 30-35). Eğitim, kavram olarak farklı şekillerde tanımlanmıştır. Bazı tanımlamalar, fonksiyonlarına göre yapılırken bazıları, yapısal olarak eğitimi ele almaktadır. Eğitim, insanları geleceğe hazırlayan, onların sosyal ve psikolojik anlamda iletişim becerisi kazanacak şekilde sistem geliştiren bir süreç olarak tanımlanabilir (Ertürk, 2009: 30).

Küreselleşme ile birlikte bireyler, yerellikten çıkıp ulusal, uluslararası bireyler ve kültürler ile karşı karşıya geldiler. Teknolojinin gelişmesi, kitle iletişim araçlarındaki çok hızlı değişim ve gelişim insanları dünyanın başka yerlerinde ki insanların kültürlerini, dillerini, yaşantılarını görür hale getirdi. Farklı kimlik ve bireyleri bilmek ve tanımak insanlarda demokratik değerlerin geliştirilmesi gereksinimini de ortaya çıkardı. Günümüzde eğitim sisteminden bireye kazandırılması beklenen en önemli kazanımın demokratik değerlerin kazandırılmasıdır. Demokratik değerlerin eğitimi bireylere; farklılıklara saygı duymayı, insanların insanca yaşama hakkının her şeyin üstünde olması gerekliliğini, mal güvenliğinin sağlanması, düşünce özgürlüğü, katılım, savunuculuk vb çok önemli kavramları kazandırmayı hedeflemelidir (Karakütük, 2001: 32). Demokratik Değerlerin eğitimi bireylerin yaşlarına göre geliştirilecek olan eğitim materyalleri ve müfredatıyla verilmelidir. Aksi takdirde öğrenilmesi son derece güç olacaktır.

Demokratik değer kavramları yetişkinler için bile anlaşılması son derece güç iken özellikle çocukların ve gençlerin bunları anlayıp içselleştirebilmeleri kolay olmayacaktır. Bu nedenle, okullarda verilecek olan demokrasi veya demokratik değer eğitimlerinin çocukların ve gençlerin anlayabileceği, sevebileceği bir şekilde modüller hazırlanarak verilmelidir. Demokrasi ve demokratik değer kavramları soyut kavramlar olduğundan dolayı mümkün olduğunca somutlaştırılarak bireylere verilmelidir. Kazanımların sürekli olarak tekrarlanması sağlanmalı bu doğrultuda iş sadece okullara bırakılmamalıdır. Gerek gençlikle doğrudan ve dolaylı ilgilenen devlet kurumları gerekse sivil toplum kuruluşları bu konuda projeler geliştirerek demokratik değerlerin gençler tarafından içselleştirilmesi sağlanmalıdır (Hotaman, 2010: 40-50). Unutmamak gerekir ki, demokrasi bir toplumda ona sahip çıkacak bireylerin onu ne kadar bildiği ve sahip çıktığı ile bağlantılıdır. Demokrasiyi geliştirmek ve yaşatmak, demokratik değerleri özümsemiş ve hayatına her an aktarabilen bireylerin varlığı ile mümkün olacaktır (Myung, 1999: 251-253).

Demokratik değerleri iyi öğrenmiş ve içselleştirmiş bireyler, başta aileleri ile olmak üzere sosyal çevresinde son derece uyumlu ilişkiler geliştirebilirler. Gerek bireysel gerekse toplumsal anlamda verimli, etkin ve üretken olabilirler (Saygılı, 2014: 108-110). Demokratik değerler bireylere; kendini ifade edebilme, ötekileştirmeden karşısındakilerle iyi ilişkiler kurabilme, vatandaşlık görev ve sorumlulukların farkına varabilme gibi son derece önemli kazanımlar sağlamaktadır. Yukarıda da ifade edildiği üzere bireylerde her gelişim dönemine uygun farklı eğitim modülleri geliştirilmesi gerekmektedir. Demokrasi eğitimi bireylere daha nitelikli okullarda verileceğinden dolayı bireysel gelişim dönemlerini eğitim dönemleriyle paralel ele almakta fayda bulunmaktadır. Eğitim dönemlerine göre demokratik değer eğitimini 4 bölümde ele alabiliriz. Bu dönemler sırasıyla; Okul Öncesi-Aile İçerisinde Demokratik Değer Eğitimi, İlköğretim Dönemi Demokratik Değer Eğitimi, Lise Dönemi Demokratik Değer Eğitimi, Üniversite Dönemi Demokratik Değer Eğitimi olarak sıralanabilir.

2.4.1. Okul Öncesi-Aile İçerisinde Demokratik Değer Eğitimi

Demokratik değerlerin öğretilmesi sadece okul yıllarına kadar beklenmeyecek kadar önemlidir. Bireyler, dünyaya gözlerini açtıkları aile içerisinde ilk eğitimlerini alırlar. Doğdukları andan itibaren etrafında olup bitenleri takip eden daha da önemlisi taklit eden çocuklar, zamanla aileleri içerisinde gördükleri davranış kalıplarını uygulamaya başlarlar. Bu nedenle, ailelerde ebeveynlere önemli sorumluluklar düşmektedir. Çocuklar; anne-babalarının birbirlerine karşı davranışlarından ve kendilerine yönelik davranışlarından oldukça fazla etkilenmekte ve onların davranış modellerini örnek almaktadırlar. Çocuklar; büyüdükçe yaşamları içerisinde karşılaştıkları olayları önce anne-babalarının davranışlarını taklit ederek çözmeye çalışırlar. Bu nedenle anne babaların davranışları oldukça önemlidir (Binbaşıoğlu, 1986: 15-18). Aile içerisinde çocuklar; saygı, sevgi, sağlıklı iletişim vb. konularda iyi örnekler görürlerse sosyal hayata uyum süreçlerinde sorun yaşamazlar.

Anne-babalar, çocuklarına karşı saygılı, onlara değer veren, dinleyen bir tutum sergilediği takdirde, çocuklar da benzer davranışları göstereceklerdir. Anne-babaların demokratik tutum ve davranışları üzerinde almış oldukları eğitim oldukça önemli etkiler oluşturur. Geleneksel yöntemlerle; sindirilen, baskıyla büyüyen çocuklar,

büyüklerinde önce kendilerine sonra ailelerine ve topluma karşı sorunlu davranışlar sergileyeceklerdir. Anne-babaların, tutum ve davranışlarında demokratik değerleri uygulamamalarının üzerindeki 2. etkende maddi sorunlardan kaynaklanan huzursuzluklardır. Türkiye’de genel aile yapısı incelendiğinde durumun çok da iyi olduğu söylenemez. Gerek ailelerin eğitim seviyeleri, gerekse ekonomik sorunlar ailelerin çocuklarına karşı sağlıklı ilişkiler geliştirememelerine neden olmaktadır. Türkiye’de yaşanan toplumsal sorunların neredeyse tamamının temelinde, başta ailesinde yeterli ilgiyi görmemiş olan bireylerin olduğu bir gerçektir.

Aile içi ilişkilerde demokratik değerlerin yaşatılması son derece önemli ve gerekli bir konudur. Fakat ailelerin bu konuda oldukça yetersiz oldukları bilinen bir gerçektir. Bu nedenle, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı başta olmak üzere, Milli Eğitim Bakanlığı ve ilgili diğer devlet kurumlarının ailelere karşı yürütecekleri yaygın eğitim faaliyetleri büyük önem arz etmektedir. Aileler, düzenlenecek eğitimlerle aile içi demokratik tutumlar konusunda bilinçlendirilmelidir. İlgili resmi kurumların yanı sıra STK’lara da yine aile içi ilişkilerde demokratik değerlerin öğretimi konusunda önemli sorumluluklar düşmektedir. Sivil toplum kuruluşları uygulayacakları projelerle bu konuda farkındalık oluşturabilirler.

2.4.2. İlköğretim Dönemlerinde Demokratik Değer Eğitimi

İlköğretim (ilkokul ve Ortaokul) yaş aralığı günümüzde 6-14 yaş arası çocukları kapsamaktadır. Gelişim dönemleri incelendiğinde ilköğretim döneminde çocukların daha çok somut işlemlere dayalı zihinsel faaliyetler ve davranışlar sergiledikleri ortaya çıkmaktadır. Bu dönemlerde, öğrencilere yönelik geliştirilecek olan eğitim materyalleri ve modülleri sayesinde konuların somutlaştırılarak anlatılması gerekmektedir. Aksi takdirde çocuklar konuları anlama ve içselleştirme noktasında sorunlar yaşayacaklardır. Özellikle, Demokrasi ve Demokratik Değer konuları oldukça soyut ve yaş grubu itibariyle anlaşılması güç olduğundan dolayı uygulanacak eğitim programlarının çok dikkatli hazırlanması gerekmektedir. Hazırlanacak eğitsel oyunların ve aktivitelerin, konunun somutlaştırılması açısından son derece önemli bir yeri vardır (Işıkgöz, 1999: 30-35). Önemli demokratik değerler olan; farklılıklara saygı, ifade özgürlüğü, seçme ve seçilme hakkı, yaşam hakkı, mülk

edinme hakkı, doğru bilgiye erişim hakkı vb. önemli haklar daha basit ve hayatın içerisinde somutlaştırılmış kesitlerle çocuklara mutlaka anlatılmalıdır.

Demokratik değerlerin bireyler tarafından öncelikle içselleştirilmesi gereken zaman dilimi ilköğretim çağlarıdır. Öğrencilerin; karakter gelişimlerinin henüz başında özellikle sosyalizasyon sürecine yeni başlamışken, okul ortamında öğretmenleri tarafından cesaretlendirilmeleri, demokratik değerlere dikkat çekilmeleri öğrenciler üzerinde son derece olumlu ve kalıcı etkiler bırakacaktır. Çünkü bireyler gelecek hayatlarını bu dönemlerde edindikleri bilgi ve kazanımlarla şekillendirecekler, sosyal ve bireysel ilişkilerini onlara göre yöneteceklerdir. Demokratik değerlerin bu dönemlerde sağlıklı kazanılması durumunda bireyler gençlik dönemlerinde kendilerini daha iyi ifade edebileceklerdir. Gençler, karşısındakinin; dini, siyasi görüşü, etnik durumuna bakmaksızın onunla medeni ölçülerde ilişki geliştirebilecektir (Gülmez, 2001: 45).

Öğrencilere bu dönemlerde demokratik değerler daha çok eğitsel oyunlar yöntemi ile verilebilir. Her demokratik değerle ilgili geliştirilecek eğitsel oyunlar; görsel, işitsel ve yazılı materyallerle mutlaka desteklenmelidir. Eğitsel oyunlara öğrencilerin katılımı mutlaka sağlanmalı, olumlu ödül ve dönütler konulmalıdır. Bu dönemde çocuklara eğitim süreci içerisinde sağlanacak olumlu dönütler öğrenmenin hızlı ve kalıcı olmasını sağlayacaktır. Yine bu dönemde demokratik değer eğitimleri çocuklara verilirken aileleri de mutlaka işin içerisine dahil edilmeli ve demokratik değerlerin ev ortamında da yaşatılmaya çalışılması sağlanmalıdır. Aksi takdirde çocuklarda çok olumsuz sonuçlar ve kırılmalar da yaşanabilir. Okulda; saygı, sevgi, ifade özgürlüğü vb. hakların çok önemli olduğunu gören bir çocuk eve gittiğinde aynı değerlerle karşılanmıyorsa önemli travmatik sorunlar yaşayabilir. Bu sorunların yaşanmaması açısından anne ve babaların da özellikle demokratik değerlerin öğretimi esnasında sürece dahil edilmesi ve onların bu konuda bilgi ve donanımların artırılması son derece gereklidir.

Shafer'e (1987, 197) göre, önemli demokratik değerlerden olan; özgürlük, hoşgörü, yaşam hakkı, insan haklarına saygı vb. değerleri bireylere ilköğretim çağlarında kazandırmak gerekmektedir. Öğretmenlerin, bu süreçte çocukların soyut olan demokratik değerleri olabildiğince anlaşılacak ölçülerde somutlaştırılmasını

sağlayacak etkinlik ve öğrenme şekilleri oluşturmaları gerekmektedir. Özellikle, ilkokul dönemlerinde çocuklara demokratik değerler aktarılırken olabildiğince etkinlik geliştirilmelidir. Okul ve öğretmenlerin yanı sıra anne babalara da önemli sorumluluklar düşmektedir (Yeşil ve Aydın, 2007: 66). Buna karşılık demokratik değerlere yönelik kazanımları içeren “Hayat Bilgisi” dersi ilkokullarda yeterli ve nitelikli fayda sağlayamamaktadır. Ortaokullarda ise, 8. Sınıfta “Demokrasi ve Vatandaşlık” dersi bulunmasına karşılık, tez çalışması kapsamında görüşülen sosyal bilgiler öğretmenleri “Atatürk İlke ve İnkılapları” ders süresinin kısa olması nedeniyle müfredatı yetiştirebilmek amacıyla “demokrasi ve vatandaşlık” dersini de kullandıkları bundan dolayı demokrasi ve vatandaşlık adına öğrencilere herhangi bir eğitim vermediklerini ifade etmişlerdir.

Bu dönemde çocukların demokratik değerleri öğrenip içselleştirebilmeleri ve hayatlarında uygulayabilmelerinin bir başka yöntemi de çizgi filmler ve sanal ortamda hazırlanacak eğlenceli oyunlar üzerinden olmalıdır. Çocukların algı ve dikkatlerini çekecek, teknolojik imkanlarla desteklenmiş çalışmalar genel anlamda işe yarayacaktır. Bu ve benzeri çalışmalar yüksek bütçeli olacağından ve teknik yönden kolay olmayacağından dolayı mutlaka devlet destekli projelerle yürütülmesi veya güçlü sponsorlukların devreye girmesi gerekmektedir.

Demokratik değerlerin ilköğretim çağlarında çocuklara kazandırılmasının doğrudan olmasa da önemli yollarından bir tanesi de sivil toplum kuruluşlarının özellikle ailelere yönelik yürütecekleri projelerdir. STK’lar ailede demokratik değerlerin yaşatılması açısından anne-babalara yönelik oldukça faydalı katkılar sağlayabilirler (Şenol ve Kala, 2014: 162-165).

Bireylerin çocukluk dönemlerinden itibaren edinecekleri bu kazanımlar onun toplum içerisinde iyi bir yer edinmesine, mesleki anlamda kendini geliştirebilmesine ve tatmin olmasına olanak sağlayacaktır. Toplumsal ahengin sağlanması, kişilerarası eşitlik, adalet, ifade özgürlüğü vb. demokratik değerlerin toplumu daha sağlıklı kuşatacağı da önemli bir gerçektir (Yeşil, 2001: 34).

2.4.3. Lise Dönemlerinde Demokratik Değer Eğitimi

Gelişim dönemleri incelendiğinde bireylerin çocukluktan çıkıp ergenliğe adım attığı dönemi kapsayan lise dönemi, bireylerde 15-19 yaş aralığını kapsamaktadır. Bu dönemde bireyler sosyal hayatın içerisinde aileleri olmaksızın daha çok yer almaya başlarlar. Bireyler davranışlarında ergenliğinde getirdiği bir takım sorunlardan dolayı önemli sorunlar yaşayabilirler, toplumda kendilerini bir şekilde fark ettirmek isterler. Bu noktada önceki dönemlerde demokratik değerleri tam olarak içselleştirilemediyse, sorunlarının başa çıkamayacak boyutlara geleceği görülebilir.

Tüm beşeri sistemlerde olduğu gibi, demokratik değerlerde gelişir ve değişir. Demokratik değerlerin gelişimi ile ilgili bireyler her an için bilgilendirilmeli ve ona göre kazanımlar elde etmeleri sağlanmalıdır. Özellikle, gençlik dönemlerinde bireylere karşı demokratik değerlerin kazandırılacağı en önemli yer okul ortamlarıdır. Gençler, sadece kontrollü bir şekilde ve uygun ortamı okulda bulabilirler (Büyükdüvenci, 1998: 162).

Lise çağlarında bireyler somut işlemlerin yanı sıra soyut işlemleri de rahatlıkla yapabilecek olgunluğa ulaşabildiklerinden dolayı demokratik değerlerin daha kolay anlaşılması beklenmektedir (Doğan, 1992: 56). Burada, yine iş gençlere bırakılmayacak kadar önemlidir. Okullarda öğrencilerin demokratik değer algılarını geliştirecek derslerin ders programında yer alması sağlanmalıdır. Yine eğitim müfredatı içerisine demokratik değerler ile ilgili etkinlik ve faaliyetler yaş dönemine uygun olarak hazırlanmalı ve yerleştirilmelidir.

Lise çağlarında, bireylere okullarda yaratıcı dram teknikleriyle demokratik değerlerin kazandırılmaya çalışılması olumlu sonuçlar ortaya çıkarabilir. Belirlenecek temalar yaratıcı drama tekniği ile öğrencilere aktarılabilir. Eğlenceli ve kolay olan bu öğretim tekniği son yıllarda sıkça kullanılmaktadır. Lise öğrencilerine yönelik, hazırlanacak ve tanınmış kişilerin de yer alacağı projeler olumlu etkiler oluşturacaktır (Şenol ve Kala, 2014: 164) . Bu dönemde gençlerin idol olarak gördüğü kişilerce bu değerlerin yaşanıyor olması onlar üzerinde olumlu etkiler bırakacaktır.

Lise çağlarında gençlerde yavaş yavaş vatandaşlık bilinci gelişmeye başlar. Bu nedenle geliştirilecek olan eğitim materyalleri ve modüllerinde mutlaka gençlerin bu yönlerini de destekleyecek, onlara yönelik kazanımları sağlayacak imkanlar oluşturulmalıdır. Burada demokratik okul modellerinin son derece önemli bir görev icra edeceği bir gerçektir. Okul meclislerinin oluşturulması, karar alma organlarının meydana getirilmesi buralara katılacak öğrencilerin seçilmesi, toplantılar yapılması bu toplantı usul ve esaslarının belirlenmesi, konuşmaların yapılması vb. birçok faaliyet demokratik katılım, savunuculuk ve temsil gibi demokrasinin çok önemli unsurlarının öğrenciler tarafından içselleştirilmesini sağlayacaktır. Okullarda idareci ve öğretmenler, ailelerde ise anne-babalar gençlerin karar alma süreçlerine katılım yönlerini geliştirmek amacıyla alınacak kararlara onları da dahil etmeleri gerekmektedir.

Sivil toplum kuruluşlarının faaliyetleri bu dönemde ailelerle birlikte öğrencilere yönelik olmalıdır. Lise çağlarında bulunan gençlerin özellikle STK'ların demokrasi ve demokratik değerlere yönelik projelerine katılımları onların özgüvenlerini geliştirecektir. Son yıllarda ilgili kamu kurumlarının da desteklemiş olduğu projeler sayesinde STK'lar gençlerin demokratik değer algılarını güçlendirmeye yönelik son derece faydalı projeler ortaya koymaktadırlar.

2.4.4. Üniversite Döneminde Demokratik Değer Eğitimi ve Önemi

Üniversiteler, toplumsal gelişmenin en önemli yapı taşlarından bir tanesidir. Bilimin üretildiği, toplumu; yönetecek, eğitecek bireylerin buralardan mutlaka geçmesi gerektiği düşünüldüğünde önemi anlaşılmış olacaktır. Üniversiteleri, daha da önemli kılan bir başka unsur, üniversitelerin öğrencilere sadece bilgi aktarmadığı onun yanı sıra toplumsal hayatta, iş hayatında ve aile hayatında nasıl davranması gerektiğinin pratiklerini vermesidir. Üniversite eğitimi bireylerin alabileceği son örgün eğitim programlarıdır. Burada bireyler mutlaka demokratik değerleri içselleştirmeleri gerekmektedir. Üniversitelerin bireylere demokratik değerleri kavrayacakları ve içselleştirecekleri müfredatları ve ortamları mutlaka hazırlamaları gerekmektedir. Demokratik değerleri kazandıracak müfredat ve uygulamaların yanı sıra ortamın hazırlanması da son derece önemlidir.

Öğrencilerin; başta demokratik değerlere sahip üniversite yönetimini ve öğretim görevlerini görmeleri ve uygulamalarında demokratik tavırları hissetmeleri oldukça önemlidir. Özellikle, üniversite yıllarında gençlerin kendileri ile alınan kararlara dahil olmak istemeleri son derece makul bir talep olarak görülmeli ve karar alma süreçlerine dahil edilmeleri gerekmektedir. Gerek üniversite yönetimi gerekse öğretim görevlileri; okulla veya öğrencilerle ilgili kararların tamamında onların düşüncelerini almaları gerekmektedir. Karar alma süreçlerine dahil edilen gençlerin alınan kararları daha fazla sahiplendikleri görülmektedir. Alınan kararlarda fikri sorulan ve değerlendirilen gençler gelecekte aynı uygulamaları da kendilerinden sonrakilere yönelik gerçekleştirmektedirler (Yeşil, 2001: 80-83). Gençlerin demokratik değerler konusunda görmüş oldukları iyi uygulamalar sadece onlar adına değil, gelecekteki demokrasi kültürünün oluşturulması ve demokratik değerlerin yaşatılması adına da son derece önemli ve gereklidir.

Demokratik üniversite modelleri Batı'da özellikle Amerika'da oldukça gelişmiştir. Bu model ve uygulamalar sayesinde Amerikan üniversitelerinin ve Amerika'da eğitim görmüş bireylerin ne kadar başarılı oldukları görülmektedir. Her yıl açıklanan dünyanın en iyi üniversiteleri arasında ilk on üniversitenin neredeyse tamamı her sene Amerikan üniversiteleri arasından çıkmaktadır. Bazı yıllar İngiltere'den Cambridge ve Oxford ilk 10'a girebilirken onlarda 5. veya 6. sıralarda kendilerine yer bulabilmektedirler. Her yıl dünyada ki en iyi 100 üniversitenin yaklaşık 85 tanesinin Amerikan Üniversitelerinin olması, üniversite eğitiminde demokratik okul modellerinin ne kadar önemli olduğunu gözler önüne sermektedir. Özellikle, Amerikan Üniversitelerinde rektör seçiminden öğrenci burslarına kadar süreçlerin tamamı liyakat ve başarı endekslidir (Aras, 2011: 8). Üniversitelerin mütevelli heyetleri rektör olarak seçtiği kişilerin başarısından memnun olmadıkları takdirde bir sonraki döneme seçilmeleri neredeyse imkansızdır. Yine hiyerarşik olarak dekan ve diğer idari kadrolarda liyakat ve başarı kriterlerine göre seçilmekte ve görevden alınmaktadır. Bu durum elbette ki, tüm üniversitede, başarı ve liyakat esaslı kısaca demokratik değerlerin yaşatıldığı bir sistemin doğmasına neden olmaktadır. Demokrat üniversite modellerinin ortaya çıkması beraberinde, özgür düşünce ve bilimsel bilginin gelişmesini de getirmektedir.

Demokratik üniversitelerde eğitim alan öğrencilerin; eğitim aldıkları süre boyunca liyakat ve başarının desteklenmesi konusunda demokratik değerlere ne kadar sadık kaldığını görmeleri, onların demokratik değerlere karşı olan inancını da arttırmaktadır. Ayrıca, bilimin hiçbir ideolojik temele dayandırılmaması, öğrencileri ve öğretim görevlilerini rahatlatırken, gerçek bilgiye ulaşma konusunda onları cesaretlendirmektedir. Bir gün yazdığı veya yaptığı çalışmaların hesabını vereceği korkusuyla bilim üretmeye çalışmak oldukça zor ve hatta imkansızdır. Buna karşılık, Demokratik üniversite modellerinde üniversitelerin bağımsız olduğu kadar her an hesap verebilecek, başarılarının karşılığını aldığı gibi başarısızlıklarında sonuçlarına katlanacak düzeyde şeffaf bir şekilde yönetilmesi gerekmektedir (Terzioğlu, 2011: 14).

Üniversitelerde öğrenci temsilciliklerinin, kulüplerin bulunması faaliyetlerinin desteklenmesi, üniversite gençliğinin demokratik değerlerin en önemlilerinden olan; katılım, ifade özgürlüğü, yaşam hakkı, temsil, adalet ve hukuk devleti, farklılıklara saygı, savunuculuk vb. birçok değeri uygulamasına ve içselleştirmesine olanak sağlayacaktır. Gençlik dönemi özellikleri dikkate alındığında öne çıkan en önemli özellik gençlerin kendilerini rahatlıkla ifade edebilme talepleridir. Gençlere üniversitelerde farklı şekillerde sağlanacak bu talepler, onların geleceğe daha rahat hazırlanmalarına olanak sağlayacaktır. Bunun yanı sıra; gerek üniversite ortamında gerekse sosyal hayatta daha ılımlı, başkalarının düşüncelerine saygı gösteren, sorunların çözümünde hukuk ve adalet gibi çok önemli iki değeri referans kabul eden makul bir çizgiye gelecektir. Gençlerin üniversite yıllarında edinecekleri demokratik tutum ve davranışlar bütünü toplumun idaresinde de zaman içerisinde kendini gösterecektir. Çünkü üniversiteyi bitiren gençlerin içerisinde; toplumu yönetecek idareciler, hukuku tesis etmeye çalışan hukukçular, insan sağlığını korumaya çalışacak doktorlar, ülkeyi koruyacak güvenlik güçleri en önemlisi nesilleri yetiştirecek öğretmenler çıkacaktır. Üniversitelerde demokratik değerlerin yaşatılması ve üniversite gençliğine kazandırılmaya çalışması oldukça önemlidir.

Demokratik üniversite dendiğinde sadece akla ders müfredatlarının bu kazanımları öğrencilere sağlayacak şekilde hazırlanması anlamı çıkarılmamalı. Buna paralel olarak öğretim görevlilerinin bu konuda ki yeterlilikleri ve inançları artırılmalı, üniversite yönetiminin her an okulun ve öğrencilerin nabzını tutacak şekilde

davranması, gençlerin taleplerini dikkate almaları uygulamalarında kendi düşüncelerinden ziyade öğrencilerin taleplerini değerlendirmeleri son derece önemlidir. Üniversitelerin en üst idari makamı olan rektörlerden, dekanlara, bölüm başkanlarından öğretim görevlilerine kadar hemen herkesin her an öğrencilerle birlikte olmaları onların talep, düşünce ve duygularını dikkate alarak eğitim ve öğretimi planlamaları oldukça faydalı olacaktır. Gençlerin özellikle üniversite yıllarında yaşamış oldukları demokratik tecrübeler onların mesleklerini yaparken önemli referans kaynakları olacaktır. Duygu düşüncelerini üniversite yıllarında rahatlıkla ifade edebilmiş ve karşılığını olumlu anlamda almış gençler kendi mesleklerini yaparken aynı tutum ve davranışlarını sorumlu oldukları bireylere karşı uygulayacaklardır. Bazılarının karşılarında küçük öğrenciler, bazılarının karşılarında askerler ve hastalar, bazılarının karşılarında adalet bekleyen zanlılar ve masumlar, belki de tüm bir toplum olacaktır.

Demokratik değerlerin bireyler tarafından en iyi anlayıp içselleştirilebileceği yaş kategorisi üniversite eğitimini de kapsayan 17-25 yaş arası dönemdir. Nasıl ki insan gelişiminde kritik dönemler vardır, demokratik değerlerin bireyler tarafından tam olarak anlaşılması ve içselleştirilmesi açısından da kritik dönem 17-25 yaş aralığı dönemidir. Demokratik değerlerin bireylere öğretilmesi ve bireyler tarafından içselleştirilmesi oldukça zordur. Demokratik değerlerin öğretimi için uygun şartların ve imkanların hazırlanması ve sunulması işi de bir o kadar zordur. Demokratik değerleri bireylere bu yaşlarda kazandırabilmenin en iyi ortamı üniversitelerdir. Çünkü demokratik değer eğitimleri; formal ve informal yöntemlerin harmanlanması ile ancak sağlıklı bir şekilde gerçekleştirilebilir. Üniversiteler, ders müfredatları içerisinde formal bilgilerin, sosyal ve bilimsel aktiviteler içerisinde informal kazanımların elde edileceği neredeyse tek mekanlardır. Bununla ilgili Türkiye’de birtakım sorunların olduğu bir gerçektir. Bu sorunlar (Terzioğlu, 2011: 12) ;

- Demokratik üniversite modellerinin henüz istenen düzeyde gerçekleştirilememiş olması,
- Bu kazanımları öğrencilere formal yollardan verecek olan ders programlarının ve içeriklerinin yetersiz olması,
- Öğrencilerin demokratik değerleri görerek, uygulayarak anlayıp içselleştirebilecekleri informel aktivitelerin (düşünce platformları,

çalıştaylar, drama, tiyatro vb eğitsel çalışmaların) yetersizliği, tüm öğrencilerin bir şekilde öğrenci temsilcilikleri ve kulüpleri içerisinde yer almalarının sağlanamaması,

- Zaten yetersiz olan demokratik değerlerle ilgili derslerin ve müfredatın sadece sosyal bilimler bölümlerine yönelik olması, sayısal branşlarda olmaması,
- Yukarıda ki şartların ilerde sağlanmasına karşılık, nüfusun sadece % 30'unun açık öğretim dahil üniversite eğitimi alıyor olması ve bu rakamın artırılması gerektiği,
- Demokratik üniversite modellerine yönelik Batı'daki uygulamalarına yönelik bilimsel araştırmaların yetersiz olması veya olmaması,
- Yüksek Öğretim Sisteminin getirdiği bir takım sorunlar, şeklinde sıralanabilir.

Türkiye'de, üniversite gençliğine demokratik değerlerin kazandırılması hedefleniyorsa mutlaka yukarıdaki sorunların çözülmesi gerekmektedir. Özellikle, üniversite bünyesinde fakültelerde sayısal veya sözel branş ayırımı yapılmaksızın, formal ve informal eğitim müfredatı ve faaliyetlerin artırılması ve zenginleştirilmesi gerekmektedir. Demokratik değerlerle ilgili kazanımları sağlayacak formal ve informal eğitim programları sözel branşların yanı sıra sayısal branşlarda da uygulanmalıdır. Çünkü günümüzde, resmi veya özel kuruluşları yönetenlerden birçoğu sayısal branşları bitiren mühendislerden oluşmaktadır (Ergüder, 2011: 11). Ayrıca, üniversite yönetiminin alınan kararlarda öğrencilerin görüşlerini her an dikkate almaları gerekmektedir. Toplumsal gelişme, sosyal barış ve adaletin sağlanması, ifade özgürlüğünün ve en önemlisi bireylerin yaşama haklarının sağlanması açısından demokratik değerleri özümsemiş bireylerin yetiştirilmesi büyük önem arz etmektedir.

2.5. Demokratik Değerler ve STK'lar

Sivil toplum kavramı tanımlanırken önemli bir muğlaklık yaşanmaktadır. Sivil toplum nedir? Hangi kurumlar sivil toplum kurumlarıdır? Bu ve benzeri sorulara net olarak cevap verilemese de sivil toplum kuruluşlarını genel anlamda devlet kurumları ile vatandaş arasında tematik belli amaçlar doğrultusunda faaliyetler yürüten

kuruluşlar olarak tanımlayabiliriz. Dernekler, vakıflar, düşünce kuruluşları, öğrenci kulüpleri vb. yapılar STK olarak isimlendirilebilirler. Sivil toplum kuruluşları devletin sorgulanamaz veya karar alma süreçlerinde tekeli yapısını kırdıkları için bireysel hakların ve özgürlüklerin sağlanmasında son derece önemli bir boşluk doldurmaktadır (Tekeli, 2012: 50-52).

Türkiye’de sivil toplum kuruluşları, kar amacı gütmeyen tüzel kişiliği bulunan kuruluşlardır. İçişleri Bakanlığı Dernekler Dairesi tarafından denetlenirler fakat faaliyetlerinde bağımsızdırlar. Sivil toplum kuruluşlarının dünya üzerinde ülkelerin demokratikleşmeleri üzerinde son derece etkili oldukları bilinmektedir. Genel anlamda sivil toplum kuruluşları, bir veya birkaç tematik konuda branşlaşır ve çalışmalarını o doğrultuda sürdürürler. Demokratik değerlerin daha çok “savunuculuk, temsil, örgüt kurma, katılım, ifade özgürlüğü” kısımlarını geliştirmeye yönelik faaliyetleri ön plana çıkar. İlgili alanına giren konular ve konulara ilgi duyan kişilerle yürüttüğü çalışmalarla farkındalık oluşturmaya çalışırlar (Şenol ve Kala, 2014: 160-163). Başka bir taraftan da ilgili alanına giren konularda yaşanan sorunların çözüm yollarının geliştirilmesi açısından karar alma süreçlerine dahil olarak karar alma makamlarına yönlendirici baskılar yaparlar.

Gelişmiş toplumlar incelendiğinde, sivil toplum kuruluşlarının çok güçlü olduğu ve hayatın her alanını kuşatacak faaliyetlerle ilgili çalışmalar yürüttükleri ortaya çıkmaktadır. Karar alma mercileri üzerinde son derece etkin baskılar oluşturarak sorunların çözümü üzerinde etkili olurlar. Özellikle, Batı toplumlarında ifade özgürlüğü, şeffaf toplum, haber alma hürriyeti, yaşama hakkı vb. bireysel demokratik hakların korunması ve geliştirilmesi üzerinde STK’lar önemli bir yer kaplamaktadır. Türkiye’de sivil toplum kuruluşları son yıllarda önemli gelişimler göstermekle birlikte henüz istenen seviyede değildir.

Demokratik değerlerin bireylere aktarımı, yaşatılması ve savunulması konusunda STK’lara önemli görev ve sorumluluklar düşmektedir. STK’lar, bu konuda bazı avantajlara sahiptirler. Bu avantajları şu şekilde sıralamak mümkündür:

- Hareket alanları geniştir,
- Hızlı ve kolay kararlar alarak uygulamaya geçebilirler,

- Branşlaştıkları alanda yer alan akademisyenler, uzmanlar ve STK'larla koordineli bir şekilde çalışmalar yürütebilirler.
- Resmi kurumlara nazaran insanlara karşı daha ulaşılabilir durumdadırlar,

Tüm bu özellikler, STK'ların bireyler üzerinde demokratik değer algılarının geliştirilmesi yönünde önemli katkılar sağladığını göstermektedir. Sivil toplum kuruluşları ile demokratikleşme arasında önemli bir paralellik bulunmaktadır. Toplumlar da demokrasi ne kadar sağlıklı işliyorsa STK'lar o denli rahat, özgür ve etkin olurlar. Aksi takdirde, STK'lar da işlevlerini tam olarak yerine getiremezler. Sivil toplum kuruluşlarının sindirilmesi; ifade özgürlüğü, örgütlenebilme, katılım ve temsil gibi önemli kazanımları yok edecektir. Ayrıca sivil toplum kuruluşları karar alma mercilerinin kendi ilgi alanlarıyla ilgili yürüttüğü çalışmalarını takip ederek gizliliklerin önüne geçerek şeffaf, hesap verilebilir bir hale gelmelerini sağlamaları açısından son derece önemlidir.

Bireylerin karar alma süreçlerine katılımını önceleyen ve önemseyen "Katılımcı Demokrasi"nin gelişimi üzerinde de STK'ların önemli etkileri olduğu bir gerçektir. STK'lar kendi çalışma alanları ile ilgili yürüteceği çalışmalarda türdeş farklı STK'lar ile işbirliği içerisinde hareket edebilirler. Bu birliktelik konu ile ilgili çok daha güçlü bir katılım ve lobi faaliyetinin doğmasına olanak sağlayabilir. Bu çalışmalar gerek bireylerin gerekse grupların karar alma süreçlerine dahil olma ve etki etme durumlarına katkı yapacağından dolayı "Katılımcı Demokrasi"yi geliştirmektedir (Tekeli, 2012: 53).

Gençlere yönelik faaliyetler yürüten STK'ların dinamik yapıları, gençlerin toplum içerisinde daha etkin ve verimli bir şekilde yer alabilmelerinin yolunu açacaktır. Gençlere; fikirlerini rahatça söyleyebilme, toplumla ilgili olan tüm konuların karar alma süreçlerini takip etme ve katılma gibi konularda çok önemli kazanımlar sağlayabilirler. STK'ların gençlere sağlayacağı önemli kazanımlardan bir tanesi de gençlere boş zamanlarını verimli kullanma ve gönüllülük faaliyetlerine katılma bilinci olacaktır. Gençler kontrollü ve hedef ekseni boş zaman faaliyetlerinde kendilerini sosyal hayatın zararlı alışkanlıklarından da koruyabilirler. STK'ların özellikle gençlerin boş zaman etkinliklerini düzenleme ve gönüllülük faaliyetlerine katılım konusundaki kritik rolü ayrıntılı bir şekilde incelenmelidir. STK'ların

bireyler ve gruplarla devlet arasında kuruluşlar olması, onlar arasında ilişkilerin düzenlenmesi açısından da son derece önemlidir. STK'ların bu yönleriyle demokratik değerlerin yaşatılması açısından önemli bir boşluğu doldurduğu bilinmektedir. (Tosun, 2001: 56).

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

GENÇLİK VE ÜNİVERSİTE EĞİTİMİ

3.1. Eğitimin Tanımı ve İşlevleri

Eğitim; bireylere kendi hayatları ya da toplumsal yaşantılarıyla ilgili nasıl davranmaları gerektiğini öğreten bir süreçtir. Bireylere eğitim, farklı kurum yada kişiler tarafından formel veya informal şekillerde verilir. Başka bir ifadeyle eğitim bireyin; doğumuyla birlikte başlayıp ölümüne kadar devam eden kendini değiştirme ve dönüştürme sürecidir. Eğitimin bireyleri değiştirme ve dönüştürmedeki amacı, bireylerin toplumsal hayatta sağlıklı yer edinebilmeleri ve kendilerini tanıyabilmeleri şeklinde açıklanabilir. Bireyler açısından eğitim ilk olarak doğduğu aile içerisinde başlar daha sonra ise okul hayatında öğretimi de içine alacak bir şekilde devam eder. Eğitim bir süreçtir ve bu süreçte bireylerin sosyal hayata uyum sağlama, etkin ve üretken olmaları istenmektedir (Öncül, 2000: 392).

Eğitim ve öğretim genellikle karıştırılmaktadır. Eğitim bireyin tüm yönleriyle gelişmesine destek olurken öğretim ise bireyin okul çağlarında akademik başarılarını arttırmayı amaçlamaktadır. İyi eğitim almış bireyler, kendilerini tanıma konusunda oldukça başarılı, özgüvenleri tam ve toplum içerisindeki ilişkilerinde son derece uyumlu bir seviyeye ulaşırlar. Gelişmiş toplumlar incelendiğinde bireylerin eğitimine önem verdikleri görülmektedir. Sosyo-ekonomik açıdan gelişmiş ülkeler bireylere daha nitelikli eğitim ve öğretim imkanları sunarlar (Varış, 1978: 47-48).

Eğitim, bireyi bütüncül ele alan ve tüm yönlerini geliştirmeye çalışan bir sistemdir. Günümüzde henüz istenen seviyede olmasa da sivil toplum kuruluşları bireylerin eğitim faaliyetlerine önemli katkılar sunmaktadırlar. STK'lar; bireylerin demokratik haklarını savunmasında, kültürel ve siyasal katılımlarının artırılmasında, düşüncelerini özgürce ifade edebilmelerini destekleyici ortamların hazırlanmasında son derece önemli roller üstlenmişlerdir. Eğitim planlamaları ne kadar başarılı olursa bireylere yansımaları da o denli etkili olacaktır. Eğitim faaliyetlerinin desteklenmesi ve

geliştirilmesi devletlerin asli görevleri arasındadır. Halkına yeterli eğitim imkanı sunamayan devletler uzun vadede sosyo-ekonomik anlamda geri kalmaya mahkum olacaklardır. Eğitim ve öğretim faaliyetlerine tüm bireylerin eşit bir şekilde erişip yararlanmalarını sağlamak sosyal devletin önemli belirtileridir. İyi eğitim almış bireylerin analiz ve değerlendirme yetenekleri oldukça üst düzeydedir.

Eğitim faaliyetlerinin en önemli işlevleri;

- Bireyi, hayatında kullanacağı bilgi ve tecrübeler konusunda geliştirme,
- Toplumsal gelişmeyi sağlayacak donanımda bireyler yetiştirme,
- Bireylerin iyi eğitilerek topluma yararlı olmalarının sağlanması,
- İyi yetişen bireylerin varlığıyla toplumsal sorunları en aza indirme, olarak sıralanabilir. Yukarıda sayılan işlevler ne kadar yerine getirilebiliyorsa uygulanan eğitim politikaları o denli başarılı olmuş demektir.

Son dönemlerde yaşanan hızlı küreselleşme nedeniyle, buldukları ülkelerde yeterli eğitim imkanı bulamayan bireyler eğitim imkanlarının daha iyi olduğu başka ülkelere gitmektedirler. Bireylerin eğitim amacıyla başka ülkelere gitmeleri genel olarak “Beyin Göçü” ifadesi kullanılarak isimlendirilmiştir. Beyin göçü gelişmiş ülkelerin nitelikli insan ihtiyaçlarını karşılamaları açısından son derece önemlidir. İyi eğitim imkanı sunan ülkeler bunun karşılığını çok kısa sürede bilim ve sanayide geliştirerek almaktadırlar. Günümüzde kitle iletişim ağlarının yaygın kullanılması ve özellikle sosyal medya sayesinde gençler, dünyadaki gelişmeleri kolaylıkla takip ederken, daha iyi eğitim alabilecekleri ya da daha özgür olabilecekleri ülkelere gidebilme konusunda da oldukça cesur ve girişimcidirler. Gelişmek isteyen ülkelerin bu nedenle gençlere çok iyi eğitim imkanları sunmalarının yanı sıra onlara özgür ortamlar oluşturmaları da önemlidir (OECD, 2009).

Eğitim; son yıllarda teknolojik gelişmelerle paralel götürülürken, aynı zamanda daha demokratik ve özgürlükçü olmak zorundadır. Eğitimin günümüzde önemli işlevlerinden bir tanesi de bireylere; başkalarına zara vermeyecek ve kendi hatalarını görmeyecek kadar egoya sahip olmamak kaydıyla özerklik ve özgüven kazandırmaktır. Özellikle, çocukluk dönemlerinden itibaren gençlik yıllarını da içine alacak şekilde eğitimin bireysel özgürlüklere sürekli vurguda bulunması son derece

önemlidir. Eğitim ve öğretim faaliyetleri içerisinde bu ve benzeri kazanımları sağlayacak, müfredat ve eğitim modülleri geliştirilmelidir. Bahse konu bu gelişmelerin sağlanabilmesi için karar alma mercilerine ve sivil toplum kuruluşlarına, bu amaçla yapacakları baskı ve yönlendirmeden dolayı önemli sorumluluklar düşmektedir (Tezcan, 1985, 4).

3.2. Gençlik ve Üniversite Eğitimi

Toplumunu oluşturan nüfus içerisinde farklı yaş grupları bulunmaktadır. Bu yaş grupları incelendiğinde gençlerin toplumu oluşturan diğer yaş gruplarına oranla sosyal hayatta daha görünür oldukları bir gerçektir. Gençlerin bu tutum ve davranışlarının mutlaka eğitim modülleri rehberliğinde yönlendirilmesi gerekmektedir. Aksi takdirde gençler; haklarını arayamayan ya da sadece haklarını arayıp sorumluluklarını yerine getirmeyen bireyler haline gelirler. Bu durum gençlerin enerjisinden tam anlamıyla yararlanılamamasına neden olur, bu da ülkelerin gelişmesi açısından önemli bir kayıptır. Yine gençlere kendilerini ifade edebilecekleri ve geliştirebilecekleri uygun eğitim imkânlarının sağlanamaması nedeniyle gençlerin suça bulaşma riskleri de bulunmaktadır. Yeterli imkanı elde edemeyen gençler, yasal olmayan kişi ve olaylarla karşı karşıya kalırlar. Bu durum toplumsal huzurun bozulması açısından da sorunludur (Bilgin, 2009: 55).

Türkiye nüfus artış hızı bakımından son yıllarda düşüşler olsa da birçok gelişmiş ülkeden daha öndedir. Nüfus artış hızı; ekonomik iş gücü açısından son derece gerekliyken, bireylere özellikle gençlere sağlanacak eğitim olanaklarının artırılması açısından da bir o kadar da sorunludur. Türkiye’de gençlere eğitimi eşit ve adil bir şekilde ulaştırabilecek sistem hala kurulabilmiş değildir. Bu nedenle avantaj gibi görünen genç nüfus potansiyeli, neredeyse sosyal sorunları tetikleme açısından sorunlu bir hale dönüşmüştür. Türkiye sahip olduğu genç nüfus potansiyelini, onlara uygun eğitim ve istihdam olanakları sağlayamadığı için, verimli değerlendirememektedir.

Birçok ülkeyi kısıktırarak sayıda genç nüfusa sahip olan Türkiye, uygun politikaların bir türlü gerçekleştirilememesi nedeniyle genç nüfus potansiyelini değerlendirememektedir. Son yıllarda nüfus artış hızında ki düşüş genç nüfus sayısını

da olumsuz etkileyerek azaltmıştır. Buna rağmen Türkiye’de ki genç nüfus potansiyeli eğitim konusunda imkanların artırılması gereksinimini de beraberinde getirmektedir. İlk, orta okul ve liselerde bu gelişimler tam olarak sağlanamamıştır. Buna karşın Türkiye’de her ile bir üniversite projesi kapsamında açılan özel ve devlet üniversitelerinin sayısı günümüzde 190’ı aşmış bulunmaktadır. Gerek 12 yıllık zorunlu eğitime geçiş gerekse yeni açılan üniversiteler, gençlerin eğitime erişebilmelerini kolaylaştırmıştır. Buna karşın verilecek eğitimlerin içeriklerinin ve dersi anlatacak öğretim görevlilerinin de gençleri demokratik değerler paralelinde davranışlar sergileyebileceği kazanımları verebilecek şekilde değişip dönüşebilmesi de son derece önemlidir (Bilgin, 2009: 57-60).

Gençleri; gerek lise yıllarında gerekse üniversite yıllarında daha çok toplumsallaşma, bireysel hak ve özgürlüklere saygı gösterme, kendini rahatlıkla ifade edebilmeleri konusunda destekleyecek eğitim sistemi ve eğitmen kadrosunun varlığı son derece önemlidir. Gençlerin, üniversite eğitimlerinden sonra çalışma hayatına atılmalarıyla beraber, eğitim faaliyetlerine katılımları da neredeyse bitmektedir. Bu nedenle gençlere; üniversite eğitiminde okudukları bölümler ne olursa olsun, demokratik tutum ve davranışların kazandırılması son derece önemlidir. Türkiye’de bireylere demokratik değerlerin kazandırılması için lise yılları bile çok geç olabilir. Fakat eğitim-öğretim sistemi içerisinde bireylere demokratik değerlerin kazandırılabilmesi modül ve imkanlar tam anlamıyla sağlanmamaktadır (Bilgin, 2009: 56-60).

Dünya üzerindeki toplam genç sayısının % 11 gibi önemli bir kısmı okuma yazma bilmemekle birlikte nitelikli iş olanakları da bulamamaktadır. Gençlerin eğitimi konusunda ki bu rakamlar toplumların gelişmişlik düzeylerini göstermesi açısından da son derece önemlidir. Ayrıca, gençlerin kendilerini doğru ifade edebilmeleri, toplumla uyumlu birer fert haline gelebilmeleri ve verimli olabilmeleri, aldıkları eğitimle doğru orantılıdır. Özellikle, üniversite eğitiminin bireylerin; özerklik düşüncesi, kendilerine olan güvenleri, ifade kabiliyetleri üzerinde olumlu etkiler oluşturduğu görülmektedir. Harvard üniversitesinde gerçekleştirilen bir araştırma sonucunda elde edilen veriler; gençlerin sosyal ve siyasal katılımları, STK faaliyetlerinde yer alabilmeleri, almış oldukları eğitimin seviyesi ve kalitesiyle doğru orantılıdır (Glaeser, Ponzetto, Shleifer, 2007: 77-78). Bu durum Türkiye için de önemli bir sorun iken, son yıllarda Türkiye’de yeni üniversitelerin açılması,

üniversite eğitimine devam eden genç sayısında önemli artışlara olanak sağlamıştır. Gençlerin üniversite eğitimi almaları; onların demokratik değerleri özümsemeleri, ifade özgürlüğü ve farklılıklara saygı durumları üzerinde önemli katkılar sunmaktadır. Üniversite eğitimi gençlerin daha özerk olabilmeleri adına önemli bir fırsattır. Üniversite eğitimi Gençlere; aileleri olmaksızın tek başlarına karar alabilmeleri, uygulayabilmeleri, kendilerine özgü düşünce yapıları geliştirebilmeleri açısından önemli kazanımlar sağlayabilir.

3.3. Türkiye’de Üniversite Eğitim Sistemi

Üniversiteler, örgün eğitim sistemi içerisinde faaliyet yürüten son eğitim kurumlarıdır. Günümüzde okul öncesi eğitimle başlayan bireylerin eğitim ve öğretim macerası üniversite eğitimiyle birlikte öğretim kısmının bitmesi anlamına gelir. Bu aşamadan sonra bireyler geçimlerini sağlayabilecekleri bir iş bulup kendilerini bu işte geliştirme çabası içerisine girerler. Dünya’da gelişmiş ülkelerin eğitim sistemleri incelendiğinde göze çarpan en önemli durum çok iyi bir üniversite eğitimi modeli ortaya koyduklarıdır. Neredeyse tüm gelişmiş ülkeler geliştirmiş oldukları eğitim sistemleri sayesinde üniversitelerine diğer ülkelerden çok sayıda öğrenci çekmektedirler. Bu yolla, ülkeler birçok kazanç elde etmektedirler. Bunlardan bazıları (Güngör, 2010: 170-173) ;

- Farklı ülkelerden gelen öğrenciler burslu ya da ücretli geldiklerinden dolayı önemli bir ekonomik katkı sağlar,
- Üniversite eğitimi esnasında içinde yaşadıkları toplumdan etkilenen gençlere kültür etkisi,
- Eğitimlerini tamamlayan gençlerin aynı ülkelerde çalışmaları nitelikli işgücü ihtiyacının karşılanması ve gelişmeye katkı sağlaması vb. birçok kazanç sıralanabilir.

Türkiye’de üniversiteler, sayı ve nitelik bakımından son yıllarda önemli mesafeler aldılar. Günümüzde neredeyse tüm illerimizde üniversite bulunmaktadır. Üniversitelerin kısa sürede bu kadar hızlı artışının meydana getirdiği birtakım olumlu ve olumsuz etkilerde bulunmaktadır. Üniversite sayılarında yaşanan hızlı artışın olumlu etkileri şu şekilde sıralanabilir:

1. Üniversite açılan şehirlerde sosyo-ekonomik anlamda yaşanan olumlu gelişmeler,
2. Ekonomik veya kültürel nedenlerden dolayı başka şehirlere gidemeyen gençlerin kendi şehirlerinde açılan üniversitelere gidebilmelerini sağlamıştır. Bu durum özellikle genç kızların liseden sonra üniversiteye devam etme oranları üzerinde olumlu etkileri olmuştur.

Türkiye’de neredeyse her ile çok kısa bir süre içerisinde açılan yeni üniversitelerin, düzeltilmesi gereken bir takım sorunlarda ortaya çıkardığı bir gerçektir. Bunlar (Çağlar, 1992: 170-171) ;

1. Yeni açılan üniversiteler zaten yetersiz olan öğretim elemanı sıkıntısını arttırmıştır.
2. Üniversite binaları ve teknik olanakları istenen düzeyde değildir.
3. Sosyal anlamda üniversitelerin açıldığı küçük şehirlerin bu kadar öğrenciyi bir anda kabullenmekte zorluk yaşayacağı,
4. Öğrencilerin barınma sorunlarının ortaya çıkacağı, vb. düzeltilmeyi bekleyen olumsuz gelişmeleri ortaya çıkarmıştır.

Türkiye’de yükseköğretim kurumları olan üniversitelerin gelişimini geçmiş yüzyıllara giderek incelemekte fayda vardır. Tarihte kurulmuş Türk devletleri eğitime büyük önem vermişlerdir. Özellikle, Osmanlı İmparatorluğu kuruluşundan itibaren halkın eğitimi için önemli çalışmalar yürütmüştür. Dönemin şartları düşünüldüğünde eğitim kurumlarına ve eğitimcilere oldukça fazla önem verildiği anlaşılmaktadır. Osmanlı devletinde, günümüzdeki üniversitelerin işlevini gören medreseler bulunmaktaydı. Medreselerde, dini ilimlerin yanı sıra pozitif bilimlerde öğrenciler okutulmaktaydı. Yine Osmanlı döneminde yurt dışından Ali Kuşçu gibi önemli bilim adamları bir anlamda transfer edilerek eğitim sistemi geliştirilmeye çalışılmıştır.

Eğitimin diğer bilim dallarını etkilediği gibi onlardan etkilendiği de bir gerçektir. Osmanlı İmparatorluğu’nda sosyal ve ekonomik sorunların başladığı tarih olan 17. Yüzyıl aynı zamanda eğitim konusunda da ilerlemenin durduğunu göstermektedir. Özellikle, pozitif bilimlere olan destek ve ilgi bu dönemde eskisi kadar olmamıştır.

Türkiye’de ilk olarak 1933 yılında İstanbul Üniversitesi faaliyet göstermeye başlamıştır. İstanbul Üniversitesi çok uzun yıllar Darülfünun olarak hizmet vermiş 1933 yılında bu günkü şekline bürünmüştür. Yine o tarihlerde Ankara’da Dil Tarih Coğrafya Fakültesi ile Hukuk Fakülteleri eğitime açılmıştır.

Üniversitelerin bağlı oldukları kurum ve yasalarda da dönem dönem değişiklikler meydana gelmiştir. Darbe dönemlerinde ve onun öncesinde üniversite eğitimleri aksamış ve bu konuda önemli kayıplar yaşanmıştır. 1980 darbesinden sonra yapılan anayasa ile birlikte yeni üniversiteler kurulmuş oldu. Yeni açılan ve hali hazırda faaliyet yürüten üniversitelerin tamamı yeni kurulan Yüksek Öğretim Kurumu’na bağlanmış oldu (Bilgin, 2009: 37-39).

Türkiye’de yükseköğretim, 2547 sayılı kanunla 1981 senesinde bütün yükseköğretim kurumları Yükseköğretim Kurulu (YÖK)’ün idaresinde toplanmıştır. Bu kanunla, üniversitelerin yapısal olarak da önemli değişikliklere uğradığı bilinmektedir. Böylelikle; eğitim enstitüleri eğitim fakültelerine, akademiler üniversitelere dönüştürülmüş olup meslek yüksek okulları (MYO) ve sanatçı yetiştiren konservatuarlar da üniversitelerin sistemi içerisine dahil edilmişlerdir. Böylece, üniversite eğitimi dahil yükseköğretimden sorumlu tek kurum Yüksek Öğretim Kurumu olmuştur. 1982 yılında yükseköğretim kurumuna bağlı 27 üniversite bulunmaktaydı. Ayrıca, vakıf üniversiteleri de devlet üniversiteleri gibi YÖK’e bağlı faaliyetlerini yürütmektedir. 2014 yılı itibari ile bu sayı 123’ü devlet, 73 tanesi de vakıf üniversitesi olmak üzere 196’ya ulaşmış bulunmaktadır (YÖK, 2014). YÖK, 1982 anayasasına göre anayasal bir kuruluş olarak faaliyetlerini sürdürmektedir. YÖK’ün uygulamaları, üniversiteler üzerinde antidemokratik bulunulabileceği gibi, seçilmiş iktidarların tesir edecekleri bir üst kurum tarafından etki altında tutulması demokrasinin bir kazanımı olarak da görülebilir (Doğramacı, 2007: 7-9).

Türkiye’de üniversitelerin üst yönetiminde, rektör ve rektörün başkanlığını yürüttüğü üniversite senatosu bulunmaktadır. Rektörler, üniversitelerin başına 4 yıllığına cumhurbaşkanı tarafından atanır ve yeniden atandığı takdirde 2 dönem rektörlük yapma hakkına sahiptir. Rektör belirleme sürecinde öncelikli olarak üniversitede ki öğretim görevlilerinin oylarıyla en fazla oyu alan 5 adayın ismi yükseköğretim kurumuna gönderilir. Yükseköğretim kurumu da bu beş ismi aldıkları oy sayısına

bakmaksızın 3 'e düşürür ve bu 3 ismi Cumhurbaşkanı'na sunar. Cumhurbaşkanı da kendisine getirilen bu üç isim arasından birisini rektör olarak 4 yıllığına atayabilir. Yükseköğretim kurumu görevleri devam ettiği esnasında rektörlerin istifasını isteyebilir. Aksi takdirde Cumhurbaşkanının onayı ile görevden alma yetkisine sahiptir (YÖK, 2014). Rektör seçim süreçleri ve şekilleri oldukça tartışmalı ve antidemokratik olarak görülmektedir. Belli bir liyakat esasına dayanmadan sağlıklı bir seçim süreci ve seçme işlemi olmadan Cumhurbaşkanı'nın istediğini ataması, demokratik olmadığı düşüncesiyle eleştirilmektedir.

3.3.1. Fakülteler

Günümüzde üniversitelerin, eğitim süreçlerini daha sağlıklı yönlendirebilmek amacıyla, farklı yapılandırıldıkları görülmektedir. Üniversitenin bir alt birimi fakültelerdir. Fakülteler eğitim süreleri açısından; 4, 5 ve 6 yıllık olmak üzere 3 farklı biçimde yapılandırılmışlardır. Türkiye'de fakültelerin tamamı örgün eğitim faaliyeti yürütmektedirler. Fakülte sistemi ilk kez Ortaçağ'da Fransa'da Paris Üniversitesinde başlamıştır. Paris Üniversitesinin 4 fakültesi bulunmaktaydı. Bunlar; Hukuk, Sanat, Tıp ve İlahiyat (Teoloji) Fakülteleridir. Günümüzde üniversitelerde fakülte sayısı daha fazladır. Fakülteler, benzer bilim dallarını tek çatı altında toplayarak yönetsel anlamda kolaylık sağlarken, verimliliği de üst seviyeye çıkarmaktadır.

Üniversitelerde fakülteler Üniversite rektörünün YÖK'e önerdiği kişi tarafından yönetilmektedir. Kanuna göre fakültede ki her türlü işleyiş konusunda yetkili ve sorumlu olan kişiye dekan denir. Dekana 2 tane dekan yardımcısı eşlik eder. Bir fakültede; Profesör, Doçent, Yardımcı Doçent, Araştırma Görevlileri ve Öğretim Görevlileri bulunur. Dekanında içinde bulunduğu "Fakülte Kurulu" alınan kararlarda yetkilidir. Üniversitelerin alt kuruluşu fakülteler olduğu gibi fakültelerinde alt kuruluşları bölümlerdir. Bölümler doğrudan öğrencilerin alacağı eğitimi koordine eden, müfredatı ve dersleri hazırlayan birimdir. Üniversite öğrencileri genel anlamda bitirdikleri bölümlere göre bir işte uzmanlaşıp, çalışabilirler. Her fakültede, benzer amaçlara yönelik disiplinler yakınlığı olan bölümler bulunmaktadır. Fakülteler yaşanan değişimlere göre kapatılabilir ya da dönüştürülebilir. Türkiye'de 1931 yılında Ankara Üniversitesi, 1933 yılında ise İstanbul üniversitesi fakültelere ayrılarak eğitim-öğretim faaliyetlerini sürdürmeye başlamışlardır. Fakültelerde

üniversite gençliğinin sosyal katılımlarını, özgür bir şekilde düşüncelerini ifade edebilecekleri faaliyetlerde uygulamaktadır (Okçabol, 2007: 32-35).

Son yıllarda üniversite sayısının artmasıyla birlikte daha nitelikli eğitim vermek amacıyla fakülte sayılarında ve çeşitliliğinde de önemli artışlar yaşanmıştır. Üniversitelerin bünyesinde faaliyet yürüten fakültelerden bazıları şu şekilde sıralanabilir:

- Eğitim Fakültesi,
- Fen-Edebiyat Fakültesi,
- Hukuk Fakültesi,
- İ.İ.B. Fakültesi,
- Mühendislik Fakültesi,
- Tıp Fakültesi,
- Güzel Sanatlar Fakültesi,
- İlahiyat Fakültesi,
- Diş Hekimliği Fakültesi,
- Teknoloji Fakülteleri,
- Endüstriyel Sanatlar Fakültesi,
- Eczacılık Fakültesi,
- Ziraat Fakültesi,
- Hemşirelik Fakültesi
- İletişim Fakültesi,
- Sağlık Bilimleri Fakültesi,
- Spor Bilimleri Fakültesi,
- Orman Fakültesi.

3.3.1.1. Eğitim Fakültesi

Eğitim Fakülteleri öğretmen yetiştirmek amacıyla kurulmuş fakültelerdir. Türkiye’de eğitim fakülteleri; neslin yetiştirilmesinde birinci dereceden sorumlu ve etkin olacak olan öğretmen adaylarının eğitim aldıkları fakültelerdir. Eğitim fakülteleri Türkiye’de sayısal, sözel ve mesleki eğitim fakülteleri olmak üzere 3 ana kategoride faaliyet göstermektedir. İlköğretim ve mesleki eğitim bölümleri öğrencilerini 4 yılda mezun ederken, orta öğretim bölümleri öğrencilerini 5 yılda mezun etmektedir. Ayrıca, Fen-Edebiyat fakültesi mezunlarına da öğretmen olabilmelerini sağlayacak formasyon eğitimi de yine eğitim fakülteleri tarafından verilmektedir (MEB, 1995).

Eğitim fakültelerinde öğrenciler, seçmiş oldukları; matematik, tarih, fizik, coğrafya vb. branşların teknik eğitimini alırlar. Bu eğitim şekli genel anlamda teori ve pratiği birlikte kazandırır. Eğitim fakültelerinin mesleki bilgi ve tecrübe kazandırmalarının

yanı sıra öğretmen adayı üniversite gençliğine başta öğretim yöntemlerini nasıl uygulayacakları olmak üzere, öğrencilere ve velilere karşı nasıl davranmaları gerektiğine kadar demokratik değerlerin benimsenmesi amacıyla formasyon eğitimleri verilmektedir (Özcan, 2012: 110-115).

Eğitim fakültelerinin temel amacı; öğretmen adayı gençlerin nesilleri yetiştirirken ihtiyaç duyacakları formal ve informal tecrübe ve aktiviteleri öğrenmelerini sağlamaktır. Eğitim Fakültelerinin temel amaçlarından bir tanesi; öğretmen adayı üniversite gençlerine demokratik değerlerin öğretilmesi ve yaşatılması açısından donanımlı hale getirerek, başta kendilerinin demokrasiye inanıp gereklerini yerine getirmelerini sağlamaktır. Eğitim fakülteleri genel olarak sayısal ve sözel branşlar olmak üzere iki farklı türde eğitim öğretim faaliyeti yürütmektedirler. Demokratik değerler konusunun, tamamıyla sözel branşlarda öğretmen yetiştirilen bölümlerde öğrencilere okutulduğu bir gerçektir. Sayısal bölümlerde hiç olmayan sözel branşlarda da son derece yetersiz olan demokrasi ve demokratik değerleri işleyen müfredatın bu şekilde olması son derece sorunlu bir durumdur. Matematiği, tarihi, fizik ve kimyayı çok iyi öğrenen öğretmen adaylarının öğrencilerine demokratik değerleri kazandıracak donanımdan yoksun olması gelecek nesiller ve toplum adına son derece problemlidir (MEB, 1995).

Eğitim Fakülteleri, geçmişte yanlış geliştirilen politikalarından dolayı önemini kaybetmiş ve öğrencilerin daha az tercih ettikleri fakülteler olmuşlardır. Gençler farklı nedenlerle eğitim fakültelerini tercih etmemişlerdir. Günümüzde ise eğitim fakültelerine olan ilgiden dolayı puanları artmıştır (Karagözoğlu, 1987: 38).

Eğitim fakültelerinde eğitim gören üniversite gençliğine; demokratik değerlerin öğretilmesi amacıyla, yeterli ders ve müfredatın bölümlere sayısal veya sözel branş ayrımı yapmaksızın koyulması büyük önem arz etmektedir. Kendisi üniversite yıllarında demokratik değerlerle yetiştirilmiş, öğretmenler başta öğrencileri olmak üzere, diğer meslektaşlarına, velilerine de iyi birer örnek olacaklardır. Meslek hayatları boyunca sahip olduğu öğrencilerine yaşlarına bakmadan bir birey olarak davranacak, onları dinleyecek, düşüncelerini söyleme konusunda cesaretlendirecek ve onların kendileriyle ve toplumla barışık bireyler olmalarını sağlayacaktır (Özcan, 2012: 113).

Üniversite yönetimi başta olmak üzere, eğitim fakültesi dekanları ve öğretim görevlilerinin en asli görevleri; öğrencilerine demokratik değerleri iyi bir şekilde özümseyecek ve gelecek nesillere teorik ve uygulamalı bir şekilde anlatabilecek tarzda dersleri müfredata eklemek ve eğitim modüllerini dünyada ki iyi uygulamaları inceleyerek hazırlamaktır. Demokratik değerlerle ilgili derslerde; teorik bilgilerin yanı sıra, etkinlik geliştirme, davranış kalıplarının inceleneceği örnek etkinlik ve faaliyetleri içeren pratiklerde oldukça yararlı olacaktır. Eğitim fakültelerinde öğretmen adaylarına; öğrencilerine karşı tutum ve davranışlarıyla örnek olacak onların ders ve aktivitelere katılımlarını güçlendirecek, onları olumlu dönütler vererek cesaretlendirecek, kendilerini ifade edebilme yeteneklerini kazandırmak amacıyla onları sürekli tartışma ortamına çekecek uygulamalar bütünü yapabilecek donanımlar kazandırmak öncelikli hedef olmalıdır (Özcan, 2012: 118).

Üniversitelerin, diğer eğitim birimlerine nazaran eğitim fakültelerine demokratik değerlerin eğitimi konusunda çok daha fazla önem göstermeleri gerekmektedir. Çünkü, diğer fakültelerde öğrencilerin kendi gelecekleri ve toplumsal ilişkileri açısından demokratik değerleri öğrenmeleri gerekirken, eğitim fakültelerinde okuyan gençler; hem kendi hayatları hem de öğrencilerine demokratik değerleri anlatacakları için bu eğitimleri almaları daha fazla önem taşımaktadır (Karagözoğlu, 1985: 42). Tüm bunlara rağmen, eğitim fakültelerinin günümüzdeki müfredatları incelendiğinde doğrudan demokrasi, vatandaşlık ve insan hakları ile ilgili sadece sosyal bilgiler öğretmenliği bölümünde 2 ders bulunmaktadır. Sosyal bilgiler öğretmenliği haricinde doğrudan olmamak kaydıyla; Sosyal bilgiler eğitimi, hayat bilgisi eğitimi dersleri müfredatında kısa kısa bahsedilmektedir. Yine, tarih öğretmenliği bölümünde 5. Sınıfta seçmeli olarak “T.C. Anayasası ve Vatandaşlık” ile “Türk Demokrasi Tarihi Dersi” okutulmaktadır. Bunlar, toplumu oluşturan tüm bireyleri eğitecek olan öğretmenlerin demokratik değerleri içselleştirip, uygulayabilmeleri açısından son derece yetersizdir (<http://egitim.kku.edu.tr/>).

3.3.1.2. Fen ve Edebiyat Fakültesi

Fen-Edebiyat Fakülteleri; bölümlerde derinlemesine branşlaşma ve o alanda bilimsel derinlik elde etme amacıyla kurulmuş fakültelerdir. Fen-edebiyat fakültelerinde sözel ve sayısal branşlardan bölümlerin eğitimleri verilmektedir. 1998 yılına kadar Fen-

edebiyat mezunları tıpkı eğitim fakültesi mezunları gibi doğrudan öğretmen olarak atanabilmekteydiler. 1998 yılında gerçekleştirilen yeni düzenleme ile fen edebiyat fakültesi mezunlarına öğretmenlik yapabilmeleri için 1,5 yıl formasyon eğitimi alma zorunluluğu getirildi. Bu tarihten itibaren fen edebiyat fakültesini tercih eden öğrenci sayısında önemli bir düşüş yaşandı. Öğretmenlik haricinde fazla iş imkanı olmayan bir çok bölüm neredeyse kapanmanın eşiğine geldi. Son yıllarda, formasyon şartlarının da ağırlaştırılmasıyla formasyon alabilmeleri de sıkıntıya girdiğinden dolayı fakültelerin puanları oldukça düşmüştür (Tican, 2005: 14).

Fen-Edebiyat fakültesi mezunlarının öğretmen olabilmeleri için almış oldukları formasyon dersleri programına “Tezsiz Yüksek Lisans Programları” denilmektedir. Bu programlarda öğrencilere eğitim fakültelerinde gösterilen, kendilerinin görmediği eğitim ve öğretmenlik meslek dersleri gösterilmektedir. Üniversitelerin açılabilmesi için gerekli olan ve bilim adamı yetiştirme amacı taşıyan fen edebiyat fakültelerinin önünde farklı iş olanaklarının olmaması ve öğretmenlik haklarının da ellerinden alınması nedeniyle oldukça sorunlu dönemlerden geçmektedirler. Son yıllarda çeşitli kamu kurumlarının fen-edebiyat fakültesi mezunlarını A Grubu kadrolara ataması yeniden fen edebiyat fakültelerinin tercih edilme oranlarını arttırmaya başlamıştır (Tican, 2005: 13-18).

Fen edebiyat fakültelerinin özellikle sosyal bilimler branşlarında okuyan gençlere yönelik demokratik değerlerin formal ve informal şekillerde verilmesi oldukça önemlidir. Örneğin; sosyoloji, psikoloji, tarih vb branşların doğrudan ilgi alanına giren bir konu olması yönüyle demokratik değerlerle ilgili eğitim programlarının planlanması gerekmektedir. Sayısal branşlarda da ortak ders olarak okutulması, ilgili bölümlerde okuyan gençlerin sosyalizasyon süreçleri açısından son derece önemlidir. Fen-edebiyat fakültesinde; sosyoloji ve felsefe bölümlerinin dışında demokrasi ve insan haklarıyla ilgili dersler bulunmamaktadır. Bu iki bölümde de dolaylı bir şekilde demokrasi ve insan hakları konularına girilmektedir. Özellikle, felsefe bölümünde; “Siyaset Bilimi, Devlet Felsefesi ve İlkçağ Felsefesi” derslerinde yönetim şekli olarak demokrasi konusu ele alınsa da insan hakları konusu tam olarak işlenmemektedir (<http://felsefe.kku.edu.tr/>). Yine, sosyoloji bölümünde “siyaset sosyolojisi, Türk düşünce tarihi, Avrupa siyasi tarihi, sosyal analiz vb. derslerde

dolaylı şekilde bu konular ele alınsa da gerekli faydayı sağlamaktan uzak görünmektedir (<http://sosyoloji.kku.edu.tr/>).

3.3.1.3. Hukuk Fakültesi

Hukuk, genel anlamda bireylerin birbirleriyle ve toplumla olan ilişkilerini düzenleyen bir unsurdur. İnsanlar zaman zaman içinde yaşadıkları toplumun değerleriyle çatışan, başkalarına ya da toplumsal düzene zarar verebilecek davranışlar sergileyebilirler. Hukuk bunların nereye kadar makul olup olamayacağını sınırlarını belirlemesi açısından son derece işlevseldir. Süreç içerisinde bireyler değiştiği gibi toplumlar ve dolayısıyla hukuk da değişir. Bu nedenle hukuk dinamiktir. Fakat değişmeyen tek bir şey vardır o da hukukun tüm insanlar için gerekli olduğu, insan hak ve özgürlüklerinin mutlaka korunması gerçeğidir. Başka bir ifadeyle hukuk fakültelerinin; adaleti temsil eden bireyleri yetiştireceği için adaletin içselleştirilmesi konusunda büyük gayret göstermeleri gerekmektedir (Karakoç, 2009: 4).

Hukuk Fakülteleri, öğrencilerini gelecekte adaleti temsil eden ve sağlamaya çalışan bireyler olarak yetiştirirler. Hukuk Fakültelerinde öğrencilere sosyal ağırlıklı dersler verilir (Özden, 2004: 15). Hukuk Fakültesi mezunu gençlerin önünde çalışabilecekleri birden fazla meslek dalı bulunmaktadır. Bunlar; hakim ve savcılık, avukatlık, noterlik olarak sıralanabilir. Hukuk Fakültesi mezunları bu mesleklerinin yanı sıra hukuk fakültelerinde öğretim üyesi de olabilirler. Her ne iş yaparsa yapsınlar hayatın içerisinde adaleti temsil etme ve tesis etme gibi önemli görevleri bulunmaktadır. Bu nedenle daha fakülte yıllarında gençlere demokratik değerlerin iyi bir şekilde aktarılması gerekmektedir. İleride mesleklerini uygularken alacakları kararlar birilerinin hayatına mal olacağından dolayı çok dikkatli davranmak durumundadırlar. Fakülte yıllarında öğrencilere sağlanacak demokrasi ve insan hakları eğitimleri onların bu konuları sağlıklı bir şekilde içselleştirmelerine olanak sağlayacaktır. Buna karşın hukuk fakültelerinde demokrasi ve insan hakları ile ilgili dersler olsa da yeterli düzeyde değildir. Ayrıca gençlerin ilgisini çekecek nitelikte ders uygulamaları ve modüller ile daha nitelikli hale getirilmelidir. Yukarıda bahsi geçen tüm meslekler için meslek erbabının insanları çok iyi tanıyabilmesi ve olayları sağlıklı bir şekilde analiz edebilmesi gerekmektedir (Kuzgun, 2000: 22).

Hukuk fakültesi mezunlarının gerek avukatlık gerekse hakim ve savcılık mesleklerinde insanlarla diyaloglarının kuvvetli, kendilerini ifade edebilen, insanların diline, dinine bakmadan duygularından bağımsız kararlar verebilecek duruma gelmeleri gerekmektedir. Hukuk erbabına tüm bu nitelikleri kazandıracak olan da demokratik değerlerin kazandırılması olacaktır. Hakim ve savcılar aldıkları kararlarda adil ve eşit davranmalıdırlar. Bunun da yolu bu eğitimlerden geçmektedir (Meslekleri Tanımalısınız, Ağustos 8, 2006). Hukuk Fakülteleri 4 yıllık eğitim vermektedir. 4 yılın sonunda bitiren herkes 1 yıllık stajın ardından avukat olabileceken, hakimlik ve savcılık sınavlarında başarılı olma durumlarında hakim ve savcı da olabilirler (Toy, 2007: 22-26).

Demokrasilerin en temel unsurları olan kuvvetler ayrılığı ve yargı bağımsızlığının her ikisi de doğrudan Hukuk Fakültelerinin meslek sınırları içerisine girmektedir. Hukuk Fakültesinde verilecek eğitimler ile mezun olan gençler bu iki unsurun önemini kavramış olmalı ve ona göre kararlar vermelidirler. Türkiye’de Hukuk alanında üniversiteler farklı ekoller oluşturmuşlardır. Örneğin, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi ve Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi gibi belli bir kaliteyi yakalamış fakülteler bulunmaktadır (Kuzgun, 2000: 26).

Hukuk Fakültelerinde okutulan dersler incelendiğinde de yine diğer fakültelerde olduğu gibi demokrasi ve insan hakları kazanımlarını doğrudan sağlayacak derslerin olmadığı görülmektedir. “Hukuk Sosyolojisi, Hukukun Başlangıcı ve Metodolojisi, Anayasa Hukuku, Medeni Hukuk” gibi derslerin müfredatında bu konulara değinilse de gelecekte hukuku tesis edecek bireylerin demokratik değerleri içselleştirmesi için yeterli olmayacağı bir gerçektir (<http://hukuk.kku.edu.tr/dersicerikleri.php>).

3.3.1.4. İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi

İktisadi ve idari bilimler fakülteleri; sosyo-ekonomik kalkınma kapsamında kamu ve özel sektörde kurumların idari işlerini yürütebilecek donanımda bireylerin yetiştirilmesi amacıyla üniversiteler bünyesinde eğitim faaliyeti yürüten fakültelerdir. Bireylerin; gelişen dünyayı takip edebilen, üniversite eğitiminden sonra özel ya da kamu alanında görev alırken bir yöneticiden ziyade yönetim becerilerini kullanabilen idareciler olmaları oldukça önemlidir. Geleceğin idarecileri olarak

yetiŖecek olan gençlerin, demokratik değerlerden beslenecek olan ynetiŖim becerilerini iselleŖtirmesi son derece önemlidir. Bir gencin ynetiŖim becerilerini idari bir yöntem olarak kullanabilmesi; farklı grŖleri zenginlik olarak görmesiyle ve bireysel yeteneklerden ziyade grup alıŖmasına önem vermesiyle mümkün olabilmektedir. Bu nedenle iktisadi ve idari bilimler fakültelerinde demokratik değerin eğitim ve öğretimine yönelik ders ve etkinliklerin uygulanması gerekmektedir (Soysal ve Söylemez, 2014: 35).

Üniversitelerin diğer fakültelerinde ğretim gören öğrenciler için demokratik değerleri öğrenmek ve iselleŖtirmek önemli olduğu kadar, iktisadi idari bilimler fakültelerindeki öğrenciler içinde oldukça önemlidir. Çünkü bu gençler, meslek hayatlarında idareci olacakları için demokratik değerler referansında kararlar almaları oldukça önemlidir. Demokratik değerleri zmsemiŖ idareciler, yöneticisi oldukları kurumları rahatlıkla yönetebilir, alıŖanların grŖlerine ve yaŖam tarzlarına müdahale etmez ve onların dŖncelerini dikkate alırlar. Böylelikle; kurumlar ve kurumlarda alıŖanlar kendilerini geliŖtirmiŖ olurlar (tercihrehberi.deu.edu.tr).

İktisadi ve idari bilimler fakültelerinde kurumsal yönetimin farklı yönlerini destekleyecek olan bölümler bulunmaktadır. Bu bölümler:

- Kamu Yönetimi,
- İŖletme,
- İktisat,
- Ekonometri,
- Maliye,
- Uluslararası İliŖkiler,
- alıŖma ekonomisi ve endüstri iliŖkileri bölümleri olarak sıralanabilir.

Bu bölümler; genel olarak özel ya da kamu kurumlarının yönetim ve idari personel kadrosunu yetiŖtirmek amacıyla aılmıŖ bölümlerdir. Genel anlamda; devlet kurumların A grubu olarak nitelenen uzman kadrolarında, yine uzman statüsünde görev yapan mfettiŖler, kaymakamlar vb. meslek mensupları bu fakültelerden mezun olan gençler arasından seçilmektedir. İktisadi idari bilimler fakültesi

mezunlarına meslek hayatlarında rehberlik edecek ve işlerini kolaylaştıracak olan en önemli uygulamalar demokratik değerlerin uygulanması olacaktır. Durum böyleyken İktisadi İdari Bilimler Fakültesinde okuyan gençlere ders müfredatlarında doğrudan demokratik değerlere yönelik derslerin okutulmaması oldukça sorunlu bir durumdur (tercihrehberi.deu.edu.tr).

İktisadi İdari Bilimlerin tüm bölümlerinin ders müfredatları incelendiğinde bazıları seçmeli olacak şekilde çok az dersin kısmen demokrasi ve demokratik değerlere değindiği görülmüştür. İktisadi İdari Bilimlerde öğrenim gören gençlerin üniversite hayatı boyunca aldığı onlarca dersten sadece 3-4 tanesinin dolaylı olarak demokrasi ve insan hakları konusunda olması gelecek adına önemli bir sorundur. Okutulan dersler; Temel Hak ve Hürriyetler, Çağdaş Devlet Düzenleri, Türkiye'nin Yönetim Düzeni, Siyaset Bilimi şeklinde sıralanmaktadır. Bu derslerin içerikleri fakülte öğrencilerini tam anlamıyla demokratik değerleri kazandırabilecek yeterlilikte değildir. Bu nedenle müfredata doğrudan demokratik değerleri anlatacak derslerin eklenmesi gerekmektedir (<http://iibf.kku.edu.tr/dersicerikleri.php>).

3.3.1.5. Mühendislik Fakültesi

Türkiye'de; dünya standartlarında bir teknoloji üretebilme, ülke sanayisine nitelikli bireyler kazandırmak amacıyla eğitim-öğretim faaliyetleri yürüten fakültelele mühendislik fakülteleri denmektedir. Türkiye'de son yıllara kadar mühendislik fakülteleri üst düzey puanlar alan gençlerin tercih ettiği fakülteler olması nedeniyle önemlidir. Mühendislik fakültelerinde eğitim gören gençlerin yetenekli ve zeki bireyler oldukları bir gerçektir. Bu nedenle insan ilişkilerinde ya da demokratik değerler bakımından çok fazla sorun yaşamamaları da normaldir. Fakülteyi bitiren gençlerin analitik kapasiteleri oldukça üst düzeye çıkar. Mühendislik fakültelerinde ki bölümler çok iyi bir sayısal kapasite gerektirdiği için liselerin sayısal bölümlerinden mezun olan gençler öncelikli olarak bölümlere kabul edilirler (Kuzgun, 2000: 62).

Mühendislik Fakültesinde çeşitli bölümler bulunmaktadır. Bunların başlıcaları; Endüstri Mühendisliği, Elektrik-elektronik Mühendisliği, Makine Mühendisliği, İnşaat Mühendisliği olarak sayılabilirler. Bunların tamamı ağır sayısal ve teknik bilgi

gerektiriyor olsa da özellikle Endüstri Mühendisliği bölümünde okuyan gençlerin sözel yönlerinin de kuvvetli olması gerekmektedir.

Türkiye özelinde düşünülecek olursa geçmişte siyaset ve bürokraside önemli yerlere gelmiş insanların birçoğunun mühendis kökenli olduğu görülmektedir. Bu nedenle, mühendislik fakültelerinde bölüm ayrımı yapmaksızın demokratik değerleri özümsetecek dersler ve eğitimler uygulanmalıdır. Fakülte mezunları, yapılan araştırmalara göre sürekli mekanik işlerle uğraştıklarından dolayı zamanla insan ilişkilerinde sorun yaşamaktadırlar. Bu yönlerinin mutlaka desteklenmesi gerekmektedir (Nguyen, 2003: 52). Türkiye özelinde değerlendirilecek olursa, Cumhuriyet tarihi boyunca birçok cumhurbaşkanı ve başbakanın mühendislik eğitimi almış olmaları önemli bir ayrıntıdır. Bu yöneticiler demokrasi ve demokratik değerler gibi kavramlarla eğitim hayatları içerisinde değil de siyasi hayatları içerisinde karşılaşmışlardır. Bir çoğu demokrasi ve demokratik değerlerin temsili konusunda zorluk çekmeseler de, eğitim hayatları içerisinde, mühendislik eğitimi ile birlikte demokratik değerlerin de eğitim müfredatı içerisinde sunulması faydalı olacaktır.

Mühendislik fakültelerinin ders müfredatları incelendiğinde, demokrasi ve insan haklarına yönelik herhangi bir dersin okutulmadığı görülmektedir. Türkiye’de cumhurbaşkanları ve başbakanlarda dahil birçok siyasetçinin mühendis yada sayısal branşlardan mezun olup devlet yönetmeleri, demokrasi eğitiminin lisans yıllarında verilmesi gerektiğini göz önüne sermektedir.

3.4. Üniversite Gençliğinin Genel Özellikleri ve Sorunları

Üniversite eğitimi almak birçok insanın en öncelikli amacıdır. Üniversite mezunu olmanın iyi bir iş, aile ve kariyer olduğunu bilen bireyler üniversiteyi kazanabilmek amacıyla her türlü gayreti gösterirler. Üniversite yılları insanlar için hayatlarında çok şeylerin değiştiği dönemlerdir. Öncelikle, liseyi bitirip üniversiteyi kazanan gençlerin birçoğu ilk kez ailelerinden uzakta yaşamaya kendi ayakları üstünde durmaya çalışmaktadırlar. Bu durum, gençlerin karmaşık duygular yaşamalarına neden olabilir. Bir taraftan, derslerin takibi bir taraftan özgür olmanın verdiği rahatlıkla hareket etmeye başlama dönem dönem gençlere sorun yaşatabilir. Henüz daha ergenlik dönemi özelliklerini yaşamakta olan gençlerin hayatlarında yaşadıkları bu

değişim onları farklı sıkıntılarla karşı karşıya getirebilir (Özgüven, 1992: 6). Üniversite yıllarında gençlerin; bir taraftan mesleklerini öğrenip iyi bir gelecek elde etmeye çalışırken diğer taraftan da, aileden uzak olmanın verdiği özgürlükten kaynaklanacak olası sorunlarla baş etmesi gerekmektedir. Bu dönemlerde gençlerin demokratik değerleri içselleştirerek uygulaması son derece önemlidir. Çünkü üniversite gençliği almış olduğu iyi eğitimin neticesinde topluma rol model olabilecek bireylerdir. Toplumla ve bireylerle sağlıklı iletişim kurabilmeleri gerekmektedir (Çuhadaroğlu, 1989: 36).

Gençler lise yıllarında özellikle son sınıfta üniversiteye hazırlanırken oldukça stresli bir dönem geçirirler. Aşırı motivasyon ve aile tutumları çoğu zaman gençlerin streslerini daha da arttırır. Böyle bir yoğunluk ve stresin ardından üniversiteyle birlikte gelen rahatlama da gençleri sorunlarla karşı karşıya bırakabilir. Gençler, üniversiteyi kazandıklarında yeni geldikleri şehirlerde birtakım sorunlarla yüz yüze gelirler. Aileden uzakta olmak, yalnızlık, yeni arkadaşlar edinene kadar geçen yalnızlık süresi gibi önemli duygusal sorunlar bulunmaktadır. Bu sorunların yanı sıra, fiziki koşullar açısından da sorunlar yaşayabilirler. Gençlerin yaşayacağı başlıca fiziksel sorun barınma ihtiyacını nitelikli bir şekilde karşılayamama, sosyal ihtiyaçları için yeterli sosyal alan ve ortamların olmaması vb. nedenler gençlerin sorun yaşamalarına neden olurlar (Kır, 2007: 315).

Gençlik özellikleri incelendiğinde, bireylerin bu dönemde oldukça hareketli bir dönem geçirdikleri ortaya çıkmaktadır. Gençlik döneminde bireyler sosyal katılıma meyillidirler. Toplumdaki görünürlükleri son derece iyi düzeydedir. Fakat tüm bunlar, genci ve toplumu daha olumlu etkilediği takdirde bir anlamı olacaktır. Bu nedenlerle özellikle üniversite yıllarında gençlerin bu sorunlarının çözümünde en asli durum, gençlere kendilerini ifade edebilmelerini sağlayacak olan demokratik değer eğitimlerinin verilmesidir. Teknolojinin baş döndürücü bir hızla ilerlediği günümüzde gençlerin sorunlarının çözümünde farklı yöntem ve uygulamalar kullanılabilir (Mütevelliöğlu, Zanbak, Mert, 2010: 208).

Üniversite gençliği birtakım sorunlar yaşamaktadırlar. Üniversite gençliğinin yaşamakta oldukları bu sorunlar şu şekilde sıralanabilir:

Sorumluluktan Kaçınma: Gençler, üniversite yıllarında ve sonraki dönemlerde sorumluluktan kaçma gibi bir eğilim gösterirler. Özellikle günümüzde bireysellik ön plana çıkmış olduğundan gençler kendilerini zorlayacak hiçbir yükün altına girmemektedirler. Gençlere üniversite yıllarında sosyal katılım, üretkenlik, düşünce özgürlüğü vb. konularda mutlaka uzman ve faaliyet desteği sağlanmalıdır. Çünkü üniversite mezunu gençlerin toplumun değişim ve dönüşüm sürecini hızlandırma gibi önemli rolleri olabilir.

Hedef Koyamamak: Üniversiteyi kazanmak birçok genç için önemli bir hedef olmakla birlikte üniversite yıllarında gençler kendi gelişimleri adına kendilerine hedefler koyamazlar. Bu yönleriyle gençler, üniversite yıllarında çok önemli zaman dilimlerini boşa harcarlar. Üniversite yıllarında gençlerin akademik kariyerleri üzerinde okudukları üniversitelere önemli görevler düşerken, sivil toplum kuruluşlarının da bu konuda destekleri oldukça önemlidir. Sivil toplum kuruluşları, gençlerin daha başarılı ve nitelikli hedefler koyabilmeleri açısından faydalı etkinlik ve projeler geliştirebilirler. Sivil toplum faaliyetlerine katılan gençler üniversite hayatlarını ve sonrasını daha verimli bir şekilde planlayıp kendilerine daha iyi hedefler koyabilirler (Glaeser, Ponzetto, Shleifer, 2007: 79-82). Gençlerin üniversite yıllarına kadar gelip henüz tam olarak hedef koyamamış olmalarında, kendilerini tanıyamama ve ifade edememeleri de önemli bir etkidir. Küçük yaşlardan itibaren bireysel özerkliği ön plana çıkarılmayan, kendisine yeteri kadar ifade imkanı sağlanmayan bireyler, kendilerini tanıma ve kendine özgü hedefler geliştirme konusunda sorunlar yaşamaktadırlar.

Kimlik Kargaşası: Gençler üniversite yıllarında ilk defa ailelerinden ayrı kalmaktadırlar. Yeni insanlar, kültürler ve mekanlar tanır. Dönem dönem kendi gerçeklikleri ile içinde yaşadığı dünya arasında önemli farklılıklar olduğundan dolayı kimlik sorunları yaşarlar. Kimlik sorunları genelde gençlerin kendi kimliklerinden taviz vererek değişme ve uyum sağlama şeklinde sonuçlanır. Bu süreçte gençler değişme veya dönüştürme çabası içerisine girerler. Bu durum demokratik değerlerin tam anlamıyla içselleştirilmemesinden kaynaklanmaktadır. Demokratik değerlerden biri olan farklılıkların farkında olma ve onları yaşatma değeri bireylere değişmeden veya değiştirmeye çalışmadan da diyalog kurabilecekleri gerçeğini ön plana çıkarır (Beşirli, 2013: 34). Farklı; dil, din, kültürden gençlerin bir araya gelirken birbirlerini

kendi yaşam biçimleri konusunda etkilemeye çalışmadan etkileşimde bulunabilmeleri ancak demokratik değerlerin varlığı ile mümkün olabilecektir. Küçük yaşlardan itibaren bireylere verilecek olan bu değerler, kişinin ileride karşılaşacağı muhtemel benzer durumlara hazırlıklı olmasını sağlayacaktır.

Değer ve Kültür Aşınması: Üniversite gençliği kendine iyi bir hedef koyamadığı için boş zamanlarını iyi değerlendirememekten sosyal ilişkilerine kadar önemli sorunlar yaşarlar. Bu sorunlar zamanla gençlerin değerlerinde bir takım aşınmalara neden olabilmektedir. Gençlerin değer ve kültür bağlamında yaşadığı aşınma zamanla bireyin sosyalleşmesi üzerinde de olumsuz bir takım etkilere de neden olacaktır (Dursun, 2008: 27-28). Gençlerin değer ve kültür anlayışlarının üniversite yıllarında çok hızlı aşınması, gençlerin yine kendilerini, değerlerini ve kültürünü iyi tanıyamamasından kaynaklanmaktadır. Demokratik ortamlarda doğup büyümüş bireyler hayatlarında çok az değer ve kültür aşınması yaşarlar.

Kendini İfade Edememe: Gençler doğup büyüdükleri aile ve çevre içerisinde çoğu kez bastırılmış ve duygularını ifade etmesinin önüne geçilmişse, gelecek yaşantılarında da bu sorunlar devam eder. Üniversite yılları gençler açısından bu sorunların çözümü için önemli bir şanstır. Bu yıllarda gençler arkadaş grupları içerisinde duygu ve düşüncelerini rahatlıkla ifade edebilmeye başlarlar. Böylelikle gençler daha üretken ve sağlıklı bireyler haline gelebilirler. Aksi takdirde huysuz ve geçimsiz bir kimliğe dönüşürler.

Sosyalleşme Problemleri: Üniversite yıllarında gençler genel olarak sağlıklı sosyalleşemezler. Burada sorunu sadece gençlerde aramak doğru olmaz. Gençlere sağlıklı sosyal alanların ve ortamları oluşturulması sorumluluğu öncelikle, üniversite yönetimine ve yerel yöneticilere ait bir görevdir. Bunların yanı sıra gençlerin sosyal katılımlarını arttıracak projeler geliştirilmeli ve gençlerin bu eksiklikleri giderilmelidir. Bu sorunların giderilmesi için STK'lara da önemli görevler düşmektedir. Gençler STK faaliyetleri içerisinde kendilerini daha rahat hissedebilirler (Bayhan, 1997: 372-373).

Üniversite gençliğinin demokratik değerleri içselleştirmesi konusunda katılacakları gönüllülük faaliyetleri de oldukça yararlı olacaktır. Gençler bu faaliyetlerle,

kendilerini ifade edebilecekleri gibi, farklılıkların yaşatılması, yardımseverlik, sosyal adalet ve barış gibi konularda oldukça yararlı kazanımlar elde edebilirler. Üniversitelerde bölüm farkı gözetilmeksizin; insan hakları, demokrasi, gönüllülük ve STK dersleri seçmeli ya da zorunlu olarak müfredata eklenmelidir (Birgili ve Banger, 2007: 10-12).

3.5. Demokrasi ve Gençlik

Toplumsal nüfus dinamikleri içerisinde farklı yaş gruplarından bireyler farklı özelliklere sahiptirler. Bunların içerisinde toplumsal alan içerisinde en fazla görünür olanlar gençlerdir. Gençler; sosyo-ekonomik anlamda, güvenlik anlamında toplumda kritik roller üstlenirler. Bireyler, gençlik dönemlerinde daha fazla sosyalleşme ve başkaları ile diyalog kurma çabası içerisindeyler. Yine bu dönemde gençler davranışlarında ve düşüncelerinde özgür olmak isterler. Fakat gençlerin kontrolsüz bir şekilde davranış ve düşünce özgürlüğü talepleri genelde sorun olabilir. Bu problemler ancak gençlere verilebilecek iyi bir demokrasi eğitimi ile çözülebilir. Gençlerin, bir taraftan düşüncelerini rahatça ifade edebilecekken, bir taraftan da başkalarının düşüncelerini ifade etmelerini engellemeyecek bir seviyeye ulaşmaları son derece önemlidir. Aksi halde, haklarını sonuna kadar kullanma eğiliminde olan fakat sorumluluklardan kaçan sorunlu bireylere dönüşürler. Bu nedenle özellikle gençler için demokrasi oldukça yararlı bir denge-fren sistemidir (Dahl, 2010: 20).

Gençlerde, demokrasi eğitimi sadece gençlik yıllarına bırakılmayacak kadar önemlidir. Bireyler doğdukları andan itibaren demokrasinin asli unsurlarını yaşam çevrelerinde görmeye başlamaları, onların eğitimlerini ilk yıllardan itibaren profesyonel bir şekilde almaları gerekmektedir. Günümüzde okul öncesi eğitim oldukça yaygınlaşmıştır. Çocuklara sistematik olarak yaş gruplarına uygun bir şekilde demokrasi eğitiminin verilmesi; onların kendilerini tanımaları, verimli, üretken ve en önemlisi toplumla sağlıklı diyalog kurabilen bireyler haline dönüşebilmesi açısından son derece önemlidir (GSB Politika Belgesi, 2012: 26).

Bireyler, öncelikle dünyaya geldikleri aile içerisinde demokrasinin temel unsurları ile karşılaşmaya başlarlar. Bu nedenle ebeveynlerin, başta birbirlerine karşı sonrada çocuklarıyla olan ilişkilerinde demokratik değerleri yaşatması oldukça önemlidir. Bu

dönemler çocukların en hızlı ve kolay öğrendikleri dönemlerdir. Hiçbir filtre kullanmaksızın etraflarında olup biteni uygulamaya koyulan çocuklar üzerinde, içinde yaşadıkları ailelerin yapıları, davranışları olumlu ya da olumsuz izler bırakacaktır. Aile içerisinde demokratik değerlerin yaşanılıp yaşanılmaması durumuna göre, çocuklar başta gençlik dönemleri olmak üzere olumlu ya da olumsuz karşılıklar göreceklerdir.

Okul çağına gelmiş çocukların okulda demokrasi ve demokratik değerler ile ilgili hazırlanmış sistemli eğitim modülleri eşliğinde gelişimlerini sürdürmeleri oldukça önemlidir. Okullarda, demokrasi konusunda çocukların sağlıklı bir seviyeye ulaşması başta öğretmenlerin örnek davranışları olmak üzere, müfredatın uygunluğu ve öğrenme yaş gruplarına uygun materyal ve eğitim programı uygulanmalarına bağlıdır (Glaeser, Ponzetto, Shleifer, 2007: 79-82). Gençlik dönemlerinin gelmesi ile birlikte bireyler aile ve okul dışı ortamlarda daha çok bulunma eğilimi gösterirler. Gençlik dönemlerinde bireylere demokrasi konusunda; aile ve okulun yanına bir de sivil toplum kuruluşları eklenebilir. Sivil toplum kuruluşları, geliştirecekleri projeler yoluyla gençlere eğlenceli ve sosyal katılım yönlerini destekleyecek bir şekilde demokratik değerleri aktarabilirler (Dahl, 2010: 35). Son yıllarda, Türkiye’de sivil toplum kuruluşlarının demokrasiyle ilgili gençlere yönelik son derece önemli projeler uyguladıkları görülmektedir.

Hayatın her döneminde demokratik değerlerin yaşatıldığını gören ve bu şekilde yetişen bireyler; başta kendilerine olan saygıları olmak üzere, başkalarının haklarına saygı gösterme, toplumsal üretkenlik ve verimlilik gibi konularda oldukça başarılı olurlar. Bireylere gençlik dönemlerinde; farklı yol ve yöntemlerle demokrasi ve demokratik değerlerin aktarılmasını ve içselleştirilmesini sağlayacak modüller geliştirmek son derece önemlidir. Gençlerin demokratik değerler referansında bir hayat yaşamaları onları bireysel ve toplumsal anlamda daha nitelikli ve mutlu bir hale getirecektir.

Gençlerin sosyalizasyon süreçlerinin sağlıklı bir şekilde sağlanması açısından hazırlanan gençlik politikaları son derece önemlidir. Gerek devlet kurumları gerekse sivil toplum kuruluşları, gençlerin duygu ve düşüncelerini rahatlıkla ifade edebilecekleri, özgüven kazanabilecekleri ortam ve eğitimleri planlamaları

gerekmektedir. Demokratik değerlerin eğitimi, gençlerin üretkenliği ve topluma sunacağı katkının niteliği açısından gereklidir (Esen, 2007: 15). Başta, Gençlik ve Spor Bakanlığı olmak üzere son yıllarda devlet kurumlarının destekleriyle hayata geçirilen projelerin, gençlerin sosyal ve siyasi katılımlarını arttırdığını gözler önüne sermektedir. Geçmişte gençlerle ilgili toplum üzerinde var olan olumsuz imaj yerini olumlu bir imaja bırakmaktadır. Gelişen ve değişen dünyaya ayak uydurmaya çalışan gençler kendilerini daha fazla geliştirmenin yollarını araştırmaktadırlar. Bu durum üzerinde şüphesiz sivil toplum kuruluşlarının da önemli katkısı bulunmaktadır (Çeltikçi, 2005: 42).

3.6. Üniversite Eğitiminin Gençlerin Demokratik Değer Algılarına Etkileri

Bireylerin, özgürce düşüncelerini ifade edebilmesi, toplumun özgür olmasından, fikirlerin üzerinde hiçbir baskının olmamasından geçmektedir. İfade özgürlüğünün korunduğu, farklılıkların yaşatıldığı toplumlarda bireyler düşüncelerini özgürce ifade etmekten çekinmezler. Bireylerin sosyal ve siyasi hayata katılımlarının sağlandığı toplumlarda gelişmişlik o derece artar.

Gençlerin; bir birey olarak, kendi kimliğini ve karakterini oluşturabilmesi, düşüncelerini rahatlıkla ifade edebilmesi, daha özgür bir dünyanın meydana getirilmesinde önemli sorumluluklar üstlenmesi gerekliliğini bilmeleri son derece önemlidir. Üniversite eğitiminin gençlere; yeni fikirler ve toplumsal sinerjinin sağlanması açısından son derece önemli katkıları olduğu bir gerçektir. Gençlerin, kendilerini geliştirebilecekleri ortamlar bulduklarında olumlu gelişmeler gösterirler (Birleşmiş Milletler, 2007). Gençlerin çok hızlı değişebilen ve dönüşebilen yapıları vardır. Bu nedenle gençlere fikirlerini özgürce ifade edebilecekleri ortamların oluşturulması ayrıca önemlidir. Gençlere sosyal ve siyasi katılım sağlandıkça daha başarılı ve uyumlu olacakları bir gerçektir. Demokratik değerlerin hayatın her alanını kapladığı ülkelerde, gençlerin kendilerine olan güvenleri de en üst düzeydedir (Çamur, 2005: 38).

Türkiye’de üniversiteler gençler açısından özgür oldukları ya da olabilecekleri yerler olarak bilinirler. Öyledir de, gençler üniversite eğitimi aldıkları süre zarfında hayatının dönüm noktalarını yaşarlar. Çoğu ailelerinden ilk kez ayrı kalmaktadır ve

kendi ayakları üzerinde durmayı öğrenirler. Üniversite yıllarında gençlerin sosyal hayata katılımları, düşüncelerini ifade edebilecekleri ortamların varlığı gençler açısından son derece önemli bir şanstır. Gençlerin bu sosyalleşme ve özgüven kazanma süreçlerinde üniversiteler de; gerek hazırladıkları müfredatlarla, gerekse öğrencilere sunacakları sosyal imkanlarla onlara yardımcı olmak zorundadırlar. Gençler için üniversite yılları demokratik değerleri kavrama ve içselleştirme, düşüncelerini özgürce ifade edebilmeleri kısacası kendilerini tanıyabilmeleri adına son şanslarıdır. Hayatlarının geri kalan kısmında birçok gencin böyle bir şans olamayacaktır. Üniversite eğitimi alırken gençler; farklı kültür, din, dil ve ırktan insanlarla bir arada yaşayabilme yeteneği kazanırlar (Smith and Ellison, 2012: 12-14). Bu kazanımlar gelecekte gençlerin hayatlarında önemli rehberler olacaktır. Yine üniversite yıllarında gençler birçok kulüp sayesinde eğlenceli bir o kadar kişisel gelişimlerini destekleyecek faaliyetlere katılabilirler. Demokrasi bir kültürdür. Demokrasi yolunda bedel ödemiş Batı medeniyetleri ona çok önem verirken Türkiye'nin de içinde bulunduğu doğu medeniyetleri değerini yeni yeni anlamaktadır.

Toplumun özgürlükler açısından gençleri yetiştirmeye ihtiyacı vardır. Bunların yapılabileceği en iyi ve en kestirme yol da üniversite yıllarından geçmektedir. Gençlerin demokratik değerleri özümsemeye en yatkın oldukları dönem bu dönemdir. Demokratik değerlerin daha küçük yaşlarda soyut kalması onların öğrenilmesi ve uygulanmasını güçleştirebilir. Fakat üniversite yıllarında ailelerinden uzak özerk olan gençlerin demokrasiyi anlamaları beklenebilir (Yeşil, 2002: 59). Demokratik değerlerin bireyler açısından ne kadar önemli olduğu tartışılmaz bir gerçek. Üniversite gençliği her biri farklı yerlerden gelmiş insanlardır. Farklı yer farklı yaşar, farklı şeylere inanır. İşte üniversiteler bunca farklılığın arasında gençleri kaynaştırabilen önemli bir özelliğe sahiptir. Bu şekilde bireylerin farklılıklara saygısı geliştirilebilir. Üniversiteler; sosyal kulüpleri, öğrenci temsilcilikleri, eğitim programlarıyla gençlere demokratik değer algısını mutlaka kazandırmalıdır (Bayhan, 1997: 371-372).

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

ARAŞTIRMA BULGULARI

4.1. ALAN ARAŞTIRMASI

4.1.1 Araştırmanın Konusu

Üniversitede yılları, gençlerin hayatlarındaki önemli yıllar olarak bilinmektedir. Üniversite gençliği olarak da tanımlanan bu gruptan beklenen, sosyalizasyon sürecinde öğrendikleri ile farklılıklar ortaya koyabilmesidir. Üniversite gençliği, kendisine özgü bir gruptur. Çünkü uzun yıllar beklenen reşit olma, yani sorumluluklarını alma bu döneme denk gelmektedir. Gençler, çocukluktan kurtulabilmek için uzun yıllar bu yaşı ve dolayısıyla bu dönemi beklemektedirler.

Bu dönemde gençler sorumluluk duygusu kazanma yetisine de sahip olurlar. Sorumlulukları ile ilk kez karşı karşıya kalan gençler, sosyalizasyon sürecinde edindiği birikimlerden faydalanmaya başlar. Sosyalizasyon sürecinde kazanmış olduğu demokratik değerler, onun toplum ile bütünleşmesine, ileriye dönük makul çözümler üretmesine yardımcı oluyorsa, gencin hayata tutunmasının, karşılaşmış olduğu ve karşılaşacağı sorunlara makul çözümler üretebilmesinin, dolayısı ile de hayata karşı başarılı olabilmemesinin çok daha kolay olabileceğine inanılmaktadır.

Çalışmanın konusu; öncelikle gençlerde demokratik değer algı durumları ile Kırıkkale Üniversitesi ile Orta Doğu Teknik Üniversitesi'nde öğrenim gören gençlerin algı düzeylerinde ki farklılıklar ya da benzerliklerin ortaya konulmasıdır. Demokrasi, demokratik değerler, gençlik ve üniversite eğitimi gibi konular tezin ana bölümlerini oluşturmaktadır. Bu sayede son yıllarda sık sık bahsedilen demokratik değer kavramlarının fonksiyonunu ortaya koyarak, gençler üzerinde olumlu etkileri var ise demokratik değerlerin çocukluk ve gençlik yıllarından itibaren kazandırılmasının gerekliliği vurgulanmaya çalışıldı.

Çalışmamız sırasında demokratik değer algısının üniversite eğitimi ve üniversite dönemlerinde nasıl değiştiği ve bu konuda neler yapılması gerektiği konusu ayrıntılı bir şekilde ele alınmıştır. Bu değerlendirmeler anket yoluyla elde edilen verilerle zenginleştirilmiştir. Gençlerin demokratik değer algıları, demokratik değerleri içselleştirip içselleştiremedikleri, üniversite; eğitimi ve döneminin demokratik değerleri kazanma sürecindeki etki durumları gibi önemli konular, tez içerisinde ayrıntılı bir şekilde yer almaktadır.

Bu derece kapsamlı ve önemli bir çalışmayı yaparken sadece alan araştırmasının verilerinin de yeterli olamayacağı bilindiği için bu konuda önceden yapılmış çalışmalara ve konunun teorik boyutunun da özenle incelenmesine gayret gösterilmiştir.

4.1.2. Araştırmanın Amacı

Üniversite gençliği, toplumun en dinamik unsurudur. Toplumsal değişme ve dönüşmelerden en hızlı etkilenen ve tepki veren kitle de yine gençlerdir. Gençliğin sosyalizasyon sürecinde demokratik değerlerin çok önemli olduğu kabul edilmektedir.

Demokratik değerlerin; bireylerin özellikle gençlerin davranışları üzerinde etkide bulunduğu gerçeği bilinmektedir. Bu çalışma; üniversite eğitimi almakta olan gençlerin demokratik değer algı durumlarını incelemeyi amaçlamaktadır. Yapılandırılmış anket çalışmasıyla; Orta Doğu Teknik Üniversitesi ve Kırıkkale Üniversitesi'nde öğrenim gören gençler üzerinde uygulanarak, sonuçların karşılaştırılması ve nitelikli sonuçlar elde edilmesini sağlamak amaçlanmaktadır. Orta Doğu Teknik Üniversitesi'nin büyükşehirde, özellikle de ülkenin başkentinde bulunması, Kırıkkale Üniversitesinin başkente yakın ama başkent şart ve imkânlarından nispeten uzak olması ve Orta Doğu Teknik Üniversitesi'ne göre daha yeni kurulmuş olması, iki farklı üniversite ve üniversiteli modelini ortaya koymuş olabileceği tezinden hareket edilmiştir. Bu çalışma verileri ile öncelikli olarak her iki üniversitede okuyan gençlerin demokratik değer konusundaki algı farklılıkları göz önüne serilmeye çalışılacaktır. Bunun yanı sıra iki farklı üniversite modelinin,

demokratik değerlerle ilgili gençler üzerinde etkisinin olup olmadığı, etki var ise ne yönde bir farklılaşmanın olduğu ortaya konulmaya da çalışılmıştır.

Tez çalışması genel olarak iki ana bölümden oluşmaktadır. Birinci bölüm teorik nitelikte olup gençlik, demokrasi ve demokratik değerler, üniversite eğitimi konularında literatür çalışmasından oluşmaktadır. İkinci bölümde, iki üniversiteden toplam 938 öğrenci ile birebir yapılan anket bulgularının, teorik bölümde elde edilen bilgiler ışığında değerlendirilmesi yer almaktadır. Böylelikle; üniversiteli gençlerin demokratik değer algı düzeylerinin tespiti yapılmıştır. Konuyla ilgili yapılan ve yapılması gerekenlerin ayrıntılı bir şekilde incelenmesi amaçlanmaktadır.

4.1.3. Araştırmanın Yöntemi

Tez çalışmasında; öncelikli olarak konu ile ilgili literatür taraması yapılmıştır. Çalışmanın ikinci kısmında Orta Doğu Teknik Üniversitesi'nde 4 fakültede 422 öğrenciye ve Kırıkkale Üniversitesinde 5 fakültede 516 öğrenciye yönelik anket çalışması gerçekleştirilmiştir. Böylelikle, "Üniversiteli Gençlerin Demokratik Değer Algısı -Kırıkkale Üniversitesi ve Orta Doğu Teknik Üniversitesi (ODTÜ) Örneği"ni belirlemeye yönelik olarak nitel ve nicel yöntemlerin birlikte kullanıldığı bir çalışma ortaya çıkmıştır.

4.1.4. Araştırmanın Varsayımları

Bu araştırmada aşağıdaki varsayımlardan hareket edilecektir.

- Araştırmada uygulanacak anket, gerekli verileri toplamada uygun bir araçtır,
- Anket ile elde edilen bilgiler, araştırma grubu ile ilgili gerçeği yansıtmaktadır,
- Ankette sorulan sorulara bütün katılımcıların verdikleri cevaplar, içten ve içinde buldukları ortamı değerlendirebilecek niteliktedir,
- Örneklemin, evreni temsil ettiği varsayılmaktadır,
- Üniversite eğitimi almakta olan gençlerin demokratik değer algıları iyi düzeydedir,

- Üniversite eğitimi alan gençler, öğrenim gördükleri üniversitelerdeki demokratik ortamların yeterli olduğuna inanmaktadırlar,
- Üniversiteler arasında demokratik değerlerin kazandırılması açısından farklılıklar bulunmaktadır,
- Üniversite eğitimi içerisinde gençlere yönelik yeterli demokratik etkinlik sunulmaktadır,
- Üniversitelerde demokrasi ve demokratik değerlerle ilgili ders ve etkinliklerin sayısı artırılmalıdır,
- Üniversite eğitimi, üniversite gençliğini yeterince sosyalleştirememektedir,
- Üniversite gençliğinin demokratik değerleri içselleştirmesi toplumsal gelişme açısından önemlidir,
- Üniversite yılları, gençlerin demokratik değerleri içselleştirmesi açısından önemlidir.

4.1.5. Araştırmanın Sınırlılıkları

Araştırmanın sınırlılıkları Orta Doğu Teknik Üniversitesi ve Kırıkkale Üniversitesinde öğrenim gören 938 öğrenciyle sınırlıdır. Araştırma; Orta Doğu Teknik Üniversitesi'nden 4, Kırıkkale Üniversitesinden 5 fakültede toplam 938 üniversite öğrencisi ile sınırlıdır.

Tez çalışması dört bölümden oluşmaktadır. Tezin birinci bölümünde, “gençlik algısı” başlığı altında gençliğe ait genel tanımlar, gençliğin özellikleri, Türkiye’de gençlik gibi konular ele alınmıştır. Tezin ikinci bölümde; “demokrasi, demokratik değerler ve gençlik” başlığı altında gençlik ve demokratik değerler konularında ayrıntılı bilgiler verilmiştir. Üçüncü bölümde; “gençlik ve üniversite eğitimi” başlığı altında, üniversite eğitimi, fakültelerin özellikleri, demokrasiyle ilgili müfredat ve eğitim durumları, üniversite eğitimi ve gençlik arasındaki ilişki durumları ele alınmıştır. Tezin dördüncü bölümünde; Araştırmanın yöntemi, evren ve örnekleme, veri toplama tekniği, veri toplama süreci, verilerin analizi, üniversiteli gençlerin demokratik değer algı durumları, uygulama yapılan her iki üniversite arasında ki farklılıklar ya da benzerlikler ile ilgili araştırma bulguları ve yorumları paylaşılmıştır.

4.1.6. Araştırmanın Önemi

Çalışmamız teorik olarak; gençlik, üniversite eğitimi ve gençlerin demokratik değer algıları kavramları üzerinde genel bir değerlendirme ile başlamıştır. Son bölümde ise, Türkiye'nin farklı bölgelerindeki gençlere yapılacak olan anket verilerinin değerlendirilmesi ile gerçekleştirilecektir. Üniversite gençliğinin demokratik değer algısının tespitine yönelik hazırlanan bu tez Türkiye'de alanında ilk yapılan araştırma özelliğini taşımaktadır. Özellikle, iki farklı üniversitede öğrencilere uygulanan anket çalışması ile farklı nitelikteki üniversite modellerinin konuyla ilgili karşılaştırılması imkanı vermesinden dolayı da son derece önemlidir. Tez çalışması sonunda ortaya çıkacak veriler ve bulguların karar alıcıları yönlendirmesi ve uygulanacak politikalar üzerinde yol haritası olması beklenmektedir. Ayrıca, gençlere demokratik değer algısını olumlu yönde etkileyecek başta sivil toplum kuruluşlarının projeleri olmak üzere farklı yol ve yöntemleri de ele alması açısından son derece önemlidir.

4.1.7. Araştırmanın Problemleri

Gençlerin demokratik değer algı düzeyleri nedir, Kırıkkale Üniversitesi ve Orta Doğu Teknik Üniversitesi'nde eğitim gören gençlerin demokratik algı düzeyinde farklılıklar var mıdır, var ise bu farklılıklar nelerdir?

Alt Problemler

1. Gençliğin genel özellikleri nelerdir?
2. Gençliğin bireysel ve sosyal gelişimleri üzerinde demokratik değerlerin etkisi hangi düzeydedir?
3. Gençler demokratik değerlerin faydaları ya da etkisi konusunda yeterli bilgiye sahip midir?
4. Gençlerin demokratik değer algıları üzerinde okudukları üniversitelerin bir katkısı var mıdır?
5. Üniversite eğitiminde fakülteler arasında demokratik değerlerin kazandırılması ile ilgili farklılıklar var mıdır?
6. Üniversite eğitiminde fakültelerde demokratik değerlerle ilgili okutulan dersler ve etkinlikler yeterli midir?

7. Üniversite yıllarında gençlerin demokratik katılımına katkı sağlayacak farklı çalışmalar neler olabilir?
8. Gençlerin üniversite yıllarında sivil toplum kuruluşlarının faaliyetlerine katılımları ne orandadır?

4.1.8. Araştırmanın Evren ve Örnekleme

Araştırmanın evrenini, Kırıkkale Üniversitesi ve Orta Doğu Teknik Üniversitesi öğrencileri oluşturmaktadır. Araştırmanın örnekleme uygun örnekleme yöntemi ile seçilmiştir. Bu örneklemede araştırmanın katılımcıları gönüllülük esasına göre ve erişim kolaylığına göre belirlenir. Bu yöntem rastgele katılımın sağlanamadığı sosyal bilim araştırmalarında tercih edilmektedir. Uygun örnekleme yöntemi, samimi katılımın yüksek olmasından dolayı sosyal bilimlerde sıkça kullanılan bir yöntemdir. Araştırmanın örnekleme; 2014-2015 yılında Orta Doğu Teknik Üniversitesi ile Kırıkkale Üniversitesinin; Eğitim, Fen-edebiyat, Mühendislik ve İktisadi ve idari bilimler fakülteleri ile Kırıkkale Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nde öğrenim gören 9 fakültede 938 üniversite öğrencisidir. Araştırmanın uygulaması, iki üniversitede ilgili fakültelerde, farklı 3'er bölümde ders esnasında gerçekleştirilmiştir.

Tablo 13. Eğitim Gördüğünüz Fakülte Hangisidir?

	Üniversite					
	Kırıkkale Üniversitesi		Orta Doğu Teknik Üniversitesi		TOPLAM	
Fakülteler	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde
Fen-Edebiyat Fakültesi	105	11	103	11	208	22
Hukuk Fakültesi	102	11	0	0	102	11
İ.İ.B. FAKÜLTESİ	102	11	110	12	212	23
Mühendislik Fakültesi	102	11	109	12	211	23
Eğitim Fakültesi	105	11	100	11	205	22
Toplam	516	55	422	45	938	100

Tez çalışması kapsamında; 5 farklı fakültede öğrenim gören üniversite öğrencilerinin “Üniversite Eğitiminin Gençlerin Demokratik Değer Algıları Üzerine Etkisi”nin belirlenmesi hedeflenmiştir. Bu kapsamda; Fen-Edebiyat, Hukuk, İktisadi ve idari bilimler, Eğitim ve Mühendislik fakültelerinde toplam 938 öğrenciye anket uygulanmıştır. Orta Doğu Teknik Üniversitesi’nde Hukuk Fakültesinin olmaması nedeniyle 4 fakültede anket uygulanmış olup Kırıkkale Üniversitesi’nde Hukuk Fakültesi de dahil olmak üzere 5 farklı fakültede anket uygulaması gerçekleştirilmiştir. Hukuk Fakültesi öğrencileri ile ilgili fikir vermesi açısından Kırıkkale Üniversitesi Hukuk Fakültesi öğrencilerine anket çalışması yapılması uygun görülmüştür. Fakültedeki öğrenci sayılarının birbirine yakın olması nedeniyle her fakülteden 100-110 arası öğrenciye anket uygulaması gerçekleştirilmiştir. Anket çalışmasında cinsiyet dağılımının eşit olmasına önem verilmiştir.

Tablo 14. Üniversite Eğitiminin Hangi Aşamasındasınız?

	Üniversite					
	Kırıkkale Üniversitesi		Orta Doğu Teknik Üniversitesi		TOPLAM	
	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde
1.Sınıf	127	14	104	11	231	25
2.Sınıf	126	13	105	11	231	25
3.Sınıf	127	14	107	11	234	25
4.Sınıf	136	14	106	11	242	26
Toplam	516	55	422	45	938	100

Anket uygulamasında katılımcı öğrencilerin 1. Sınıftan 4. Sınıfa kadar eşit dağılımlı olmasına dikkat edilmiştir. Bu nedenle sınıflar arasındaki katılımcı sayıları birbirine yakındır. Ankete katılan 938 üniversite öğrencisi gencin; sayısal dağılımları her sınıftan toplam katılımcı sayısının 1/4’ü olacak şekilde olacak şekilde belirlendiği göze çarpmaktadır. Sınıflar arasında ki katılımcı sayılarının birbirine yakın olmaları ve tüm sınıflardan öğrencilerin olması, üniversite eğitimi sürecinde gençlerin

demokratik değer algı değişim durumlarının daha kolay anlaşılabilmesi amacını taşımaktadır. Katılımcı sayılarının Kırıkkale Üniversitesi'nde fazla olmasının nedeni Hukuk Fakültesi dahil 5 farklı fakültede anket yapılmasından dolayıdır.

4.1.9. Veri Toplama Aracı ve Özellikleri

Araştırmada hem nicel hem nitel veri toplama teknikleri kullanılmıştır. Öncelikle; konuyla ilgili literatür tarandıktan sonra ilgili kaynaklar ve çalışmalar incelenerek araştırmanın teorik çerçevesi oluşturulmaya çalışılmıştır. Daha sonra literatürden hareketle ilk ham metinler ve anket soruları oluşturulmuş, Tez konusu kapsamında, literatür taraması yapılarak elde edilen bilgilerden yararlanılarak, tezin il 3 bölümü olan literatür kısmı tamamlanmıştır. Tez izleme kurullarında üye Akademisyenlerin onayları ile birlikte 48 sorudan oluşan anket soru formu son şeklini almıştır. Kırıkkale Üniversitesi kanalıyla yapılan yazışmalar ile gereken izinler alınmıştır. Anket uygulaması kapsamında Orta Doğu Teknik Üniversitesi'nden etik onayı gerektiği için anketin geçerliliğine yönelik Orta Doğu Teknik Üniversitesi Uygulamalı Etik Araştırma Merkezin'den de "Etik Onayı" alınmıştır. Orta Doğu Teknik Üniversitesi Etik Araştırma Merkezi Başkan Vekili Prof. Dr. Canan SÜMER tarafından imzalanan "Etik Komite Onayı" belgesi tezin ekler bölümünde bulunmaktadır.

İlk pilot uygulamalar Kırıkkale Üniversite öğrencilerine uygulanmış, anket formunun eksiklikleri tamamlanarak uygulamalara geçilmiştir. Uygulamalar sonucunda elde edilen bulgular SPSS programı yardımıyla oluşturulan tablolarla analiz edilmiştir.

4.1.10. Veri Toplama Süreci

Tez ile ilgili veri toplama sürecinde öncelikli olarak literatür çalışması gerçekleştirilmiş, konuyla ilgili kaynaklar taranmış, ilgili tezler, makale ve yazılar incelenmiştir. Literatür taramasıyla elde edilen veriler ışığında anket formu hazırlanmış ve uygulanarak sonuçlar son bölümde analiz edilmiştir. Anket öncelikle Kırıkkale Üniversitesinde; Eğitim Fakültesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, İ.İ.B. Fakültesi, Mühendislik Fakültesi'nden toplam 516 lisans öğrencisine, 9 Şubat-27 Şubat 2015

tarhinde uygulanmıştır. Kırıkkale Üniversitesi'nde gerçekleştirilen uygulamanın ardından 6 Nisan-24 Nisan 2015 tarihleri arasında Orta Doğu Teknik Üniversitesi'nde; Eğitim Fakóltesi, Fen-Edebiyat Fakóltesi, İ.İ.B. Fakóltesi ve Mühendislik Fakóltesi olmak üzere 4 fakóltede 422 öğrenci üzerinde uygulanmıştır. Kırıkkale Üniversite'sinde 5 fakóltede uygulanan anket alışması, Orta Doğu Teknik Üniversitesi'nde Hukuk Fakóltesinin olmaması nedeniyle 4 fakóltede gerçekleştirilmiştir. şubat-Nisan arasında yaklaşık 3 ay süren anket uygulama aşamasından sonra Nisan ve Mayıs aylarında anket veri girişleri yapılarak SPSS programı ile yorumlanarak tez yazımı tamamlanmıştır. Anket uygulaması kapsamında her iki üniversiteden; 478 kadın, 460 erkek olmak üzere toplam 938 öğrenciye uygulama yapılmıştır.

4.1.11. Verilerin Analizi ve Değerlendirilmesi

Anketlerden elde edilen bilgiler SPSS'e yüklenmiş ve her bir soru için frekanslar alınarak değerlendirme yapılmıştır. Her bir soru farklı bir frekans tablosu altında değerlendirilmiştir. Değerlendirmeler, araştırmanın temel hareket noktası olan Orta Doğu Teknik Üniversitesi ve Kırıkkale Üniversitelerinde öğrenim gören 938 öğrencinin demokratik değer algıları bağlamında yapılmaya çalışılmıştır. Ayrıca ilgili değişkenler arasında çapraz ilişkileri görmek amacıyla çapraz tablolar üretilmiştir.

“Üniversiteli Gençlerin Demokratik Değer Algısı –Kırıkkale Üniversitesi ve Orta Doğu Teknik Üniversitesi Örneği-” ölçeğindeki maddelerin güvenilirliğini hesaplamak için iç tutarlılık katsayısı olan “Cronbach Alpha” hesaplanmıştır. “Gençlerin Üniversiteleri ve Üniversite İçindeki Demokratik Kazanımları ile İlgili Düşünceleri” ile “Gençlerin Demokratik Değerlerle İlgili Bireysel Görüşleri” olarak ele alınan 18 maddenin güvenilirliği $alpha=0,70$ olarak saptanmıştır. Bu değer ile de ölçeğin güvenilirliğinin yeterince yüksek olduğu anlaşılmıştır.

4.2. Alan Araştırması Bulguları

Bu bölümde; üniversiteli gençlerin demokratik değer algısı ve uygulama yapılan her iki üniversite arasındaki farklılıkların ortaya konulmasına yönelik Orta Doğu Teknik

Üniversitesi ve Kırıkkale Üniversitelerinde öğrenim gören 938 öğrencinin verdikleri cevapların SPSS programında istatistiksel analizleri yapılmıştır. Elde edilen bulgular, teorik bölümdeki bilgiler ışığında değerlendirilmiştir. Ulaşılan veriler ışığında gençlerin demokratik değer algı durumları, uygulama yapılan iki üniversitede öğrenim gören gençlerin algı düzeylerindeki farklılıklar ya da benzerlikler analiz edilmeye çalışılmıştır.

4.2.1. Araştırmanın Demografik Özellikleri

Çalışmanın bu bölümünde, araştırma grubumuzda bulunan her iki üniversiteden öğrencilerin anket verileri doğrultusunda elde edilmiş olan demografik özellikleri ortaya konulmaya çalışılacaktır. Bu bölümde elde edilen veriler, çapraz tabloların oluşturulması ve bulguların değerlendirilmesinde son derece önem arz etmektedir.

Tablo 15. Eğitim Gördüğünüz Üniversite Hangisidir?

	Sayı	Yüzde
Kırıkkale	516	55
Orta Doğu Teknik Üniversitesi	422	45
Toplam	938	100

Üniversiteli gençlerin demokratik değer algıları belirlenmeye çalışılırken ili farklı üniversitede öğrenim gören gençler üzerinde anket çalışması düzenlenmiştir. Tez kapsamında planlanan anket çalışması kapsamında; taşra üniversitelerini temsilen Kırıkkale Üniversitesi ve Büyükşehirlerdeki özellikle belli seviyedeki üniversiteleri temsilen de Orta Doğu Teknik Üniversitesi'nde lisans öğrencilerine yönelik uygulama yapılması planlanmıştır. Bu doğrultuda Kırıkkale Üniversitesi'nde 5 fakültede 516 öğrenciye, Orta Doğu Teknik Üniversitesi'nde 4 fakültede 422 öğrenciye yönelik anket uygulaması gerçekleştirilmiştir. Kırıkkale Üniversitesi'ndeki fakülte ve öğrenci sayının fazla olmasının nedeni Hukuk Fakültesinin bulunması ve orada da uygulama yapılmış olmasıdır.

Tablo 16. Katılımcıların Yaş Profili

	Üniversite					
	Kırıkkale Üniversitesi		Orta Doğu Teknik Üniversitesi		TOPLAM	
	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde
15-20 Arası	200	21	112	12	312	33
21-25 Arası	309	33	299	32	608	65
26-30 Arası	4	0,4	11	1	15	2
31-35 Arası	3	0,3	0	0	3	0
Toplam	516	55	422	45	938	100

Anket çalışması kapsamında Kırıkkale Üniversitesi ve Orta Doğu Teknik Üniversitesi'nden toplam 938 gence uygulama gerçekleştirilmiştir. Tablo 16'da, Ankete katılan öğrenciler 4 farklı yaş grubu içerisinde değerlendirilmiştir. Bu yaş grupları; 15-20 yaş arası, 21-25 yaş arası, 26-30 yaş arası ve 31-35 yaş arası olarak ayrılmıştır. Anket uygulamasına katılan gençlerin yaş grupları arasında en yüksek oran 21-25 yaş arası gençlerin bulunduğu yaklaşık % 65'lik orandır. Türkiye'de üniversite eğitimi alan gençlerin yaş aralıkları düşünüldüğünde bu oran ortalamalarla örtüşmektedir. Katılımcıların; % 33,3'üne karşılık gelen 312 öğrencinin 15-20 yaş arasında oldukları görülmektedir. Bu rakamların dışında sayıları azda olsa anket çalışmasına 25 yaş üstü gençlerin de katıldığı anlaşılmaktadır. Bu yaş sınırı aynı zamanda genel kabul gören gençlik yaş sınırları içerisinde bulunmaktadır. Katılımcıların yaş gruplarına bakıldığında her iki üniversite arasında belirgin farklılıkların olmadığı görülmektedir.

Tablo 17. Katılımcıların Cinsiyet Durumları

	Üniversite					
	Kırıkkale Üniversitesi		Orta Doğu Teknik Üniversitesi		TOPLAM	
Cinsiyet	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde
Kadın	261	28	217	23	478	51
Erkek	255	27	205	22	460	49
Toplam	516	55	422	45	938	100

Üniversiteli gençlerin demokratik değer algısının tespiti ile ilgili gerçekleştirilen anket çalışmasına Kırıkkale Üniversitesi ve Orta Doğu Teknik Üniversitesi’den katılan toplam 938 genç katılmıştır. Anket çalışması kapsamında katılımcıların cinsiyetlerinin eşit olması amaçlanmış olup planlama ona göre yapılmıştır. Ankete katılan 478 kişinin % 51 oranında kadın, 460 kişinin de % 49 oranında erkek oldukları görülmektedir. Tez çalışması kapsamında gerçekleştirilen ankete katılan üniversite öğrencilerinin cinsiyet dağılımlarının hedeflenen sayılarda ve oranlarda oldukları Tablo 14’den anlaşılmaktadır. Araştırma kapsamında anket yapılan; mühendislik fakültelerinde erkek öğrencilerin, Eğitim Fakültesi ve fen edebiyat fakültelerinde kız öğrencilerin sayıca ağırlıkta oldukları, hukuk ve i.i.b. fakültelerinde ise erkek ve kız öğrenci sayılarının birbirlerine yakın oldukları tespit edilmiştir. Erkek ve kız öğrenci sayısındaki bu değişkenlik uygulama esnasında birtakım zorluklara neden olmuş ve çalışmayı güçleştirmiştir.

Tablo 18. Nerede Doğdunuz?

	Üniversite					
	Kırıkkale Üniversitesi		Orta Doğu Teknik Üniversitesi		TOPLAM	
	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde
Büyükşehir	219	42	230	55	449	47,8
İl merkezi	137	27	82	19	219	23,3
İlçe/kasaba	125	24	97	23	222	23,7
Köy	35	7	13	3	48	5,1
Toplam	516	55	422	45	938	100

Bireylerin doğup büyüdüğü yerler, onların gelecekteki yaşantıları ve akademik başarıları üzerinde önemli etkiler gösterir. Tez çalışması kapsamında ankete katılan gençlerin yarısına yakınının “büyükşehirde” doğdukları görülmektedir. Bu oranı sırasıyla “il merkezinde” doğanlar ve “ilçede” doğanlar takip etmektedir. Yine katılımcılardan sadece % 5’inin köyde doğdukları anlaşılmaktadır. Tablo 15’de elde edilen veriler akademik başarı üzerinde bireylerin doğup büyüdüğü yerlerin önemli etkisi olduğunu ortaya koymaktadır. Büyükşehirlerde ya da il ve ilçe merkezlerinde doğup büyüyen gençlerin akademik açıdan başarılı olmalarının en önemli nedeni kaliteli eğitime erişebilirliklerinin daha kolay olması olarak belirtilebilir. Bu durum şehir merkezlerinde yaşayan gençlerin iyi eğitim alabilmelerinin neticesi olarak üniversiteyi daha kolay kazandıkları gerçeğini göz önüne sermiştir. Gençlerin Büyükşehirlerde doğup büyüme oranlarına bakıldığında Orta Doğu Teknik Üniversitesi’nde okuyan gençlerin Kırıkkale Üniversitesi’nde okuyanlara nazaran oransal olarak daha fazla olduğu görülmektedir. Yine köyde doğup büyüyenlerin oranlarına bakıldığında Orta Doğu Teknik Üniversitesi lehine bir sonuç görülmektedir. Elde edilen bulgular bireylerin akademik başarıları üzerinde doğup büyüdüğü yerlerin ve o yerlerin sahip oldukları imkanlarında etkili olduğunu ortaya koyuyor.

Tablo 19. Babanızın Eğitim Durumu Nedir?

	Sayı	Yüzde
Okur-yazar değil	8	0,9
İlköğretim mezunu	207	22,1
Ortaokul mezunu	147	15,7
Lise mezunu	228	24,3
Lisans mezunu	298	31,8
Lisansüstü mezunu	50	5,3
Toplam	938	100

Bireyler üzerinde ebeveynlerinin eğitim durumu önemli etkiler oluşturur. Anne-babaların iyi eğitim almış olmaları, onların çocuklarına karşı davranışlarında daha dikkatli ve eğitici olmalarına olanak sağlar. Anket çalışması kapsamında gençlere babalarının eğitim durumlarına yönelik bir soru yöneltilerek, babalarının eğitim durumlarının gençlerin akademik başarılarına etkileri olup olmadıklarının tespitine çalışılmıştır. Katılımcıların % 37'sinin babalarının lisans veya lisansüstü eğitim mezunu oldukları anlaşılmaktadır. Bu oran etkiyi göstermesi açısından oldukça önemli bir orandır. Bu verilerden hareketle iyi eğitim almış babaların çocuklarının akademik başarıları üzerinde pozitif etkide bulduklarını savunabiliriz. Ankete katılan gençlerden sadece % 0,9'luk kısmı olan 8'inin babasının da okuryazar olmadıkları anlaşılmıştır. Anne-babaların eğitim durumları onların çocuklarına karşı tutum ve davranışları üzerinde olumlu etkiler yapmakla birlikte, akademik başarılarının takibini yapmaları ve başarı konusunda olumlu destekler sağlamaları açısından oldukça önemlidir.

Tablo 20. Babaların Eğitim Durumu İle Öğrenim Görülen Üniversite Karşılaştırması

Okuduğunuz üniversite hangisidir?								
	Baba eğitim durumu							Toplam
		Okur yazar değil	İlköğretim mezunu	Ortaokul mezunu	Lise mezunu	Lisans mezunu	Lisansüstü mezunu	
Kırıkkale	Sayı	7	138	110	136	110	15	516
	Yüzde	1,4	26,7	21,3	26,4	21,3	2,9	100
Orta Doğu Teknik Üniversitesi	Sayı	1	69	37	92	188	35	422
	Yüzde	0,2	16,4	8,8	21,8	44,5	8,3	100

Anne-babaların eğitim durumları çocukların özellikle gençlerin akademik başarıları üzerinde önemli etkiye sahip olduğunu yukarıda vurgulamıştık. Anket çalışması kapsamında elde edilen bulgulardan olan gençlerin okudukları üniversite ile babalarının eğitim durumlarını karşılaştırdık. Bu karşılaştırma babaların eğitim durumlarının gençlerin akademik başarılarına etkisini ortaya koyma adına oldukça önemlidir. Ankete katılan ve Orta Doğu Teknik Üniversitesi'nde okuyan gençlerin yaklaşık % 53'ünün babası lisans ya da lisansüstü eğitim mezunu iken bu oranın Kırıkkale Üniversitesi öğrencilerinin babalarında yaklaşık % 24 olduğu görülmektedir. Tablo'da görülen bu rakamlardan hareketle, anne-babaların eğitim düzeyleri çocukların akademik başarıları üzerinde önemli etkiler oluşturduğu savımızın doğrulandığını söyleyebilmek mümkün görünmektedir. Ancak çocukların hayatında en az babası kadar önemli olduğunu savunduğumuz annelerin eğitim seviyelerine de bakmak bu noktada bir fikir verecektir. Türkiye'de son yıllarda eğitim düzeyinin artması gelecek nesiller adına ümit verici görünmektedir. Toplumların en önemli sermayesi olan çocukların ve gençlerin eğitimleri öncelikle ailelerinde başlar. Anne-babaların eğitim düzeyleri arttıkça çocuklarına karşı ilgi ve davranışlarında o oranda pozitif gelişmeler olacaktır. İlgi gören ve sevgiyle büyüyen gençlerin akademik gelişimleri de aynı oranda artacaktır. Elde edilen sonuçlar eğitilmiş babaların çocukların eğitimine ve aldığı eğitimin niteliğine önem verdiklerini göstermektedir. Babaların ya da annelerin eğitim düzeylerinin yüksek olmasının çocukların akademik başarıları üzerinde etkili olmasının bir başka nedeni de, ilköğretim dönemlerinden itibaren çocuklarına bilinçli bir şekilde sağladıkları akademik destek de olabilir. Çocukların ders çalışırken ya da ödev yaparken ihtiyaç

duydıkları teknik desteği sağlayabilecek aileler çocuklarının derslerinde onlara yardımcı olabilirler.

Tablo 21. Annenizin Eğitim Durumu Nedir?

	Sayı	Yüzde
Okur-yazar değil	33	3,5
İlköğretim mezunu	369	39,4
Ortaokul mezunu	132	14,1
Lise mezunu	219	23,4
Lisans mezunu	159	17
Lisansüstü mezunu	25	2,7
Toplam	937	100

Babaların eğitim durumlarında olduğu gibi bireylerin akademik başarıları hatta sosyal uyumları üzerinde annelerinin eğitim düzeyleri de son derece etkilidir. Bireyler doğumlarından itibaren özellikle okul öncesi dönemde sürekli anneleri ile birlikte olurlar ve ilk eğitimlerini annelerinden alırlar. Annelerin eğitim durumları onların çocuklarına verecekleri eğitim ve terbiyenin de en önemli referansı olacaktır. Anneler bireyler ilk ve temel eğitimleri açısından babalardan daha kritik bir role sahiptir. Türkiye’de geleneksel yaklaşımlardan dolayı son yıllara kadar kız çocuklarının yeterli düzeyde eğitim alamaması, onların oynadıkları annelik rolleri üzerinde olumsuz etkiler oluşturmuştur. Anket çalışması kapsamında sorulan annelerin eğitim durumlarını tespit etmeye yönelik soruya katılımcıların verdikleri cevaplar yukarıda ki nedenleri ortaya koyma adına son derece önemlidir. Gençlerin göstermiş oldukları akademik başarı ve üniversiteyi kazanma durumu üzerinde annelerin eğitim durumları önemli bir etkiye sahiptir. Ankete katılan üniversiteli gençlerin yarısına yakınının (% 43,1) annesinin lise ve üzeri okullardan mezun olduğu görülmektedir. Bu oran, gençlerin annelerinin yaş durumlarının 40-50 arası olma ihtimali göz önüne alındığında oldukça yüksektir. 2013 yılı TÜİK verileri incelendiğinde Türkiye genelinde kadınların lise ve üzerinde okul mezunu oranlarının % 12 civarında olduğu görülmektedir (kadininstasusu.gov.tr). Anket

sonuçlarından elde edilen bulgular göz önüne alındığında üniversiteli gençlerin annelerinin eğitim düzeyleri oldukça yüksektir. Bu veriler gençlerin akademik başarıları üzerinde annelerinin eğitim durumlarının etkisini açıkça ortaya koymaktadır. Buna karşılık, Babaların eğitim durumları ile kıyaslandığında annelerin eğitim durumlarının oldukça düşük olduğu görülmektedir. Tüm bu göstergeler Türkiye’de eğitime erişim konusunda kadınların erkeklere oranla oldukça dezavantajlı oldukları gerçeğini göz önüne sermektedir.

Tablo 22. Annelerin Eğitim Durumu İle Öğrenim Görülen Üniversite Karşılaştırması

Okuduğunuz üniversite hangisidir?								
	Anne eğitim durumu							
		Okur yazar değil	İlköğretim mezunu	Ortaokul mezunu	Lise mezunu	Lisans mezun	Lisans üstü mezun	Toplam
Kırıkkale	Sayı	26	256	95	93	41	4	515
	Yüzde	5	49,7	18,4	18,1	8	0,8	100
Orta Doğu Teknik Üniversitesi	Sayı	7	113	37	126	118	21	422
	Yüzde	1,7	26,8	8,8	29,9	28	5	100

Tablo 21’de ankete katılan tüm gençlerin annelerinin eğitim durumları verilmiştir. Tablo 22’de ise annelerin eğitim durumları ile katılımcıların okudukları üniversiteler arasındaki ilişki ortaya konulmuştur. Elde edilen bulgular, annelerin eğitimlerinin gençlerin eğitim düzeylerini arttırdığını göz önüne sermesi açısından son derece önemlidir. Tablo’da ki verilere bakıldığında; Orta Doğu Teknik Üniversitesi’nde eğitim gören gençlerin % 33’ünün annesi lisans ve lisansüstü mezunu iken bu oranın Kırıkkale Üniversitesi’ndeki annelerde % 8,8 olduğu görülmektedir. Her iki üniversite arasında önemli farklılıkların olduğu ortadadır. Bu tablodaki veriler de, anne-babaların eğitim düzeylerinin yüksek olmasının çocukların akademik başarıları üzerinde olumlu yönde etkili olduğu yönündeki savı destekler mahiyettedir. Tüm bu değerlendirmeler ışığında gençlerin vizyonları üzerinde bu derece önemli olan anne baba eğitiminin ne derece önemli olduğuna bir kez daha vurgu yapalım. Bu veriler; eğitim planlamalarının uzun süreli planlanması ve uygulanması gerekliliğini ortaya koymasına adına oldukça önemli. Toplumda bir dönemin eğitim olarak ihmal edilmesi

birkaç nesli doğrudan etkilemesi açısından da dikkat edilmesi gereken önemli bir husus olarak değerlendirilebilir.

Tablo 23. Ailenizin Aylık Geliri Nedir?

	Üniversite					
	Kırıkkale Üniversitesi		Orta Doğu Teknik Üniversitesi		TOPLAM	
	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde
750 TL'den az	27	3	4	0	31	3,3
751 - 1500 TL Arası	158	17	56	6	214	22,8
1501 - 2500 TL Arası	139	15	92	10	231	24,7
2501 - 3000 TL Arası	86	9	85	9	171	18,2
3001 - 5000 TL Arası	70	7	108	12	178	19
5001 TL ve üzeri	36	4	77	8	113	12
Toplam	516	55	422	45	938	100

Ankete katılan gençlerin ailelerinin aylık gelirlerine yönelik verilen cevaplara ait veriler Tablo 23'de bulunmaktadır. Ankete katılan gençlerin; yarısına yakınının aile gelir durumunun aylık 750-2500 TL arasında olduğu görülmektedir. TÜİK'in 2013 yılı Türkiye geneli hane halkı kullanılabilir gelir ortalamasının 13.250 TL olduğu görülmektedir (TÜİK, 2015). Bu rakam aylık 1.100 TL ortalamaya denk gelmektedir. Tablo 23'deki sayılar; ankete katılan gençlerin ailelerinin gelir durumlarının Türkiye ortalamasının üzerinde olduğunu göstermektedir. Ankete katılan gençlerin ailelerinin ortalamaları 2500 TL civarındadır. Bu rakamlar analiz edildiğinde, ailelerin maddi olanaklarının iyi olması çocukların akademik başarılarının üzerinde olumlu etkiler yaptığı gerçeğini ortaya çıkarmaktadır. Maddi durumları iyi olan aileler çocuklarına daha nitelikli eğitim imkanları sunabilmekte ve çocuklarının başarılı olabilmeleri adına imkanlarını değerlendirebilmektedirler. Bunun yansıması olarak da ailelerin maddi durumları iyileştikçe çocuklarının

akademik başarı durumları doğru orantılı olarak değişir. Ailelerin gelir durumlarının iyi olması, aile içi iletişim üzerinde de önemli katkılar sağdığı bir gerçektir. Aile içi iletişim kuvvetli olduğunda, çocuklarda kendilerine daha özgür bir ortam bulur ve kendilerini kolaylıkla gerçekleştirebilirler. Bu durum akademik olarak başarılı, ihtiyaçları karşılanmış, kendini özgürce ifade edebilen gençlerin ortaya çıkmasına olanak sağlayabilir.

Tablo 24. Eğitiminizi Hangi Aşamaya Kadar Devam Ettirmek İstiyorsunuz?

	Üniversite					
	Kırıkkale Üniversitesi		Orta Doğu Teknik Üniversitesi		TOPLAM	
	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde
Lisans	215	42	80	19	295	31,4
Yüksek Lisans	158	31	188	45	346	36,9
Doktora	143	28	154	36	297	31,7
Toplam	516	55	422	45	938	100

Araştırmaya katılan 938 üniversite öğrencisi gencin eğitimlerini hangi aşamaya kadar devam ettirmeyi düşündükleri veriler Tablo 24’de verilmiştir. Üniversite eğitimi alan gençlerin yaklaşık % 70’inin lisans eğitiminden sonra yüksek lisans ve doktora eğitimi almayı planladıkları görülmektedir. Lisans eğitiminden sonra eğitimlerine devam etmek istemeyenlerin oranı oldukça yüksektir. Katılımcıların önemli bir bölümü olan % 31,4’lük kitlenin bu düşüncelerinin nedenleri ayrıntılı bir şekilde incelenmelidir. Günümüzde gençler iş hayatına atıldıklarında bile yüksek lisans doktora yapma eğiliminde bulunurlar. Eğitim olanaklarının artması ve yeni üniversitelerin açılmasıyla birlikte lisansüstü eğitim alabilme olanakları da bir hayli artmış durumdadır. Buna karşılık lisans eğitiminden sonra devam etmek istemeyenlerin oranının bu denli yüksek olması dikkat çekici bir durumdur. Orta Doğu Teknik Üniversitesi’nde eğitim gören gençlerin, Kırıkkale Üniversitesi’nde eğitim görenlere oranla daha fazla, akademik kariyerlerini düşünmesinin

nedenlerinden bazıları şu şekilde sıralanabilir. ODTÜ'deki gençlerin ailelerinin maddi durumlarının iyi olması gerek gençleri maddi olarak desteklemeye devam edebilmesi gerekse onlardan herhangi bir beklenti içerisinde olmamaları gerçeğini ortaya çıkarmaktadır. Bunun yanı sıra ailelerinin eğitim düzeylerinin yüksek olması da gençleri bu konuda motive etmektedir.

4.2.2. Araştırma Grubundaki Gençlerin Sosyal Hayat İle ilgili Düşünceleri

Bu bölümde araştırma grubunda bulunan gençlerin; aile fertleri, sosyal hayatlarındaki kişiler ve sosyal iletişim ağları ile ilgili düşünceleri ortaya konulmaya çalışılacaktır. Gençlerin bu özelliklerinin bilinmesi demokratik değerlerin yansımalarını tespit edebilme adına son derece önemlidir. demokratik değerlerin gençler üzerinde çok farklı etki alanları oluşturdukları bir gerçektir. Özellikle gençlerin bireysel ve toplumsal davranışları üzerinde sahip oldukları demokratik değerler oldukça etkilidirler.

Tablo 25. Anne-Baba ve Kardeşlerinizle İlişkilerinizi Nasıl Açıklarsınız?

	Üniversite					
	Kırıkkale Üniversitesi		Orta Doğu Teknik Üniversitesi		TOPLAM	
	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde
Çok iyi	342	66	223	53	565	60,2
İyi	155	30	171	41	326	34,8
Kararsızım	13	3	19	5	32	3,4
İyi değil	4	1	8	2	12	1,3
Çok kötü	2	0,4	1	0,2	3	0,3
Toplam	516	100	422	100	938	100

Bireylerin aile bireyleri ile olan ilişkilerinin durumu onların sosyal uyumlarını da göstermesi adına önemli bir kriterdir. Aile fertleriyle iyi ilişkileri olan gençlerin sosyal uyumlarında da herhangi bir sorun beklenmemektedir. Aile içi ilişkilerin iyi olduğu ailelerde demokratik ortamların olduğu ve herkesin düşüncesini özgürce ifade edebildiği anlaşılmaktadır. Ankete katılan gençlerin tamamına yakını aile bireyleri ile olan ilişkilerini “çok iyi ve iyi şekillerinde tanımlamışlardır. Bu veriler üniversiteyi kazanan ya da üniversite eğitimi alan gençlerin aile ilişkilerinin de iyi olduğunu ortaya koymaktadır.

Aile içi iletişimin iyi olmasının çocuklardaki akademik başarı üzerinde olumlu etkilerinin olduğunu ortaya koyan oldukça fazla sayıda çalışmanın olduğu bilinmektedir. Çocukluk dönemlerinden itibaren özellikle anne-babaların çocuklarına nitelikli zaman ayırmaları, onların gelecekte akademik olarak daha başarılı bireyler haline gelebilecekleri varsayımını ortaya çıkarmaktadır (Bowbly, 1982: 72). Korat da, anne-baba ile çocuk arasındaki sağlıklı iletişimin önemini vurgulamaktadır. Korat’a göre; özellikle annelerin çocuklarla doğumdan itibaren sağlıklı iletişim kurmaları çocukların sağlıklı sosyalleşmeleri ve iyi bir akademik başarı elde etmeleri açısından önemli katkılar sağlamaktadır (Korat, 2009: 30-35). Araştırma verilerimiz de bu çalışmalarını destekler mahiyettedir.

Tablo 26. Sosyal Çevre ve Arkadaşlarınızla İlişkilerinizi Nasıl Açıklarsınız?

	Sayı	Yüzde
Çok iyi	394	42
İyi	478	51
Kararsızım	47	5
İyi değil	15	1,6
Çok kötü	4	0,4
Toplam	938	100

Ankete katılan gençlerin tamamına yakını aile fertleriyle olduğu gibi sosyal çevre ve arkadaşlarıyla ilişkileri konusunda da “çok iyi ve iyi” cevaplarını vermişlerdir. Tablo

26'daki verilere bakıldığında eğitim seviyesi ve alınan eğitimlerin gençlerin davranışları ve sosyal uyumları üzerinde de etki oluşturabileceği sonucunu ortaya koyabilir. Bu veriler; üniversiteli gençlerin hayata daha olumlu baktıkları, uzlaşmacı ve seven olduklarının bir göstergesi olarak değerlendirilebilir. Bunu da gelecek için daha demokratik ve hoşgörülü bir dünyanın müjdesi olarak değerlendirmek mümkün.

Tablo 27. Sosyal Olaylara Karşı Tavrınız Nasıldır?

	Sayı	Yüzde
İlgilenmem	84	9
İlgilenirim	434	46,3
Tespitler yapar ve yorumlamaya çalışırım	414	44,1
Toplam	932	100

Anket çalışması kapsamında gençlere yöneltilen “sosyal olaylara karşı ilgi durumlarına” yönelik soruya, gençlerin tamamına yakını ilgilenirim ve tespitler yapar çözümler üretmeye çalışırım şeklinde cevaplar vermişlerdir. Tablo 27'deki veriler, üniversite eğitiminin gençler üzerinde sosyal olaylara karşı ilgilenme ve tavır alma yeteneği geliştirdiğini ortaya koyması açısından önemlidir. Bu veriler; gençlerin sosyal olaylara ilgisiz kalmadıklarını ve çözüm üretmek için gayretli olduklarını ortaya koyması açısından son derece anlamlıdır.

Tablo 28. Katılımcıların Cinsiyet Durumları İle Sosyal Olaylara Karşı Tavrılarının Karşılaştırılması

Sosyal olaylara karşı tavrınız nasıldır?			
		Cinsiyet	
		Kadın	Erkek
İlgilenmem	Sayı	35	49
	Yüzde	7,4	10,8
İlgilenirim	Sayı	232	202
	Yüzde	48,6	43,9
Tespitler yapar ve yorumlamaya çalışırım	Sayı	210	204
	Yüzde	44	44,3
	Toplam Yüzde	100	99,9

Tablo 28’de, ankete katılan gençlerin cinsiyetleri ile sosyal olaylara karşı tavırları arasındaki bağlantıya ilişkin sayısal veriler yer almaktadır. Ankete katılan kadınların yaklaşık % 49’sı sosyal olaylarla ilgilenirim şeklinde cevap verirken, erkeklerde bu oran yaklaşık % 44’dür. Bu orana bakıldığında, kadınların erkeklere oranla sosyal olaylarla daha fazla ilgileniyor gerçeği ortaya çıkmaktadır. Buna karşılık, soruya tespitler yapar ve yorumlamaya çalışırım şeklinde erkeklerin % 44 civarı, kadınların ise % 44 oranında evet dedikleri görülmektedir. Bu veriler çok fazla olmasa da, erkeklerin kadınlara oranla sosyal olaylarda daha fazla inisiyatif alma eğilimine sahip olduklarını ortaya koymaktadır. Bu veriler toplumumuzda var olan cinsiyet gerçekleri ile de benzerlikler gösteriyor. Toplumumuzda kadınlar eğitim almalarına karşın kadınlık ve özellikle annelik rollerinden dolayı belli oranlarda toplumsallaşabilirler. Bunun yansıması olarak da toplumsal olaylara karşı erkeklere nazaran daha az ilgilidirler.

Tablo 29. Katılımcıların Cinsiyet Durumları İle Sosyal Olaylara Karşı Tavırlarının Karşılaştırılması

Sosyal olaylara karşı tavrınız nasıldır?			
		Üniversite	
		Kırıkkale Üniversitesi	Orta Doğu Teknik Üniversitesi
İlgilenmem	Sayı	52	32
	Yüzde	10,1	7,6
İlgilenirim	Sayı	240	194
	Yüzde	46,5	46
Tespitler yapar ve yorumlamaya çalışırım	Sayı	221	193
	Yüzde	42,8	45,7
Toplam Yüzde		99,4	99,3

Tablo’da anket uygulaması yapılan üniversiteler ile gençlerin sosyal olaylara karşı gösterdikleri tavır durumları ortaya konulmuştur. Tablo’daki verilere bakıldığında her iki üniversiteden gençlerin tüm maddelere birbirine yakın cevaplar verdikleri görülmektedir. Ankete katılan gençlerin yaklaşık yarısı üniversite fark etmeksizin soruya “ilgilenirim” şeklinde cevap vermişlerdir. Tespitler yaparım ve yorumlamaya

çalışırım maddesine evet diyen gençler arasında Orta Doğu Teknik Üniversitesi'nde okuma oranı yaklaşık % 46 iken bu oran Kırıkkale Üniversitesi için % 43 civarındadır. Buradan hareketle Orta Doğu Teknik Üniversitesi'nde okuyan gençler Kırıkkale Üniversitesi öğrencilerine nazaran sosyal olaylara nispeten daha mücadeleciler yaklaşmaktadırlar diyebiliriz. Her iki üniversitede okuyan öğrencilerin sosyal olaylara karşı ilgi durumları oldukça iyi durumdadır. Bu da gençlerin sosyal olaylara karşı ilgili olduğunu, dolayısı ile de gelecek için son derece istendik yönde bir gelişme olarak değerlendirilmelidir diye düşünüyoruz. Orta Doğu Teknik Üniversitesi gibi sosyal olaylara karşı tepkilerini sürekli ortaya koyan bir üniversitenin verilerine yakın oranlarda sosyal olaylara yönelik Kırıkkale Üniversitesi öğrencilerinin de aynı cevapları vermesi oldukça önemlidir. Tezin ekler bölümünde yer alan ANOVA testi sonuçlarının yer aldığı tabloya bakıldığında öğrencilerin eğitim gördükleri fakültelerin, onların “sosyal olaylara karşı tavırları üzerinde belirgin bir etkiye sahip olmadığı ve fakülteler arasında farklılıkların bulunmadığı göze çarpmaktadır. Elde edilen veriler, fakülteler ile öğrencilerin “sosyal ilişkilere karşı tavır durumlarının 0,05’in üzerinde bir oran olduğunu göstermektedir. Katılımcıların sınıf düzeylerinin de katılımcıların “sosyal olaylara karşı tavırları” üzerinde belirgin bir farklılık oluşturmadığını göstermektedir. ANOVA tablosundaki veriler bu ilişkinin de 0,169 olduğunu ortaya koymaktadır. Günümüzde sosyal medyanın yaygın kullanılması özellikle gençlerin sosyal olaylara karşı olan ilgisini ve onlar üzerinde düşünme kabiliyetini de geliştirmiştir. Anket yapılan üniversite, fakülte ve sınıflar arasında belirgin bir farklılığın olmama nedeni de sosyal medyanın ve iletişim araçlarının gençler tarafından yaygın kullanılması olarak gösterilebilir.

Tablo 30. Görüşlerinizi Hangi Ortamlarda Daha Rahat İfade Edebilirsiniz?

	Sayı	Yüzde
Aile ortamında	199	21,5
Arkadaş ortamında	387	40,1
Sosyal Medyada	38	0,7
Her yerde	355	37,3
Hiçbir yerde	23	0,4
Toplam	1002	100

Ankete katılan üniversite öğrencisi gençlere “görüşlerini hangi ortamlarda daha rahat ifade edebildiklerine” yönelik sorulan soruya verilen cevaplar Tablo 29’da görülmektedir. Tablo 30’a göre soruya; katılımcıların yarısına yakını “arkadaş ortamında”, % 40’a yakın oranda da “her yerde”, cevaplarını verdikleri görülmektedir. Tablo 30’da, üniversite eğitimi alan gençlerin görüşlerini ifade edebilme konusunda genelde sorun yaşamadıkları görülmektedir. Bu da son derece sevindirici olarak değerlendirilmelidir. İnsanlar görüşlerini ne derece iyi ifade edebilirlerse o oranda iletişimlerinin iyi olacağı gözden kaçırılmamalıdır. Toplumsal huzur ve kişiler arası ilişkilerin sağlıklı işlemesi açısından bireylerin kendini ifade edebilecekleri iletişim beceri ve kanallarının açık olması son derece önemlidir.

Tablo’daki ilginç verilerden bir tanesi, gençlerin sadece % 0,7 ile 38’inin görüşlerini sosyal medya üzerinden rahat ifade edebildiklerini belirtmeleridir. Bu veriler sosyal medyanın gençler arasındaki kullanılma amacını ortaya koyması açısından önemlidir. Gençlerin görüşlerini sosyal medya üzerinden ortaya koymama nedenleri de daha ayrıntılı bir şekilde incelenmelidir.

Tablo 31. Hayatınızdan Ne Derece Memnunsunuz?

	Sayı	Yüzde
Çok memnunum	129	13,8
Memnunum	573	61,2
Kararsızım	150	16
Memnun Değilim	60	6,4
Hiç memnun değilim	24	2,6
Toplam	937	100

Tez çalışması kapsamında gerçekleştirilen anket çalışmasında katılımcı gençlere “hayatlarından ne kadar memnun oldukları” sorusu yönlendirilmiştir. Gençlerin soruya verdikleri cevaplarla ilgili sayısal değerler Tablo 31’de verilmiştir. Ankete katılan gençlerin yarısından fazlasının önemli bir oranla sorulan soruya “memnunum” şeklinde cevap verdikleri görülmüyor. Soruya “çok memnunum”

şeklinde cevap verenlerin oranlarıyla birlikte katılımcıların % 75’lik önemli bir kısmının hayatlarından memnun oldukları sonucunun ortaya çıktığını görmekteyiz. Soruya, “memnun değilim” ve “hiç memnun değilim” cevaplarını veren gençlerin oranlarının da % 9 olduğu görmekteyiz. Elde edilen bulgular paralelinde üniversiteli gençlerin hayattan memnuniyet düzeylerinin oldukça yüksek olduğu sonucuna varabiliriz. Üniversite eğitiminin gençleri eğitim konusunda geliştirmesinin yanı sıra hayata karşı motivasyonu üzerinde de olumlu katkılar sunduğu kanaatine de ulaşabiliriz.

4.2.3. Gençlerin Yazılı Basın ve Sosyal Medya Kullanımları

Bu bölümde; gençlerin sosyal hayata katılımını ölçmek amacı ile yazılı basın ve sosyal medyayı ne kadar takip ettiklerini ortaya koymak için sormuş olduğumuz sorulara verilen cevapların değerlendirilmesi yapılacaktır. Günümüzde kitle iletişim imkanlarının artması, bireylerin özellikle gençlerin değişimleri bu kanallar üzerinden kolaylıkla takip etmesi imkanını ortaya çıkarmış durumda.

Tablo 32. Siyasal ve Sosyal Görüşlerinizi Hangi Sosyal Medya Kanalı Üzerinden Paylaşıyorsunuz?

	Sayı	Yüzde
Twitter	304	28,2
Facebook	440	40,8
LinkedIn	9	0,9
Hiçbiri	324	30,1
Toplam	1077	100

Tablo 32’de, ankete katılan gençlerin siyasal ve sosyal görüşlerini paylaştıkları sosyal medya ile ilgili verdikleri cevaplar görülmektedir. Tablo’ya göre ankete katılan gençlerin; yarısına yakınının facebook, yaklaşık % 30’unun twitter kullandıkları anlaşılıyor. Tablo’daki verilerden ilginç olanı ise katılımcı gençlerin önemli bir kısmı % 30’dan biraz fazla oranla, “siyasal ve sosyal görüşlerini hiçbir sosyal medya aracı üzerinden paylaşmadıkları” cevabını verdiklerini belirtmişlerdir. Özellikle, bu oran gençlerin sosyal medya kullanım amaçlarını da ortaya koymaktadır. Başka bir yaklaşımla gençler, siyasal ve sosyal görüşlerini paylaşmak

için sosyal medyayı çok güvenli ya da gerekli görmüyor, herhangi bir sıkıntı yaşamalarına sebep olabilecek kanallar olarak değerlendiriyorlar. Gençlerin bu tutumları üzerinde, paylaşımlarından dolayı gelecekte yaşayacakları bir takım sorunların etkili olduğu sonucuna varılabilir.

Türkiye, çok uzun yıllar düşüncelerin sorgulandığı, ifade özgürlüğünün çok da iyi düzeyde olmadığı oldukça kötü süreçlerden geçmiştir. Bu nedenle bireyler düşüncelerini özellikle sosyal medya gibi takibi kolay mecralarda ifade etmeye çekinmektedirler. Türkiye’de sosyal medya genel olarak günlük davranışların ifşası ile fikir içermeyen paylaşımların mecrası olarak kullanılmaktadır. Buna karşılık sosyal medyayı bilinçli kullananların sayıları ve sosyal medya kullanımında nitelik durumunda her geçen gün gelişmeler gözlenmektedir. Özellikle, sosyal medyanın sosyal olaylar üzerinde ki etkileri görülmeye devam edildikçe bu durum çok farklı noktalara ulaşacaktır. Sosyal medya bireylerin tüm dünyada ki gelişmeleri anlık öğrenme imkanı sağlarken, bilginin güvenilirliği konusunda birtakım sorunlar barındırmaktadır.

Tablo 33. Hangi Periyotlarda Gazete Okursunuz?

	Sayı	Yüzde
Her gün	224	23,9
İki günde bir	88	9,4
Haftada 1-2 defa	182	19,4
Bazen	371	39,6
Hiç okumam	72	7,6
Toplam	937	100

Tez çalışması kapsamında gerçekleştirilen anket uygulaması ile üniversite öğrencisi gençlere “hangi periyotlarda gazete okuduklarına” dair bir soru sorulmuş ve alınan cevaplara ait sayısal veriler Tablo 33’de verilmiştir. Ankete katılan gençlerin yaklaşık % 24’lük kısmının “her gün” gazete okuduklarını görmekteyiz. Ankete katılan gençlerin yaklaşık yarısının gazete okuma sıklıklarının “bazen ya da hiç okumam” düzeyinde olması son derece sorunlu bir durum olarak görülmelidir. Katılımcıların üniversiteli olması toplumun okuma alışkanlıklarının da bulunduğu

seviyeyi göstermesi açısından da oldukça önemlidir. Verilen cevaplar incelendiğinde, üniversite öğrencisi gençlerin düzenli gazete okuma alışkanlıklarının olmadığı görülmektedir. Üniversiteli gençlerin gerek kendi gelişimleri gerekse ileride topluma sunacakları katkılar düşünüldüğünde başta gazete olmak üzere okuma alışkanlığı kazanmaları son derece önemlidir. Bu gençler, gelecekte topluma yön ve şekil verecek oldukları için, onların bilgi ve aktüel birikimleri toplumun gelişimi açısından önemli etkiler gösterebilir. Bu nedenle gençlerin başta gazete olmak üzere kitap okuma alışkanlığı kazanmaları önemli görülmektedir. Gençlerin okuma düzeylerinde ki bu sorun genel olarak ailelerin okuma alışkanlıklarının olmamasından da kaynaklanmaktadır. Okuma alışkanlığı küçük yaşlarda kazanılacak önemli bir alışkanlıktır. Burada anne-babalara da önemli görevlerin düştüğü ortadadır. Bireyler okuma alışkanlıklarını aile ortamlarında kazanırlar. Okuyan anne-babanın varlığı çocukların okuma alışkanlıkları kazanmaları üzerinde olumlu tesirler ortaya çıkaracaktır.

Tablo 34. Katılımcıların Cinsiyet Durumları İle Gazete Okuma Periyotlarının Karşılaştırılması

Hangi periyotlarla gazete okursunuz?			
		Cinsiyet	
		Kadın	Erkek
Her gün	Sayı	101	123
	Yüzde	21,1	26,8
İki günde bir	Sayı	43	45
	Yüzde	9	9,8
Haftada 1-2 defa	Sayı	100	82
	Yüzde	20,9	17,9
Bazen	Sayı	204	167
	Yüzde	42,7	36,4
Hiç okumam	Sayı	30	41
	Yüzde	6,3	8,9
Toplam Yüzde		100	99,8

Tablo'da katılımcı gençlerin cinsiyet durumları ile gazete okuma alışkanlıklarını gösteren veriler yer almaktadır. Tablo'ya göre, erkek öğrencilerin yaklaşık % 27'sinin her gün gazete okuduklarını görmekteyiz. Yapılan T-test hesapları sonucunda katılımcı gençlerin cinsiyetleri ile gazete okuma periyotları arasında

belirgin bir farklılığın olmadığı ortaya çıkmıştır (Bknz. Tablo 90). Kadın ve erkekler arasında gazete okuma sıklığı konusunda belirgin farklılığın olmaması, kadınların üniversite eğitimiyle birlikte geleneksel kadın profilinden çıkması, sosyal olaylara karşı daha ilgili bir hale gelmesi olarak gösterilebilir. Geleneksel kadın profilinde ise bunun aksine durumlar görülmektedir. Kadınlar zamanla, aile içerisindeki rollerine yoğunlaşan, sosyal olaylara karşı ilgili olmayan, medyayı takip etmeyen bir duruma gelmektedirler.

Tablo 35. Katılımcıların Okudukları Üniversiteleri İle Gazete Okuma Periyotlarının Karşılaştırılması

Hangi periyotlarla gazete okursunuz?			
		Üniversite	
		Kırıkkale Üniversitesi	Orta Doğu Teknik Üniversitesi
Hergün	Sayı	87	137
	Yüzde	16,8	32,5
İki günde bir	Sayı	40	48
	Yüzde	7,8	11,4
Haftada 1-2 defa	Sayı	102	80
	Yüzde	19,7	19
Bazen	Sayı	248	123
	Yüzde	48,1	29,2
Hiç okumam	Sayı	39	32
	Yüzde	7,6	7,6
Toplam Yüzde		100	99,7

Tablo’da, ankete katılan gençlerin üniversiteleri ile gazete okuma alışkanlıkları arasındaki ilişkiyi ortaya koyan veriler bulunmaktadır. Orta Doğu Teknik Üniversitesi’nde öğrenim gören gençlerin, yaklaşık % 33 oranında “her gün” gazete okuduklarını belirtirken Kırıkkale Üniversitesi’nde öğrenim gören gençlerin de yaklaşık % 17 oranında “her gün” gazete okuduklarını görüyoruz. Tablo’daki veriler incelendiğinde Orta Doğu Teknik Üniversitesi’nde öğrenim gören gençlerin gazete okuma alışkanlıklarının Kırıkkale Üniversitesi’nde öğrenim gören gençlere nazaran daha yüksek olduğu dikkatimizi çekiyor. “Bazen” ve “hiç okumam” verilerini incelediğimizde; Kırıkkale Üniversitesi’ndeki gençlerin yarısından fazlasının, Orta

Doğu Teknik Üniversitesi'ndeki gençlerin ise yaklaşık % 37'sinin bu şekilde cevaplar verdiklerini görmekteyiz. Orta Doğu Teknik Üniversitesi'ndeki gençlerin, Kırıkkale Üniversitesi'ndeki gençlere oranla düzenli gazete okuma adına daha iyi durumda olduklarını görüyoruz. Gazete okuma alışkanlığı bireyleri güncel politikaların içerisine çekmesi ve onunla ilgili düşünceler üretmesi açısından son derece önemlidir. Gençlerin gazete okuma alışkanlıkları onların demokrasinin gereklerini tam olarak kavrayabilmelerine olanak sağlamaktadır. Gündemi takip eden gençlerin edindiği bilgi ve tecrübeler onların gerek akademik gerekse sosyal hayatlarındaki başarıları açısından son derece önemlidir.

Ankete katılan gençlerin okudukları üniversiteleri ile gazete okuma sıklıkları arasında yapılan T-testi hesaplarına göre belirgin farklılıklar ortaya çıkmıştır. Yapılan hesaba göre ortaya çıkan değer 0,001 şeklinde çıkmıştır (Bknz. Tablo 90). Okumak özellikle gazete okumak bireylere aileleri içerisinde kazandırılacak bir özelliktir. Bireylerin gazete okuma alışkanlıkları onların; aile gelir durumları, anne – babalarının almış oldukları eğitim vb. değişkenlerden etkilenmektedir. Anket sonucunda elde edilen bulgular; ODTÜ'de eğitim gören gençlerin aile gelir durumları, anne-babalarının eğitim seviyelerinin oldukça iyi olması onların gazete okuma alışkanlıkları üzerinde olumlu etkilerde bulunduğu gerçeğini ortaya çıkarmaktadır.

Tablo 36. Katılımcıların Okudukları Fakülteler İle Gazete Okuma Periyotlarının Karşılaştırılması

Hangi periyotlarla gazete okursunuz?						
		Fakülte				
		Fen-Edebiyat	Hukuk	İ.İ.B.F	Mühendislik	Eğitim
Her gün	Sayı	42	17	67	58	40
	Yüzde	20,2	16,7	31,6	27,5	19,6
İki günde bir	Sayı	23	13	26	21	5
	Yüzde	11,1	12,7	12,3	10	2,5
Haftada 1-2 defa	Sayı	32	21	37	48	44
	Yüzde	15,4	20,6	17,5	22,7	21,5
Bazen	Sayı	95	43	71	72	90
	Yüzde	45,6	42,2	33,4	34,1	44,1
Hiç okumam	Sayı	16	8	11	11	25
	Yüzde	7,7	7,8	5,2	5,2	12,3
Toplam Yüzde		100	100	100	99,5	100

Tablo'da, ankete katılan gençlerin okudukları fakülteleri ile düzenli gazete okuma alışkanlıkları arasındaki bağlantıyı gösteren veriler ele değerlendirilmiştir. Gençlerin okudukları fakülteleri ile gazete okuma sıklıkları arasındaki ilişkinin tespit edilmesine yönelik yapılan ANOVA testine göre her iki durum arasında 0,007 oranında anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir (Bknz. Tablo 89). Özellikle İ.İ.B. Fakültesi ve Mühendislik fakültelerindeki gençlerin diğer fakültele nazaran daha fazla oranda günlük gazete okuduklarını ortaya koymaktadır. Mühendislik fakültelerinde okuyan gençlerin gazete okuma alışkanlıklarının diğer fakültele nazaran daha iyi olması, gençlerin akademik başarı durumları ve kapasitelerinin daha yüksek olmasıyla açıklanabilir.

Tablo 37. Katılımcıların Sınıfları İle Gazete Okuma Periyotlarının Karşılaştırılması

Hangi periyotlarla gazete okursunuz?					
		Sınıf			
		1. Sınıf	2. Sınıf	3. Sınıf	4. Sınıf
Hergün	Sayı	36	60	60	68
	Yüzde	15,7	26	25,6	28,1
İki günde bir	Sayı	22	17	18	31
	Yüzde	9,6	7,4	7,7	12,8
Haftada 1-2 defa	Sayı	50	39	46	47
	Yüzde	21,7	16,9	19,7	19,4
Bazen	Sayı	102	96	91	82
	Yüzde	44,3	41,5	38,9	33,9
Hiç okumam	Sayı	20	19	18	14
	Yüzde	8,7	8,2	7,7	5,8
Toplam Yüzde		100	100	99,6	100

Tablo 37'de, ankete katılan gençlerin okudukları sınıf ile gazete okuma oranları arasındaki ilişkiyi gösteren veriler bulunmaktadır. Tablo 37'ye göre; 1. Sınıfta okuyan öğrencilerin yaklaşık % 16'sının "her gün" gazete okuduğunu görüyoruz, bu oranın 2. Sınıflarda % 26, 3. Sınıflar yaklaşık % 26 ve 4. Sınıflar % 28 civarında olduğunu görmekteyiz. Hiç gazete okumam cevabı incelendiğinde de; 1. Sınıfta okuyan öğrencilerin yaklaşık % 9, 2. Sınıfların % 8 civarında, 3. Sınıfların yaklaşık % 8 ve 4. Sınıfların da yaklaşık % 6 oranında hiç gazete okumam dedikleri görülmektedir. Bu verilerden hareketle, üniversite eğitiminin gençlerin gazete okuma

alışkanlıkları üzerinde nispeten olumlu katkılarından bahsedebiliriz. Araştırma kapsamında yapılan ANOVA testi hesaplarına göre gençlerin sınıfları ile gazete okuma alışkanlıkları üzerinde 0,03 oranında yüksek bir ilişki ortaya çıkmıştır (Bknz. Tablo 89). Gençlerin, üniversite eğitimi süresince her geçen gün sosyalleşmesi, kendilerini geliştirme istekleri ve birbirlerine bu yönde rol model olmaları onların gazete okuma alışkanlıkları üzerinde de olumlu etkiler oluşturabilir. Gençlerin STK, öğrenci kulübü vb. faaliyetlere katılımları ve oradaki tartışmalarda yer almaları onları kendilerini geliştirme konusunda daha fazla motive edecek dolayısıyla gazete, kitap vb. okuma alışkanlıklarını arttıracaktır.

Tablo 38. Gazetelerin Hangi Bölümleri Daha Çok İlginizi Çeker?

	Sayı	Yüzde
Politik konular	357	19,2
Toplumsal konular	550	29,5
Kriminal olaylar	150	8,1
Spor haberleri	194	10,4
TV-sinema-sanat haberleri	355	19,1
Yerel haberler	135	7,3
Hepsi	121	6,5
Toplam	1862	100

Tablo 38’de, katılımcı gençlerin gazetelerin hangi bölümlerinin daha çok ilgilerini çektiği sorusuna verdikleri cevaplar görülmektedir. Gençlerden; yaklaşık % 30 gibi önemli bir oranı gazetelerin “toplumsal konular” bölümlerinin dikkatlerini çektiklerini görüyoruz. Katılımcıların yaklaşık % 19’luk bölümü “politik konular” cevaplarını verirken, gazetelerin diğer bölümlerinin okunma oranlarının % 20’lerin altında oldukları görülmektedir. Ankete katılan gençlerin neredeyse yarısının ilgisini, gazetelerin toplumsal ve politik konularla ilgili olan kısımlarının çektiği görülmektedir. Bu veriler üniversite eğitimi alan gençlerin toplumsal ve politik konulara ilgi düzeyinin yüksek olduğunu göstermesi açısından dikkat çekicidir.

Gençlerin içinde buldukları arkadaş grupları ve üniversitedeki ders ve ders dışı faaliyetler gençlerin toplumsal konularda ilgilerinin artmasına olanak sağlamaktadır.

4.2.4. Demokrasi İle İlgili Düşünceleri

Bu bölümde araştırma grubumuzdaki gençlerin demokrasi ile ilgili sorulara vermiş oldukları cevaplar değerlendirilecektir. Gelecekte demokrasinin uygulama alanı bulabilmesi için gençlerin demokrasi ile ilgili düşüncelerinin son derece önemli olduğuna gerek olmadığı kanaatindeyiz. Bu sebeple de bu bölümde elde edilen veriler son derece önem arz etmektedir.

Tablo 39. Sizce En Önemli Demokratik Değerler Hangileridir?

	Sayı	Yüzde
Yaşam hakkı	519	17,5
Eşitlik	529	17,8
Çoğulculuk	39	1,3
Katılım	69	2,3
Temsil	50	1,7
İfade özgürlüğü	522	17,6
Adalet/hukuk devleti	481	16,2
Özgürlük	478	16,1
Aktif yurttaşlık	68	2,3
Hiçbiri	7	0,2
Hepsi	211	7,1
Toplam	2973	100

Tablo 39’da, ankete katılan üniversite öğrencisi gençlerin kendilerine göre önemsedikleri demokratik değerlere ilişkin verdikleri cevaplar yer almaktadır. Tez çalışması kapsamında genel olarak kabul görmüş 9 adet demokratik değer üzerinde çalışmalar yürütülmüş olup bu soruda da gençlere bu 9 demokratik değer arasından kendisine göre önemli olanları belirtmesi istenmiştir. Tablo’daki veriler incelendiğinde verilen cevaplar arasında en yüksek orana yaklaşık % 18 ile “eşitlik” cevabının sahip olduğu görüyoruz. “Eşitlik” cevabının ardından gençlerin; yaklaşık % 17 oranında “ifade özgürlüğü” ve “yaşam hakkı”, % 16 civarında “adalet ve hukuk devleti” ile “özgürlük” cevaplarını verdikleri görülmektedir. Tablo 39’daki verileri dikkatli incelediğimizde ankete katılan gençlerin büyük bir oranda demokratik

değerlerin önem sırasını çok iyi anladıklarını görebiliriz. Üniversiteli gençlerin öncelikle önem verdikleri demokratik değerlere bakıldığında, önemsedikleri demokratik değerlerin sağlanması ve yaşatılması ile ancak diğer demokratik değerlerin varlığı söz konusu olacağından dolayı önemlidir. Örneğin; eşitlik, ifade özgürlüğü, yaşam hakkı, adalet-hukuk devleti, özgürlük gibi temel demokratik değerler sağlandığında; çoğulculuk, katılım, aktif yurttaşlık ve temsil gibi diğer demokratik değerler kendilerine var olma imkanı bulurlar. Bir toplumda eşitlik, yaşam hakkı, adalet-hukuk devleti vb. demokratik değerler yaşatılırsa o toplumda bireyler sağlıklı bir şekilde temsil edilir, katılım gösterir ve aktif yurttaş haline gelebilirler.

Tablo 40. Katılımcıların Öğrenim Gördükleri Üniversite ile Önemledikleri Demokratik Değerlerin Karşılaştırılması

Sizce en önemli demokratik değerler hangileridir?			
Demokratik Değerler		Üniversite	
		Kırıkkale Üniversitesi	Orta Doğu Teknik Üniversitesi
Yaşam Hakkı	Sayı	281	238
	Yüzde	18,2	16,8
Eşitlik	Sayı	293	236
	Yüzde	18,9	16,7
Çoğulculuk	Sayı	23	16
	Yüzde	1,5	1,1
Katılım	Sayı	35	34
	Yüzde	2,3	2,3
Temsil	Sayı	12	38
	Yüzde	0,8	2,6
İfade Özgürlüğü	Sayı	268	254
	Yüzde	17,3	17,9
Adalet/Hukuk Devleti	Sayı	249	232
	Yüzde	16,1	16,3
Özgürlük	Sayı	239	239
	Yüzde	15,4	16,9
Aktif Yurttaşlık	Sayı	36	32
	Yüzde	2,1	2,3
Hepsi	Sayı	114	97
	Yüzde	7,4	6,9
Hiçbiri	Sayı	4	3
	Yüzde	0,2	0,2
Toplam Yüzde		100	100

Her iki üniversiteden katılan gençlerin önemledikleri demokratik değer algı farklılıkları olup olmadığına yönelik veriler tablo 40'da verilmiştir. Her iki değişken üzerinde yapılan T-testi hesabına göre belirgin bir farklılığın olmadığı tespit

edilmiştir (Bknz. Tablo 90). Üniversite gençliğinin; kitle iletişim araçları, sosyal medya kullanımı, arkadaş grupları vb. etkenlerle kendileri, geliştirdiklerini özellikle demokrasi ve demokratik değerlerin anlamlarının son derece farkında oldukları görülmektedir. Bu nedenle araştırma yapılan her iki üniversite arasında önemli bir farklılık tespit edilmemiştir.

Tablo 41. Üniversite Eğitiminin Demokratik Değerler Konusunda Size Ne Gibi Katkıları Oldu?

	Sayı	Yüzde
Farklı kültürden insanlarla tanışma ve kaynaşmamı sağladı	360	9,4
Farklı düşüncelere saygı duymayı öğretti	493	12,8
Toplumsal sorunlara hassasiyetimi arttırdı	564	14,7
Düşüncelerimi rahatlıkla ifade etmemi sağladı	709	18,4
Siyasal ve sosyal katılım sağlayarak çözüm üretmeye çalışmamı sağladı	803	20,9
Katılım ve temsil konusunda motivasyon sağladı	784	20,3
Hepsi	113	2,9
Hiçbiri	26	0,6
Toplam	3852	100

Tablo 41’de, gençlerin demokratik değerler ile ilgili üniversite eğitiminden elde ettikleri kazanımlar konusunda verdikleri cevaplar yer almaktadır. Gençlerin, yaklaşık % 21’inin, siyasal ve sosyal katılım sağlayarak çözüm üretme konusunda üniversite eğitiminin kendilerine katkı sağladığını belirttiklerini görüyoruz. Tablo 41’deki verilerden hareketle gençlerin % 20 civarındaki kısmının, üniversite eğitiminin kendilerini “katılım ve temsil” konusunda olumlu etkilediklerini ifade ettiklerini anlıyoruz. Tablo 41’de, verilen cevaplara bakıldığında üniversite eğitiminin gençler üzerinde, demokratik değerleri kazandıracak imkanlar sağladığını görüyoruz. Gerek eğitim düzeyi gerekse üniversitelerdeki rahat ortamların, gençlerin bu kazanımları daha nitelikli elde etmelerine olanak sağladığını anlıyoruz. Üniversite eğitimi alan gençlere yönelik oluşturulacak daha demokratik ortamlar, geliştirilecek

STK faaliyetleri, öğrenci kulüplerinin faaliyetlerini arttırmaları ve bu konuda desteklenmeleri gençlerin demokratik tutum ve algı düzeylerini geliştirecektir.

Tablo 42. Demokratik Değerlerin Yetersiz Olması Sizce Nelere Bağlıdır?

	Sayı	Yüzde
Müfredatta değerlere yönelik hedef ya da kazanımların olmaması	329	29,7
Öğretim üye ya da görevlilerinin bu konuda yetersiz olmaları	202	18,3
Bölümümüzde demokratik değerlere ait derslerin olmaması	150	13,6
Öğrencilerin bu konuda taleplerinin olmaması	269	24,3
Hepsi	56	5,1
Hiçbiri	100	9
Toplam	1106	100

Tablo 42’de, demokratik değerlerin yetersiz olma nedenleri ile ilgili gençlerin verdikleri cevaplar yer almaktadır. Ankete katılan gençlerin yaklaşık % 30’u üniversitedeki demokratik değerlerin yetersizliğini “müfredatta demokratik değerlere yönelik kazanımların ya da hedeflerin olmamasına” bağladıklarını görüyoruz. Gençlerin, % 24 civarı “öğrencilerin bu konuda taleplerinin olmamasına” bağlarken, % 18 civarı “öğretim üyelerinin bu konuda yetersiz” olmalarını, yaklaşık % 14’ü de bölümlerinde demokratik değerlere ait derslerin olmamasını yetersizliğin nedenleri olarak görüyorlar. Ankete katılan gençlerin cevapları incelendiğinde üniversitelerde demokratik değerlerle ilgili daha sistematik; ders, kazanım ve etkinliklerin planlanması gerekmektedir. Ayrıca, öğrencilerin demokratik değerlere karşı olan ilgi ve tutumlarını da geliştirmeye yönelik bir takım faaliyetler düzenlenerek bu değerlerin sürdürülebilirliklerinin sağlanması son derece önemlidir. Demokratik değerler ile ilgili derslerin ya da etkinliklerin yalnızca sözel ya da yönetim bilimlerine ait bölümlerden ziyade tüm bölümlere koyulması oldukça önemlidir. Demokratik değerlerin üniversitelerde gençlere kazandırılmasının bir başka önemli yolu da, bu konuda sivil toplum kuruluşları ile gerçekleştirilecek ortak proje çalışmalarınıdır. Demokratik değerler gençlere yaygın öğrenme metotlarıyla daha nitelikli kazandırılabilir. Bunun yolu da sivil toplum kuruluşlarıyla yürütülecek olan

ortak çalışmalardan geçmektedir. Üniversitelerin demokratik değerlerle ilgili gerek öğrencilere gerekse ğretim üyelerine yönelik çeşitli proje ve çalışmalar yürütmesi oldukça önemlidir.

Tablo 43. Üniversite Eğitiminden Sonra Demokratik Değerlerden Hangisine Karşı İlgi ve İnancınız Arttı?

	Sayı	Yüzde
Yaşam hakkı	231	10,5
Eşitlik	323	14,6
oğulculuk	63	2,9
Katılım	136	6,2
Temsil	66	3
İfade zgürlüğü	452	20,5
Adalet/hukuk	276	12,5
Özgürlük	319	14,5
Aktif yurttaşlık	81	3,7
Hiçbiri	106	4,8
Hepsi	152	6,8
Toplam	2205	100

Anket alışması kapsamında gençlere “üniversite eğitiminin kendilerinde hangi demokratik değerlere karşı ilgi ve inançlarını arttırdığına” yönelik soru soruldu. Alınan cevaplara ait sayısal veriler Tablo 43’de bulunmaktadır. Ankete katılan gençlerin % 20 civarında “ifade özgürlüğü” cevabını verdikleri görülüyor. Ankete katılan gençlerin yaklaşık % 15’inin soruya “eşitlik” ve “özgürlük” şeklinde cevap verdiklerini görüyoruz. Bunları sırasıyla % 12 civarı “adalet ve hukuk devleti”, % 10 civarı da “yaşam hakkı” değerlerine karşı ilgilerinin arttığını belirttiklerini görüyoruz. Katılımcı gençler, bu soruda öncelikli demokratik değerlerin kazanımı konusunda üniversite eğitiminin kendilerine katkı sağladığını ifade etmişlerdir. Katılımcıların yaklaşık % 7’sinin soruya hepsi cevabı vermeleri, onların demokratik değerlerin anlamına hakim oldukları, seçici ya da öncelikli davrandıklarının bir

ispatıdır. Temsil, Aktif yurttaşlık, çoğulculuk gibi demokratik değerlerin daha az işaretlenmiş olması, bu değerlerin diğer demokratik değerlerin bir getirisi ve sonucu gibi görünmesinden kaynaklanmaktadır. Örneğin; yaşam hakkının tam olarak tüm bireylere sağlanması durumunda o bireyler kendilerini kolaylıkla ifade edebilir ve temsil ederler. Böylelikle farklı görüşler rahatlıkla toplumlarda var olma imkanı elde ederek çoğulcu bir yapıya olanak sağlayabilir. Yapılan T-testi hesaplarına göre üniversite eğitiminin hangi demokratik değerlere karşı olan inancını arttırdığı ile diğer değişkenler (cinsiyet, üniversite, fakülte ve sınıf) arasında belirgin bir farklılığın olmadığı ortaya çıkmıştır (Bknz. Tablo 89-90). Üniversiteyi kazanma başarısı göstermiş gençlerin demokrasi ve demokratik değer algılarında herhangi bir farklılığın olmaması onların kapasite durumlarından ve gelişme şartlarından kaynaklanmaktadır. Üniversiteyi kazanmış gençlerin belli bir seviyede olması ailelerinin maddi ve akademik olarak orta ve iyi durumda olmaları gençlerin demokratik değerlerle ilgili algı durumlarını da güçlendirmektedir.

Tablo 44. Demokratik Değer Algınız En Çok Nerede Şekillendi?

	Sayı	Yüzde
Aile ortamında	436	29,7
Arkadaş çevresinde	310	21,1
İlköğretimde	25	1,7
Lisede	169	11,5
Üniversitede	527	36
Toplam	1467	100

Tablo 44’de, ankete katılan üniversite öğrencisi gençlerin “demokratik değer algılarının en çok nerede şekillendiğine” yönelik sorulan soruya verdikleri cevaplar yer almaktadır. Ankete katılan gençlerin yarısından fazlasının soruya “üniversite” cevabını vermiş olması, üniversite eğitiminin gençlerde demokratik değer algısının oluşmasına ne kadar olumlu katkı sunduğunu göstermesi açısından son derece önemlidir. Ankete katılan gençlerin yaklaşık % 30 demokratik değerlerinin “aile ortamında” geliştiği cevabını verdiklerini görmekteyiz. Bu veriler bireylerin tutum ve davranışları üzerinde ailelerinin de ne kadar etkili olduklarını göstermesi açısından

da önem arz ediyor. Katılımcıların cinsiyet durumları arasında yapılan çapraz tablolarda; uygulanan ANOVA ve T-testi sonuçlarına göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık gözlemlenmemektedir (Bknz. Tablo 89-90). Üniversiteyi kazanan gençlerin ailelerinin maddi durumları ve eğitim seviyelerinin iyi olması, aile içi ilişkilerde demokratik değerleri dikkate alarak davranma durumunu ortaya çıkarmaktadır. Aile içi ilişkilerde demokratik tutumların hakim olması o ailelerde doğup büyüyen çocuklar üzerinde de önemli kazanımlar oluşturmaktadır. Bu nedenle gerek kız gerekse erkek öğrencilerin demokratik değerleri ailelerinde kazanmış olması önemli bir sonuçtur. Ayrıca gençlerin içinde buldukları arkadaş çevreleri onların demokratik tutumlarını da olumlu etkilemektedir.

Tablo 45. Katılımcıların Okudukları Üniversiteleri ile Demokratik Değerlerinin Nerede Şekillendiğine İlişkin Verilerin Karşılaştırılması

Demokratik değer algınız en çok nerede şekillendi?			
		Üniversite	
		Kırıkkale Üniversitesi	Orta Doğu Teknik Üniversitesi
Aile Ortamında	Sayı	247	188
	Yüzde	32,1	27,1
Arkadaş Çevresinde	Sayı	179	131
	Yüzde	23,2	19,1
İlköğretimde	Sayı	15	9
	Yüzde	1,9	1
Lisede	Sayı	81	88
	Yüzde	10,4	12,7
Üniversitede	Sayı	250	277
	Yüzde	32,4	40,1
Toplam Yüzde		100	100

Tablo'da, anket uygulanan her iki üniversitedeki öğrencilerin demokratik değer gelişimlerinin daha çok nerede olduğu yönünde verdikleri cevaplar yer almaktadır. Katılımcılar soruya birden fazla cevap verebildiklerinden dolayı toplam sayı katılımcı sayısı olan 938'in üzerinde çıkmıştır. Bir önceki tabloda olduğu gibi burada da gençlerin demokratik değerlerinin daha çok üniversite ortamında ve aile ortamlarında geliştiği görülmektedir. Tablo'da özellikle Orta Doğu Teknik Üniversitesi'nde okuyan gençlerin % 40'ından fazlasının demokratik değer

algılarının en çok üniversite ortamında şekillendiğini ifade ettikleri görülürken bu oranın Kırıkkale Üniversitesi'nde okuyan gençlerin yaklaşık % 32'sinin üniversitede cevabını verdiklerini görüyoruz. Bu veriler, Orta Doğu Teknik Üniversitesi'nin öğrencilerine demokratik değerleri kazandırma anlamında Kırıkkale Üniversitesi'ne oranla daha başarılı olduğunu ortaya koyması açısından önemli görülebilir. Her iki üniversitede anket yapılan fakülteler arasında yapılan çapraz tablolarda; uygulanan ANOVA veya t- testi sonuçlarına göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık gözlemlenmemektedir (Bknz. Tablo 89-90). Üniversite eğitimi ve üniversite dönemlerinde bulunan gençlerin tamamı hemen hemen aynı şartlara sahiptir. Bu nedenle fakülteler arasında önemli bir farklılığın olmaması son derece doğaldır.

Tablo 46. Demokratik Değerlerin Toplumsal Faydaları Nelerdir?

	Sayı	Yüzde
İnsanca yaşam hakkı sağlar	361	24,7
Toplumsal bütünleşmeyi sağlar	266	18,2
Sosyal sorunların çözülmesini kolaylaştırır	316	21,6
Farklılıkların zenginlik olduğu anlayışını kazandırır	198	13,5
Hepsi	305	20,9
Hiçbiri	16	1,1
Toplam	1462	100

Tablo 46'da, ankete katılan üniversite eğitimi alan gençlere “demokratik değerlerin toplumsal faydalarının” neler olduğuna dair sorulan soruya gençlerin verdikleri cevaplar yer almaktadır. Tablo 46'da görüldüğü üzere katılımcıların yaklaşık % 25 oranında demokratik değerlerin “insanca yaşam hakkı sağladığı” yönünde görüş bildirdiklerini görüyoruz. Soruya verilen bu cevap gençlerin en temel insan hakkı olan yaşama hakkını işaret etmesi açısından son derece isabetlidir. İnsanca yaşam hakkından sonra gençlerin verdikleri cevaplardan en önemlisi yaklaşık % 22 oranında “sosyal sorunların çözülmesini kolaylaştırır” cevabı olmuştur. Bu cevapta demokratik değerlerin bireylerin bireyleri ve toplumları anlayabilmesi, uyumu adına

ne kadar önemli olduğunu göstermesi adına oldukça önemlidir. Bireylerin birbirlerini ve toplumu iyi anlayabildiği ve uyum gösterebildiği toplumlarda sorunlar ya daha az yaşanır ya da daha kolay çözülür. Tüm bu kazanımları bireyler demokratik değerler aracılığıyla öğrenirler. Verilen cevaplara bakıldığında ankete katılan gençlerin demokratik değerlerin faydalarının farkında oldukları görülmektedir. Bu farkındalığın üzerinde üniversite eğitiminin de etkili olduğu söylenebilir.

Tablo 47. Siyasi ve Sosyal Görüşlerinizi Hangi Ortamlarda Daha Rahat İfade Ediyorsunuz?

	Sayı	Yüzde
Üniversitede derslerde	157	11,8
Aile ortamında	555	41,9
Sosyal medya	258	19,5
STK faaliyetlerinde	37	2,8
Üniversitede öğrenci kulüplerinde	124	9,4
Hepsi	110	8,3
Hiçbiri	85	6,4
Toplam	1326	100

Tez çalışması kapsamında gerçekleştirilen anket uygulamasında gençlere, “siyasi ve sosyal görüşlerinizi hangi ortamlarda daha rahat ifade ediyorsunuz?” şeklinde soru yönlendirilmiştir. Tablo 47’de sorulan soruya gençlerin verdikleri cevaplar yer almaktadır. Ankete katılan gençlerin yarısına yakınının siyasi ve sosyal görüşlerini “aile ortamında” daha rahat ifade ettiklerini görüyoruz. Bununla birlikte gençlerin; yaklaşık % 20’sinin “sosyal medya”, % 12’sinin “üniversitede derslerde”, % 10’unun “üniversitede öğrenci kulüplerinde”, yaklaşık % 3’ünde “stk faaliyetlerinde” siyasi ve sosyal görüşlerini daha rahat ifade ettiklerini anlıyoruz. Gençlerin sosyal ve siyasal görüşlerini “aile ortamında” daha rahat ifade etmelerinin altında önemli gerekçelerde bulunabilir. Örneğin, anket çalışması kapsamında gençlere siyasi partilere üye olamama nedenleri sorulduğunda verilen cevapların önemli bir kısmı, gelecekte yaşayacakları ideolojik sorunlardan dolayı işlerini kaybetme düşüncesi paralelindedir. Benzer bir sonucu da buradan çıkarmak mümkün olabilir. Gençler,

yaşadıkları ortamı yeterince demokratik bulmadıkları ve düşüncelerini özgürce ifade etmenin gelecekte kendisine zarar vereceği gibi nedenlerden dolayı kendilerini güvende hissettikleri aile ortamlarında düşüncelerini rahatlıkla ifade etmeyi tercih ederler. Tablo'da göze çarpan en önemli verilerin, STK faaliyetlerine yönelik verilen cevaplar olduğunu görüyoruz. Demokratik gelişimin önemli göstergelerinden biri olan STK'lar ve faaliyetleri konusunda gençlerin katılımıyla ya da STK'ların çalışmalarının yeterliliğiyle ilgili önemli bir sorun olduğu ortadadır. Yine üniversite öğrenci kulüplerine yönelik cevaplar da; kulüp sayısı, faaliyetleri konusundaki yetersizliği ya da sorunları göz önüne sermektedir. Üniversitelerin ve sivil toplum kuruluşlarının birbirleriyle yürütecekleri faaliyetler öğrenciler üzerinde ki bu yetersizliğin giderilmesine katkı sağlayacaktır. Bunun yanı sıra, üniversite yönetimlerinin, öğrenci kulüplerini destekleyerek gençlere düşüncelerini rahatlıkla dile getirebilmelerine olanak sağlamaları gereklidir.

4.2.5. Gençlerin Siyaset ve Siyasal Katılım İle ilgili Düşünceleri

Bu bölümde gençlerin siyaset, siyasal tercihlerinde etken olduğunu düşündükleri faktörler ve siyasal hayata katılım ile ilgili sorulara vermiş oldukları cevapların yorumlamalarına yer verilmiştir. Gençlerin siyasete katılı durumları, katılımları ve siyaset algısının şekillenmesi üzerindeki etkenlerin neler olduğu konuları oldukça önemlidir. Gençlerin siyasal anlamda katılım göstermeleri onların bireysel ve sosyal katılımları açısından son derece önemlidir.

Tablo 48. Siyasi Görüşlerinizi Belirlerken Hangi Etkenler Düşüncelerinizi Etkiler?

	Sayı	Yüzde
Sosyo-ekonomik refah düzeyim	378	20,8
İçinde bulunduğum sosyal grubun eğilimleri	204	11,2
Dini inancım	225	12,4
Ailemin siyasal görüşü	155	8,5
Özgürlüklerin sağlanması	557	30,6
TV-gazete ve internetten aldığım bilgiler	240	13,2
Hepsi	39	2,1
Hiçbiri	20	1,1
Toplam	1818	100

Üniversite öğrencisi gençlere anket çalışması kapsamında yöneltilen “siyasi görüşlerinizi belirlerken hangi etkenler düşüncelerinizi etkiler?” sorusuna verilen cevaplar Tablo 48’de verilmiştir. Tablo’daki veriler incelendiğinde, ankete katılan gençlerin önemli bir oranı olan yaklaşık % 30’unun siyasi görüşlerini belirlemede “özgürlüklerin sağlanmasının” etkili olduğunu belirttikleri görülmektedir. Gençlerin, yaklaşık % 21’i sosyo-ekonomik refah düzeyinin siyasi görüşlerini etkilediğini ifade etmektedirler. Tablo 48’de ortaya çıkan en önemli veri, gençlerin siyasi görüşleri üzerinde “özgürlüklerin sağlanması”nın büyük bir etki oluşturduğudur. Gençler, içinde buldukları yaş grubunun en önemli özelliği olan özgürlüklerine düşkünlüğü paralelinde soruya cevap vermişlerdir. Gençlerin siyasi görüşlerini farklı etkenler birlikte şekillendirebilir, bu nedenle ilgili soruya katılımcı gençlerin birden fazla cevap şikkını işaretleyebilecekleri belirtilmiştir. Bu nedenle katılımcı 932 genç bu soruya toplamda 1818 cevap vermişlerdir.

Tablo 49. Bir Siyasi Partiye Üye misiniz?

	Sayı	Yüzde
Evet	47	5
Hayır	885	95
Toplam	932	100

Tablo 49’da, ankete katılan gençlerin bir siyasi partiye üyelik durumları verilmiştir. Ankete katılan 938 gençten 932’si soruya cevap vermiştir. Ankete cevap veren gençlerin neredeyse tamamı herhangi bir siyasi partiye üye olmadıklarını görüyoruz. Ankete katılan gençlerin sadece % 5’inin bir siyasi partiye üye olduklarını tablodan anlayabiliriz. Bu durum önemli demokratik değerlerden biri olan “temsil” değerinin gençler açısından tam olarak içselleştirilemediğini ortaya koymaktadır. Çünkü demokrasilerde temsilin en önemli unsuru siyasi partiler içinde faaliyetler yürütmektir. Ancak araştırma bulgularımız bu noktada gençlerin son derece yetersiz olduğunu ortaya koymaktadır. Gençlerin büyük bir çoğunluğunun siyasi partilere üyelik konusunda büyük çekincelerinin olduğunu, bu çekincelerin gelişmesinde aile büyüklerinin olumsuz tecrübelerinin etkili olduğuna dair bilgiler elde edildiğini görmekteyiz. Gençlerin siyasette aktif rol almaları, kendilerini daha kolay ifade etme

şansı verecektir. Toplumlarda gençlerin kendilerini ifade edebilmeleri bir gelişim unsurudur. Gençler kendilerini ifade edebildikçe bireysel ve toplumsal açıdan gelişme gösterirler ve topluma yararlı bireyler haline gelirler.

Tablo 50. Katılımcıların Bir Siyasi Partiye Üye Olma Durumları İle Cinsiyetlerinin Karşılaştırılması

Bir Siyasi Partiye Üye misiniz?			
		Cinsiyet	
		Kadın	Erkek
Evet	Sayı	17	30
	Yüzde	3,6	6,5
Hayır	Sayı	457	425
	Yüzde	96	92,4
Kısmen	Sayı	2	1
	Yüzde	0,4	0,1
Toplam Yüzde		100	100

Tablo'da katılımcıların bir siyasi partiye üye olma durumları ile cinsiyetleri arasındaki bağlantı değerlendirilmiştir. Bir siyasi partiye üye olduğunu belirten kadınların oranı yaklaşık % 4 iken bu sayının erkeklerde yaklaşık % 7 olduğu gözümüze çarpmaktadır. Ankete katılan gençlerin cinsiyet durumları ile siyasi partiye üye olma durumları arasında yapılan T-testi hesaplarına göre aralarında belirgin bir farklılığın olmadığı görülmektedir (Bknz. Tablo 90). Türkiye'de geleneksel cinsiyet rollerine bakıldığında kadınların genel olarak erkeklere nazaran siyasette çok daha az yer aldıkları bilinmektedir. Bu durum üniversite gençliği içinde geçerliiyken cinsiyetler arasında ki farklılık almış oldukları eğitimden elde edilen kazanımlardan dolayı fazla değildir.

Tablo 51. Katılımcıların Bir Siyasi Partiye Üye Olma Durumları İle Okudukları Üniversitelerinin Karşılaştırılması

Bir Siyasi Partiye Üye misiniz?			
		Üniversite	
		Kırıkkale Üniversitesi	Orta Doğu Teknik Üniversitesi
Evet	Sayı	41	6
	Yüzde	8	1,4
Hayır	Sayı	468	414
	Yüzde	91,4	98,6
Kısmen	Sayı	3	0
	Yüzde	0,6	0
Toplam Yüzde		100	10

Anket çalışması kapsamında Orta Doğu Teknik Üniversitesi ve Kırıkkale Üniversitesi'nden öğrencilere yönelik uygulama gerçekleştirilmiştir. Anket uygulamasında gençlere herhangi bir siyasi partiye üye olup olmadıkları soruldu. Soruya evet üyeyim şeklinde cevap veren gençlerin % 8'i Kırıkkale Üniversitesi'nde eğitim görürken, yaklaşık % 1'inin de Orta Doğu Teknik Üniversitesi'nde eğitim gördüğü anlıyoruz. Siyasi partiye üyelik konusunda Kırıkkale Üniversitesi'nde eğitim gören gençler, Orta Doğu Teknik Üniversitesi'ndekilere oranla ön plana çıkmışlardır. Gençlerin demokratik olarak kendilerini ifade edebilmeleri ve kendileri ile ilgili alınacak kararlarda söz sahibi olabilmelerinin yolu siyasete aktif katılım göstermelerinden geçmektedir. Gençlerin karar alma süreçlerine aktif katılımlarının yolu siyasi partiler içerisinde aktif yer almaları ile mümkün olacağı önemli bir gerçek olarak karşımızda durmaktadır. Orta Doğu Teknik Üniversitesi'nde öğrenim gören gençlerin, toplumsal olaylarla çok fazla ilgili olduğu gerçeği herkesin malumu, fakat ortaya çıkan veriler, Orta Doğu Teknik Üniversitesi gençliğinin siyasal katılım konusunda aynı motivasyonu göstermediklerini gösteriyor. Bu konunun çok daha detaylı incelenip nedenlerinin ortaya konması önem arz etmektedir. Yapılan T-testi hesaplarına göre her iki değişken arasında 0,002 düzeyinde önemli bir ilişki ortaya çıkmıştır (Bknz. Tablo 90). ODTÜ'deki gençlerin siyasi parti üyeliklerinin bu denli düşük olması, onların siyasi hareketlere karşı olan güvensizliklerinden kaynaklanıyor olabilir.

Tablo 52. Bir Siyasi Partiye Üye Değilseniz Üye Olmama Nedeniniz Nedir?

	Sayı	Yüzde
Hiç aklıma gelmedi	114	12,9
Üye olmak için ne yapmak gerektiğini bilmiyorum	11	1,2
Siyaset yapabileceğime inanmıyorum	254	28,6
Daha zamanı olduğunu düşünüyorum	269	30,3
Anne babam istemiyorlar	18	2
Bütün siyasi partileri yetersiz buluyorum	58	6
Gerekli bulmuyorum	54	5
Hiçbirine güvenmiyorum	90	9,9
Siyasete inanmıyorum ve siyaseti sevmiyorum	23	2,1
İlerde işimi etkilememesi için olmuyorum	18	2
Toplam	909	100

Ankete katılan gençler siyasi partilere üye olmama nedenleri çeşitli ifadelerle belirttiklerini görüyoruz. Tablo 52’de, gençlerin yaklaşık % 30’u siyasete girmek için daha zamanının olduğu görüşüne sahipler. Gençlerin, yaklaşık % 29’u da siyaset yapabileceğine inanmadıkları için üye olmadıklarını belirtiyorlar. Siyasete girmek hiç aklıma gelmedi diyen gençlerin oranının da % 13 civarında olduğunu görüyoruz. Seçenek olarak verilen nedenler haricinde, katılımcıların ifade ettikleri ve belli oranın üstündeki maddeleri de tabloya ekledik. Bunların başlıcaları; yaklaşık % 10’u siyasi partilerin hiçbirine güvenmedikleri, % 6’sı bütün partileri yetersiz olduğunu, % 5’i de siyaseti gerekli bulmadıklarını ifade etmişlerdir. Gençlerin büyük bir kısmının siyasete girmek için henüz erken cevabını vermeleri, Türkiye’de ki gençlerin siyasette temsil oranlarının düşük olma nedenini de ortaya koymaktadır. Gençlerin öncelikle kendilerinin bu işi yapamayacaklarına inanmaları onların siyasete katılım durumlarını oldukça düşük bırakmıştır. Gençlerin yine önemli bir kısmının mevcut siyasi hareketlerin yetersizliğinden ya da kendilerine hitap etmemelerinden kaynaklı nedenlerden dolayı siyasi partilere üye olmadıklarını göstermektedir. Gençlerin gelecekteki yaşayacakları ideolojik sorunlardan dolayı da siyasetten uzak durdukları anlaşılmaktadır.

Tablo 53. Bir Siyasi Partiye Üye Olmama Nedeni İle Öğrenim Görülen Üniversite Karşılaştırılması

Bir siyasi partiye üye olmama nedeni nedir?			
		Üniversite	
		Kırıkkale Üniversitesi	Orta Doğu Teknik Üniversitesi
Hiç aklıma gelmedi	Sayı	72	42
	Yüzde	15	10,4
Üye olmak için ne yapmak gerektiğini bilmiyorum	Sayı	7	4
	Yüzde	1	1
Siyaset yapabileceğime inanmıyorum	Sayı	123	131
	Yüzde	25,8	32,3
Daha zamanı olduğunu düşünüyorum	Sayı	167	102
	Yüzde	34,9	25,2
Anne babam istemiyorlar	Sayı	9	9
	Yüzde	1,8	2,2
Bütün siyasi partileri yetersiz buluyorum	Sayı	35	25
	Yüzde	7,3	5,9
Gerekli bulmuyorum	Sayı	26	24
	Yüzde	5,4	5,2
Hiçbirine güvenmiyorum	Sayı	25	65
	Yüzde	5,2	15,2
Siyasete inanmıyorum ve siyaseti sevmiyorum	Sayı	15	3
	Yüzde	3,1	0,7
İlerde işimi etkilememesi için olmuyorum	Sayı	0	18
	Yüzde	0	4,4
Toplam Yüzde		100	100

Tablo’da, ankete katılan gençlerin okudukları üniversiteleri ile bir siyasi partiye üye olmama nedenlerinin karşılaştırılması verilmiştir. “Hiç aklıma gelmedi” cevabını verenlerin % 15’inin Kırıkkale Üniversitesi öğrencisi, yaklaşık % 10’unun Orta Doğu Teknik Üniversitesi öğrencisi olduklarını görüyoruz. Kırıkkale Üniversitesi öğrencisi olan ve herhangi bir siyasi partiye üye olmayan gençler yaklaşık % 35 oranında “daha zamanı olduğunu düşünüyorum” cevabını verirken, aynı cevabı Orta Doğu Teknik Üniversitesi’li gençlerin yaklaşık % 25 oranında verdiklerini görüyoruz. Anket formunda verilen şıklar arasında olmayıp “diğer” seçeneğine yazılmış ve öne çıkan bir takım nedenler bulunmaktadır. “Bütün siyasi partilerin yetersiz olduğunu” düşünen gençlerin yaklaşık % 8’inin Kırıkkale Üniversitesi’nde

okudukları görülmektedir. Orta Doğu Teknik Üniversitesi'nde bu oranın yaklaşık % 6 olduğu görülmektedir. Soruya “gerekli bulmuyorum” şeklinde cevap verenlerin yaklaşık % 5'i Kırıkkale Üniversitesi'nde öğrenim görürken Orta Doğu Teknik Üniversitesi'nde bu oranın aynı yaklaşık olarak aynı olduğunu görüyoruz. Ankete katılan gençlerin 18 tanesi “siyasete inanmıyorum ve siyaseti sevmiyorum” şeklinde cevaplar vermişlerdir. Bu gençlerin 15 tanesi Kırıkkale Üniversitesi öğrencisi 3'ü de Orta Doğu Teknik Üniversitesi öğrencisidir. “ilerde işimi etkilememesi için olmuyorum” cevabını veren gençlerin tamamının % 4,4 oranıyla Orta Doğu Teknik Üniversitesi'nde öğrenim gören gençler olduklarını görüyoruz. ODTÜ'de okuyan gençlerin siyasi partilere üye olmama nedenlerine bakıldığında, siyaset kurumuna olan inançsızlığın olduğu gözükmemektedir. Gerek Kırıkkale Üniversitesi'nde gerekse Orta Doğu Teknik Üniversitesi'nde ki gençlerin siyasi partilere üyelik durumlarının bu denli düşük olması ve siyasete bu denli mesafeli olmaları üzerinde düşünülmesi gereken önemli bir durumdur. Ülkenin en önemli insan sermayesi olan üniversite gençliğinin siyasete bakışının bu kadar sorunlu olması ülkenin gelişimi adına da büyük bir sorundur.

Tablo 54. Sizinle Farklı Görüşte Olan Kişilerle İlişkileriniz Nasıldır?

	Sayı	Yüzde
Oturup normal bir şekilde kavga etmeden tartışırız	481	40,1
Tartışırken mutlaka kavga ederiz	32	2,7
Karşıt görüşten kimselerle kesinlikle bir araya gelip konuşmam	36	3
Konuşurum ve zaman zaman görüşlerinden faydalanırım	388	32,3
Çok rahat arkadaşlık kurabilirim	263	21,9
Toplam	1200	100

Anket çalışması kapsamında katılımcı gençlere kendileriyle farklı görüşlerde olan insanlarla ilişkilerinin nasıl olduğuna yönelik soru yöneltilmiştir. Bu soru demokrasinin gereklerinden biri olan farklılıklara saygı durumunu göstermesi açısından son derece önemli sonuçlar ortaya çıkarmıştır. Ankete katılan gençlerin yaklaşık yarısı, soruya oturup normal bir şekilde kavga etmeden tartışırız şeklinde

cevap vermişlerdir. Bu cevap gençlerin farklılıklara karşı ne kadar toleranslı olduklarının önemli bir kanıtıdır. Farklı görüşten kimselerle konuşurum ve zaman zaman görüşlerinden faydalanırım şeklinde cevap veren gençlerin oranının % 30'un üzerinde olduğunu görüyoruz. Bu oran da; gençlerin demokratik değerleri hayatlarında da uyguladıkları, farklı görüşten kimselerle kolayca iletişim ve etkileşim içerisine girebildiklerini göstermesi açısından son derece önemlidir. Gençlerin % 20'den fazlası da farklı görüşlerden kimselerle çok rahat arkadaşlık kurabildiklerini belirtmişlerdir. Tablo 54'de, gençlerin tamamına yakını farklı görüşten kimselerle hiçbir sorun yaşamadan oturup konuşabildikleri, görüşlerinden faydalandıkları ve arkadaşlık kurabildikleri görülmektedir. Elde edilen bu veriler üniversite eğitimi alan gençlerin; taassuptan uzak, farklı düşüncelere saygı duyan onlarla iletişim ve etkileşim içerisinde bulunabilen özellikler sergilediklerini ortaya koyuyor.

Tablo 55. Topluluk İçerisinde Görüşlerinizi Rahatlıkla Dile Getirebilir misiniz?

	Sayı	Yüzde
Evet	509	54,3
Hayır	57	6,1
Kısmen	370	39,4
Toplam	938	100

Ankete katılan gençlere topluluk içerisinde görüşlerini rahatlıkla dile getirebilme durumları sorulup verilen cevaplar Tablo 55'de verilmiştir. Gençlerin yarısından fazlası soruya “evet” ifade edebilirim cevabını verirken, yaklaşık % 40'ında kısmen, sadece % 6'sının da “hayır” cevabını verdiklerini görüyoruz. Tablo 55'deki cevaplar analiz ettiğimizde gençlerin büyük oranda kendilerini ifade etmede sorun yaşamadıklarını görüyoruz. Gençlerin kendilerini ifade etmeleri üzerinde, almış oldukları üniversite eğitiminin de olumlu etkisinin olduğunu düşünebiliriz. Gençlerin topluluk içerisinde görüşleri rahatlıkla ifade edebilmeleri; öğrenci kulüplerinin, STK'ların faaliyetlerine katılımlarıyla daha iyi bir duruma gelecektir. Gençlere uygun demokratik ve özgür ortamların oluşturulması onları düşüncelerini rahatlıkla ifade etme konusunda cesaretlendirecektir. Bu tür ortamların varlığı gençleri özgürce düşüncelerini ifade etme şansı verirken aynı zamanda onların entelektüel sermayesini de arttıracaktır.

4.2.6. Gençlerin Üniversiteleri ve Üniversite İçindeki Demokratik Kazanımları İle İlgili Düşünceleri

Bu bölümde öğrencilerin kendi üniversitelerindeki; öğrencilerin, öğretim üyelerinin ve üniversite idaresinin demokratik değerlerle ilgili kazanımları ve yaklaşımları ile ilgili görüşlerine yer verilecektir. Araştırma yapılan iki üniversite arasında ki benzerlik ve farklılıkların ortaya konulması ve analizlerin bu veriler ışığında yapılması sağlıklı sonuçlar elde etme açısından oldukça önemlidir. Gençlerin üniversite içerisindeki tutumları ve demokratik değerlerle ilgili düşüncelere onların bu konuyu ne kadar içselleştirdiklerini ortaya koyması açısından da oldukça önemlidir.

Tablo 56. Üniversitede Öğrencilerin Davranışlarında Demokratik Değerlere Dikkat Ettiklerine İnanıyor musunuz?

	Sayı	Yüzde
Evet	189	20,1
Hayır	382	40,7
Kısmen	367	39,1
Toplam	938	100

Tablo 56’da, üniversite öğrencilerinin davranışlarında demokratik değerlere dikkat edip etmediklerine yönelik sorulara verilen cevaplar bulunmaktadır. Ankete katılan gençlerin yaklaşık % 41’i soruya “hayır” cevabını vermişlerdir. Gençlerin yaklaşık % 40’ı kısmen, % 20 civarının da evet cevabı verdiklerini görüyoruz. Tablodan elde ettiğimiz veriler, gençlerin birbirlerinin davranışlarının, demokratik değerler doğrultusunda olmadığına inandıklarını ortaya çıkarıyor. Bu durum, kısmen gençlerin beklentilerinin yüksek olmasından ya da içinde buldukları gelişim dönemi özelliklerinden kaynaklanan kolay kolay beğenmeme durumundan kaynaklanıyor olabilir. Bu sonuçtan çıkarılabilecek bir başka yargı da, gençlerin içinde buldukları durumun son derece farkında oldukları fakat bu konuda dışarıdan destek görmeleri gerektiğidir. Bu konuda görev başta üniversitelere, sonrasında da STK’lara ve ilgili kurumlara düşmektedir. Gençlerin demokratik tutum ve

davranışları hayatlarının içerisinde uygulayabilmesi açısından fazlaca etkinlik ve projenin üretilmesi gerekmektedir.

Tablo 57. Öğrencilerin üniversitede davranışlarında demokratik değerlere dikkat etme durumları ile okudukları üniversitelerinin karşılaştırılması

Üniversite’de öğrenciler davranışlarında demokratik değerlere dikkat ederler mi?			
		Üniversite	
		Kırıkkale Üniversitesi	Orta Doğu Teknik Üniversitesi
Evet	Sayı	80	109
	Yüzde	15,5	25,8
Hayır	Sayı	252	130
	Yüzde	48,8	30,8
Kısmen	Sayı	184	183
	Yüzde	35,7	43,4
Toplam Yüzde		100	100

Tablo’da; ankete katılan gençlerin, üniversite öğrencilerinin davranışlarında demokratik değerlere dikkat edip etmediklerine yönelik verdikleri cevaplar bulunmaktadır. Tablo’da, Orta Doğu Teknik Üniversitesi’nde eğitim gören gençlerin yaklaşık % 26’sının soruya “evet” cevabı verdiklerini, bu oranının Kırıkkale Üniversitesi’ndeki gençlerde % 15 civarında olduğunu görmekteyiz. Kırıkkale Üniversitesi’ndeki gençlerin yarısına yakını “hayır” cevabı verirken, Orta Doğu Teknik Üniversitesi’ndeki öğrencilerin yaklaşık % 31’i hayır cevabı vermişlerdir. Orta Doğu Teknik Üniversitesi’nde öğrenim gören gençlerin davranışlarında demokratik tutumları gözetmesinin başlıca nedenleri; ailelerinden getirdikleri kazanımlar, okudukları üniversitenin bu konuda sağladığı kazanımlar, öğrenci topluluklarının aktif olması vb. olarak sıralanabilir. Analizlerden elde edilen veriler katılımcıların; cinsiyet, fakülte ve sınıf durumlarının ilgili soruya verdikleri cevaplar arasında yapılan çapraz tablolarda; uygulanan ANOVA veya testine sonuçlarına göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık gözlemlenmemektedir (Bknz. Tablo 89-90). Üniversite eğitimi alan gençlerin fakülte ve sınıfları arasında önemli bir farklılığın olmama nedeni gençlerin benzer şart ve imkanlara sahip olması şeklinde sıralanabilir.

Tablo 58. Üniversitede Kılık Kıyafet Konusunda Kendinizi Özgür Hissediyor musunuz?

	Sayı	Yüzde
Evet	808	86,3
Hayır	52	5,6
Kısmen	76	8,1
Toplam	936	100

Ankete katılan gençlere üniversitede kılık kıyafet konusunda kendilerini rahat hissedip hissetmediklerine yönelik sorulara verilen cevaplar ait sayısal veriler Tablo 58’de verilmiştir. Tablo’ya baktığımızda; ankete katılan gençlerin yaklaşık % 90’ının kendilerini bu konuda rahat hissettiklerini görüyoruz. Gençlerin yaklaşık % 6’sı soruya hayır cevabı vermişlerdir. Verilen cevapları analiz ettiğimizde üniversite eğitimi alan gençlerin; üniversite ortamında kılık kıyafet konusunda herhangi bir kısıtlama ya da baskı yaşamadıkları gerçeği ile karşılaşılıyor.

Tablo 59 Üniversitede Kılık Kıyafet Konusunda Kendini Özgür Hissetme Durumları İle Gençlerin Okudukları Üniversitelerinin Karşılaştırılması

Üniversite’de kılık kıyafet konusunda kendinizi özgür hissediyor musunuz?			
		Üniversite	
		Kırıkkale Üniversitesi	Orta Doğu Teknik Üniversitesi
Evet	Sayı	427	381
	Yüzde	83	90,5
Hayır	Sayı	44	8
	Yüzde	8,5	1,9
Kısmen	Sayı	44	32
	Yüzde	8,5	7,6
Toplam Yüzde		100	100

“Üniversite’de kılık kıyafet konusunda kendinizi özgür hissediyor musunuz?” şeklinde sorulara Orta Doğu Teknik Üniversitesi’nde öğrenim gören gençlerin % 90’dan fazlasının “evet” özgür hissediyorum, Kırıkkale Üniversitesi öğrencilerinin yaklaşık % 83’ünün de aynı şekilde “evet” cevabı verdikleri görüyoruz. Soruya

“hayır” özgür hissetmiyorum şeklinde cevap veren gençlerin oranının Orta Doğu Teknik Üniversitesi’nde yaklaşık % 2 iken Kırıkkale Üniversitesi’nde bu oranın % 8 civarında olduğu anlıyoruz. Gençlerin, kılık kıyafet özgürlüğü konusunda Orta Doğu Teknik Üniversitesi’nde Kırıkkale Üniversitesi’ne oranla kendilerini daha özgür hissediyor olduklarını söyleyebiliriz. Üniversitelerde gençlerin yaşadığı bu özgürlükler onların gelişimi ve farklılıklara saygı gösterme yeteneklerini artırma adına oldukça önemli olduğunu düşünülebilir. Gençler içinde buldukları gelişim dönemleri itibariyle rahat hareket etmek isterler ve hiçbir şekilde müdahale ve yönlendirme istemezler. Her iki değişken arasında yapılan T-testi sonuçları 0,02’lik bir ilişkinin olduğunu ortaya koyuyor (Bknz. Tablo 90). Orta Doğu Teknik Üniversitesi’ndeki gençlerin Kırıkkale Üniversitesi’ndekilere oranla kendilerini daha rahat hissetmeleri, okudukları üniversitenin özgürlükler konusunda sağladığı imkanlardan kaynaklanıyor olabilir. ODTÜ, Türkiye’de yıllarca öğrenci olaylarının en yoğun yaşandığı üniversitelerden biridir. Bu durum gençlere daha özgür ortamlar sağlamıştır. Gençlerin bu konudaki tecrübeleri onları demokratik değerler konusunda daha bilinçli hale getirmiştir.

Tablo 60. Üniversitede Kılık Kıyafet Konusunda Kendini Özgür Hissetme Durumları İle Gençlerin Cinsiyetlerinin Karşılaştırılması

Üniversite’de kılık kıyafet konusunda kendinizi özgür hissediyor musunuz?			
		Cinsiyet	
		Kadın	Erkek
Evet	Sayı	399	409
	Yüzde	83,5	89,3
Hayır	Sayı	41	11
	Yüzde	8,6	2,4
Kısmen	Sayı	38	38
	Yüzde	7,9	8,3

Ankete katılan gençlerden, kılık kıyafet konusunda kendilerini özgür hissedenlerin % 83 civarının kadın, yaklaşık % 90’ının da erkek olduğu görülmektedir. Soruya, hayır özgür hissetmiyorum şeklinde cevap verenlerin yaklaşık % 9’unun kadın, % 2 civarının da erkek olduğu görüyoruz. Ankete katılan erkek öğrencilerin kadın öğrencilere oranla kendilerini kılık, kıyafet konusunda daha rahat hissettiklerini anket verilerine dayanarak söyleyebiliriz. Kadınların genel anlamda yaşadıkları

sorunların buraya da yansıdığını görüyoruz. T-testi her iki değişken arasında önemli bir ilişkinin bulunmadığını ortaya koymuştur (Bknz. Tablo 90). Kadınların erkeklere nazaran kılık kıyafet konusunda daha az özgür hissetmelerinin nedeni dini referanslı olabilir. Örneğin herhangi bir yasak olmamasına karşılık gelecek kaygısından dolayı başlarını örtemeyen kadınların varlığı bu konudaki oranı etkilemiş olabilir. Başka bir açıdan bakılacak olursa istedikleri kadar serbest giyinemediklerini düşünen kadınların varlığı da bu konuda önemli bir gösterge olabilir.

Tablo 61. Üniversitede Derslerde Sosyal ve Siyasal Düşüncelerinizi Özgürce İfade Edebildiğinize İnanıyor musunuz?

	Sayı	Yüzde
Evet	374	39,9
Hayır	236	25,2
Kısmen	328	35
Toplam	938	100

Anket çalışması kapsamında gençlere, üniversitede sosyal ve siyasal görüşlerini rahatlıkla dile getirme durumları Tablo 61’de bulunmaktadır. Tablodaki veriler incelendiğinde, soruya evet cevabı verenlerin oranı yaklaşık % 40 iken soruya katılımcı gençlerin % 25 civarı hayır demiştir. Anket verilerinin; gençlerin üniversitelerde sosyal ve siyasal görüşlerini ifade etme konusunda biraz daha cesaretlenmelerinin gerekli olduğunu ortaya koyduğunu düşünüyoruz.

Tablo 62. Derslerde Sosyal ve Siyasal Görüşlerini Rahatlıkla İfade Etme Durumları İle Üniversitelerin Karşılaştırılması

Derslerde sosyal ve siyasal görüşlerinizi rahatlıkla ifade edebiliyor musunuz?			
		Üniversite	
		Kırıkkale Üniversitesi	Orta Doğu Teknik Üniversitesi
Evet	Sayı	174	200
	Yüzde	33,7	47,4
Hayır	Sayı	160	76
	Yüzde	31	18
Kısmen	Sayı	182	146
	Yüzde	35,3	34,6
Toplam Yüzde		100	100

Tablo'da, ankete katılan gençlerin derslerde sosyal ve siyasal görüşlerini rahatlıkla ifade etme durumları ile okudukları üniversitelerin karşılaştırılması ile elde edilen veriler bulunmaktadır. Tablo'daki verilere göre; sosyal ve siyasal görüşlerini rahatlıkla ifade edebiliyorum şeklinde cevap veren gençlerin yaklaşık yarısının Orta Doğu Teknik Üniversitesi'nde öğrenim gördüğünü, % 34 civarının da Kırıkkale Üniversitesi'nde öğrenim gördüğü dikkatimizi çekiyor. Genel olarak tablodaki verileri değerlendirdiğimizde, Orta Doğu Teknik Üniversitesi'nde gençlerin siyasal ve sosyal düşüncelerini derslerde Kırıkkale Üniversitesi'ne oranla daha rahat ifade ettiklerini ifade edebiliriz. Her iki değişken arasında T-testi sonucuna göre 0,01 oranında bir ilişkinin olduğu görülüyor. Elde edilen bulgular gençlerin siyasi ve sosyal görüşlerini rahatlıkla dile getirme konusunda kendilerini yeterince özgür hissetmediklerini göz önüne sermektedir. Orta Doğu Teknik Üniversitesi'nde kısmen daha iyi olsa da olması gereken seviyenin çok altında olduğu görülmektedir.

Tablo 63. Öğretim Üyeleri ya da Görevlileri Sizce Öğrencilere Demokratik Değerler Yönüyle Örnek Olmakta mıdır?

	Sayı	Yüzde
Evet	306	32,7
Hayır	241	25,7
Kısmen	389	41,6
Toplam	936	100

Tablo 63'de öğretim üyelerinin demokratik değerler açısından öğrencilere örnek olma durumları ile ilgili veriler bulunmaktadır. Konuyla ilgili soruya ankete katılan gençlerin % 33 civarı evet cevabı verirken, yaklaşık % 26'sında hayır cevabı verdiklerini görüyoruz. Gerek hayır gerekse kısmen cevaplarının oransal anlamda fazla olması, gençlerin demokratik değerler konusunda öğretim görevlilerinden daha fazla beklenti içerisinde olduklarının önemli bir göstergesidir. Üniversite eğitiminde gençlerin demokratik değer algılarının gelişmesi üzerinde okulda sunulan dersler ve etkinlikler kadar öğretim üyelerinin tutum ve davranışları da oldukça önemlidir.

Tablo 64. Öğretim Üyelerinin Demokratik Değerlerle İlgili Öğrencilere Örnek Olma Durumları İle Gençlerin Okudukları Üniversitelerin Karşılaştırılması

Öğretim üyeleri demokratik değerlerle ilgili öğrencilere örnek olurlar mı?			
		Üniversite	
		Kırıkkale Üniversitesi	Orta Doğu Teknik Üniversitesi
Evet	Sayı	125	181
	Yüzde	24,3	42,9
Hayır	Sayı	181	60
	Yüzde	35,2	14,2
Kısmen	Sayı	208	181
	Yüzde	40,5	42,9
Toplam Yüzde		100	100

Tablo'dan, öğretim üyelerinin demokratik değerler açısından öğrencilere örnek olduklarını belirten gençlerin yaklaşık % 43'ünün Orta Doğu Teknik Üniversitesi'nde, % 24'ünün de Kırıkkale Üniversitesi'nde öğrenim gördüklerini görüyoruz. Soruya "hayır" örnek olmazlar cevabı verenlerin oranı ise; Kırıkkale Üniversitesi'nde % 35 civarında iken Orta Doğu Teknik Üniversitesi'nde bu oranın % 14 civarında olduğunu anlıyoruz. Verilen tüm cevaplar incelendiğinde; Orta Doğu Teknik Üniversitesi'nde öğrenim gören gençlerin Kırıkkale Üniversitesi'ndeki gençlere oranla öğretim üyelerinin demokratik değerler açısından kendilerine daha fazla örnek olduklarını düşündükleri ortaya çıkıyor. Gençler; özellikle bu dönemlerde kabullenilmek ve desteklenmek isterler. Öğretim görevlilerinin; gençlerin bu isteklerine karşılık demokratik tavırlar sergileyip, onları anlayıp, görüşlerine saygı gösterdiklerinde gençlerin gelişimlerine önemli katkılar sağlayacaklarına inanıyoruz. Öğrencilerin soruya verdikleri cevapların cinsiyet, fakülte ve sınıf durumlarına göre belirgin bir farklılık oluşturmadığını yapılan t-test ve ANOVA analizlerinden anlayabiliyoruz (Bknz. Tablo 89-90). Öğrencilerin verdikleri cevaplara bakıldığında her iki üniversitede de durumun istenilen düzeyde olmadığı göze çarpmaktadır. Bu konuda öğretim görevlilerinin de kendilerini geliştirmeleri gerektiği durumu ortaya çıkmıştır. Fakülteler ve sınıflar arasındaki benzerliklerin olması son derece normaldir. Genel olarak benzer şartlara sahip oldukları için fakülteler arasında belirgin bir farklılık ortaya çıkmamıştır.

Tablo 65. Üniversitede Özellikle Öğrencilere Yönelik Uygulamalarda Öğrencilerin Görüşleri Dikkate Alınır mı?

	Sayı	Yüzde
Evet	258	27,6
Hayır	252	27
Kısmen	425	45,5
Toplam	935	100

Tablo 65’de, üniversitelerde öğrencilerle ilgili alınan kararlarda öğrencilerin görüşlerinin alınıp alınmadığına dair sorulan soruya verilen cevaplar yer almaktadır. Ankete katılan gençlerin yaklaşık % 28’inin, üniversitede öğrencilere yönelik uygulamalarda öğrencilerin görüşlerinin dikkate alındığına inandıklarını görüyoruz. Yine buna yakın bir oranda öğrencinin de soruya hayır dikkate alınmıyor şeklinde cevap verdiklerini görüyoruz. Verilen cevaplar üniversitelerde özellikle öğrencilere yönelik uygulamalarda demokratik bir tutumun tam anlamıyla sergilenmediğini ortaya koymaktadır. Gençlerin gelecekte başkalarının düşüncelerini dikkate alma ve onlara değer verme gibi önemli demokratik tutumlarının bu şekilde kendi fikirlerine saygı gösterilerek gelişeceğine inanıyoruz. Ankete katılan gençlerin; cinsiyetlerinin, okudukları fakültelerin ve sınıfların soruya verilen cevaplar arasında yapılan çapraz tablolarda; uygulanan ANOVA veya testine sonuçlarına göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık gözlemlenmemektedir. Gerek ANOVA gerekse t-test verileri tezin ekler bölümünde yer almaktadır (Bknz. Tablo 89-90). Fakülteler arasında bu konuda herhangi bir farklılığın olmaması, üniversitenin tamamında benzer uygulamaların olmasından kaynaklanıyor olmasındandır.

Tablo 66. Üniversitede Öğrencilere Yönelik Alınan Kararlarda Öğrencilerin Görüşlerinin Alınması İle Katılımcıların Okudukları Üniversite Durumlarının Değerlendirilmesi

Üniversitede özellikle öğrencilere yönelik uygulamalarda öğrencilerin görüşleri dikkate alınır mı?			
		Üniversite	
		Kırıkkale Üniversitesi	Orta Doğu Teknik Üniversitesi
Evet	Sayı	109	149
	Yüzde	21,2	35,3
Hayır	Sayı	188	64
	Yüzde	36,6	15,2
Kısmen	Sayı	216	209
	Yüzde	42,2	49,5
Toplam Yüzde		100	100

Tablo'da, üniversitede öğrencilere yönelik alınan kararlarda öğrencilerin görüşlerini alma durumları ile okudukları üniversitelerin karşılaştırılması yapılmıştır. Tablo'daki verilere göre, soruya evet öğrencilerin görüşleri alınır cevabını verenlerin % 35 civarında Orta Doğu Teknik Üniversitesi'nde eğitim alan gençler, % 21 civarının da Kırıkkale Üniversitesi'nde eğitim alan gençler olduklarını görüyoruz. Soruya kısmen cevabı verenlerin yaklaşık yarısının Orta Doğu Teknik Üniversitesi, % 42 civarının da Kırıkkale Üniversitesi'nde öğrenci olduklarını görüyoruz. Her iki cevabı veren gençlerin üniversite dağılımına bakıldığında, Orta Doğu Teknik Üniversitesi'nde öğrencilere yönelik uygulamalarda öğrencilerin görüşlerinin Kırıkkale Üniversitesi'ne nazaran daha fazla dikkate alındığını söyleyebilmek mümkündür. ODTÜ'de okuyan gençlerin özgürlükler konusundaki tutumları ve bu konuda verdikleri mücadele herkesin malumudur. Gençlerin bu talepleri doğrultusunda üniversite yönetimi de öğrencilerin görüş ve beklentilerini dikkate almak zorunda kalmaktadırlar. Tüm bunlara rağmen gençlerin verdikleri cevaplar özellikle Kırıkkale Üniversitesindeki öğrenciler durumdan pek memnun gözükmemektedirler.

Tablo 67. Öğrenci Toplulukları/ Öğrenci Kulüpleri Üniversitede Kolayca Faaliyet Yürütebiliyorlar mı?

	Sayı	Yüzde
Evet	445	47,5
Hayır	143	15,3
Kısmen	348	37,2
Toplam	936	100

Üniversitelerde öğrencilerin; katılımlarını geliştirebildikleri, görüşlerini rahatlıkla ifade edebildikleri, farklı düşünceden kişilerle etkileşime geçebildikleri kısacası demokratik değerleri özümseme ve kazanma imkanı elde ettikleri ortamlardır öğrenci toplulukları ya da kulüpleri. Ankete katılan gençlerin yarısına yakınının öğrenci topluluklarının üniversitede kolayca faaliyet yürütebildiklerine inandıklarını görüyoruz. Gençlerin; % 15 civarının da soruya hayır cevabı verdiğini anlıyoruz. Öğrenci toplulukları, gençlerin sosyal ve siyasal görüşlerini rahatlıkla dile getirebilecekleri ortamlar olması açısından oldukça önemlidir. Gençler bu ortamlar sayesinde kendilerini ifade etme imkanı elde ederler. Üniversite yönetimlerinin öğrenci kulüplerinin faaliyetlerini desteklemesi, gençlerin serbest ortamlarda demokratik değerleri içselleştirmeleri açısından son derece önemlidir.

Tablo 68. Öğrenci Toplulukları/Kulüplerinin Üniversitede Faaliyetlerini Rahatlıkla Yürütebilmeleri İle Gençlerin Üniversitelerinin Karşılaştırılması

Öğrenci toplulukları/kulüpleri üniversitede kolayca faaliyet yürütebilirler mi?			
		Üniversite	
		Kırıkkale Üniversitesi	Orta Doğu Teknik Üniversitesi
Evet	Sayı	186	259
	Yüzde	36,2	61,4
Hayır	Sayı	118	25
	Yüzde	23	5,9
Kısmen	Sayı	210	138
	Yüzde	40,9	32,7

Tabloya genel olarak bakıldığında, öğrenci topluluklarının üniversitede rahat faaliyet yürüttüklerine inanan gençlerin; % 36 civarı Kırıkkale Üniversitesi öğrencisiyken, %

61’den fazlasının da Orta Doğu Teknik Üniversitesi öğrencisi olduklarını görebiliriz. Soruya “hayır” verenlerin oranlarında da belirgin bir fark bulunmaktadır. Kırıkkale Üniversitesi öğrencileri % 23 oranında öğrenci topluluklarının rahatlıkla üniversitede faaliyet yürütemediklerini belirtirken, bu oranın Orta Doğu Teknik Üniversitesi’nde yaklaşık % 6 olduğunu görüyoruz. İki üniversite arasındaki farkın bu soruda Orta Doğu Teknik Üniversitesi lehine olduğuna vurgu yapmak gerekir. Tablo’daki veriler; Orta Doğu Teknik Üniversitesi’nin, öğrenci topluluklarının faaliyetlerini rahat yürütmesi açısından Kırıkkale Üniversitesi’ne oranla daha iyi olduğunu ortaya koyuyor. ODTÜ’de öğrencilerin gerek kendileriyle ilgili gerekse toplumsal meselelerle ilgili sürekli olarak mücadele etmeleri, üniversitedeki öğrenci kulüplerinin faaliyetlerini gerçekleştirme olanağını arttırmaktadır. Üniversite yönetiminin bu konuda öğrencileri desteklemesi, üniversitede oluşan kültür vb. etkenlerin durum üzerinde doğrudan etkisinin olduğu bir gerçektir.

Tablo 69. Öğrenci Toplulukları/ Öğrenci Kulüplerinin Faaliyetlerine Aktif Katılırmısınız?

	Sayı	Yüzde
Evet	196	20,9
Hayır	377	40,2
Kısmen	365	38,9
Toplam	938	100

Orta Doğu Teknik Üniversitesi ve Kırıkkale Üniversitesi’lerinden ankete katılan 938 gence, “öğrenci toplulukları/öğrenci kulüplerinin faaliyetlerine aktif katılırmısınız?” sorusu yöneltilmiştir. Alınan cevaplar Tablo 67’de verilmiştir. Ankete katılan gençlerin; yaklaşık % 21’inin soruya evet katılımı cevabı verirken, % 40 civarının da hayır katılmıyorum cevabını verdiklerini görüyoruz. Katılımcıların yaklaşık % 40’ının da soruya kısmen katılımı cevabı verdiklerini anlıyoruz. Verilen cevaplar yorumlandığında önemli bir oranda gencin öğrenci kulüplerinin faaliyetlerine düzenli bir şekilde katılmadıkları görülmektedir. Gerek öğrencilerin yeterli bilgilendirilmemesi gerekse öğrenci kulüplerinin faaliyetlerinde ki etki ve yaygınlaştırma sorunları bu sorunun temel nedenleri arasında gösterilebilir.

Üniversite eğitimi alan gençlerin sosyalleşmesi ve demokratik değerleri içselleştirmesine en önemli katkıyı sağlayacak olan öğrenci kulüplerinin, gençlerin daha çok katılımını sağlayacak şekillerde planlanması son derece önemlidir. Elde edilen veriler öğrenci kulüplerine katılan kadın öğrencilerle erkek öğrencilerin verdikleri cevaplar arasında belirgin farklılıkların olmadığını ortaya koyuyor. Gençlerin öğrenci kulüplerinin faaliyetlerine katılım oldukça düşüktür. Gençlerin sosyalleşebilmesi ve demokratik değerleri içselleştirebilmeleri açısından öğrenci kulüplerine aktif katılım göstermeleri gereklidir. Burada da katılımın düşük olması, bu ve benzeri faaliyetlerden gençlerin çekinmesi, faaliyetlerin gençlerin dikkatini çekecek nitelikte olmaması vb. etkenlere bağlanabilir.

Tablo 70. Öğrenci Topluluklarının/Kulüplerinin Faaliyetlerine Aktif Katılma Durumları ile Katılımcıların Okudukları Üniversitelerinin Karşılaştırılması

Öğrenci toplulukların/kulüplerinin faaliyetlerine aktif katılır mısınız?			
		Üniversite	
		Kırıkkale Üniversitesi	Orta Doğu Teknik Üniversitesi
Evet	Sayı	85	111
	Yüzde	16,5	26,3
Hayır	Sayı	230	147
	Yüzde	44,5	34,8
Kısmen	Sayı	201	164
	Yüzde	39	38,9
Toplam Yüzde		100	100

Tablo'da, öğrenci kulüplerinin faaliyetlerine aktif katılım sağlayan gençlerin % 26 civarının Orta Doğu Teknik Üniversitesi'nde, yaklaşık % 17'sinin de Kırıkkale Üniversitesi'nde eğitim aldığını anlıyoruz. Soruya; kısmen cevap verenlerin yaklaşık % 39 oranıyla her iki üniversitede eşit olduğunu görebiliyoruz. Tablo'daki veriler incelendiğinde Orta Doğu Teknik Üniversitesi'nde eğitim alan gençlerin Kırıkkale Üniversitesi'ndeki öğrencilere oranla öğrenci toplulukları faaliyetlerine daha fazla katıldıkları ortaya çıkıyor. ODTÜ'deki öğrenciler daha fazla katılsalar da rakamlar olması gerekenin çok altında bulunmaktadır. Buradan hareketle, öğrenci kulüplerinin niteliksel anlamda gençlerin dikkatini çekecek şekilde oluşturulması daha iyi faaliyetler yürütmeleri ve üniversite yönetimleri tarafından desteklenmeleri

gerekliliği ortaya çıkmıştır. Öğrenciler gerek maddi gerekse tecrübesizliklerinden dolayı tam anlamıyla öğrenci kulüplerini etkin hale getirememektedirler. Bu nedenle desteklenmeleri gerekmektedir.

Tablo 71. Üniversite Yönetimi Öğrenci Toplukları/Öğrenci Kulüplerinin Faaliyetlerini Destekler mi?

	Sayı	Yüzde
Evet	328	35,1
Hayır	112	12
Kısmen	494	52,9
Toplam	934	100

Tablo 71’de, üniversite yönetimlerinin öğrenci kulüplerine sağladıkları destek durumu ile ilgili gençlerin verdikleri cevaplar yer almaktadır. Ankete katılan 938 gençten 934’ü soruya cevap vermişlerdir. Soruya cevap veren gençlerden 328’i % 35,1 oranında üniversite yönetimlerinin öğrenci kulüplerine destek sağladıklarını belirtmişlerdir. Katılımcıların; yarısından fazlasının soruya kısmen destekler şeklinde cevap verirken, sadece % 12 oranında hayır desteklemez şeklinde cevap verdiklerini görüyoruz. Tablo 69’daki veriler incelendiğinde, anket uygulaması yapılan her iki üniversitede öğrenci kulüplerinin desteklendiği görülmektedir.

Tablo 72. Üniversite Yönetiminin Öğrenci Kulüplerinin Faaliyetlerini Destekleme Durumları İle Gençlerin Okudukları Üniversitelerin Karşılaştırılması

Üniversite yönetimi öğrenci kulüplerinin faaliyetlerini destekler mi?			
		Üniversite	
		Kırıkkale Üniversitesi	Orta Doğu Teknik Üniversitesi
Evet	Sayı	167	161
	Yüzde	32,6	38,2
Hayır	Sayı	85	27
	Yüzde	16,6	6,4
Kısmen	Sayı	260	234
	Yüzde	50,8	55,5

Üniversite yönetiminin öğrenci kulüplerinin faaliyetlerini desteklediğini belirten gençlerin yaklaşık % 33'ünün Kırıkkale Üniversitesi'nde öğrenci olduklarını, % 38 civarının da Orta Doğu Teknik Üniversitesi'nde eğitim aldıklarını görebiliyoruz. Soruya, kısmen destekler şeklinde cevap verenlerin oranının ise her iki üniversitede de yarından fazla olduğunu görüyoruz. Tablo'daki veriler, Orta Doğu Teknik Üniversitesi yönetiminin Kırıkkale Üniversitesi yönetimine oranla öğrenci kulüplerine daha fazla destek olduğunu ortaya koymaktadır. Buna karşılık arada çok da önemli bir farkın da olmadığı sonucunu da çıkarabiliriz. Orta Doğu Teknik Üniversitesi'nde bu konuda önemli bir geçmiş bulunmasına karşılık bu veriler her iki üniversitenin de bu konuda öğrencileri istenilen seviyede destekleyemediğini göz önüne seriyor. Her iki değişken arasında yapılan T-testi hesabına göre belirgin bir ilişki bulunmamaktadır (Bknz. Tablo 90). Üniversite yönetimlerinin öğrenci kulüplerine maddi manevi destek olmaları onların sayı ve niteliklerini arttırması açısından son derece önemlidir. Aksi halde öğrenciler belli bir yere kadar faaliyetleri yürütebilirler ve bu da gençlerin dikkatini çekecek boyutlara taşınmaz. Ankete katılan gençlerde bunun farkında oldukları için soruya hayır ya da kısmen cevaplarını daha fazla vermişlerdir.

Tablo 73. Herhangi Bir Sivil Toplum Kuruluşuna Üye misiniz?

	Sayı	Yüzde
Evet	152	16,2
Hayır	735	78,5
Kısmen	49	5,2
Toplam	936	100

Sivil toplum kuruluşları demokratik toplumların vazgeçilmez unsurlarından biridir. Sivil toplum kuruluşları genel olarak 3. sektör şeklinde de isimlendirilirler ve resmi kurumlar, özel kurumlar kadar güç atfedilir. Demokratik değerlerin yaşatılması ve bireyler tarafından içselleştirilmesinde sivil toplum kuruluşları önemli roller üstlenirler. Özellikle gençler içinde buldukları yaş grubunun özellikleri dikkate alındığında kendini gerçekleştirme, dinlenmeye ve özerk olmaya eğilimlidirler. Gençlere bu imkanları sağlayacak neredeyse tek bir yer vardır o da sivil toplum kuruluşlarıdır. Tablo 73'de, ankete katılan gençlerin sivil toplum kuruluşlarına üyelik

durumları sayısal veriler şeklinde verilmiştir. Soruya cevap veren gençlerin yaklaşık % 79'unun sivil toplum kuruluşlarına üye olmadıkları için hayır cevabı verdikleri anlaşılıyor. Gençlerin sadece % 16 civarının sivil toplum kuruluşlarına üye olduğu görülüyor. Tablo 73'deki veriler, gençlerin sivil toplum kuruluşlarının faaliyetlerine katılım konusunda önemli sorunlar yaşadığını ortaya koyuyor. Gençlerin sivil toplum kuruluşlarının faaliyetlerine katılmamalarının birçok nedeni olabilir. Bu nedenlerden bazılarını araştırmamız sırasında elde etmiş olduğumuz bulgulara dayanarak şu şekilde sıralayabiliriz:

- Sivil toplum kuruluşlarının Türkiye'de istenen düzeyde olmaması,
- Sivil toplum kuruluşlarında görevli kimselerin konuyla ilgili yeterli bilgi ve tecrübelerinin olmaması,
- Gençlerin sivil toplum kuruluşlarının faaliyetleri ve etkileri konusunda yeterince bilgi sahibi olmaması,
- Sivil toplum kuruluşlarının faaliyetlerinin yaygınlaştırılmasında ve sürdürülebilirliğinde yetersizliklerin olması,
- Geçmişteki sivil toplum kuruluşu imajının henüz değiştirilememiş olması ve gençlerin bu nedenlerle tereddüt etmeleri.

Ankete katılan gençlerin cinsiyet ve fakülte durumlarının soruya verdikleri cevaplar üzerinde önemli bir etki oluşturmadığı yapılan ANOVA ve t-test hesaplarıyla ortaya çıkmıştır. İlgili veriler tezin ekler bölümündeki analiz tablolarında yer almaktadır. Üniversite eğitimi alan gençlerin cinsiyet farkı gözetmeksizin benzer özellikler gösterdiği ortadadır. Bu durum üzerinde özellikle genç kadınların erkekler gibi üniversite ortamlarında daha rahat sosyalleştiklerini göstermektedir. Bu veriler lise mezunu ya da ev kadınlarında çok daha düşük çıkabilecekken üniversiteli genç kadınlarda erkeklere yakın veriler elde edilmektedir.

Tablo 74. Katılımcıların Okudukları Üniversite İle Sivil Toplum Kuruluşlarına Üyelik Durumları Arasındaki İlişki

Herhangi bir sivil toplum kuruluşuna üye misiniz?			
		Üniversite	
		Kırıkkale Üniversitesi	Orta Doğu Teknik Üniversitesi
Evet	Sayı	76	76
	Yüzde	14,8	18
Hayır	Sayı	409	326
	Yüzde	79,6	77,3
Kısmen	Sayı	29	20
	Yüzde	5,6	4,7
Toplam Yüzde		100	100

Tablo’da ankete katılan gençlerden sivil toplum kuruluşlarına üye olanların; yaklaşık % 15’inin Kırıkkale Üniversitesi’nde, % 18’inin de Orta Doğu Teknik Üniversitesi’nde eğitim alıyor oldukları görülmektedir. Katılımcılardan Kırıkkale Üniversitesi’nde okuyan gençlerin yaklaşık % 80’inin herhangi bir sivil toplum kuruluşuna üye olmadıkları görülüyor. Bu oranın Orta Doğu Teknik Üniversitesi’nde % 77 civarında olduğu anlaşılıyor. T-testi sonuçlarına göre her iki üniversite arasında belirgin bir fark gözlenmemiştir (Bknz. Tablo 90). Türkiye’de genel olarak sivil toplum kuruluşlarının yetersizliği söz konusudur. Sivil toplum kuruluşlarının gerek sayı gerekse nitelik olarak yetersizliği ile birlikte geçmişten gelen iyi olmayan imajından kaynaklanan nedenlerle gençlerin STK’lara üye olma ve faaliyetlerine katılımı tam olarak sağlanamamaktadır. Her iki üniversitenin verileri de birbirine yakın ve oldukça yetersizdir. Oysaki üniversite gençliğinin sosyalleşmesi açısından STK kuruluşlarının faaliyetleri oldukça gereklidir. Gençler demokratik değerler bakımından birçok kazanımı STK faaliyetlerinde elde edebilirler. Gençlerin STK üyelikleri ve faaliyetlerine katılımları konusunda STK’lara çok önemli roller düşmektedir.

Tablo 75. Katılımcıların Sınıfları İle Sivil Toplum Kuruluşlarına Üyelik Durumları Arasındaki İlişki

Herhangi bir sivil toplum kuruluşuna üye misiniz?					
		Sınıf			
		1. Sınıf	2. Sınıf	3. Sınıf	4. Sınıf
Evet	Sayı	36	39	30	47
	Yüzde	15,6	17	18,9	19,4
Hayır	Sayı	184	176	189	186
	Yüzde	79,6	76,5	75,1	76,9
Kısmen	Sayı	11	15	14	9
	Yüzde	4,8	6,5	6	3,7
Toplam Yüzde		100	100	100	100

Tablo’da, ankete katılan gençlerin sınıfları ile sivil toplum kuruluşlarına üyeliklerini ortaya koyan veriler bulunmaktadır. Tablo’da, 1. Sınıftan 4. Sınıfa kadar gençlerin sivil toplum kuruluşlarına üyelikleri konusunda artışın yaşandığı görülmektedir. 1. Sınıfta yaklaşık % 16 olan üyelik oranının 4. Sınıfa gelindiğinde % 20 seviyesine çıktığını görüyoruz. Tablodaki verilere bakıldığında yetersiz olsa da üniversite eğitiminin gençlerin sivil toplum kuruluşlarına üyelikleri üzerinde olumlu katkılar sağladığından söz edebilmek mümkün görünüyor.

Tablo 76. Herhangi Bir Sivil Toplum Faaliyetine Katıldınız mı?

	Sayı	Yüzde
Evet	337	36
Hayır	512	54,8
Kısmen	86	9,2
Toplam	935	100

Tablo 76’da ankete katılan gençlerin; % 36 oranında sivil toplum kuruluşlarının faaliyetlerine katıldığını, % 55 civarının da sivil toplum faaliyetlerine katılmadığını görebiliriz. Gençlerin, sivil toplum kuruluşlarına üyelik konusundaki sorunların ve yetersizliklerin burada da benzer bir etki oluşturduğu anlaşılıyor. Tablo 76’ya göre, gençlerin % 64 gibi önemli bir oranı sivil toplum kuruluşlarının faaliyetlerine

katılmadıkları ya da kısmen katıldıkları anlaşılmaktadır. Bu veriler; özellikle gençlerin katılım ve temsil gibi önemli demokratik değerler konusunda yetersizlikler yaşadığı gerçeğini göz önüne seriyor. Gençlerin bireysel ve toplumsal gelişimlerinin sağlıklı ve verimli olması açısından sivil toplum kuruluşlarının faaliyetlerine aktif katılımları önem arz ediyor.

Ankete katılan gençlerin cinsiyet durumlarının sivil toplum faaliyetlerine katılımları konusunda belirgin bir farklılık ortaya koymadığını görüyoruz. Buna karşılık erkek öğrencilerin kadın öğrencilere oranla 2-3 puan civarında fazlalığı göze çarpıyor. Gençlerin STK faaliyetlerine katılımları onların sosyal ve siyasal katılım yönlerini geliştirebileceği gibi bireysel ve toplumsal verimliliğini de arttıracaktır. STK faaliyetlerinde gençler kendilerini rahatlıkla ifade edebilecekleri, özgürce düşüncelerini ortaya atabilecekleri ortamlar bulmaktadırlar. Ayrıca farklı düşüncelerin aslında tehlike olmadığı tam aksine önemli bir zenginlik olduğunu da bu ve benzeri faaliyetler sayesinde öğrenirler.

Tablo 77. Katılımcıların Okudukları Üniversite İle Sivil Toplum Faaliyetine Katılım Durumları Arasındaki İlişki

Herhangi bir sivil toplum faaliyetine katıldınız mı?			
		Üniversite	
		Kırıkkale Üniversitesi	Orta Doğu Teknik Üniversitesi
Evet	Sayı	142	195
	Yüzde	27,7	46,2
Hayır	Sayı	322	190
	Yüzde	62,7	45
Kısmen	Sayı	49	37
	Yüzde	9,6	8,8
Toplam Yüzde		100	100

Tablo'ya göre, Kırıkkale Üniversitesi'nde öğrenim gören gençlerin yaklaşık % 28'i sivil toplum kuruluşlarının faaliyetlerine katılırken bu oranın Orta Doğu Teknik Üniversitesi'nde öğrenim gören gençlerde % 47'ye yakın olduğu anlaşılmaktadır. "Sivil toplum kuruluşlarının faaliyetlerine katılmadım" cevabı verenlerin oranı ise; Kırıkkale Üniversitesi öğrencilerinde % 63 civarında iken, Orta Doğu Teknik

Üniversitesi'ndeki öğrencilerde % 45 olduğunu görüyoruz. Her iki cevapta da, Orta Doğu Teknik Üniversitesi'nde okuyan gençlerin önemli bir farkla Kırıkkale Üniversitesi'nde okuyan gençlere nazaran sivil toplum kuruluşlarının faaliyetlerine daha fazla katıldıkları görülmektedir. Anket çalışmasına katılan gençlerin; okudukları fakültelerinin, sınıflarının ve cinsiyetlerinin sivil toplum kuruluşlarının faaliyetlerine katılımları üzerinde önemli bir etkiye sahip olmadıkları anlaşılıyor. Buna karşılık okudukları üniversiteler arasında 0,01 oranında belirgin bir farklılık bulunuyor. İlgili veriler tezin ekler bölümündeki ANOVA ve t-test tablolarından elde edilebilir (Bknz. Tablo 89-90). ODTÜ'de öğrenim gören gençlerin sivil toplum kuruluşu faaliyetlerine katılım oranı yüksek olsa da yeterli düzeyde değildir. Gençlerin yarısından fazlasının STK faaliyetlerine katılmadıkları ya da kısmen katıldıkları görülmektedir. Bu veriler, demokratikleşmenin en önemli unsuru olan STK'ların yetersizliğini ortaya koyması açısından da oldukça önemlidir. Toplumun en önemli sermayesi olan üniversite gençliğinin STK faaliyetlerine katılım oranlarının bu denli düşük olması, geleceğin idareci, eğitimci ve bilim adamlarının tam olarak demokratik değerleri içselleştirememesine neden olacağını göstermektedir. Üniversite gençliğinin STK faaliyetlerine katılımı ve üyelikleri konusunda çalışmalar yürütülmesi son derece önemlidir.

Tablo 78. Üniversite Eğitiminin Demokratik Değerler Anlamında Size Katkısı Oldu mu?

	Sayı	Yüzde
Evet	483	51,5
Hayır	154	16,4
Kısmen	300	32
Toplam	937	100

Tablo 78'de, ankete katılan gençlerin yarısından fazlasının üniversite eğitiminin demokratik değer algılarının gelişmesine katkı sağladığını belirttikleri anlaşılmaktadır. Gençlerin; % 16 civarı üniversite eğitiminin demokratik değer algılarının gelişmesine bir katkısının olmadığını belirtirken, % 32'sinde kısmen cevabı verdiklerini görüyoruz. Verilen bu cevaplara göre, üniversite eğitiminin gençlerin demokratik değer algıları üzerinde önemli bir katkı yaptığı sonucuna

ulaşabiliriz. Üniversite eğitiminin ve ortamının gençler üzerinde oluşturduğu rahatlık araştırma sonucunda elde edilen verilerle paralellik gösteriyor. Gençler üniversite eğitimi ile birlikte kendilerini daha iyi ifade etme, başkalarını tanıma ve farklılıklara saygı gibi yetenekleri doğal yaşantıları içinde kazanabilirler. Tüm bu bileşenler de, gençlerin demokratik değerleri içselleştirmeleri adına oldukça önemli. Üniversite eğitimi alan gençler farklı kültürlerden, farklı bölgelerden gençlerle belki de ilk kez bir araya gelirken farklılıkların bir tehdit değil kazanım olduğunun farkına varırlar. Tüm bu kazanımlar zamanla gençlerin olaylara karşı daha soğukkanlı ve yapıcı yaklaşımlarına olanak hazırlamaktadır.

Tablo 79. Üniversite Eğitiminin Demokratik Değerler Anlamında Sağladığı Katkı Durumları ile Gençlerin Okudukları Üniversitelerin Karşılaştırılması

Üniversite eğitiminin demokratik değerler anlamında size katkısı oldu mu?			
		Üniversite	
		Kırıkkale Üniversitesi	Orta Doğu Teknik Üniversitesi
Evet	Sayı	207	276
	Yüzde	40,2	65,4
Hayır	Sayı	114	40
	Yüzde	22,1	9,5
Kısmen	Sayı	194	106
	Yüzde	37,7	25,1
Toplam Yüzde		100	100

Tablo'ya göre, üniversite eğitiminin demokratik değer algıları üzerinde katkı sağladığını belirten öğrencilerin % 65 civarının Orta Doğu Teknik Üniversitesi öğrencisi olduğunu, % 40 civarının da Kırıkkale Üniversitesi öğrencisi olduğunu görüyoruz. Üniversite eğitiminin demokratik değerler açısından kısmen katkı sağladığını belirtenlerin; yaklaşık % 38'inin Kırıkkale Üniversitesi öğrencisi, % 25 civarının da Orta Doğu Teknik Üniversitesi öğrencisi olduğunu görmekteyiz. Her iki veri incelendiğinde Orta Doğu Teknik Üniversitesi'nin öğrenciler üzerinde demokratik değerler açısından daha olumlu etkiler oluşturduğu ortaya çıkıyor. Buna karşılık Kırıkkale Üniversitesi'ne ait verilerin de iyi düzeyde olduğunu ancak arzulanan derecede olmadığını belirtmekte fayda var. ODTÜ'de demokratik kazanımlar ve mücadele adına yerleşmiş bir kültürün olduğu bilinmektedir. Bu kültür

üniversiteye gelen öğrencilere hızlıca kazandırılmaktadır. Bu nedenle ODTÜ'deki öğrencilerden daha yüksek veriler elde edilmiştir.

Tablo 80. Eğitim Gördüğünüz Bölümde Demokratik Değerlerin Öğretimi İle İlgili Aldığınız Derslerin Yeterli Olduğuna İnanıyor musunuz?

	Sayı	Yüzde
Evet	167	17,9
Hayır	416	44,5
Kısmen	351	37,6
Toplam	934	100

Tablo 80'de, gençlerin eğitim gördükleri bölümlerde demokratik değerlerin öğretimi ilgili aldıkları derslerin yeterliliğine dair verdikleri cevaplar yer almaktadır. Ankete katılan gençlerin; yaklaşık yarısı hayır cevabı verirken, % 37 civarının da kısmen cevabı verdiğini görüyoruz. Sadece yaklaşık % 18'lik kısmın evet cevabı verdiği anlaşılıyor. Verilen bu cevaplar; üniversitede demokrasiyle ilgili okutulan ders sayılarında ve ders içeriklerinde yetersizlikler olduğunu göz önüne seriyor. Demokratik değerlerin gençlere yaygın eğitim tekniklerinin yanı sıra örgün eğitimle de kazandırılmaya çalışılması oldukça önemlidir. Demokratik değerlerin kazanımına yönelik derslerin sözel ya da sayısal branşlar ayırt etmeksizin müfredatta yer alması faydalı olacaktır. Üniversite yönetimlerinin demokratik değerlerin öğretimi ve içselleştirilmesi ile ilgili müfredatı düzenlemesi ve bu konuda farklı eğitim tekniklerini kullanmaları da oldukça önemli.

Tablo 81. Üniversitenizde Farklı Görüşlere Sahip İnsanların Kendilerini Rahatlıkla İfade Ettiklerine İnanıyor musunuz?

	Sayı	Yüzde
Evet	339	36,1
Hayır	237	25,3
Kısmen	362	38,6
Toplam	938	100

Ankete katılan gençlerin; % 36 civarındaki kısmının okudukları üniversitede farklı görüşten kimselerin kendilerini rahatlıkla ifade edebildiklerini düşündüğünü görüyoruz. Gençlerin, yaklaşık % 39'u kısmen rahat olduklarını, % 26 civarının da farklı görüşlere sahip kimselerin kendilerini rahat ifade edemediklerini belirttiklerini görüyoruz. Bu veriler, üniversitelerde farklı düşünceden kimselerin görüşlerini rahatlıkla dile getirmelerinin önünde ciddi engellerin olmadığını ortaya koyması açısından son derece önemlidir. Fakat tablodaki bazı veriler durumun istenilen seviyeye de henüz ulaşamadığını gösteriyor. Öğrenci kulüplerinin faaliyetlerine katılma, STK ve öğrenci topluluklarına üyelik konularındaki yetersizlikler bu sonucu ortaya çıkarmaktadır. Gençler bu ve benzeri ortamlarda kendilerini daha rahat ifade edebilirler bu ortamların olmaması farklı görüşlerin ifade edilebilme alışkanlığını da engellemektedir. Farklı görüşlerin rahatlıkla ifade edilememesi üzerinde okullarda oluşan baskılardan ziyade farklı demokratik ortamların yetersizliğinin etkisi bulunmaktadır. Demokratik değerlerin içselleştirilmesi ile farklı görüşlere tahammül etme durumu arasında da önemli bir paralellik söz konusudur.

Tablo 82. Katılımcıların Okudukları Üniversiteleri İle Üniversitelerindeki Farklı Düşüncelerin İfade Edilebilmelerine İnanma İlişkileri

Üniversitede farklı görüşlere sahip insanların kendilerini rahatlıkla ifade ettiklerine inanıyor musunuz?			
		Üniversite	
		Kırıkkale Üniversitesi	Orta Doğu Teknik Üniversitesi
Evet	Sayı	166	173
	Yüzde	32,2	41
Hayır	Sayı	148	89
	Yüzde	28,7	21,1
Kısmen	Sayı	202	160
	Yüzde	39,1	37,9
Toplam Yüzde		100	100

Ankete katılan gençlerden Orta Doğu Teknik Üniversitesi'nde okuyanların % 41'inin, okudukları üniversitede farklı görüşlere sahip insanların kendilerini rahatlıkla ifade ettiklerini belirttikleri anlaşılıyor. Bu oranın Kırıkkale

Üniversitesi'nde % 32 civarında olduğunu görüyoruz. Her iki üniversite arasında yaklaşık 9 puanlık bir fark bulunmaktadır. Bu fark, Orta Doğu Teknik Üniversitesi'nde farklı düşünce sahip gençlerin Kırıkkale Üniversitesine nazaran daha rahat olduklarını ortaya koyuyor. Yapılan T-testi hesabına göre her iki üniversite arasında belirgin bir farklılığın olmadığı anlaşılıyor.

1.2.7. Gençlerin Demokratik Değerlerle İlgili Bireysel Görüşleri

Bu bölümde, gençlerin demokratik değerlerin kendi hayatlarına nasıl yansıdığını düşündüklerine dair kanaatlerine yer verilecektir. Demokratik değerlerin öğrenilmesinden çok daha önemlisi hiç şüphesiz insanların hayatına olan yansımalarıdır. Burada gençlerden almış olduğumuz cevaplar doğrultusunda, demokratik değerlerin gençlerin hayatlarına ne yönde ve nasıl yansıdığı ortaya konulmaya çalışılacaktır.

Tablo 83. Bireysel İlişkilerinizde Demokratik Değerleri Göz Önünde Bulundurmusunuz?

	Sayı	Yüzde
Evet	559	59,7
Hayır	127	13,6
Kısmen	251	26,8
Toplam	937	100

Ankete katılan gençlere, bireysel ilişkilerinde demokratik değerleri göz önünde bulundurup bulundurmadıklarına yönelik yöneltilen soruya verilen cevaplar Tablo 83'de verilmiştir. Katılımcı gençlerin; yarısından fazlası bireysel ilişkilerinde demokratik değerleri göz önünde bulundurduklarını belirtmişler. Gençlerin yaklaşık % 27'si soruya kısmen demokratik değerleri göz önünde bulundururum derken, % 14 civarının da bireysel ilişkilerinde demokratik değerleri göz önünde bulundurmadıklarını ifade ettiklerini görüyoruz. Üniversite eğitim alan gençlerin bireysel ilişkilerinde büyük oranda demokratik değerleri göz önünde bulundurduklarını gösteren bu veriler oldukça önemlidir. Elde edilen veriler,

üniversite eğitiminin bireylerin demokratik değer algıları üzerinde önemli katkılar sağlayacağı sonucunu da ortaya çıkarabilir.

Tablo 84. Katılımcıların Okudukları Üniversiteleri ile Bireysel İlişkilerinde Demokratik Değerleri Göz Önünde Bulundurma Durumları

Bireysel ilişkilerinizde demokratik değerleri göz önünde bulundurur musunuz?			
		Üniversite	
		Kırıkkale Üniversitesi	Orta Doğu Teknik Üniversitesi
Evet	Sayı	283	276
	Yüzde	55	65,4
Hayır	Sayı	90	37
	Yüzde	17,5	8,8
Kısmen	Sayı	142	109
	Yüzde	27,6	25,8

Ankete katılan gençlerin bireysel ilişkilerinde demokratik değerleri göz önünde bulundurmaları durumlarını ortaya koyan veriler tabloda yer almaktadır. Bireysel ilişkilerinde demokratik değerleri göz önünde bulunduran gençlerin % 65 civarı Orta Doğu Teknik Üniversitesi'nde öğrenim görürken, % 55'i de Kırıkkale Üniversitesi'nde öğrenim görüyorlar. Aynı soruya hayır cevabı verenlerden yaklaşık % 18'i Kırıkkale Üniversitesi'nde öğrenim görürken, % 9 civarı da Orta Doğu Teknik Üniversitesi'nde öğrenim görmektedirler. Bireysel ilişkilerinde demokratik değerleri göz önünde bulundurmaları bakımından Orta Doğu Teknik Üniversitesi'nde okuyan gençlerin Kırıkkale Üniversitesi'ndeki gençlere oranla daha hassas oldukları anlaşılıyor. Demokratik değerleri bütüncül ele alacak olursak; bireylerin aile durumları, maddi olanaklar, anne-babaların eğitim düzeyleri, üniversite ortamındaki demokratik ortamların tamamı demokratik değerlerin kazanımı üzerinde etkilidir. Tüm bu bileşenler ayrı ayrı ya da hep birlikte gençlerin davranışlarındaki demokratik tutumların durumunu belirlemektedir.

Tablo 85. Sizce Demokratik Değerler Bireysel ve Sosyal Hayat İçin Gerekli midir?

	Sayı	Yüzde
Evet	778	82,9
Hayır	44	4,7
Kısmen	116	12,4
Toplam	938	100

Ankete katılan gençlere, “sizce demokratik değerler bireysel ve sosyal hayat için gerekli midir?” şeklinde soru yöneltilmiştir. Ankete katılan gençlerin; % 83’e yakın bir kısmının demokratik değerler bireysel ve sosyal hayat için evet gereklidir şeklinde cevap verdiğini, % 12 civarının da kısmen gereklidir şeklinde cevap verdiğini görüyoruz. Bunlara karşılık % 5 civarı da gereksiz olduğu yönünde cevaplar vermişlerdir. Bu veriler, gençlerin demokrasiye olan inançlarını göstermesi açısından son derece önemlidir. T-testi verilerine göre her iki değişken arasında 0.03 oranında bir ilişki bulunmaktadır (Bknz. Tablo 90). Araştırma kapsamında elde edilen veriler, gençlerin demokratik değerlerin son derece farkında olduklarını fakat uygulama konusunda sorunlar yaşadığını göstermektedir. Bu soruda da gençler demokratik değerlerin gerekliliğine tam olarak inanmaktadırlar. Her iki üniversitede soruya verilen cevapların yakın olması bundan kaynaklanmaktadır.

Tablo 86. Türkiye’de Gençlerin Siyasette Yeterince Temsil Edildiğine İnanıyor musunuz?

	Sayı	Yüzde
Evet	59	6,3
Hayır	678	72,3
Kısmen	201	21,4
Toplam	938	100

Türkiye’de gençlerin siyasette yeterince temsil edilmediği sorunu sürekli tartışılmaktadır. Gençlerin temsil ve katılım durumları onların verimliliği açısından son derece önemlidir. Türkiye önemli bir genç nüfus potansiyeline sahip olmasına karşılık, gençler siyasette yeterince yer alamamaktadırlar. Anket çalışması kapsamında gençlere; siyasette yeterince temsil edildiklerine inanıp inanmadıkları

soruldu ve alınan cevaplar Tablo 86’da verildi. Ankete katılan gençlerin, yaklaşık % 72 gibi önemli bir kısmı gençlerin siyasette yeterince temsil edilmediğine inanıyor. Gençler siyasette yeterince temsil ediliyor diyenlerin sadece % 6 civarında olduğunu görüyoruz. Verilen bu cevap gençlerin siyasete bakış açılarındaki sorunların açıklanması açısından önemli bir veri. Daha önceki sorularda da gençlerin siyasete ve siyasi partilere olan mesafesi, gençlere yeterince temsil hakkı tanınmadığından kaynaklanıyor olabilir. Gençler demokratik haklarını öğrendikçe ve bunların kazanımlarına yönelik faaliyetlere katıldıkça siyasete yönelik eğilimleri de gelişecektir. Siyaset özgüven ve birikim gerektirir. Gençler sosyal hayatın içerisinde tecrübe kazandıkça özgüven elde ederler ve bu özgüvenle siyasetin içerisinde kendilerine yer bulmaya çalışırlar.

Tablo 87. Farklı Dil, Din ve Irktan Bir Kişiyle Aynı Ortamda Yaşayabilir misiniz?

	Sayı	Yüzde
Evet	755	80,6
Hayır	35	3,7
Kısmen	147	15,7
Toplam	937	100

Tablo 87’de, anket kapsamında “farklı dil, din ve ırktan kişilerle aynı ortamda yaşayabilir misiniz?” şeklinde sorulan soruya gençlerin verdikleri cevaplar bulunmaktadır. Ankete katılan gençlerin; yaklaşık % 80’i evet yaşayabilirim, % 16 civarı kısmen yaşayabilirim ve yaklaşık % 4’ünün de hayır yaşayamam şeklinde cevaplar verdikleri görülüyor. Üniversite eğitimi alan gençlerin ankete verdikleri cevaplar onların farklılıklara gösterdikleri saygı ve kabullerini göstermesi açısından son derece önemlidir. Gençlerin bu kazanımları üzerinde üniversite eğitiminin de olumlu etkiler sağladığı ifade edilebilir. Üniversite eğitimi esnasında farklı kültür, ırk, din ve dilden bireylerle aynı ortamları paylaşabilir ve birbirlerini tanıma ve sevme imkanı elde edebilirler. Birbirlerinden çok da farklı olmadıklarını görmeleri onların aynı zamanda farklılıklara karşı olan saygılarını da geliştirir.

Tablo 88. Katılımcıların Okudukları Üniversiteleri ile Farklı; Dil, Din ve ırktan Bir Kişiyile Aynı Ortamda Yaşayabilmeleri Arasındaki İlişki

Farklı; dil, din ve ırktan bir kişiyle aynı ortamda yaşayabilir misiniz?			
		Üniversite	
		Kırıkkale Üniversitesi	Orta Doğu Teknik Üniversitesi
Evet	Sayı	385	370
	Yüzde	74,8	87,7
Hayır	Sayı	31	4
	Yüzde	6	0,9
Kısmen	Sayı	99	48
	Yüzde	19,2	11,4
Toplam Yüzde		100	100

Tablo'da, katılımcıların okudukları üniversitelere göre farklı; dil, din ve ırktan kişilerle aynı ortamda yaşama durumları arasındaki ilişkiyi gösteren veriler bulunmaktadır. Orta Doğu Teknik Üniversitesi'nde eğitim gören gençlerin yaklaşık % 88'i farklı; dil, din ve ırktan bir kişiyle aynı ortamda yaşayabileceğini belirtirken bu oran Kırıkkale Üniversitesi'nde okuyan gençlerde % 75 civarındadır. Soruya hayır yaşayamam cevabı veren gençlerin oranı; Kırıkkale Üniversitesi'nde % 6 iken, Orta Doğu Teknik Üniversitesi'nde bu oran sadece % 1 civarındadır. Her iki veride de, Orta Doğu Teknik Üniversitesi'nde eğitim gören öğrencilerin farklı dil, din ve ırktan kişilerle Kırıkkale Üniversitesi'nde okuyan öğrencilere oranla daha kolay yaşayabilecekleri anlaşılıyor. Orta Doğu Teknik Üniversitesi'nde okuyan öğrenci profilinin çok değişik kültürlerden gelmesi bu kazanımları hızlandırması adına da son derece önemlidir. Yapılan T-testi hesapları her iki değişken arasında 0.001 gibi bir oranının bulunduğunu ortaya koymuştur (Bknz. Tablo 90). ODTÜ'de öğrenim gören gençlerin farklılıklara karşı daha toleranslı olmalarının başlıca nedeni üniversitenin genel olarak demokratik bir kültüre sahip olması olarak gösterilebilir.

Tablo 89. ANOVA Testi Sonuçları

ANOVA								
	FAKÜLTE		SINIF		Babanızın Eğitim Durumu Nedir?		Annenizin Eğitim Durumu Nedir?	
	F	P < 0,05	F	P < 0,05	F	P < 0,05	F	P < 0,05
Babanızın Eğitim Durumu Nedir?	10,294	,001	1,409	,239				
Annenizin Eğitim Durumu Nedir?	12,574	,001	,643	,587				
Sosyal olaylara karşı tavrınız nasıldır?	,987	,414	1,682	,169	,827	,531	1,791	,112
Sizce en önemli demokratik değerler hangileridir?	,884	,473	,070	,976				
Hangi periyotlarda gazete okursunuz?	3,538	,007	2,981	,031	5,142	,001	6,144	,001
Üniversite eğitiminden sonra demokratik değerlerden hangisine karşı ilgi ve inancınız arttı?	,781	,538	,891	,445				
Demokratik değer algınız en çok nerede şekillendi?	,803	,523	1,543	,202	,853	,513	,646	,665
Bir Siyasi Partiye Üye misiniz?	3,266	,011	2,044	,106				
Üniversitede öğrencilerin davranışlarında demokratik değerlere dikkat ettiklerine inanıyor musunuz?	6,418	,07	1,036	,376				
Üniversite kılık kıyafet konusunda kendinizi özgür hissediyor musunuz?	3,274	,011	,546	,651				
Üniversitede derslerde sosyal ve siyasal düşüncelerinizi özgürce ifade edebildiğinize inanıyor musunuz?	4,094	,003	1,647	,177				
Öğretim üyeleri ya da görevlileri sizce öğrencilere demokratik değerler yönüyle örnek olmakta mıdır?	1,644	,161	,443	,722				
Öğrenci toplulukları/öğrenci kulüplerinin faaliyetlerine aktif katılır mısınız?	,856	,490	,615	,605	1,262	,278	2,515	,028
Herhangi bir sivil toplum kuruluşuna üye misiniz?	,419	,795	1,549	,200	1,777	,115	,993	,421
Herhangi bir sivil toplum faaliyetine katıldınız mı?	1,502	,199	,259	,855	2,574	,025	2,223	,050
Bireysel ilişkilerinizde demokratik değerleri göz önünde bulundurur musunuz?	,356	,840	,582	,627	1,241	,288	,527	,756
Farklı dil, din ve ırktan bir kişiyle aynı ortamda yaşayabilir misiniz?	2,001	,092	,354	,787				

Yukarıdaki tabloda yer alan sorular ve tutumlara-değerlere ilişkin yargılar ile katılımcıların; fakülte, sınıf, anne ve baba eğitim durumları değişkenlerine göre ANOVA testi sonuçları şu şekilde görülmüştür.

Katılımcıların fakülteleri ile tutum-değer içeren yargılar arasında 6 soruda $P=0,05$ anlamlılık düzeyinde farklılıklar saptanmıştır. Katılımcıların, sınıfları ile tutum-değer içeren yargılar arasındaki sadece 1 soruda $P=0,05$ anlamlılık düzeyinde farklılıklar saptanırken, babanın eğitim durumu ile ilgili 2 soruda, annenin eğitim durumu ile ilgili de 3 soruda $P=0,005$ anlamlılık düzeyinde farklılıklar saptanmıştır.

Tablo 90. T-Testi Sonuçları

T testi tablosu					
		ÜNİVERSİTE		CİNSİYET	
		t	P < 0,05	t	P < 0,05
4	Babanızın Eğitim Durumu Nedir?	-8,834	,001	-,551	,582
5	Annenizin Eğitim Durumu Nedir?	-11,963	,001	1,307	,192
13	Sosyal olaylara karşı tavrınız nasıldır	-1,583	,114	-1,578	,115
16	Sizce en önemli demokratik değerler hangileridir?	-0,682	,495	1,062	,289
18	Hangi periyotlarda gazete okursunuz?	4,205	,001	,558	,577
23	Üniversite eğitiminden sonra demokratik değerlerden hangisine karşı ilgi ve inancınız arttı?	-1,037	,300	,926	,355
24	Demokratik değer algınız en çok nerede şekillendi?	-1,32	,187	-1,248	,212
28	Bir Siyasi Partiye Üye misiniz?	-3,046	,002	,966	,335
32	Üniversitede öğrencilerin davranışlarında demokratik değerlere dikkat ettiklerine inanıyor	0,534	,593	,200	,841
33	Üniversite kılık kıyafet konusunda kendinizi özgür hissediyor musunuz?	2,254	,024	1,453	,147
34	Üniversitede derslerde sosyal ve siyasal düşüncelerinizi özgürce ifade edebildiğiniz	2,537	,011	1,926	,054
35	Öğretim üyeleri ya da görevlileri sizce öğrencilere demokratik değerler yönüyle örnek olmakta	2,878	,004	,282	,778
38	Öğrenci toplulukları/öğrenci kulüplerinin faaliyetlerine aktif katılır mısınız?	2,012	,044	,770	,441
40	Herhangi bir sivil toplum kuruluşuna üye misiniz?	1,1395	,163	-1,381	,168
41	Herhangi bir sivil toplum faaliyetine katıldınız mı?	4,819	,001	1,037	,300
44	Üniversitenizde farklı görüşlere sahip insanlar kendilerini rahatlıkla ifade ettiklerine inanıyor	1,774	,076	,172	,863
45	Bireysel ilişkilerinizde demokratik değerleri göz önünde bulundur musunuz?	2,138	,033	-,166	,869
48	Farklı dil, din ve ırktan bir kişiyle aynı ortamda yaşayabilir misiniz?	4,336	,001	,223	,823

Tablo 91. Tutum ve Değer Yargılarına İlişkin İstatistikler

Tutumlar ve Değer Yargıları		EVET		HAYIR		KISMEN	
		F	%	f	%	f	%
21	Üniversite eğitiminizin demokratik değer algınız üzerinde olumsuz bir etkisi olduğunu düşünüyor musunuz?	189	20,3%	748	79,7%		
28	Bir siyasi partiye üye misiniz?	47	5%	882	95%		
31	Topluluk içerisinde görüşlerinizi rahatlıkla dile getirebilir misiniz?	509	54,4%	57	6,2%	370	39,4%
32	Üniversitede öğrencilerin davranışlarında demokratik değerlere dikkat ettiklerine inanıyor musunuz?	189	20,1%	382	40,7%	367	39,1%
33	Üniversite kıyafet konusunda kendinizi özgür hissediyor musunuz?	808	86,3%	52	5,6%	76	8,1%
34	Üniversitede derslerde sosyal ve siyasal düşüncelerinizi özgürce ifade edebildiğinize inanıyor musunuz?	374	39,9%	236	25,2%	328	35%
35	Öğretim üyeleri ya da görevlileri sizce öğrencilere demokratik değerler yönüyle örnek olmakta mıdır?	306	32,7%	241	25,7%	389	41,60%
36	Üniversitede özellikle öğrencilere yönelik uygulamalarda öğrencilerin görüşleri dikkate alınır mı?	258	27,6%	252	27%	425	45,5%
37	Öğrenci toplulukları/öğrenci kulüpleri üniversitede kolayca faaliyet yürütebilirler mi?	445	47,5%	143	15,3%	348	37,2%
38	Öğrenci toplulukları/öğrenci kulüplerinin faaliyetlerine aktif katılır mısınız?	196	20,9%	377	40,2%	365	38,9%
39	Üniversite yönetimi öğrenci toplulukları/öğrenci kulüplerinin faaliyetlerini destekler mi?	328	35,1%	112	12%	494	52,9%
40	Herhangi bir sivil toplum kuruluşuna üye misiniz?	152	16,2%	735	78,5%	49	5,2%
41	Herhangi bir sivil toplum faaliyetine katıldınız mı?	337	36%	512	54,8%	86	9,2%
42	Üniversite eğitiminin demokratik değerler anlamında size katkısı oldu mu?	483	51,5%	154	16,4%	300	32%
43	Eğitim gördüğünüz bölümde demokratik değerlerin öğretimi ile ilgili aldığınız derslerin yeterli olduğuna inanıyor musunuz?	167	17,9%	416	44,5%	351	37,6%
44	Üniversitenizde farklı görüşlere sahip insanlar kendilerini rahatlıkla ifade ettiklerine inanıyor musunuz?	339	36,1%	237	25,3%	362	38,6%
45	Bireysel ilişkilerinizde demokratik değerleri göz önünde bulundurur musunuz?	559	59,7%	127	13,6%	251	26,8%
46	Sizce demokratik değerler bireysel ve sosyal hayat için gerekli midir?	778	82,9%	44	4,7%	116	12,4%
47	Türkiye’de gençlerin siyasette yeterince temsil edildiğine inanıyor musunuz?	59	6,3%	678	72,3%	201	21,4%
48	Farklı dil, din ve ırktan bir kişiyle aynı ortamda yaşayabilir misiniz?	765	80,6%	35	3,7%	147	15,7%

SONUÇ

Bu tez çalışmasında “Üniversiteli Gençlerin Demokratik Değer Algısı – Kırıkkale Üniversitesi ve Orta Doğu Teknik Üniversitesi (ODTÜ) Örneği” konusu ele alınmıştır. Çalışma; literatür taraması, anket uygulaması sonucunda elde edilen bulguların yorumlarından oluşmaktadır.

Tez çalışmasının birinci bölümünde; gençlik olgusu, gençlik kavramının anlamı, gençliğin temel özellikleri, gençliğin toplum içerisindeki yeri ve önemi gibi kavramsal konular ele alınmıştır. Öncelikle, gençlik kavramının literatürde genel kabul görmüş ve kullanılmış bir tanımının olmadığı önemli bir gerçektir. Gençlik daha çok içinde bulunulan yaş grubuna göre bireylerin kategorize edilmesiyle ortaya çıkmış bir kavram gibi değerlendirilmektedir. Oysa ki, gençliğin daha çok sosyo-ekonomik ve siyasal açılardan ele alınması ve tanımlanması gerekmektedir. Gençlik yaş grubu ile ilgili de farklı kullanımlar ve tespitler bulunmaktadır. Bazı topluluk ve toplumlarda gençlik yaş sınırı 13 yaşa kadar inerken, bazılarında 18 yaşa kadar da çıkmaktadır. Birleşmiş Milletler gençliği 15-24 yaş arası bireyler olarak tanımlamaktadır. Fakat değişen koşullar göz önüne alındığında gençlik özelliklerinin 13-30 yaş gibi geniş bir yaş aralığında bireylerde görüldüğü gerçeğini ortaya koymaktadır.

Gençlik kavramı, çocukluk dönemi ile yetişkinlik dönemi arasında bir geçiş dönemi şeklinde açıklanır. Gençlik dönemi; bireylerin sosyolojik, psikolojik, biyolojik dönüşümlerin yaşadığı bir dönem olması açısından da oldukça kritik bir dönemdir. Gençlik dönemi, ergenlik dönemi ile başlayan biyolojik ve fiziksel gelişmenin hızlanmasıyla bedensel, ruhsal ve cinsel gelişimin tamamlanması arasında yaşanan kritik bir süreçtir. Çocukluk döneminde doğumla başlayan toplumsallaşma süreci, gençlik dönemi ile birlikte son olarak karakter dönüşümünü ve değişimini ortaya çıkarır. Çocukluk dönemi de her ne kadar bireylerin gelecek yaşantılarında sergileyecekleri karakter veya davranışları belirlese de asıl önemli süreç gençlik döneminde yaşanır. Gençlik döneminde alınan iyi eğitim ve öğretim, yaşanan ortamlar, aile yapılarındaki düzen ya da düzensizlik, ekonomik yaşantı seviyeleri

gençlerin sosyal entegrasyonları üzerinde son derece önemli bir yere sahiptir. Bunun yanı sıra gençlik dönemlerinde bireylerin sosyal ve siyasal katılımları kendilerini ifade edebilmeleri açısından son derece önemlidir.

Birleşmiş milletler gençlik programı 2013 rakamlarına bakıldığında dünya üzerinde yaklaşık 1,2 milyar gencin yaşadığı görülmektedir. Dünya üzerindeki gençlerin yaklaşık % 87'sinin gelişmiş ülkelerde yaşadıkları görülmektedir. Bu durum gençlerin kendilerini daha rahat hissedecekleri yerlerde yaşama arzusunun bir ispatı olarak da düşünülebilir. Türkiye'de ki 15-24 yaş arası genç nüfus oranı 2008 yılındaki BM İnsani Gelişme Raporuna göre, AB ülkeleri içerisindeki en yüksek genç nüfus oranı olduğundan, önemli bir sermaye olarak değerlendirilmekte ve kesinlikle korunması gerektiği belirtilmektedir. Aksi takdirde BM İnsani Gelişme Raporu, Türkiye'nin bu avantajının 2050'li yıllara kadar devam edeceği önlem alınmazsa kaybedileceği belirtilmektedir.

TÜİK'in yapmış olduğu nüfus projeksiyonlarından elde edilen bilgilere göre; Türkiye nüfusu her geçen gün yaşlanmaktadır. 1970'lerde ortanca nüfus 19 iken bu rakam günümüzde 31'e yaklaşmaktadır. 2075'de ise rakamın 47,4'e çıkacağı öngörülmektedir. Tüm bu ihtimaller düşünüldüğünde ve halihazırdaki durum göz önüne alındığında, Türkiye'nin artık genç bir ülke olmadığı ve her geçen gün daha da yaşlandığı sonucunu elde etmek mümkün. Buna karşılık Türkiye'de 2014 yılı verilerine göre toplam 19 milyon genç yaşamaktadır ve bu rakam dünyadaki gelişmiş ülkelerde dahil bir çok ülke genç nüfusundan çok daha fazladır. Türkiye'de gençliği verimli hale getirecek politikalar için çok geç kalınmış olsa da eldeki imkanı değerlendirmek de gerekmektedir.

Gençlik konusu incelenirken tüm yönleriyle değerlendirilmelidir. Gençlik sosyolojik, ekonomik, güvenlik, psikolojik vb. birçok disiplinin inceleme alanına girebilir. Farklı disiplinlerin gençliği ele almaları gençlikle ilgili gerçekleştirilmesi gereken projelerin daha sağlıklı ve hızlı bir şekilde hayata geçirilmesini sağlayacaktır. Gençlik döneminde birey tüm gelişim dönemlerinden izler taşırlar. Çocukluk dönemi izlerini taşıdığı gibi orta yaş dönemi özellikleri de görülmeye başlar.

Gençliğin temel özellikleri incelenirken; psikolojik, sosyolojik ve biyolojik argümanları kullanmakta fayda bulunmaktadır. Gençlik, her üç biliminde doğrudan alanına girmektedir. Gençliği tam olarak anlayabilmenin ve tanıyabilmenin yolu her üç bilime ait verilerin kullanılması son derece önemlidir. Psikolojik kuramlar genel olarak gençlerin kendisiyle ilgili yaşadığı kişilik gelişiminden, duyuşsal anlamda gelişmesine kadar gelişmeleri ile ilgili kuramlar ortaya atarlar. Frued bireyler genelinde hazcı ve karamsar analizler yapmaktadır ki bu analizlerin merkezini geçlik dönemini yerleştirmektedir. Genel olarak, karamsar bir kişilik tablosu çizen Frued, gençlerle ilgili de kaotik bir analiz ortaya koymaktadır. Sosyolojik kuramlar ise gençlerin daha çok toplumsal uyumları ve toplumla ilişkileri, toplumu oluşturan diğer bireylerle olan ilişkilerini, toplumsal verimlilikleri vb. konularla ilgili görüşler ortaya koyarlar. Bu kuramlar genel anlamda toplum ve toplumsal kriter ve şartlar altında gençleri ve gençliği anlamaya çalışırlar. Gençleri toplumu oluşturan en önemli parça olduğu görüşünü ortaya atan kuramcılar, gençlerin sosyo-ekonomik durumlarının tüm toplumun özelliklerini yansıtan bir bileşen oldukları gerçeğini vurgulamaktadırlar. Sosyolojik kuramlar genellikle gençleri; sembolik etkileşimci, yapısal işlevsel ve çatışmacı perspektif ve açılardan ele alıp anlamaya çalışırlar. Marks ve Bourdieu gençliği birbirine yakın kavram ve düşüncelerle açıklamışlardır. Marks, gençliğin içinde yaşadığı toplum ya da gruptan etkilendiği düşüncesini savunurken Bourdieu da ona yakın bir şekilde gençlerin sahip olduğu sosyal sermaye üzerinde içinde yaşadığı kültürel dokunun etkili olduğunu savunur.

Gençlerin demokratik değerlerle ilgili etkilenme durumunu en iyi ortaya koayan analizleri sembolik etkileşim teorilerinde görebiliriz. Sembolikçi kuramlar demokratik değerlerin gençlerin bireyse ve sosyal iletişim durumlarını nasıl etkilediği konuları üzerinde durabilir ve onlarla ilgili analizler gerçekleştirebilirler. Sembolik etkileşimciliğin önemli temsilcilerinden olan Mead, bireylerin “I and Me” yani biyolojik ve psikolojik ben olan “I” ile sosyal benliği temsil eden “me” arasında gelip giden davranışlar sergilediklerini belirtmektedir. Özellikle gençler sosyal ortamlarda daha fazla buldukları için bu iki benlik arasında sıkça kalmaktadır. Bireyin kendi iç uyumu ve toplumla sağlıklı bütünleşmesinin yolunun demokratik değerleri içselleştirmesinden ve hayatında uygulamasından geçtiği ortaya çıkmaktadır. Cooley’in “Ayna Benlik” teorisinde de açıkladığı bireylerin davranışlarını toplumdan aldıkları dönütlerin zamanla şekillendirdiği gerçeği de bu

şekilde açıklanabilir. Demokratik değerler gençlerin toplum içerisinde nasıl davranması gerektiğini düzenlediği gibi, zamanla davranışlarına yapılan tepkilerden de ders çıkartıp kendilerini ona göre yenileyebilirler. Demokratik değerler, gençlerin kendilerini kontrol edip toplumla sağlıklı bütünleşebilmesi adına son derece yararlıdır. Demokratik değerleri davranışlarına aktarabilmiş gençler; sosyal ve akademik açıdan başarılı olabilirler. Biyolojik kuramlar da gençlerin daha çok zaman içerisinde yaşadıkları fiziksel, cinsel ve fizyolojik değişimler üzerine düşünceler üretirler. Biyolojik kuramlar, gençlerin fizyolojik durumlarının onların kendilerine olan güvenlerinin artmasına veya azalmasına neden olduğu yönündedir.

Gençlik dönemlerinde bireyler genelde duygularıyla hareket ederler ve davranışlarının bireysel veya toplumsal ne gibi sorunlar doğuracağını pek fazla düşünmezler. Çoğu kez davranışlarını yapmak istedikleri için yaparlar ve ondan kaynaklanabilecek sorunları düşünmezler. Gençlik dönemlerinde bireylerin yaşadıkları bu ikilemin çözümü demokratik değerleri uygulayabildiği ölçüde gelişmektedir. Çünkü gençler bu dönemlerde; farklılıklara saygılı olmayı, başkalarının düşüncelere tahammül etme gibi demokratik değerleri uygulamaları ile ancak kendilerine bir özdenetim yeteneği kazandırabilirler. Araştırma sonucunda elde ettiğimiz bulgularda bu paraleldedir. Demokratik değerleri iyi anlamış gençlerin sosyal hayatlarında daha uyumlu oldukları, değişime ve farklılıklara açık bireyler haline geldikleri sonuçları ortaya çıkmıştır. Fakat ilerleyen yaşlarda edindiği tecrübelerle akla daha fazla önem vererek davranışlarında kar- zarar hesabı yaparlar. Gençlerden asıl beklenen yetişkinlik dönemlerinde olduğu gibi akıllarıyla olayları yorumlaması ve davranışlarını duygulardan ziyade akıllarıyla kritize etmeleridir. Bireylere gençlik yıllarında bu yeteneği kazandıracak en önemli unsurlarda demokratik değerlerdir. Demokratik değerler gençlere; kontrollü olmayı, gerçekleştirdiği fiillerde öncelikle başkalarının haklarını gözetme gibi önemli sorumluluklar kazandırır. Bütün bunlarda gençlerin başıboş, amaçsız ve zararlı davranışlar sergilemesinin de önüne geçmiş olur.

Gençlik döneminde bireyler resmi veya örfi kuralları çok önemsemeyen tavırlar sergileyebilirler. Buna rağmen gençler; toplumların gelişmesini sağlayacak, kültürün ve değerlerin devamlılığını getirecek olan önemli bir noktadadır. Gençler, kültür aktarımı ya da kültürel yozlaşmanın bir parçası olabilirler. Çok hızlı değişen ve

dönüşen bir potansiyele sahip gençler zaman zaman toplumsal değerlere aykırı davranışlar sergileyebilirler. Özellikle, sosyal medyanın yaygınlaştığı ve yerel kültürlerin çok çabuk yitirildiği günümüzde, gençlik içinde yaşadığı toplumun değerlerine her geçen gün yabancılaşmaktadır. Buna çözüm üreterek gençliğin nabzını sürekli tutacak, kültüründen kopmadan dünyaya entegrasyon sağlayabileceği araştırma ve çalışmaların son derece hızlı ve sürekli bir şekilde hayata geçirilmesi zaruri bir durumdur.

Tez çalışmasının ikinci bölümünde; demokrasi, demokratik değerler ve gençlik kavramları incelenmiştir. Demokrasinin tarihsel gelişimi incelendiğinde iki önemli durum ortaya çıkmaktadır. Bunlardan birincisi, demokrasi kavramının her geçen gün sosyal ve siyasal olaylarla birlikte yenilenmesi ve geliştirilmesi durumudur. İkincisi ise, demokrasi dünya üzerinde hiçbir dönemde doğrusal bir gelişme gösterememiş, dönem dönem işlevini yerine getiremez noktalara gelse de sürecin sonunda daha yeni ve gelişmiş bir demokrasi modeli ile bireylere hizmet etmiştir.

Demokrasinin gelişimi toplumların gelişim ve tecrübeleri ile doğru orantılı bir şekilde devam etmektedir. Antik Yunan dönemlerinden günümüz global dünyasına kadar çok farklı değişim ve dönüşümler yaşamıştır (Çalık, 2002: 42). Başka bir ifadeyle demokrasi toplumu oluşturan bireylerle, onları temsil ettiğine inanılan temsilcilerin arasında yaşanan yönetsel etkinlik ve temsil sorunlarının mücadelesidir. Tarih boyunca özellikle Batı medeniyetlerinin demokrasi konusunda oldukça önemli mücadeleler verdikleri bir gerçektir. Antik Yunan döneminde başlayan bu mücadele, bireylerin idarecilere sürekli baskı yapmaları ve hak arama yöntemlerini geliştirmeleri ile günümüze kadar yenilerek ve daha nitelikli bir noktaya gelmiştir. Demokrasi konusunda geçmişten günümüze önemli bedeller ödemiş toplulukların, günümüzde demokratik değerler konusunda daha ileride olmaları verilen mücadelelerin haklılığının da bir ispatı olarak görülmektedir.

Antik Yunan'da şehir devletlerinde ilk kez duyulmaya ve uygulanmaya başlayan demokrasi kavramı tarihsel süreç içerisinde dünyanın dört bir tarafında birçok insan tarafından özlenen ve ulaşılmaya çalışılan bir sistem olarak ön plana çıkmıştır. Buna karşılık doğu toplumlarının günümüzde de demokrasi anlamında da çok kötü durumda oldukları önemli bir gerçektir. Buna karşılık batı toplumları demokrasiyi

daha çok özümsemiş oldukları ve demokratik değerler perspektifinden ülkelerini yönettikleri görülmektedir. Bu nedenle Batı her alanda gelişme kaydetmiş ve ilerlemiştir. Batının ilerlemesi üzerinde demokrasiden kaynaklanan bireysel özgürlüklerin, farklılıkların ve özgür düşüncenin ortaya çıkardığı bilimin etkili olduğu önemli bir gerçektir.

Demokrasi kavramının da gençlik kavramında olduğu gibi net ve üzerinde herkesin uzlaştığı bir tanımının olmadığı görülmektedir. Günümüze kadar demokrasiyle ilgili en ideal tanımı 1797 yılında Webster yapmıştır. Demokrasi tanımında Webster tamamen halkın faydasını gözetten bir anlayışı benimsemiştir. Webster'in tanımına göre demokrasi halkın ihtiyaçlarını karşılayacak şekilde ve doğrudan halk tarafından uygulanmalıdır. Dewey, demokrasiyi birlikte yaşayabilmeyi sağlayan yönetim şekli olarak tanımlar. Yine Dewey'in tanımında da gençlerin toplumla iletişim kurabilmesi için gerekli olan uzlaşma ve birlikte yaşama kültürü anlayışı ön plana çıkarılmıştır. Tarihi süreç içerisinde demokrasinin toplumları özgürleştirdiği üzerinde durulmuş ve tüm düşünürler demokrasiden elde edilen kazanımların bir şekilde korunması gerektiği üzerinde fikirler yürütmüşlerdir. Gençlerin de ancak böyle bir demokrasi ortamında kendilerini özgürce ifade edip verimli hale gelebilecekleri savunulur.

Demokrasi kimilerine göre sadece siyasal bir yönetim şekli iken kimilerine göre de bunu çok ötesinde bireylerin davranışlarına yöne veren, onların toplumla sağlıklı entegrasyonunu sağlayan ve verimli hale gelmelerine olanak hazırlayan bir kavramdır. İkinci yaklaşım demokrasiyi daha iyi anlamamıza ve ondan daha çok faydalanmamıza olanak sağlayacaktır. Tocquevelli; demokrasinin dinamik bir süreç olduğunu, zaman içerisinde geliştiğini düşünür. Rousseau da aynı şekilde demokrasinin "mükemmelleştirilebileceği tezini savunmaktadır. Her iki görüşte demokrasinin geliştirilmesi, üzerinde çalışmalar yapılması gerekliliği sonucunu ortaya çıkarmaktadır. Demokrasi; siyasal ve toplumsal tecrübeler sonucunda yenilenebilir daha faydalı hale getirilebilir. Aksi takdirde zamanla oluşan boşluklar önemli sorunların çıkmasına neden olur ve demokrasiyi işlemez hale getirir.

Antik Yunan dönemlerinden itibaren demokrasinin en büyük çıkmazlarından bir tanesi zamanla çoğunluğun baskı unsuruna dönüşmesi durumudur. Bununla ilgili özellikle Huntington'un "ikili devretme testi" oldukça önemli bir kriter ortaya koyar.

Ona göre, gerçek demokrasinin bir toplumda yerleşmesi iktidarların seçimler sonucunda sorunsuz bir şekilde devredilebilmesidir. Popper, demokrasilerde önemli olanın yöneticinin kim olduğundan ziyade, iktidarların halkoyuyla sorunsuz bir şekilde el değiştirmesi olduğunu vurgular. Tüm bu izahlar demokrasinin bireysel özgürlükleri garanti altına alma düşüncesi sonucu ortaya çıkmıştır. Lijphart ise, demokrasinin önceliği çoğunluk iktidarına karşılık azınlıkların haklarının nasıl korunacağına ilişkin çok hayati bir soru sormuştur. Gerçekleştirilen bu analizler demokrasinin önceliğinin; toplumu oluşturan en küçük gruplardan en büyük gruplara kadar herkesin eşit temsil hakkına sahip olması ve bunun teminat altına alınması gerekliliğini ortaya koyuyorlar. Gençler açısından bu durum son derece önemlidir. En aykırı fikirleri ortaya atan gençler çerçevesi çizilen ideal bir demokrasi düzleminde mutlu ve uyumlu olabilirler.

Toplumsal yapı içerisinde demokrasi ve demokratik değerlerin; işlevine göre, bireyin, toplumun veya grupların davranışlarına, birbirleriyle olan ilişkilerine göre tanımlanmaları son derece önemlidir. Demokrasi çeşitlerine bakıldığında siyasal ve ideolojik yaklaşımlara göre de farklılıklar göstermektedir. Tarihsel süreç incelendiğinde Antik Yunan şehir devletleriyle başlayan demokrasi macerası günümüze kadar farklı gelişim ve dönüşümler yaşamıştır. Yaşanan bu değişimler zamana ve mekana göre oluşan değişimler paralelinde meydana gelmiştir. İlk demokrasi uygulamalarında ortaya çıkan doğrudan demokrasi modeli zamanla yerini, temsili, liberal ve müzakereci demokrasi modellerine bırakmıştır.

Demokratik değerlerin, gençlere öğretilmesi ve içselleştirilmesi onların bireysel ve toplumsal uyumları açısından oldukça önemlidir. Bireyler doğdukları andan itibaren çevresindeki olup bitenlerden ve davranışlardan etkilenmeye başlarlar. Doğdukları andan itibaren yaşanan tecrübeler bireylerin gelecekte nasıl bir karaktere sahip olacağına da önemli işaretlerini barındırırlar. Bu nedenle, toplumda demokratik değerlerin öğretimi ve eğitimi konularında planlama ve çalışmaların gerçekleştirilmesi gerekmektedir. Bireyi doğumundan itibaren ele alacak olursak, öncelikle anne-babalar karşımıza çıkmaktadır. Anne-babaların demokratik değerler açısından nitelikli hale getirilmesi adına yürütülecek çalışmalar önem arz etmektedir. Çünkü bireyler ilk olarak anne-babalarını tanıyor ve onların davranış kalıpları ile karşı karşıya geliyor. Evde demokratik bir ortamın oluşturulması ve yaşatılması

çocukların gelecekteki uyumları adına oldukça önemlidir. Ailelerden demokratik değerlerin kazandırılması için bir sonraki durak okullardır. Okullarda özellikle ilk ve ortaokul dönemlerinde çocuklara demokratik değerleri somutlaştırarak hayatın içinden örneklerle kazandırmak oldukça önemlidir. Aksi takdirde soyut olan demokratik değerlerin anlaşılması somut düşünen çocuklar açısından mümkün olmayacaktır. Lise ve üniversite yıllarında ise somut faaliyetlerin yanı sıra fikri boyutlarıyla mesele değerlendirilmeli ve mutlaka gençlere demokratik değerlerin birey ve toplumsal katkılarının önemli olduğu düşüncesi kazandırılmalıdır.

Demokrasi eğitimiyle ilgili ilk çalışmaları Dewey'in gerçekleştirdiğini görüyoruz. 1900'lü yılların başında Dewey; gençlerin sağlıklı toplumsallaşması ve verimlilikleri açısından demokratik değerleri içselleştirmeleri gerektiğini bunun yolunun da "demokratik değer" eğitimlerinin eğitim sistemi içerisinde farklı eğitim yöntemleri ve materyalleri ile desteklenerek verilmesi gerekliliği üzerinde durmuştur. Dewey, bu amaçla çeşitli eğitim modülleri hazırlamış ve onun hazırladığı eğitim modülleri Amerikan eğitim sistemi içerisinde uygulanmıştır. Amerikan eğitim sistemi uygulanan bu modüller sayesinde gençlerin üzerinde oluşan etki, aynı modüllerin farklı ülkeler tarafından transfer edilmesini sağlamıştır. Japonya, 2. Dünya Savaşı'nın bitimiyle birlikte Dewey'in "demokratik değerlerle ilgili eğitim modüllerini transfer ederek milli eğitim sistemi içerisinde uygulamaya başlamıştır. Her iki ülke halkları özelinde demokratik tutum durumları incelendiğinde önemli kazanımların sağlandığı ve toplumsal yönetimlerde bunun yansımalarının görüldüğünü anlayabiliriz. Türkiye'de de demokratik değerlerin çocuklara ve gençlere kazandırılması açısından uluslar arası alanda gerçekleştirilmiş iyi uygulamaların transferi fayda sağlayabilir.

Demokratik toplumların en önemli unsurları sivil toplum kuruluşları ve siyasi partilerdir. Sivil toplum kuruluşları kamu haricinde bireyin sosyalleşmesini ve özgürleşmesini sağlarken siyasi partilerde bireyin toplumun yönetilmesinde söz sahibi olmasına olanak tanırırlar. Araştırma sonucunda elde ettiğimiz bulgular gençlerin özellikle siyasi partilere karşı oldukça mesafeli oldukları sonucunu ortaya çıkarmıştır. Sivil toplum kuruluşlarına da üye olma ve faaliyetlerine düzenli katılma konularında çok büyük eksikliklerin olduğu ortaya çıkmıştır. Gerek siyasi partilere gerekse sivil toplum kuruluşlarına üye olmama nedenleri benzerlik gösteriyor.

Öncelikle, gençlerin bu konularda kendilerini yeterli bulmadıkları, gelecekteki iş hayatlarına olumsuz etkide bulunacağına inanmaları sonucun olumsuz olmasına etki etmiştir. Gençlerin hatta tüm toplumun bu konularda cesaretlendirilmesi son derece önemlidir.

Tez çalışması kapsamında literatür bölümünün son bölümü olan üçüncü bölümde; üniversite eğitimi ve gençlik konuları ele alınmıştır. Eğitim bireylerin hayatlarında elde edebilecekleri en önemli sermayeleridir. Eğitim sayesinde bireyler; farklı bir bakış açısı, iyi bir meslek, aile ve yaşam biçimi elde ederler. Özetle, bireylerin hayatlarında sosyo-ekonomik olarak rahat edebilmelerinin en önemli yolu eğitimden geçmektedir. Eğitimin bireyleri değiştirme ve dönüştürmede ki amacı, bireylerin toplumsal hayatta sağlıklı yer edinebilmeleri ve kendilerini tanıyabilmelerini amaçlamaktadır. Bireyler açısından eğitim ilk olarak doğduğu aile içerisinde başlar daha sonra ise okul hayatında öğretimi de içine alacak bir şekilde devam eder.

Üniversiteler, örgün eğitim sistemi içerisinde faaliyet yürüten son eğitim kurumlarıdır. Günümüzde okul öncesi eğitimle başlayan bireylerin eğitim ve öğretim macerası üniversite eğitimiyle birlikte öğretim kısmının bitmesi anlamına gelir. Bu aşamadan sonra bireyler geçimlerini sağlayabilecekleri bir iş bulup kendilerini bu işte geliştirme çabası içerisine girerler. Dünya’da gelişmiş ülkelerin eğitim sistemleri incelendiğinde göze çarpan en önemli durum çok iyi bir üniversite eğitimi modeli ortaya koyduklarıdır. Neredeyse tüm gelişmiş ülkeler geliştirmiş oldukları eğitim sistemleri sayesinde üniversitelerine diğer ülkelerden çok sayıda öğrenci çekmektedirler.

Günümüzde henüz istenen seviyede olmasa da sivil toplum kuruluşları gençlerin eğitim faaliyetlerine önemli katkılar sunmaktadırlar. Gençlerin; demokratik haklarını savunmasında, kültürel ve siyasal katılımlarının artırılmasında, düşüncelerini özgürce ifade edebilmelerini destekleyici ortamların hazırlanmasında son derece önemli roller üstlenmişlerdir. Eğitim planlamaları ne kadar başarılı olursa gençlere yansması da o denli etkili olacaktır. Eğitim faaliyetlerinin desteklenmesi ve geliştirilmesi devletlerin asli görevleri arasındadır. Gençlerine yeterli eğitim imkanı sunamayan devletler uzun vadede sosyo-ekonomik anlamda geri kalmaya mahkum olacaklardır.

Gençlerin, gerek lise yıllarında gerekse üniversite yıllarında daha çok toplumsallaşma, bireysel hak ve özgürlüklere saygı gösterme, kendini rahatlıkla ifade edebilmeleri konusunda destekleyen eğitim sistemi ve eğitmen kadrosu son derece önemlidir. Gençlerin, üniversite eğitimlerinden sonra çalışma hayatına atıldıkları ve eğitim faaliyetlerine katılımları neredeyse bitmektedir. Bu nedenle gençlere; üniversite eğitiminde okudukları bölümler ne olursa olsun, demokratik tutum ve davranışların kazandırılması son derece önemlidir. Türkiye’de bireylere demokratik değerlerin kazandırılması için lise yılları bile çok geç olabilir. Gençlerin üniversite eğitimi almaları onların demokratik değerleri özümsemeleri, ifade özgürlüğü ve farklılıklara saygı durumları üzerinde önemli katkılar sunar. Üniversite eğitimi gençlerin daha özerk olabilmeleri adına önemli bir fırsattır. Üniversite eğitimi Gençlere; aileleri olmaksızın tek başlarına karar alabilmeleri, uygulayabilmeleri, kendilerine özgü düşünce yapıları geliştirebilmeleri açısından önemli kazanımlar sağlayabilir.

Üniversite mezunu olmanın iyi bir iş, aile ve kariyer olduğunu bilen bireyler üniversiteyi kazanabilmek amacıyla her türlü gayreti gösterirler. Üniversite yılları insanlar için hayatlarında çok şeylerin değiştiği dönemlerdir. Öncelikle, liseyi bitirip üniversiteyi kazanan gençlerin birçoğu ilk kez ailelerinden uzakta yaşamaya kendi ayakları üstünde durmaya çalışmaktadırlar. Bu durum gençler üzerinde karmaşık duygular yaşamalarına neden olabilir. Bir taraftan, derslerin takibi bir taraftan özgür olmanın verdiği rahatlıkla hareket etmeye başlama dönem dönem gençleri sorun yaşatabilir.

Türkiye’de üniversiteler, gençlerin özgür oldukları ya da olabilecekleri yerler olarak bilinirler. Öyledir de, gençler üniversite eğitimi aldıkları süre zarfında hayatının dönüm noktalarını yaşarlar. Çoğu ailelerinden ilk kez ayrı kalmaktadır ve kendi ayakları üzerinde durmayı öğrenirler. Üniversite yıllarında gençlerin sosyal hayata katılımları, düşüncelerini ifade edebilecekleri ortamların varlığı gençler açısından son derece önemli bir şanstır. Gençlerin bu sosyalleşme ve özgüven kazanma süreçlerinde üniversiteler de; gerek hazırladıkları müfredatlarla, gerekse öğrencilere sunacakları sosyal imkanlarla onlara yardımcı olmak zorundadırlar. Gençler için üniversite yılları demokratik değerleri kavrama ve içselleştirme, düşüncelerini

özgürce ifade edebilmeleri kısacası kendilerini tanıyabilmeleri adına son şanslarıdır. Hayatlarının geri kalan kısmında birçok gencin böyle bir şansı olamayacaktır.

Tez çalışmasının son bölümünde “Üniversiteli gençlerin Demokratik Değer Algıları –Kırıkkale Üniversitesi ve Orta Doğu Teknik Üniversitesi (ODTÜ) Örneği-”ni incelemeye yönelik hazırlanmış anket çalışmasından elde edilen verilerin yorumlarına yer verilmiştir. Anket çalışması Kırıkkale Üniversitesi ve Orta Doğu Teknik Üniversitesi’nde gerçekleştirilmiştir. Çalışma kapsamında toplam 938 üniversite öğrencisi gence anket uygulanmıştır. Anket uygulaması kapsamında elde edilen bulgular; Orta Doğu Teknik Üniversitesi’nde eğitim gören gençlerin demokrasi algılarının Kırıkkale Üniversitesi’nde okuyanlara oranla daha yüksek olduğunu ortaya koymuştur. Orta Doğu Teknik Üniversitesi’nde okuyan gençlerin toplumsal olaylara karşı daha duyarlı ve toplumsal olayları daha çok takip ettikleri görülmektedir. Günlük gazete okuma durumlarında da Orta Doğu Teknik Üniversitesi’nde öğretim gören gençlerin önde oldukları görülmektedir. Üniversitelerin fakülteleri arasında belirgin bir fark olmasa da iktisadi ve idari bilimler fakültesi ve hukuk fakültelerinde okuyan gençlerin demokratik değerler konusunda daha duyarlı oldukları ortaya çıkmıştır.

Araştırma sonucunda elde edilen demografik veriler ilginç sonuçlar ortaya koymuştur. Orta Doğu Teknik Üniversitesi’nde öğrenim gören gençlerin anne-babalarının eğitim düzeylerinin Kırıkkale Üniversitesi’ndekilere göre çok daha iyi düzeyde olduğu görülmüştür. Özellikle; lisans ve lisansüstü ebeveyn durumlarında ki oran farkı çok yüksek bulunmuştur. Ebeveynlerin eğitim düzeylerinin yüksek olması gençlerin akademik başarıları üzerinde olumlu etkiler oluşturmaktadır. Bunun nedenleri arasında; ebeveynlerin almış oldukları eğitimlerle iletişim yönlerinin güçlendiği, çocuklarını eğitim ve sosyal açıdan doğru ve verimli yönlendirebilmeleri gösterilebilir. Benzer bir durum ailelerin gelir durumları içinde ortaya çıkmıştır. ODTÜ’deki gençlerin ailelerinin aylık gelir durumlarının Kırıkkale Üniversitesi’ndekilere oranla belirgin oranda fazla olduğu anlaşılmıştır. Gençlerin akademik başarıları üzerinde ailelerinin maddi olanaklarının iyi olmasının etkisinden de bahsedilebilir. Maddi olanakları iyi olan aileler çocuklarına daha nitelikli eğitim imkanları sunabilirler.

Araştırmaya katılan gençlerden ODTÜ’de okuyanlar Kırıkkale Üniversitesi’ndekilere nazaran eğitim konusunda kendilerine daha iyi hedefler koymuşlardır. Lisansüstü eğitime devam etmeyi isteme oranı Kırıkkale Üniversitesi’ndeki gençlere nazaran oldukça yüksek çıkmıştır. Elde edilen sonuç eğitime devam etme motivasyonu üzerinde; ailenin eğitim durumu, maddi olanaklar vb. birçok değişkenin olduğundan söz edebiliriz.

ODTÜ’de okuyan gençlerin sosyal olaylara karşı tutumlarında da Kırıkkale Üniversitesi öğrencilerine göre önemli farklılıklar bulunmaktadır. Yine, günlük düzenli gazete okuma oranlarının da ODTÜ’deki gençlerde daha yüksek olduğu sonucunu elde etmiş bulunuyoruz. Tüm bunlar, gençlik konusunun niye bütüncül ve farklı değişkenler hesaba katılarak incelenmesi gerektiğini de ortaya koymaktadır. Araştırma sonucunda elde edilen bulgular; demokratik değer algıları gelişmiş olan gençlerin bireysel ve toplumsal uyumlarının çok daha iyi noktada olduğunu ortaya çıkarmıştır. Gençlerin demokratik değer algı durumlarının onların akademik başarıları üzerinde de etkili olduğu görülmektedir. Anket uygulaması yapılan her iki üniversiteden elde edilen bulgular özellikle Orta Doğu Teknik Üniversitesi’nde okuyan gençlerin demokratik değer algı düzeylerinin Kırıkkale Üniversitesinde okuyan gençlere oranla çok daha yüksek çıkması araştırmanın varsayımlarını da bir anlamda doğrulamış görünüyor. Bunun yanı sıra demokratik algıları gelişmiş olan gençlerin; gazete okuma alışkanlıkları, sosyal olaylara karşı çözüm odaklı yaklaşımları, farklılıklara saygı göstermeleri, sivil toplum ve öğrenci topluluklarına üye olma ve aktif katılımlarının da oldukça yüksek olduğu anlaşılmıştır.

Araştırma sonucunda, özellikle katılımcıların demokratik değerleri nerede içselleştirdikleri ile ilgili soruya en fazla üniversite ve aile ortamında şeklinde olmuştur. Bu sonuçlar çok kritik bazı analizleri yapma şansı ortaya çıkarıyor. Öncelikle, anne-baba tutumlarının çocukların akademik başarıları ve demokratik tutumları üzerinde önemli etkilere sahip olduğunu ortaya koymuştur. Ardından, gençler açısından üniversite ortamlarının özgür ve kendine güvenen bu arada sorumluluklarının da farkında olan bireyler olmalarını onlara öğreten bir rolü olduğu sonucunu ortaya çıkarmıştır. Özellikle, ilköğretim ve lise yıllarında başta okullar olmak üzere gençlere yeterli demokrasi eğitimlerinin verilmediği de sonuçlar arasında analiz edilebilir. Gençlerin demokratik değerleri öğrenmeleri,

içselleştirmeleri ve uygulayabilmeleri açısından; ilgili devlet kurumlarına, okullara, sivil toplum kuruluşlarına ve son olarak da ailelere önemli görev ve sorumluluklar düşmektedir.

Araştırma kapsamında elde edilen bulgular gençlerin demokratik değerlerin önceliklerinin de son derece farkında olduklarını da ortaya koymuştur. Özellikle, “sizce en önemli demokratik değerler hangileridir?” sorusuna çok büyük farkla öncelikli demokratik değerler olan; yaşam hakkı, adalet/hukuk devleti, eşitlik, özgürlük ve ifade özgürlüğünün çıkmış olması bu gerçeği göz önüne sermiş bulunuyor. Yukarıda sayılan demokratik değerler öncelikle yaşatılırsa diğer demokratik değerlerin ortaya çıkmasına ve yaşatılmasına olanak sağlar. Öncelikle bireyin yaşam hakkı, özgürlükleri ve eşitliği olacak ve bunlar adalet/hukuk devleti ile korunacak ki ardından temsil, katılım, çoğulculuk gibi diğer önemli demokratik değerler ortaya çıkabilsin.

Araştırma kapsamında her iki üniversitede de öğrencilerin özgürce hareket edebilecekleri imkanların oluşturulduğu kanaati ağır basmaktadır. Ankete katılan gençlerin en çok önemsendiği demokratik değerlerin; yaşam hakkı, ifade özgürlüğü, özgürlük, adalet ve hukuk devleti olduğu anlaşılmaktadır. Yukarıda ifade edilen demokratik değerlerde her iki üniversiteden de birbirine yakın oranlar gelmesine karşılık Orta Doğu Teknik Üniversitesi’ndeki verilerin daha yüksek olduğu anlaşılmaktadır. Siyasi partiye üyelik konusunda ise Kırıkkale Üniversitesi’ndeki öğrencilerin önde oldukları görülmektedir. Her iki üniversiteden de gençlerin birbirlerine yakın oranlarda üniversite eğitiminin demokratik değer algıları üzerinde etkisi olduğunu belirtmişlerdir.

Sonuç olarak, gençler toplumlar için çok önemli bir zenginlik kaynağıdır. Gençlik dönemlerinde bireyler kendilerini rahatlıkla ifade etmek isterler. Bu yüzden gençler açısından demokrasi ve demokratik değerlerin var olduğu bir toplumda yaşamak oldukça önemlidir. Üniversiteli gençlerin demokratik değer algıları ve onları yaşantılarında uygulamaları oldukça üst düzeydedir. Bunun üzerinde, gençlerin geçmişteki kazanımları etkili olduğu kadar aldıkları üniversite eğitimi de etkili olabilir. Gençler açısından demokrasi ve demokratik değerlerin uygulanması ve

içselleştirilmesi bakımından üniversite eğitimi son derece önemli ve kritik bir süreçtir.

Üniversiteli gençlerin, demokratik değerleri özümseyebilmeleri açısından STK'lar ve üniversite içerisindeki öğrenci kulüpleri çok önemli roller üstlenebilirler. STK ve öğrenci kulüplerinin içerisinde gençler kendilerini ifade edecek uygun ve rahat ortamlar bulabilirler. Farklılıklara saygı durumları bu ortamlarda gelişebilir. Birçok demokratik değerlere ait kazanımları bu ortamlarda süreç içerisinde içselleştirebilirler. Durum böyleyken, araştırma kapsamında elde edilen bulgular; gençlerin STK'ların ve öğrenci kulüplerinin faaliyetlerine katılım ve üyeliklerinin çok düşük seviyede olduğunu göz önüne sermiştir. Elde edilen bir başka sonuç ise, gençlerin siyasi partilere üyelik durumlarının çok düşük olduğu gerçeğidir. Tüm bu veriler, gençlerin demokrasinin en önemli unsurları olan sosyal ve siyasal katılım konularında önemli sorunlar yaşadığını ortaya çıkarmıştır. Bunun üzerinde etkili olan nedenler; Türkiye'de katılımı destekleyecek gerekli şartların henüz sağlanamamış olması, geçmişte yaşanmış olaylardan dolayı bu kurumlara karşı olan güvenin azalması, gelecek kaygısından dolayı herhangi bir yere ait olmama isteği vb. olarak sıralanabilir. Tüm demokrasi modelleri incelendiğinde gençlerin sosyal ve siyasal katılımını sağlayacak olan en ideal modelin çoğulcu-müzakereci model olduğu gerçeği ortaya çıkmıştır. Çoğulcu bir ortamda gençler kendilerine daha özgür alanlar bulabilir ve topluma faydalı olabilirler.

Türkiye'de, demokrasi denildiğinde seçim dönemlerinde gidip herhangi bir siyasi partiye oy verme aklı gelmektedir. Demokrasinin bu kadar basit bir forma sıkıştırılması bireysel düşüncelerin körelmesi ve dolayısıyla toplumun geri kalmasının en önemli sebebi olarak gösterilebilir. Toplumsal açıdan ileri gidebilmenin en önemli yolu, özgür düşünce ortamlarının olması, bireylerin düşünce ve inançlarını özgürce yaşayabilmelerinden geçmektedir. Bireylerin düşüncelerini rahatlıkla ifade edebildikleri, farklılıkların sorunsuz bir şekilde bir arada yaşayabildiği ve bunların bir zenginlik olarak görüldüğü demokratik ortamlar, bireysel ve toplumsal gelişimin ve huzurun tek adresidir. Gençlerin bireysel sosyal mutluluğu açısından demokratik değerleri özümsemeleri oldukça önemliyken, onlara bu yetenekleri kazandıracak eğitim ve öğretim müfredatlarının yok denecek kadar az olması, okullarda bu kazanımları sağlayacak derslerin olmaması, STK ve öğrenci

topluluklarının faaliyetlerinin gençleri bu kazanımları sağlamaktan çok uzak olması üzerinde düşünülmesi ve çözülmesi gereken sorunlardır. Araştırma sonucunda elde edilen bulgular; gençlerin demokratik değerlerin farkındalığının durumu açısından ümit verici fakat gereklerini yerine getirebilecek ortamların varlığı ve faaliyet durumları açısından da bir o kadar da üzüntü verici bir tablo ortaya çıkarmıştır. Burada sorun gençlerde değil gençlere tam olarak bu imkanı sunamayan başta üniversiteler, ilgili kurum ve kuruluşlar ve STK'lardır. Çözümü de ortaya koyacak olanlar yine bu kurumlardır. Özellikle üniversite gençliğinin bu durumu Türkiye için fazla ümit vaat etmeyen ve acilen çözüm üretilmesi gereken bir durumdur.

KAYNAKÇA

- Akan, Vildan, “Gençliğin Değerlendirilmesinde Yeni Sosyolojik Bir Yaklaşım”, **Sosyoloji Araştırmaları Dergisi**, Ankara Sosyoloji Derneği, Cilt 4. Sayı 1, Güz 2001, s. 1-10.
- Akın, Mahmut Hakkı, **Siyasal Toplumsallaşma Sürecinde Gençlik**, Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya, 2009.
- Akın, İlhan, **Kamu Hukuku**, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi, No: 600, Fakülte Matbaası, İstanbul, 1980.
- Allan, Kenneth, **Contemporary Social And Sociological Theory**, Thousand Okas: Pine Forge Press, 2006.
- Aktan, Coşkun Can, “Yeni Sivil Toplum Sözleşmesi”, **Yeni Türkiye Dergisi**, Ankara. Kasım-Aralık 1997, s. 130.
- Arda, Berna, Oğuz, Yasemin, Şahinoğlu, Pelin, Serap, **Deontoloji**, Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi, Antıp A.Ş. Yayınları, Ankara, 1999.
- Aristoteles, **Politika**, çev. Mete Tuncay, Remzi Kitabevi, İstanbul, 1983.
- Bahar, Halil İbrahim, **Sosyoloji**, USAK Yayınları, Ankara, 2009.
- Baran, Aylin Görgün, “Genç ve Gençlik: Sosyolojik Bakış”, **Gençlik Araştırmaları Dergisi** - Gençlik ve Spor Bakanlığı, cilt 1, sayı 1, 2013, s. 6-24.
- Bayhan, Vehbi, **Üniversite Gençliğinde Anomi ve Yabancılaşma**, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1997.
- Beşirli, Hayati, **Gençlik Sosyolojisi-Politik Toplumsallaşma ve Gençlik**, Siyasal Kitabevi, Ankara, 2013.

Bilgin, Nuri, **Sosyal Psikolojide Yöntem ve Pratik Çalışmalar**, Sistem Yayıncılık, İstanbul, 1995.

Binbaşoğlu, Cavit, “Demokratik Davranışlar ve Demokratik Eğitim İlkeleri”, **Çağdaş Eğitim Dergisi**, 11. Yıl, 109. Sayı, sf. 15-20, Ankara, 1986.

Birleşmiş Milletler Türk Derneği, Birleşmiş Milletler ve İnsan Hakları, Ankara-1979.

Bilgin, Vedat, **Türkiye’de Üniversite Sorunu ve Üniversite Çalışanları Üzerine Bir Araştırma**, Türk Eğitim Sen, Ankara, 2009.

Bolay, Süleyman Hayri, “Demokrasinin Felsefi Temelleri Üzerine”, **Yeni Türkiye Dergisi -Demokrasi Özel Sayısı**, Cilt 17, 1997, s. 17-20.

Burcu, Esra, “Gençlik Teorilerinin Sınıflandırılmasına İlişkin Bir Çalışma”, **Sosyoloji Araştırmaları Dergisi**, (1) 2, 1998, s.105-135

Büyükdüvenci, Sabri, “Türkiye’nin Demokrasi ve Eğitimi Sorunsalı”, **Yeni Türkiye Dergisi- Cumhuriyet Özel Sayısı**, 1998, s. 1509-1063.

Büyükkaragöz, Savaş (1995). **Yüksek Öğretim Programları ve Demokratik Tutumlar**, Türk Demokrasi Vakfı Yayınları, Ankara, 1995.

Crıck, Bernard, **Demokrasi**, çev. Ümit Hüsrev Yolsal, Dost Kitabevi Yayınları, Ankara, 2012.

Çağlar, Arif, **Çağdaş Yükseköğretim ve Türk Üniversitelerinin Yeniden Yapılanması**, Çağdaş Eğitim Çağdaş Üniversite, Başbakanlık Yayını, Ankara, 1992.

Çalık, Dilek, **İlköğretim Okullarında Demokrasi Üzerine Bir Araştırma**, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Celal Bayar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Manisa, 2002

Çakmak, Seyfullah, **Yaşama Hakkı ve Ölüm Cezası**, Yargı Yayınevi, Ankara, 2002.

Çamur, Hakkı, **Gençliğin Sivil Topluma Katılımı**, Türkiye Gençlik Konseyi Girişimi III. Ulusal toplantısı, İstanbul, 11-12-13 Şubat 2005

Çarkoğlu, Ali, **Türk Gençliği ve Siyasal Katılım**”, **Türk Gençliği ve Katılım, Katıl ve Geleceğini Yarat**, Arı Düşünce ve Toplumsal Gelişim Derneği Yayını, İstanbul, 2001.

Çelebi, Nilgün, **Genç ve Kültürel Bütünleşme**. İçinde: Dikeçligil B., Çiğdem A.(Der.), Aile Yazıları (Cilt II). T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı, Ankara, 1991, s. 391-393.

Çelenk, Halit, “Yasama Hakkı ve Ölüm Cezası”, **İzmir Barosu Dergisi**, Sayı:2, Nisan-1991, s. 121.

Çelik, Kezban, “Genç Olmak Zor İş-Türkiye’de Genç Olmayı Etkileyen Bazı Unsurlar”, **Gençlik Araştırmaları Dergisi**-Gençlik ve Spor Bakanlığı, cilt 1, sayı 1, 2013, s. 40-43.

Çelik, Kezban, Esin, Ayşegül, “The Non-Use of Services: Adolescents And Sexual Health Provision in Ankara, Turkey”, **Journal of Children’s Services**. Vol. 7 No. 3, 2012, pp. 201-212.

Çeltikçi, Ebrize, **Gençlik, Demokrasi ve Kalkınma**, Ankara, 2005.

Çetin, Halis, “Liberalizmin Temel İlkeleri”, **C.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi**, Cilt 2, Sayı 1, 2001, s. 219-236.

Çuhadaroğlu, Füsün, **Üniversite Gençlerinde Kimlik Bocalamaları**, Üniversite Gençliğinde Uyum Sorunları Sempozyumu Bilimsel Çalışmaları, Bilkent Üniversitesi Psikolojik Danışma ve Araştırma Merkezi, Ankara, 1989.

Dewey, John, **Democracy and Education 1916**, Southern Illinois University Press, Illinois, 1985.

Doehring, Karl, **Genel Devlet Kuramı**, çev. Ahmet Mumcu, İnkılap Yayınları, Ankara, 2002.

Doğan, İsmail, (1991). “Gençlik ve Gençlik Sorunları”, **Türk Aile Ansiklopedisi**, Cilt: 2, 1991, s. 562-580.

Doğan, İsmail, **Modern Toplumda Vatandaşlık, Demokrasi ve İnsan Hakları**, Pegem Yayıncılık, Ankara, 1992.

Doğramacı, İhsan, **Türkiye’de ve Dünyada Yükseköğretim Yönetimi**, Meteksan Yay. Ankara, 2007.

Erkal, Mustafa, “Toplumda Bir Sosyal Grup Olarak Gençlik”, **İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Dergisi**, Cilt: 43, İstanbul, 1987, s. 357-375.

Esen, Adem, “Gençliğin Yerel Siyasete Katılımı”, **Yerel Siyaset Dergisi**, Sayı 23, 2007, s. 34-35.

Gemalmaz, Mehmet Semih, **Ulusal üstü İnsan Hakları Hukukunun Genel Teorisine Giriş**, Beta Basım, İstanbul, 1997.

Giddens, Anthony, **Üçüncü Yol ve Eleştirileri**, Çev. Nihat ŞAD, Phoenix Yayınevi, İstanbul, 2001.

Giritli, İsmail, Sarmaşık, Jale, **Anayasa Hukuku**, Genişletilmiş ve Gözden Geçirilmiş Yeni Baskı, 2. Baskı, Beta Basım Yayım, İstanbul, 2001.

Güçlü, Mustafa, “Gençlik Döneminde Boş Zaman Faaliyetlerinin Yeri ve Önemi”, **Gençlik Araştırmaları Dergisi**-Gençlik ve Spor Bakanlığı, cilt 1, sayı 1, 2013, s. 6-24.

Gülmez, Mesut, **İnsan Hakları ve Demokrasi**, TODAİ Yayınları, Ankara, 2001.

Güngör, Nil Demet, **Education, Human Capital, Inequality Economic Growth: Evidence From Turkey**, Regional and Sectoral Economic Studies, 10(1), 2010, s. 169-184.

Gombert, Tobias, **Sosyal Demokrasinin Temelleri**, çev. Recai Hallaç, Friedrich-Ebert-Stiftung Sosyal Demokrasi Akademisi, İstanbul, 2009.

Gözler, Kemal, **Anayasa Hukukuna Giriş**, Yedinci Baskı, Ekin Kitabevi Yayınları, Bursa, 2006.

Gözübüyük, A. Şeref, **Anayasa Hukuku**, Son Değişikliklerle Güncelleştirilmiş 11. Baskı, Turhan Kitabevi, Ankara, 2003.

Gözübüyük, Şeref, Tan, Turgut, **İdare Hukuku: Genel Esaslar**, Cilt 1, Turhan Kitabevi, Ankara, 2011.

Göztepe, Ece, **Çoğulcu Demokrasi ve Çoğunlukçu Demokrasi İkilemi ve İnsan Hakları Toplantısı Kitabı**, Türkiye Barolar Birliği Yayınları, Ankara, 2010.

Habermas, Jürgen, **“Öteki” Olmak, “Öteki”yle Yaşamak: Siyaset Kuram Yazıları**, çev. İlknur Aka, YKY, İstanbul, 2002.

Hazan, Eric, **Demokrasi Ne Alemde**, çev. Savaş Kılıç, Metis Yayınları, İstanbul, 2010.

Huntington, Samuel P., **The Third Wave: Democratization on in the Late Twentieth Century**, Norman: University of Oklahoma Press, 1991.

Held, David, **New Forms Of Democracy ?**, Der.David Held, Christopher Pollitt, New Forms Of Democracy, Sage Publications, London, 1986.

Hotaman, Davut, **Demokratik Eğitim: Demokratik Bir Eğitim Programı**, Kuramsal Eğitim Bilim Yayınları, İstanbul, 2010.

Işıkgöz, Enes, **Demokrasi Eğitiminde İlköğretim Okulu Yöneticilerinin Etkililiği**, Sakarya Üniversitesi Yayınları, Sakarya, 1999.

Kabasakal, Mehmet, **Sivil Toplum ve Demokrasi**, İçişleri Bakanlığı Denetçi Yeterlilik Tezi, Ankara, 2008.

Kaiser, Andre (1997). "Types of Democracy: From Classical to New Institutionalism." **Journal of Theoretical Politics**, 9, No:4, 1997, p. 419-444.

Karagözoğlu, Galip, **Yükseköğretime Geçişte Öğretmenlik Mesleğine Yönelme, Öğretmen Yetiştiren Yükseköğretim Kurumlarının Dünü-Bugünü-Geleceği Sempozyumu**, (8-11 Haziran 1987) Tebliğler, Ankara, 1987.

Karakütük, Kasım, **Hukukun Anlamı, Demokratik Laik Eğitim (Çağdaş Toplum Olmanın Yolu)**, Anı Yayıncılık. Ankara, 2001.

Kır, İbrahim, "Yüksek Öğretim Gençliğinin Boş Zaman Etkinlikleri: Ksü Örneği", **Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, Cilt: 17, Sayı: 2, 2007, s. 307-328, Elazığ.

Kulaksızoğlu, Adnan, **Ergenlik Psikolojisi**, İstanbul, Remzi Kitabevi, 2006.

Kuzgun, Yıldız, **Üniversiteler Yükseköğretim Programları ve Meslekler Rehberi** (5. Basım). ÖSYM, Ankara, 2000.

Kuzu, Burhan, "Demokrasi ve Gerekleri", **Yeni Türkiye Dergisi**, Ankara, 1997.

Korkut, Fidan, "Yetişkinlere Yönelik İletişim Becerileri Eğitimi", **Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi**, 28, 2005, s. 143-149, Ankara.

Köker, Levent, **Modernleşme, Kemalizm ve Demokrasi**, İletişim Yayınları, İstanbul, 2000.

Köker, Levent, **Demokrasi, Eleştiri ve Türkiye**, Dipnot Yayınları, Ankara, 2008.

Lijphart, Arend, **Demokrasi Modelleri-Otuz Altı Ülkede Yönetim Biçimleri ve Performansları**, çev. Güneş Ayas-Utku Umut Bulsun, İthaki Yayınları, İstanbul, 2014.

Lüküslü, Demet, **Günümüz Türkiye Gençliği: Ne Kayıp Bir Kuşak Ne De Ülkenin Aydınlık Geleceği, Türkiye’de Gençlik Çalışması ve Politikaları**, İç, Der: Y. Kurtaran, G. Nemutlu, N. Yentürk, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2003.

MEB, **Millî Eğitim Şûraları**, Milli Eğitim Basımevi, Ankara, 1995.

Merter, Mustafa, **Dokuz Yüz Katlı İnsan**, Kaknüs Yayınları, İstanbul, 2013.

Mütevellioğlu, Nergis, Zanbak, Mehmet, Mert, Mehmet, “İşsizlik, Üniversiteli Gençlik ve Gelecek: Bir Alan Araştırmasının Bulguları” **C.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi**, Cilt 11, Sayı 1, 2010, s. 207-228.

Myung-Ha, Eoh, “Democratic Citizenship Education In Korea” **Social Studies**, Issue-6, 1999, p. 251.

Nguyen, Binh T. **A Comparison Of The Mutual Perceptions Of Engineering And Business Administration Students. Unpublished Doctoral Dissertation**, University Of Walden, Minneapolis, Minnesota, USA, 2003.

Okçabol, Rıfat, **Yükseköğretim Sistemimiz**, Ütopya Yayınevi, Ankara, 2007.

Öncül, Remzi, **Eğitim ve Eğitim Bilimleri Sözlüğü**, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, İstanbul, 2000.

Özbay, Haluk, Öztürk, Emine, **Gençlik**, İstanbul: İletişim Yayınları, İstanbul, 1996.

Özbudun, Ergun, **Tarihsel Gelişim İçinde Demokrasi ve Eğitim, Demokrasi İçin Eğitim**, Yayına Hazırlayan: Ferhan Oğuzkan, Ankara, 1998.

Özcan, Mustafa, “Okulda Üniversite Modelinde Kavramsal Çerçeve: Eylemdeki Vizyon”, **Öğretmen Eğitimi ve Eğitimcileri Dergisi**, Cilt 1, Sayı 1, 2012, s. 107-132.

Özcan, Mehmet Tevfik, **Hukuk Devleti: Modern Toplumun Hukuk Aracılığıyla Siyasal Meşruiyeti**, İÜHFM Cilt. LXIV, Sayı 2, İstanbul, 2006.

Özden, M. Cemil, **Hukukta Kariyer ve Avukatlıkta Mesleki Gelişim**, Adalet Yayınevi, Ankara, 2004.

Özgüven, Ethem, “Üniversite Öğrencilerinin Sorunları ve Baş etme Yolları” **Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi**, Sayı: 7, 1992, s. 5-13.

Poloma, Margaret, **Contemporary Sociological Theory**, New York: MacMillan Pub, Co. INC, 1979.

Popper, Karl, “Demokrasi Teorisine Dair” çev. Ümit Özdağ, **İlim ve Sanat**, Ocak-Şubat, 23. Sayı, 1989.

Popper, Karl, **Açık Toplum ve Düşmanları**, çev: Harun Rızatepe, Mete Tunçay, Liberte Yayınları, Ankara, 2008.

Ritzer, George, **Klasik Sosyoloji Kuramları**, çev. Himmet Hülür, De Ki Basım Yayım, Ankara, 2013.

Saygılı, Serdar, **Ortaöğretim Öğrencilerinin Demokratik Bilgi Tutum ve Davranış Düzeylerinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi (Erzurum İli Örneği)**, 104-116. Gençlerde Demokrasi ve İletişim Sempozyumu Bildiri Kitabı, Ed. Dolunay Şenol, Hasan KALA, Ankara, 2014.

Sartori, Giovanni, **Demokrasi Teorisine Geri Dönüş**, çev. Tuncer Karamustafaoğlu, Mehmet Turhan, Yetkin Yayıncılık, Ankara, 1996.

Sayın, Önal, **Aile Sosyolojisi**, Ege Üniversitesi Basımevi, İzmir, 1990.

Slattery, Martin, *Sosyolojide Temel Fikirler*, çev. Ümit Tatlıcan, Gülhan Demiriz, Sentez Yayıncılık, İstanbul, 2010.

Şenol, Dolunay, Kala, Hasan, **Uluslararası Gençlik ve Değerler Sempozyumu Bildiri Kitabı**, Ed. Dolunay Şenol, Hasan Kala, Ankara, 2014, s. 159-170.

Serter, Nur, **21. Yüzyıla Doğru İnsan Merkezli Eğitim**, Sarmal Yayınevi, İstanbul, 1997.

Sezen, Saim, **Seçim ve Demokrasi**, 2.Basım, Gündoğan Yayınları, Ankara, 2000.

Shafer, Susanne F., **Human Rights Education In Schools**, N.B. Tarrow (Ed), Human Rights and Education, Pergamon Press, New-York, 1987.

Sitembölükbaşı, Şaban (2005). "Liberal Demokrasinin Çıkmazlarına Çözüm Olarak Müzakereci Demokrasi", **Akdeniz Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi**, S. 10, 2005, s.139–162).

Soysal, Abdullah, Söylemez, Cevat, "İktisadi Ve İdari Bilimler Fakültesi Öğrencilerinin Reysel Kariyer Planlamalarına Etki Eden Faktörler: Kilis 7 Aralık Üniversitesi Örneği", **Uluslararası İktisadi ve İdari İncelemeler Dergisi**, yıl 6, sayı 12, 2014.

Swingewood, Alan, **Sosyolojik Düşüncenin Kısa Tarihi**, 3. Basım, çev. Osman Akınhay, Agora Kitaplığı, İstanbul, 2010.

Şahin, Mehmet Cem, **İlahiyat Fakültesi Öğrencilerinin Popüler Kültür Unsurlarına İlişkin Yaklaşımları Üzerine Sosyolojik Bir Araştırma**, Doktora Tezi, A.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ankara, 2007.

Tekeli, İlhan, **Türkiye İçin STK'lar ve Katılımcı Demokrasi Yazıları**, Tarih Vakfı Yayınları, İstanbul, 2012.

Tezcan, Mahmut, **Eğitim Sosyolojisi**, A.Ü. Eğitim Bil. Yay. Ankara, 1985.

- Tezcan, Mahmut, **Gençlik Sosyolojisi**, Naturel Yayıncılık, Ankara, 2003.
- Tibbits, Felisa, “Human Rights Education in Schools in The Post Communist Context”, **European Journal of Education**, Volume: 29, Number: 4, 1994, pp: 363-376.
- Tican, Canses, **Muğla Üniversitesi Eğitim Fakültesi İle Fen-Edebiyat Fakültesi Öğrencilerinin, Eğitim Fakülteleri İle Fen-edebiyat Fakülteleri Hakkındaki Karşılaştırmalı Görüşleri**, Yüksek Lisans Tezi, M.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Muğla, 2005.
- Tocqueville, Alexis De, **Amerika’da Demokrasi**, çev. Taner TİMUR, Türk Siyasi İlimler Serisi, Yenilik Basımevi, İstanbul, 1962.
- Touraine, Alain, **Demokrasi Nedir?**, çev. Olcay KUNAL (3. Baskı), Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, 2002.
- Tosun, Gülgün Erdoğan, **Demokratikleşme Perspektifinden Devlet Sivil Toplum İlişkisi**, Alfa Yayıncılık, İstanbul, 2001.
- Topçuoğlu, Abdullah, **Üniversite Gençliğinin Sosyal Değerleri**, Yayınlanmamış Doçentlik Tezi, Selçuk Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Konya, 1996.
- Toprak, Ayben, **Gençlik ve Değerler Üzerine Karşılaştırmalı Bir Araştırma: Tomarza Ve Hacılar İlçeleri**, Yüksek Lisans Tezi, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri, 2010.
- Toy, Sevgi, **Mühendislik Ve Hukuk Fakülteleri Öğrencilerinin İletişim Becerileri Açısından Karşılaştırılması Ve İletişim Becerileriyle Bazı Değişkenler Arasındaki İlişkiler**, Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2007.
- Tunç, Hasan, “Demokrasi Türleri ve Müzakereci Demokrasi Kavramı”, **Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. XII., 2008, s. 1113-1118.

Türkoğlu, Adil, **99 Soruda Eğitim Bilimine Giriş**, Memleket Gazetecilik ve Matbaa Yayınları, İzmir, 1996.

Varış, Fatma, **Eğitim Bilimine Giriş**, Ankara Üniversitesi Yayını, Ankara, 1978.

Wyn, Johanna, “The Sociology of Youth”, **Youth Studies**, Volume 30 Number 3, Australia, 2011. (Erişim), file:///C:/Users/Hasan%20KALA/Downloads/142-658-1-PB%20(1).pdf, 25 Mayıs 2014, s. 3.

Yayla, Atilla, **Liberalizm**, Turhan Yayınları, Ankara, 1992.

Yayla, Atilla, **Liberal Bakışlar**, Siyasal Kitabevi, Ankara, 1993.

Yazıcı, Erdinç, **Üniversite Gençliğinin Sosyo-Kültürel Profili Üzerine Bir Alan Araştırması: Gazi Üniversitesi Örneği**, G.Ü. İletişim Fakültesi Yayınları, Ankara, 2001.

Yeşil, Rüştü, **İlköğretim Düzeyinde Okul ve Ailenin Demokratik Davranışlar Kazandırmadaki Etkisi**, Doktora Tezi, Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, , Erzurum, 2001.

Yeşil, Rüştü, Aydın, Davut, “Demokratik Değerlerin Eğitiminde Yöntem Ve Zamanlama”, **TSA Dergisi**, Yıl 11, Sayı 2., 2007, s. 66-70.

Yıldırım, İbrahim, **Demokrasi ve Sivil Toplum Kuruluşları ve Yönetişim**, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2004.

Yıldız, Mine, **Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ne Göre Yaşam Hakkı Ve Sınırları**, SDÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Isparta, 2004.

Yılmaz, AYTEKİN, **İkinci Küreselleşme Dalgası-Kavram, Süreç ve Yorumlar**, Vadi Yayınları, Ankara, 2004.

Yılmaz, Musa Kasım, “Demokrasi ve İnsan Hakları Bağlamında Hz. Peygamber’in (sav) Muhaliflere Karşı Tutumu”, **Köprü Dergisi**, Yıl 14, Sayı 103, 2008, s. 51-62.

Yörükoğlu, Atalay, **Gençlik Çağı, Ruh Sağlığı ve Ruhsal Sorunlar**, İstanbul, Özgür Yayınları, İstanbul, 2012.

İnternet Kaynakları

Busky, Donald F., “Democratic Socialism: A Global Survey”, **Westport, Connecticut, USA: Greenwood Publishing Group, Inc.**, (Erişim) <http://www.gbv.de/dms/bs/toc/308692993.pdf>, 16,07.2014.

Soung, Patricia, “Social and Biological Constructions of Youth: Implications for Juvenile Justice and Racial Equity”, **Northwestern Journal of Law & Social Policy**, V.6, Issue2, (Erişim) <http://scholarlycommons.law.northwestern.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1068&context=njlsp>, 15.10.2014, s. 15.

Sedlak, Andrea J., Bruce, Carol, “Youth’s Characteristics and Backgrounds”, **U.S. Department of Justice**, 2010, (Erişim) <https://www.ncjrs.gov/pdffiles1/ojjdp/227730.pdf>, 10.09.2014, s. 10.

Smith, A. Ellison, C. (2012). Youth, Education and Peacebuilding, **IIEP Policy Forum Paris**.(Erişim) http://www.planwithyouth.org/wpcontent/uploads/2012/07/Youth_education_Peacebuilding.pdf, 27.12.2014.

Glaeser, Edward L, Ponzetto, Giacomo, Shleifer, Andrei, “Why does democracy need education?”, Department of Economics, Harvard University, M9 Littauer Center, Cambridge, MA 02138, USA, 2007, (Erişim) http://scholar.harvard.edu/shleifer/files/democracy_final_jeg.pdf, 17.12.2014, p. 82-85.

Lerner, M. Richard, “Promoting Positive Youth Development: Theoretical And Empirical Bases”, Institute for Applied Research in Youth Development Tufts University, 2005, (Erişim) <http://ase.tufts.edu/iaryd/documents/pubPromotingPositive.pdf>, 27.10.2014, p. 8-13.

“Türkiye Nüfus Piramidi-2013” (Erişim) <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=15974>, 05.06.2014, s. 1.

<http://epp.eurostat.ec.europa.eu> (Erişim Tarihi: 10.06.2014)

http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/images/6/6e/Median_age_of_population%2C_2001%E2%80%9313_%28years%29_YB14.png (Erişim Tarihi: 28.06.2015)

Akman, İlknur, “Üniversite Kavramı Tartışıldı”, “Özerklik Hesap Vermemezlik Değildir” Tosun Terzioğlu, **Kadir Has Üniversitesi**, 2011-2012 Yılı Açılış Paneli, 2011, (Erişim)

http://www.khas.edu.tr/uploads/panoramakhas/sayi5/8.dosya_universite_kavrami_tartisildi.pdf, 2014, s. 8-15.

Birgili, Mehtap, Banger, Gürcan, “Üniversite Gençliği’nin Sosyal Sorumluluk Anlayışı Çerçevesinde Kentsel Dışlanmışlık ve Yoksulluk ile Mücadeleye Katılımı”, Ç.O.M.Ü., 4.Uluslararası STK Konferansı, Çanakkale, 2007, (Erişim) <http://www.duyguguncesi.net/sunular/Canakkale4STK.pdf>, 2014, s. 8-10.

“Liberal Gençlik Kongresi Sonuç Raporu” 2014, (Erişim) <http://www.3hhareketi.org/dosya/LGK2014RAPOR.pdf>, 20.09.2014, s. 1-4.

Pandit, Laxmi, Vijay, (2009). “Democracy: A Study of Attitudes of Indian Youth” Political Socialisation and Education at the XXIst World Congress of the International Political Science Association Santiago, Chile, 2009, (Erişim) http://paperroom.ipsa.org/papers/paper_3760.pdf, 12.12.2014, s. 1-6.

Tosun, Gülgün, (2001). “Türkiye’de Devlet- Sivil Toplum İlişkisi Bağlamında Demokrasinin Pekişmesinin Önündeki Engellere İlişkin Kuramsal ve Pratik Bir Yaklaşım”, Ege Akademik Bakış, Cilt:1, Sayı:1, Yıl:2001, (Erişim) <http://www.onlinedergi.com/eab/arsiv/arsivDetay.aspx?yil=2001&periyot=1>, 18.10.2014, s. 226-230.

Karakoç, Yusuf, “Hukukun Anlamı” DEÜ. **Hukuk Fakültesi Açılış Dersi Notu**, İzmir, 2010, (Erişim) 16.02.2014

<http://webb.deu.edu.tr/hukuk/dergiler/dergimiz10-2/karakoc.pdf>, 10.08.2014, s. 4-6

Özalp, A. (2009).”Liberal Demokrasinin Derinleştirilmesi Gereği ve Müzakereci Demokrasi", Uluslararası Davraz Kongresi, S.D.Ü, 24-27 Eylül 2009, Isparta, Türkiye. (Erişim) 16.02.2014

http://www.politikadergisi.com/sites/default/files/kutuphane/liberal_demokrasinin_derinlestirilmesi_geregi_ve_muzakereci_demokrasi.pdf, 16.08.2014, s. 2-6.

The United Nations Programme on Youth, 2008, (Erişim) <http://social.un.org/youthyear/docs/UNPY-presentation.pdf>, 27.12.2014, s. 3-10.

UN (2007). “Definition Of Youth”, (Erişim)

<http://www.un.org/esa/socdev/documents/youth/fact-sheets/youth-definition.pdf> 27.12.2014.

Ulusal Gençlik Ve Spor Politikası Belgesi, (Erişim)

http://www.gsb.gov.tr/content/files/Mevzuat/ulusal_genclik_ve_spor_politikasi.pdf, 21.12.2014.

Altınsoy, N. (2012). “Aktif Vatandaşlık Ne Demek?”, (Erişim)

<http://www.kentyazilari.com/aktif-vatandaslik-ne-demek>, 26.09.2014

<http://fakulte.nedir.com/#ixzz3MjkZlr5t>, Erişim Tarihi: 12.10.2014.

<http://www.tr.undp.org/content/turkey/tr/home/library/national-hdrs/2008-nhdr.html>,
Erişim Tarihi: 18.10.2014

YÖK, (2014). “YÖK Kanunu ve Üniversite Sayısı”, (Erişim)
<http://www.yok.gov.tr/web/guest/universitelerimiz>, 21.03.2014

İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Tanıtımı, Dokuz Eylül Üniversitesi, (Erişim)
<http://tercihrehberi.deu.edu.tr/pdf/iibf.pdf>, 19.09.2014.

Eğitim Fakültesi-Sınıf Öğretmenliği Ders İçerikleri, (Erişim)
<http://ilkogretim.kku.edu.tr/duyurular/sinifdersicerik.pdf>, 25.12.2014

Fen-Edebiyat Fakültesi-Sosyoloji, felsefe bölümleri ders içerikleri, (Erişim)
<http://sosyoloji.kku.edu.tr/anasayfa/lisans-egitimi.php>, 26.12.2014

Hukuk Fakültesi Ders İçerikleri, (Erişim) <http://hukuk.kku.edu.tr/dersicerikleri.php>,
26.12.2014

İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Ders İçerikleri, (Erişim)
<http://iibf.kku.edu.tr/dersicerikleri.php>, 26.12.2014

EKLER

EK-1. Anket Soruları

“Üniversiteli Gençlerin Demokratik Değer Algısı-Kırıkkale Üniversitesi Ve Orta Doğu Teknik Üniversitesi (ODTÜ) Örneği-“

ANKET SORULARI

Kırıkkale Üniversitesi Sosyoloji Anabilim Dalı Doktora Öğrencisi Hasan KALA tarafından, “Üniversiteli Gençlerin Demokratik Değer Algısı –Kırıkkale Üniversitesi ve ORTA DOĞU TEKNİK ÜNİVERSİTESİ (ODTÜ) Örneği-“ konulu doktora tezi kapsamında uygulanmak üzere hazırlanan bu ankette elde edilen veriler, bilimsel amaçlar dışında kullanılmayacaktır. İlgili katılım ve içtenlikle vereceğiniz cevaplar için şimdiden teşekkür ederiz.

1. Yaşınız ?
2. Cinsiyetiniz? (1) Kadın (2) Erkek
3. Nerede doğdunuz?
 - (1) Büyükşehir (2) İl merkezi
 - (3) İlçe/Kasaba (4) Köy
4. Babanızın eğitim durumu nedir?
 - (1) Okur yazar değil (2) İlköğretim mezunu
 - (3) Ortaokul mezunu (4) Lise mezunu
 - (5) Lisans mezunu (6) Lisansüstü mezunu
5. Annenizin eğitim durumu nedir?
 - (1) Okur yazar değil (2) İlköğretim mezunu
 - (3) Ortaokul mezunu (4) Lise mezunu
 - (5) Lisans mezunu (6) Lisansüstü mezunu
6. Ailenizin aylık geliri nedir?
 - (1) 750 TL'den az (2) 751-1500 TL arası
 - (3)1501-2500 TL arası (4) 2501-3000 TL arası
 - (5) 3001-5000 TL arası (6) 5001 TL ve Üzeri
7. Eğitim gördüğünüz üniversite hangisidir?
 - (1) Kırıkkale üniversitesi (2) Orta Doğu Teknik Üniversitesi
8. Eğitim gördüğünüz fakülte hangisidir?
 - (1) Fen-edebiyat Fakültesi (2) Hukuk Fakültesi
 - (3) İ.İ.B. Fakültesi (4) Mühendislik Fakültesi
 - (5) Eğitim Fakültesi
9. Üniversite eğitiminin hangi aşamasındasınız?
 - (1) Hazırlık (2) 1. Sınıf (3) 2. Sınıf (4) 3. Sınıf
 - (5) 4. Sınıf (6) Diğer (8) Lisansüstü

10. Eğitiminizi hangi aşamaya kadar devam ettirmek istiyorsunuz?

- (1) Lisans (2) Yüksek lisans (3) Doktora

11. Anne - baba ve kardeşleriniz ile ilişkilerinizi nasıl açıklarsınız?

- (1) Çok iyi (2) İyi (3) Kararsızım
- (4) İyi değil (5) Çok kötü

12. Sosyal çevre ve arkadaşlarınız ile ilişkilerinizi nasıl açıklarsınız?

- (1) Çok iyi (2) İyi (3) Kararsızım (4) İyi değil
- (5) Çok kötü

13. Sosyal olaylara karşı tavrınız nasıldır?

- (1) İlgilenmem
- (2) İlgilenirim
- (3) Tespitler yapar ve yorumlamaya çalışırım

14. Görüşlerinizi hangi ortamlarda daha rahat ifade edebilirsiniz?

- (1)Hiçbir yerde, (2) Her yerde,
- (3) Aile ortamında, (4) Arkadaş ortamında
- (5) Sosyal medyada (6) Diğer

15. Hayatınızdan ne derece memnunsunuz?

- (1) Çok memnunum (2) Memnunum
- (3) Kararsızım (4) Memnun değilim
- (5) Hiç memnun değilim

16. Sizce en önemli demokratik değerler hangileridir? (Birden fazla sık işaretleyebilirsiniz)

- (1) Yaşam Hakkı (2) Eşitlik (3) Çoğulculuk
- (4) Katılım (5) Temsil (6) İfade özgürlüğü
- (7) Adalet/hukuk devleti
- (8) Özgürlük (9) Aktif yurttaşlık
- (10) Hiçbiri (11) Hepsi

17. Siyasal ve sosyal görüşlerinizi hangi sosyal medya kanalı üzerinden paylaşıyorsunuz? (Birden fazla sık işaretleyebilirsiniz)

- (1) Twitter (2) Facebook (3) LinkedIn
- (4) Hiçbiri Diğer.....

18. Hangi periyotlarla gazete okursunuz?

- (1) Her gün (2) İki günde bir (3) Haftada 1-2 defa
- (4) Bazen (5) Hiç okumam

19. Gazetelerin hangi bölümleri daha çok ilginizi çeker? (Birden fazla şık işaretleyebilirsiniz)

- (1) Politik konular (2)Toplumsal konular
(3) Kriminal olaylar (4)Spor haberleri
(5) TV-sinema-sanat haberleri (6)Yerel haberler
(7) Hepsi

20. Üniversite eğitiminin demokratik değerler konusunda size ne gibi katkıları oldu? (Birden fazla şık işaretleyebilirsiniz)

- (1) Farklı kültürden insanlarla tanışma ve kaynaşmamı sağladı
(2) Farklı düşüncelere saygı duymayı öğretti
(3) Toplumsal sorunlara hassasiyetimi artırdı
(4) Düşüncelerimi rahatlıkla ifade etmemi sağladı
(5) Siyasal ve sosyal katılım sağlayarak çözüm üretmeye çalışmamı sağladı
(6) Katılım ve temsil konusunda motivasyon sağladı
(7) Hepsi
(8) Hiçbiri

Diğer (Belirtiniz).....

21. Üniversite eğitiminin demokratik değer algınız üzerinde olumsuz bir etkisi olduğunu düşünüyor musunuz?

- (1) Evet (2) Hayır

22. Demokratik değerlerin yetersiz olması sizce nelere bağlıdır?

- (1) Müfredatta değerlere yönelik hedef veya kazanımların olmaması
(2) Öğretim üye ya da görevlilerinin bu konuda yetersiz olmaları
(3)Bölümümüzde demokratik değerler konusunu kapsayan derslerin olmaması,
(4)Öğrencilerin bu konuda taleplerinin olmaması
(5) Hepsi
(6) Hiçbiri

Diğer (Belirtiniz).....

23. Üniversite eğitiminden sonra demokratik değerlerden hangisine karşı ilgi ve inancınız arttı? (Birden fazla şık işaretleyebilirsiniz)

- (1) Yaşam Hakkı (2) Eşitlik (3) Çoğulculuk
(4) Katılım (5) Temsil (6) İfade
Özgürlüğü (7)Adalet/Hukuk Devleti
(8) Özgürlük (9) Aktif yurttaşlık
(10) Hiçbiri (11) Hepsi

24. Demokratik değer algınız en çok nerede şekillendi? (Birden fazla şık işaretleyebilirsiniz)

- (1) Aile ortamında (2) Arkadaş çevresinde
(3) İlköğretimde (4) Lisede
(5)Üniversitede
Diğer.....

25. Demokratik değerlerin toplumsal faydaları nelerdir? (Birden fazla şık işaretleyebilirsiniz)

- (1) İnsanca Yaşam Hakkı Sağlar,
(2) Toplumsal bütünleşmeyi sağlar,
(3) Sosyal sorunların çözümünü kolaylaştırır
(4) Farklılıkların zenginlik olduğu anlayışını kazandırır,
(5) Hepsi
(6) Hiçbiri
Diğer.....

26. Siyasi ve sosyal görüşlerinizi hangi ortamlarda daha rahat ifade ediyorsunuz? (Birden fazla şık işaretleyebilirsiniz)

- (1) Üniversitede derslerde
(2) Aile ortamında
(3) Sosyal medya
(4) STK faaliyetlerinde
(5) Üniversitede öğrenci kulüplerinde
(7) Hepsi
(6) Hiçbiri

27. Siyasi görüşlerinizi belirlerken hangi etkenler düşüncelerinizi etkiler? (Birden fazla şık işaretleyebilirsiniz)

- (1) Sosyo-ekonomik refah düzeyim
(2) İçinde bulunduğum sosyal grubun eğilimleri
(3) Dini inancım
(4) Ailemin siyasi görüşü
(5) Özgürlüklerin sağlanması
(6) TV-gazete ve internetten aldığım bilgiler
(7) Hepsi
(8) Hiçbiri
Diğer.....

28. Bir Siyasi Partiye Üye misiniz?

- (1) Evet (2) Hayır

29. Bir siyasi partiye üye değilseniz üye olmama nedeniniz nedir?

- (1) Hiç aklıma gelmedi
(2) Üye olmak için ne yapmak gerektiğini bilmiyorum
(3) Siyaset yapabileceğime inanmıyorum

- (4) Daha zamanı olduğunu düşünüyorum
(5) Anne-babam istemiyorlar
(6)Diğer.....

30. Sizinle farklı görüşte olan kişilerle ilişkileriniz nasıldır?

- (1) Oturup normal bir şekilde kavga etmeden tartışırız
(2) Tartışırken mutlaka kavga ederiz
(3) Karşıt görüşten kimselerle kesinlikle bir araya gelip konuşmam

- (4) Konuşurum ve zaman zaman görüşlerinden faydalanırım
(5) Çok rahat arkadaşlık kurabilirim
Diğer.....

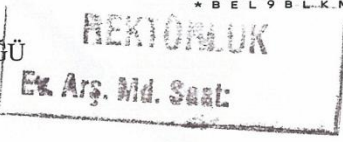
31.-48. Soruların karşısındaki sizce uygun olanın şikkı işaretleyiniz.

		Evet	Hayır	Kısmen
31.	Topluluk içerisinde görüşlerinizi rahatlıkla dile getirebilir misiniz?			
32.	Üniversitede öğrencilerin davranışlarında demokratik değerlere dikkat ettiklerine inanıyor musunuz?			
33.	Üniversite kılık kıyafet konusunda kendinizi özgür hissediyor musunuz?			
34.	Üniversitede derslerde sosyal ve siyasal düşüncelerinizi özgürce ifade edebildiğinize inanıyor musunuz?			
35.	Öğretim üyeleri ya da görevlileri sizce öğrencilere demokratik değerler yönüyle örnek olmakta mıdır?			
36.	Üniversitede özellikle öğrencilere yönelik uygulamalarda öğrencilerin görüşleri dikkate alınır mı?			
37.	Öğrenci toplulukları/öğrenci kulüpleri üniversitede kolayca faaliyet yürütebilirler mi?			
38.	Öğrenci toplulukları/öğrenci kulüplerinin faaliyetlerine aktif katılır mısınız?			
39.	Üniversite yönetimi öğrenci toplulukları/öğrenci kulüplerinin faaliyetlerini destekler mi?			
40.	Herhangi bir sivil toplum kuruluşuna üye misiniz?			
41.	Herhangi bir sivil toplum faaliyetine katıldınız mı?			
42.	Üniversite eğitiminin demokratik değerler anlamında size katkısı oldu mu?			
43.	Eğitim gördüğünüz bölümde demokratik değerlerin öğretimi ile ilgili aldığınız derslerin yeterli olduğuna inanıyor musunuz?			
44.	Üniversitenizde farklı görüşlere sahip insanlar kendilerini rahatlıkla ifade ettiklerine inanıyor musunuz?			
45.	Bireysel ilişkilerinizde demokratik değerleri göz önünde bulundurur musunuz?			
46.	Sizce demokratik değerler bireysel ve sosyal hayat için gerekli midir?			
47.	Türkiye’de gençlerin siyasette yeterince temsil edildiğine inanıyor musunuz?			
48.	Farklı dil, din ve ırktan bir kişiyle aynı ortamda yaşayabilir misiniz?			

EK-2. Anket Etik Onayı

T.C.
KIRIKKALE ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Genel Sekreterlik

Sayı : 76250085-100-1426
Konu : Anket Çalışması İzni

27/02/2015

ORTA DOĞU TEKNİK ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜNE

- İlgi : a) 28.01.2015 tarih ve 573 sayılı yazımız.
b) 10.02.2015 tarih ve 641 sayılı yazınız.

İlgide kayıtlı yazınız ile Üniversitemiz Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Ana Bilim Dalı doktora programı öğrencisi Hasan KALA'nın anket çalışması yapabilmesi için www.ueam.metu.edu.tr adresindeki başvuru formunun doldurulması gerektiği belirtilmiştir. Söz konusu başvuru formu adı geçen tarafından doldurularak yazımız ekinde gönderilmektedir.

Bilgilerinize arz ederim.

Prof. Dr. Ekrem YILDIZ
Rektör

EK :
Başvuru Formu(1 adet)

Evrakı Doğrulamak İçin : http://ebys.kku.edu.tr/enVision/Validate_Doc.aspx?V=BEL9BLKMK

Merkez Yerleşke 71450 Yahşihan/Kırıkkale
Tel: 0 (318) 357 42 42
E-Posta: genelsekreterlik71kku@gmail.com

Ayrıntılı bilgi için irtibat: Şükran AKBAŞ
Faks: 0 (318) 357 30 41
Elektronik ağ: www.kku.edu.tr

DUMLUPINAR BULVARI 06800
ÇANKAYA ANKARA/TURKEY
T: +90 312 210 22 91
F: +90 312 210 79 59
ueam@metu.edu.tr
www.ueam.metu.edu.tr

Sayı: 28620816/162

31.03.2015

Gönderilen : Prof.Dr.Dolunay Şenol
Kırıkkale Üniversitesi
Sosyoloji Bölümü

Gönderen : Prof. Dr. Canan Sümer
IAK Başkan Vekili

İlgi : Etik Onayı

Danışmanlığını yapmış olduğunuz Sosyoloji Bölümü doktora öğrencisi Hasan Kala 'nın "Üniversite Eğitiminin Gençlerin Demokratik Değer Algısına Etkisi" isimli araştırması "İnsan Araştırmaları Komitesi" tarafından uygun görülerek gerekli onay verilmiştir.

Bilgilerinize saygılarımla sunarım.

Etik Komite Onayı

Uygundur

31/03/2015

Prof.Dr. Canan Sümer
Uygulamalı Etik Araştırma Merkezi
(UEAM) Başkan Vekili
ODTÜ 06531 ANKARA

ÖZGEÇMİŞ

1981 İzmir doğumlu, ilkokul, ortaokul ve liseyi Tire ilçesinde tamamladı. 1999 yılında Gazi Üniversitesi Sosyal Bilgiler Öğretmenliği bölümüne kaydoldu. 2004 yılında mezun oldu. Mezuniyeti takip eden 5 yıl boyunca öğretmenlik yaptı. 2008 yılında Kırıkkale Üniversitesi Sosyoloji Anabilim Dalı'nda yüksek lisans eğitimine başladı ve 2011 yılında mezun oldu. Aynı yıl Kırıkkale Üniversitesi Sosyoloji Anabilim Dalı'nda doktora eğitimine başladı. 2010 yılından bu yana çeşitli çocuk ve gençlikle ilgili faaliyetler gerçekleştiren sivil toplum kuruluşlarında; proje koordinatörlükleri, Ankara koordinatörlüğü ve genel sekreterlik görevlerini yürüttü. Ulusal ve Uluslararası proje ve bilimsel çalışmaların koordinatörlüğünü üstlendi. Çeşitli kamu kurumlarında proje bağımsız değerlendiricisi ve dış uzman olarak görevler üstlenmiştir. Evli ve bir çocuk babasıdır.